POLIROM
Top 10+

W. SOMERSET MAUGHAM

Plăcerile vieţii

W. Somerset Maugham

Plăcerile vieţii

Traducere din limba engleză şi note de Andrei Bantaş

POLIROM

2006

© 2006 by Editura POLIROM, pentru traducerea în limba română

W. Somerset Maugham, *Cakes and Ale*
Copyright © The Royal Literary Fund

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1,
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-3425-5
ISBN PDF: 978-973-46-3426-2
ISBN Print: 978-973-46-0350-3

Coperta: Radu Răileanu

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright şi este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum şi alte fapte similare săvârşite fără permisiunea scrisă a deţinătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislaţiei cu privire la protecţia proprietăţii intelectuale şi se pedepsesc penal şi / sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

Lectura eco - un supererou al lumii moderne!

Versiune digitală realizată în colaborare cu Libris.ro

Romancier, dramaturg şi autor de proză scurtă, **W(illiam) Somerset Maugham** (1874-1965) este unul dintre cei mai cunoscuţi scriitori britanici ai secolului XX. La vîrsta de zece ani, rămas orfan, Maugham este nevoit să se întoarcă în Anglia. Studiază literatura şi filozofia la Universitatea din Heidelberg, apoi medicina la Londra. În 1917, în timpul Revoluţiei Ruse, întreprinde activităţi de spionaj în Rusia pentru British Intelligence, experienţă reflectată mai tîrziu în volumul de povestiri *Ashenden sau agentul britanic* (1928), considerat piatra de temelie a literaturii de spionaj contemporane, care i-a influenţat pe maeştrii genului – Graham Greene, John Le Carré sau Ian Fleming. Debutează cu romanul *Liza din Lambeth* (1897), urmat de *Robie* (1915), care îi aduce un succes fulgerător, *Luna şi doi bani jumate* (1919, probabil cea mai faimoasă carte a sa), *Vălul pictat* (1925), *Plăcerile vieţii* (1930), *Vila de pe colină* (1941), *Tăişul briciului* (1944), *Catalina* (1948). Celebrele sale povestiri, reunite în volume precum *A tremurat o frunză* (1921) sau *Şase povestiri la persoana întîi singular* (1931), considerate capodopere ale literaturii engleze, au inspirat numeroase ecranizări. În 1947 se instituie Somerset Maugham Award, premiu care se acordă anual unui autor englez sub treizeci şi cinci de ani.

Plăcerile vieţii, o carte scrisă cu farmecul, înţelegerea şi umorul caracteristice lui Maugham, este o satiră la adresa lumii literare, a parvenitismului şi a imposturii intelectuale, valabilă oricînd şi în orice spaţiu cultural. Dar autorul nu trage concluzii morale, nu acuză şi nu înfierează pe nimeni. Povestea captivantă a ascensiunii unui scriitor provenit dintr-o clasă socială inferioară şi căsătorit cu o femeie fermecătoare, dar a cărei condiţie şi conduită lasă de dorit, este mai degrabă un prilej de meditaţie asupra deşertăciunii şi falsităţii, însă în tonalităţile blînd-cinice cu care Maugham şi-a cucerit publicul. Ca şi alte cărţi ale sale, romanul *Plăcerile vieţii* a fost ecranizat în 1974 în Marea Britanie, filmul avîndu-i în rolurile principale pe Paul Aston, Barbara Atkinson şi Judy Cornwell. Pentru prestaţia ei, aceasta din urmă a fost nominalizată în 1975 la un premiu BAFTA.

Prefaţa autorului

Romanul acesta l-am gîndit iniţial ca nuvelă – şi nici măcar foarte lungă! Iată însemnarea pe care mi-am făcut-o cînd mi-a venit mai întîi ideea: „Mi se cere să-mi scriu amintirile despre un romancier celebru, prieten din adolescenţa mea, care locuia la W. cu o nevastă foarte deocheată şi foarte necredincioasă. Acolo şi-a scris cărţile lui mari. Mai tîrziu s-a însurat cu secretara lui, care-l păzeşte şi-l transformă într-o figură naţională. Mirarea mea dacă nici măcar la bătrîneţe nu e puţin tulburat de transformarea lui într-un monument naţional“.

În perioada respectivă tocmai scriam nişte schiţe şi nuvele pentru revista *Cosmopolitan*. Contractul pe care-l încheiasem prevedea ca acestea să aibă dimensiuni cuprinse între cinci şi şapte pagini, în aşa fel încît, împreună cu ilustraţia respectivă, să nu ocupe mai mult de o pagină din revistă. Totuşi mi-am luat cu de la mine putere o oarecare libertate şi atunci ilustraţia se întindea pe pagina opusă, oferindu-mi ceva mai mult spaţiu. Mi s-a părut că povestea aceasta ar corespunde scopului, aşa că am pregătit-o pentru a o folosi în viitor. Dar multă vreme m-a obsedat figura lui Rosie. De ani de zile tot dorisem să scriu despre ea, însă nu mi se oferise prilejul. Nu izbuteam să aranjez nici un fel de decor în care s-o încadrez convenabil şi începusem chiar să-mi pierd nădejdea că mi-aş putea realiza dezideratul. Dar nu-mi păsa prea mult. Un personaj încă neportretizat, însă aflat în creierul unui scriitor, rămîne în proprietatea acestuia; gîndurile îi revin mereu la el şi tot timpul cît imaginaţia îmbogăţeşte portretul, scriitorul savurează plăcerea solitară de a-l simţi acolo, în mintea lui, de a şti că cineva duce o existenţă diversă şi cutremurătoare, necunoscută de nimeni, supusă doar fanteziei lui şi totuşi – într-un mod destul de straniu şi capricios – independentă de el. În schimb, odată ce portretul acela e pus pe hîrtie, cu viaţa lui cu tot, nu-i mai aparţine scriitorului. Acesta îl dă uitării. E ciudat

cît de complet îşi poate înceta astfel existenţa o persoană care a sălăşluit în mintea ta, care ţi-a ocupat ani şi ani de zile gîndurile şi visele!

Deodată mi-a venit în minte gîndul că povestioara pe care o schiţasem îmi oferea cadrul desăvîrşit, căutat de-atîta vreme, pentru prezentarea acestui personaj. Aveam să-l înfăţişez sub forma soţiei distinsului meu romancier. Mi-am dat eu seama că nu-mi pot spune povestea nici în zece pagini, aşa că m-am hotărît să mai aştept puţin şi să-mi întrebuinţez materialul într-una din povestirile mai lungi – să zicem de cincizeci ori şaizeci de pagini –, domeniu în care mă descurcasem binişor după nuvela *Ploaia*. Dar cu cît mă gîndeam mai mult la această temă, cu atît mai tare îmi scădea entuziasmul, socotind că nu merită să mi-o irosesc pe Rosie a mea pentru o nuvelă, fie ea şi mărişoară. Mi-au revenit în minte amintiri de demult. Am constatat că nu spusesem tot ce aveam de spus despre localitatea W. din însemnărica mea, numită de mine Blackstable în romanul *Robie*. După atîţia şi atîţia ani, nu vedeam de ce n-aş putea să reiau lucrurile, venind mai aproape de realitate. Unchiul William, protopop la Blackstable, şi soţia lui, Isabella, deveniră unchiul Henry, paroh, şi, respectiv, preoteasa Sophie. Philip Carey din romanul anterior deveni naratorul, care povesteşte *Plăcerile vieţii* la persoana întîi.

Cînd a apărut cartea, am fost atacat şi din dreapta, şi din stînga, pentru că s-a presupus că în persoana lui Edward Driffield l-aş fi zugrăvit pe Thomas Hardy. Dar nu asta fusese intenţia mea. Nu-l avusesem în minte pe Thomas Hardy în mai mare măsură decît pe George Meredith sau pe Anatole France. După cum reiese din notiţa aceea a mea, ceea ce mă fascinase fusese ideea că veneraţia la care este expus un autor încărcat de ani şi de onoruri poate deveni plictisitoare şi enervantă pentru sufleţelul vioi care mai trăieşte încă înlăuntrul lui, acut sensibil la aventurile fanteziei sale. M-am gîndit că, probabil, prin minte îi trec tot felul de idei ciudate şi deconcertante în timp ce el îşi păstrează demnitatea exterioară pe care i-o pretind admiratorii.

La vîrsta de optsprezece ani citisem *Tess d’Urberville* cu atîta entuziasm, încît mă hotărîsem să mă însor cu o mulgătoare de vaci. În schimb celelalte cărţi ale lui Hardy nu mă mai impresionaseră la fel de mult ca pe

contemporanii mei şi nici engleza lui nu mi se părea foarte bună. Niciodată nu m-a interesat în aceeaşi măsură în care mă fascinase cîndva George Meredith, iar mai tîrziu Anatole France. Nu prea aveam habar de viaţa lui Thomas Hardy. Nici acum nu ştiu prea multe, doar atît cît să fiu absolut convins că asemănările dintre el şi Edward Driffield sînt neglijabile; de fapt constau doar în originea lor umilă şi în faptul că au fost însuraţi de două ori.

Pe Thomas Hardy l-am văzut doar o dată în viaţă, la un banchet dat de Lady St. Heliers, mai cunoscută în societatea mondenă din vremea aceea sub numele de Lady Jeune, căreia îi plăcea să invite în casa ei (o lume mult mai exclusivistă decît cea de azi) orice persoană care, într-un fel sau altul, se afla în atenţia publicului. Pe atunci eram un dramaturg popular şi la modă. Banchetul era una din petrecerile acelea date de oameni înainte de război, cu nu ştiu cîte feluri de mîncare, supe şi *consommé*-uri, peşte, mai multe *hors d'oeuvre*, băuturi efervescente din fructe (pentru a-ţi oferi şansa de a mînca în continuare), apoi berbec, vînat, dulciuri, îngheţată şi sos picant.

Şi erau de faţă douăzeci şi patru de persoane, toate distinse fie prin nobleţea lor, fie prin activitatea politică, fie prin realizările artistice. Cînd cucoanele s-au retras în salon, întîmplarea a făcut să mă trezesc aşezat lîngă Thomas Hardy. Îmi amintesc că era un omuleţ cu faţa pămîntie. Deşi în ţinută de seară, cu cămaşă scrobită şi guler înalt, păstra totuşi o înfăţişare de om al pămîntului. Era blînd în comportament şi foarte amabil. În momentul acela m-a izbit la el amestecul curios de timiditate şi siguranţă. Nu-mi aduc aminte despre ce am conversat, dar ştiu că ne-am întreţinut trei sferturi de oră. La sfîrşit mi-a făcut un mare compliment: întrucît nu-mi auzise numele, m-a întrebat ce meserie am.

Mi se spune că vreo doi-trei scriitori s-au simţit vizaţi (şi ironizaţi) de portretul lui Alroy Kear. Înseamnă că s-au simţit cu musca pe căciulă. Personajul acesta reprezintă un portret-colaj: i-am luat înfăţişarea de la un scriitor, obsesiile mondene de la un altul, entuziasmul debordant de la al treilea, mîndria pentru performanţele atletice de la al patrulea şi foarte multe trăsături din propriul meu caracter. Căci realitatea este că am o

capacitate înfiorătoare de a-mi vedea propria absurditate şi găsesc în persoana mea suficiente lucruri care să-mi stîrnească simţul ridicolului. Sînt înclinat să cred că tocmai de aceea îi văd pe oameni (dacă ar fi să cred ceea ce mi se spune şi ceea ce citesc adeseori despre mine însumi) într-o lumină mai puţin măgulitoare decît mulţi autori care nu suferă de această nefericită idiosincrazie, pentru că toate personajele create de noi sînt doar copii ale propriei noastre persoane. Bineînţeles, se prea poate să fie de fapt mai nobile, mai dezinteresate, mai virtuoase şi cu un spirit mai moral decît mine. Este absolut firesc ca, fiind făcuţi după chipul şi asemănarea zeilor, scriitorii să-i creeze şi ei pe oameni după chipul şi asemănarea lor.

Dacă voiam să fac portretul unui scriitor care a recurs la toate mijloacele de reclamă posibile şi imposibile pentru a stimula vînzarea operelor sale, n-aveam nevoie să-mi aţintesc privirile asupra unei anumite persoane. Practica e mult prea răspîndită. Şi nu văd de ce n-am privi-o cu înţelegere. În fiecare an trec neobservate sute de cărţi, multe din ele foarte merituoase. Fiecare i-a luat autorului luni şi luni de zile de muncă, ba poate chiar a meditat la ea ani de zile şi a pus în ea o parte din el însuşi, care se va pierde definitiv. E sfîşietor să te gîndeşti cît de mare este riscul ca lucrarea ta să fie total nesocotită, sub presiunea tonelor de cărţi care copleşesc mesele criticilor şi încarcă rafturile librăriilor. Nu e deloc nefiresc ca autorul să recurgă la toate mijloacele posibile pentru a atrage atenţia publicului. Experienţa l-a învăţat ce are de făcut: trebuie să se transforme într-o figură publică. Trebuie să se menţină în atenţia publicului. Trebuie să dea interviuri şi să-şi aranjeze publicarea pozei în ziare. Trebuie să adreseze scrisori ziarului *Times*, să vorbească la întruniri publice şi să se ocupe de probleme sociale. Trebuie să ţină discursuri după dineuri. Trebuie să recomande cărţi prin reclamele editorilor şi, negreşit, trebuie să fie văzut în locurile potrivite la momentele potrivite. Nu trebuie să îngăduie să fie dat uitării. E o muncă grea şi chinuitoare, căci orice greşeală poate să-l coste scump. Ar fi o sălbăticie să-l privim altfel decît cu bunăvoinţă pe un autor care-şi dă atîta osteneală să convingă marele public să-i citească una sau alta din cărţile pe care el consideră, sincer şi cinstit, că merită citite.

Există însă şi o formă de reclamă pe care o deplîng: cocteilurile oferite la lansarea unei cărţi. Îţi asiguri prezenţa unui fotograf. Inviţi gazetarii de scandal şi toţi oamenii marcanţi pe care-i cunoşti. Gazetarii îţi acordă un paragraf în coloanele ziarului lor, iar revistele ilustrate îţi publică fotografiile, dar personalităţile prezente se aşteaptă să capete gratis un exemplar din carte – şi încă şi cu dedicaţie. Această practică ruşinoasă nu devine mai scuzabilă cînd se presupune (fără îndoială, uneori pe bună dreptate) că totul e făcut pe spezele editorului.

Această practică nu înflorise încă pe vremea cînd am scris *Plăcerile vieţii*. Altfel ce material grozav mi-ar fi furnizat pentru un capitol foarte colorat!

Capitolul I

Am învăţat din experienţă că ori de cîte ori te caută cineva la telefon şi, negăsindu-te, îţi lasă un mesaj prin care te roagă să-l suni de îndată ce te întorci, fiind vorba de o chestiune însemnată, de cele mai multe ori chestiunea e mai importantă pentru el decît pentru tine. Cînd e vorba să-ţi facă un cadou ori o favoare, cei mai mulţi oameni sînt capabili să-şi ţină în frîu nerăbdarea. Drept care, cînd m-am întors acasă, avînd răgaz doar pentru un păhărel, o ţigară şi frunzăritul ziarului înainte de a mă îmbrăca pentru un dineu, iar proprietăreasa mea, domnişoara Fellows, mi-a spus că domnul Alroy Kear doreşte să-l sun imediat, am socotit că nu-i nici o primejdie dacă nu iau în seamă această rugăminte.

— Ăsta e scriitorul? mă întrebă domnişoara Fellows.

— Da.

Învălui telefonul într-o privire prietenoasă.

— Să vă fac eu legătura?

— Nu, mulţumesc.

— Dar ce să-i spun dacă sună din nou?

— Roagă-l să lase vorbă ce doreşte.

— Cum vreţi.

Strînse din buze, luă sifonul gol, îmbrăţişă cu privirea camera ca să vadă dacă totul e în ordine şi ieşi. Domnişoara Fellows era cititoare pasionată de romane. Eram convins că din ale lui Roy nu i-a scăpat nici unul. Felul dezaprobator în care a privit nepăsarea mea sugera chiar că le-a citit cu admiraţie. Cînd am revenit acasă, după dineu, am găsit pe bufet o însemnare scrisă mare şi foarte lizibil de mîna ei:

„Domnul Kear a sunat de două ori. Vă întreabă dacă puteţi lua mîine prînzul cu el, iar dacă nu, ce zi v-ar conveni?“

Am înălţat din sprîncene. Pe Roy nu-l mai văzusem de trei luni şi chiar şi atunci abia schimbaserăm două vorbe la o petrecere. Se arătase foarte prietenos – ca întotdeauna, de altfel – şi la despărţire îşi exprimase regretul sincer că ne întîlnim atît de rar:

— Vai, ce îngrozitoare e Londra asta! Niciodată n-ai timp să te întîlneşti cu oamenii pe care ţii să-i vezi! Ce-ar fi să prînzim împreună cîndva, săptămîna viitoare?

— Mi-ar face mare plăcere, i-am răspuns.

— Cum ajung acasă, îmi consult agenda şi pe urmă îţi telefonez.

— E-n regulă.

Nu degeaba îl cunoşteam pe Roy de douăzeci de ani. Ştiam perfect că întotdeauna are în buzunăraşul din stînga sau de la vestă carneţelul în care-şi notează întîlnirile, vizitele şi aranjamentele, aşa că nu m-a mirat deloc că n-am mai primit nici o veste de la el. Ca atare, acum mi-era aproape cu neputinţă să mă conving că această dorinţă imperioasă a lui de a mă invita ar putea fi una dezinteresată. Fumîndu-mi pipa înainte de culcare, am început să răsucesc în minte toate motivele posibile pentru care Roy ar putea dori să iau masa cu el. Poate că vreo admiratoare de-a lui îl bătuse la cap să-i facă legătura cu mine sau poate că vreun gazetar american, aflat pentru cîteva zile la Londra, îi ceruse să ne pună în legătură. Însă nu puteam fi atît de nedrept cu vechiul meu prieten, încît să bănuiesc că ar fi incapabil să facă faţă unei asemenea situaţii. Şi apoi în mesajul lui îmi oferea posibilitatea de a-mi alege singur ziua, deci era greu de presupus că dorea să mă întîlnesc cu altă persoană.

Nimeni nu-l putea întrece pe Roy în materie de cordialitate sinceră faţă de un coleg de breaslă al cărui nume era pe buzele tuturor. Pe de altă parte, nimeni nu izbutea să-l ignore cu un aer mai binevoitor pe acesta de îndată ce trîndăvia, eşecul ori succesul altui coleg îi puneau în umbră celebritatea. Orice scriitor are şi el perioade bune şi perioade proaste, iar eu, unul, eram perfect conştient că în momentul respectiv nu mă aflam în atenţia publicului. Evident, aş fi putut găsi diverse scuze pentru a refuza invitaţia lui Roy fără a-l jigni, deşi, fiind atît de hotărît de felul lui, dacă-şi punea în

cap să mă vadă pentru a-şi urmări un ţel personal, ştiam prea bine că nu-i puteam stăvili insistenţa decît dacă-i trînteam în obraz un „Du-te dracului!“ Însă realitatea este că mă îmboldea curiozitatea. Mai mult decît atît, ţineam foarte mult la Roy.

Îi urmărisem cu admiraţie înălţarea pe firmamentul literelor. Cariera lui ar fi putut sluji drept model oricărui tînăr care păşea în lumea literaturii. Nu-mi vine în minte nici un alt contemporan de-al nostru care să fi cîştigat o poziţie atît de însemnată cu atît de puţin talent. Talentul lui, exact ca doza zilnică de prafuri medicinale, încăpea uşor într-o lingură cu vîrf. Şi el o ştia cel mai bine, ba chiar probabil că uneori i se părea aproape un miracol că a reuşit, cu ajutorul unei cantităţi atît de mici, să compună vreo treizeci de cărţi. Nu-mi pot stăpîni gîndul că a avut aproape o revelaţie divină cînd a citit prima dată afirmaţia făcută de eseistul Thomas Carlyle într-un discurs la o masă festivă, cum că geniul este capacitatea infinită de efort. Trebuie să fi răsucit mult în minte această afirmaţie. „Dacă asta e totul“, şi-o fi spus el, „pot să fiu şi eu un geniu ca toţi ceilalţi!“ Iar cînd recenzentul înflăcărat dintr-o revistă pentru cucoane, comentîndu-i una din lucrări, a folosit chiar cuvîntul „genial“ (şi, slavă Domnului, în ultima vreme criticii l-au tot ventilat, cu o frecvenţă mai mult decît încîntătoare), trebuie să fi oftat de uşurare, cu satisfacţia omului care, după nu ştiu cîte ceasuri de efort, a rezolvat în sfîrşit un careu de cuvinte încrucişate. Nici o persoană care, în decursul anilor, i-a observat zelul neobosit nu mai putea nega că merită să fie considerat un geniu.

Roy şi-a început viaţa sub auspicii bune. Era fiul unic al unui funcţionar care, după ce a slujit mulţi ani în calitate de secretar pentru Hong Kong la Ministerul Coloniilor, şi-a încheiat cariera ca guvernator al Jamaicăi. Dacă-i căutai numele lui Alroy Kear în rîndurile înghesuite ale oricărei *Enciclopedii a personalităţilor*, găseai o fişă de tipul: „Fiu unic al lui Sir Raymond Kear (*v. acest nume*), decorat cu mai multe ordine şi medalii, şi al lui Emily Kear, fiica mai mică a regretatului general-maior Percy Camperdown, comandant în armata indiană. A studiat la Liceul Winchester şi apoi la New College din Oxford“.

Acolo a ajuns pînă la rangul de preşedinte al Clubului Studenţesc şi dacă n-ar fi avut ghinionul să se îmbolnăvească de pojar, ar fi fost selecţionat şi în reprezentativa de canotaj a universităţii. A făcut o carieră mai mult onorabilă decît spectaculoasă, încheindu-şi studenţia fără nici un fel de datorii. Încă de pe atunci era deprins cu economiile, deloc înclinat spre cheltuieli nesăbuite şi se dovedise un fiu foarte bun. Era perfect conştient de sacrificiile pe care le făcuseră părinţii pentru a-i oferi o educaţie atît de costisitoare. După pensionare taică-său a locuit într-o casă modestă – dar nu sărăcăcioasă –, aproape de localitatea Stroud din comitatul Gloucestershire, dar din cînd în cînd venea la Londra la dineurile oficiale date cu vreo ocazie festivă, legată de coloniile pe care le administrase. În asemenea cazuri vizita clubul Atheneum, al cărui membru era. Printr-un vechi prieten, coleg de club, izbuti să obţină pentru băiatul lui, acum absolvent de Oxford, postul de meditator al fiului unic – şi foarte plăpînd – al unui lord de rang foarte înalt. Aşa căpătă Roy şansa de a cunoaşte înalta societate încă din tinereţe.

Şi a valorificat-o din plin. În cărţile lui nu veţi găsi nici una din erorile ce desfigurează producţiile celor ce au studiat cercurile aristocratice doar din paginile revistelor ilustrate. Roy ştia exact cum vorbesc între ei ducii şi formulele corecte cu care trebuie să li se adreseze un deputat, avocat, agent de pariuri sau valet. Mai mult decît atît, e de-a dreptul captivantă maniera degajată cu care trata în primele lui romane viceregii, ambasadorii, prim-miniştrii, capetele încoronate şi doamnele din înalta societate. O manieră amicală, dar fără a-i lua de sus, şi familiară, dar fără a fi impertinentă. Nu te lasă nici o clipă să le uiţi rangul, dar îţi împărtăşeşte sentimentul reconfortant că sînt şi ei oameni, la fel ca tine şi ca mine. Întotdeauna mi s-a părut un mare păcat că – de vreme ce moda a stabilit că treburile aristocraţiei nu mai reprezintă un subiect potrivit pentru cărţile serioase – Roy, mereu atent şi sensibil la direcţia din care bate vîntul, s-a limitat în ultimele lui romane la conflictele spirituale ale jurisconsulţilor, contabililor autorizaţi, toptangiilor şi misiţilor. În cercurile acestora nu se mai învîrte cu aceeaşi siguranţă ca pe vremuri.

Cînd l-am cunoscut prima dată, tocmai ce renunţase la postul acela de meditator al odraslei aristocratice, pentru a se dedica exclusiv literaturii. Pe atunci era un tînăr elegant, de statură atletică şi remarcabil ca ţinută: înalt de peste un metru optzeci, cu umeri laţi şi mersul sigur. Nu era frumos, dar era agreabil la înfăţişare prin aerul său bărbătesc, ochii mari, albaştri, cu privirea francă, şi părul de un castaniu-deschis, frumos cîrlionţat. Avea nasul cam scurt şi lătăreţ, iar bărbia pătrată. Părea cinstit, curat şi sănătos. Avea un aer sportiv. Nici un cititor care a găsit în primele sale cărţi o partidă de vînătoare descrisă cu atîta vioiciune şi precizie nu se poate îndoi că a transpus acolo experienţe personale şi, într-adevăr, pînă nu demult Roy îşi părăsea bucuros masa de scris pentru o expediţie cinegetică. Şi-a publicat cel dintîi roman într-o vreme cînd literaţii, pentru a-şi dovedi virilitatea, beau bere şi jucau crichet şi cîţiva ani buni n-a existat mai nici o echipă de oameni de litere în care să nu figureze şi numele lui. Nu prea ştiu de ce, dar această şcoală de scriitori şi-a cam pierdut din succes. Cărţile lor sînt neglijate şi chiar dacă au rămas jucători de crichet, nu-şi mai plasează atît de uşor articolele. Roy a încetat de mult să mai iasă pe teren, descoperindu-şi în schimb un gust rafinat pentru vinul roşu.

Roy s-a arătat foarte modest în legătură cu primul său roman. Era scurt, scris curăţel şi – ca tot ce a produs de atunci încoace – de foarte mult bun-gust. L-a trimis tuturor autorilor de frunte ai zilei, însoţit de o scrisoare afabilă, prin care-i spunea fiecăruia din ei cît de tare îi admiră operele, cît de mult a învăţat din studierea lor şi cu cîtă ardoare aspiră să urmeze (deşi, fireşte, de la o distanţă mai mult decît considerabilă) calea trasată strălucitor de adresant. El îşi depunea opusculul la picioarele fiecărui mare artist ca pe un fel de tribut – al unui tînăr ce păşeşte în profesiunea de literat –, oferit celui la care va privi întotdeauna cu reverenţă, luîndu-şi-l drept maestru. Cu sfială, întru totul conştient de îndrăzneala exagerat de mare de a-i cere unui om atît de ocupat să-şi irosească timpul uitîndu-se măcar în treacăt la eforturile nevrednice ale unui neofit, cerşea critică şi călăuzire.

Foarte puţine din răspunsurile primite s-au dovedit superficiale şi protocolare. Măguliţi de laudele lui, autorii cărora li s-a adresat i-au răspuns

prin scrisori ample. I-au lăudat cartea şi mulţi dintre ei l-au invitat la masă. Nu putuseră să nu fie fermecaţi de francheţea lui şi încălziţi de flacăra entuziasmului dovedit de el. Le cerea sfaturile cu o smerenie înduioşătoare şi le făgăduia să le traducă în viaţă cu o sinceritate de-a dreptul impresionantă. „Iată“, îşi ziceau ei, „o persoană de care merită să te ocupi puţin“.

Romanul lui avu un succes remarcabil. Îi atrase multe prietenii în cercurile literare şi în curînd nu mai puteai merge la un ceai în cartierul literar Bloomsbury – ba nici măcar în Campden Hill sau în Westminster – fără să-l găseşti pe Roy împărţind tartinele cu unt sau debarasînd-o pe o doamnă în vîrstă de ceaşca goală. Era atît de tînăr, de vesel şi deschis şi rîdea atît de tare la glumele altora, încît nu puteai să nu-l simpatizezi. Frecventa toate cluburile şi cercurile literare, mergând prin subsolurile de hoteluri de pe lîngă gara Victoria sau din Holborn, unde scriitori, tineri avocaţi sau doamne îmbrăcate excentric, cu ciorapi albaştri şi mărgele la gît, mîncau te miri ce, dar discutau despre artă şi literatură. Curînd toată lumea făcu descoperirea că Roy are un talent deosebit pentru discursurile de la banchete. Era atît de încîntător, încît tovarăşii de breaslă, rivali şi contemporani ai săi, îi iertau pînă şi faptul că e gentleman. Era foarte darnic în laudele cu care le copleşea lucrările de debut, iar cînd îi trimiteau manuscrise spre a le critica, nu le găsea nicicînd vreun defect. Ajunseseră să-l socotească nu numai un băiat bun, ci şi un judecător înţelept.

A scris un al doilea roman. A lucrat foarte mult la el şi a profitat de sfaturile pe care i le dăduseră seniorii din profesia respectivă. De aceea se cuvenea ca măcar unii din ei să scrie, la cererea lui, o recenzie la vreo revistă sau la vreun ziar pe ai căror redactori Roy îi contactase. Totodată, era mai mult decît firesc ca recenzia să fie măgulitoare. Al doilea roman al lui a fost un succes, dar nu chiar atît de mare încît să stîrnească susceptibilităţile răuvoitoare ale concurenţilor. De fapt le-a confirmat bănuielile că Roy n-o să descopere niciodată praful de puşcă. Era băiat foarte bun. Nu făcea pe nebunul sau alte chestii dintr-astea, deci nu le venea greu să dea o mînă de ajutor unui om care n-avea să se înalţe niciodată atît

de sus, încît să le stea în cale. Cunosc vreo cîţiva care acum zîmbesc cu amărăciune, reflectînd la greşeala pe care au făcut-o.

Dar se înşală cei ce spun că e încrezut. Roy nu şi-a pierdut deloc modestia care în tinereţe reprezenta trăsătura lui cea mai încîntătoare.

— Ştiu că nu sînt un mare romancier, e gata să-ţi spună el. Cînd mă compar cu uriaşii profesiei, pur şi simplu nu exist. Pe vremuri mai credeam că într-o bună zi o să scriu un roman cu adevărat mare, dar am încetat de mult să mai trag măcar nădejde într-o asemenea minune. Nu vreau altceva de la oameni decît să spună că mă străduiesc. Muncesc foarte mult, ăsta-i adevărul. Nu las să-mi iasă din mînă nimic neglijent ori nefinisat. Cred că sînt în stare să spun bine o poveste şi să conturez personaje veridice. Şi, la urma urmei, dovada cea mai bună a unei afirmaţii o constituie realitatea concretă: *Prin urechile acului* s-a vîndut în treizeci şi cinci de mii de exemplare în Anglia, iar în America s-au cumpărat optzeci de mii. Pentru publicarea în foileton a viitoarei mele cărţi am obţinut cele mai mari drepturi de autor pe care le-am avut vreodată.

Şi, la urma urmei, ce altceva decît modestia l-ar putea face să le scrie pînă şi în ziua de azi recenzenţilor cărţilor lui, mulţumindu-le pentru laude şi invitîndu-i la masă? Mai mult decît atît: cînd cineva scrie o critică usturătoare – iar Roy, în special de cînd reputaţia lui a crescut atît de tare, a trebuit să îndure şi unele insulte mai mult decît violente –, el nu face ca cei mai mulţi dintre noi: să ridice din umeri şi să-l înjure în gînd pe mitocanul care ne dispreţuieşte opera, dîndu-l apoi uitării. Nu, el îi scrie criticului o scrisoare lungă, spunîndu-i că-i pare foarte rău de opinia proastă pe care şi-a făcut-o despre cartea lui, că, în schimb, recenzia în sine i s-a părut deosebit de interesantă şi, dacă-şi poate permite s-o spună, dovedea un simţ critic atît de ascuţit şi un simţ lingvistic atît de acut, încît el, Roy, nu s-a putut stăpîni să nu-i scrie. Nimeni nu e mai dornic de progres decît el şi, totodată, atît de animat de speranţa că mai e încă în stare să înveţe cîte ceva. N-ar vrea să pară prea pisălog, dar dacă criticul nu e mult prea ocupat miercuri ori vineri, i-ar face mare plăcere să-l invite la masă la restaurantul Savoy, ca să afle de ce anume i se pare atît de proastă cartea scrisă de el. Roy se pricepe mai

bine ca oricine să comande o masă bună şi de cele mai multe ori, cînd criticul a dat pe gît cinci-şase stridii şi a înfulecat un file de miel fraged, şi-a înghiţit între timp şi cuvintele aspre. Aşadar, e pur şi simplu o chestiune de justiţie poetică şi întru totul firesc ca, la apariţia următorului roman al lui Roy, criticul să vadă în această nouă operă un progres sensibil.

Una din greutăţile căreia omul trebuie să-i facă faţă în decursul vieţii este comportamentul faţă de persoanele de care a fost cîndva foarte apropiat, dar care au încetat de mult să-l mai intereseze. Dacă ambele părţi rămîn la un nivel modest de existenţă, ruptura se produce în mod firesc şi fără a genera vreun resentiment. Dacă însă una din persoane devine cineva, situaţia e cam jenantă. Cel care se distinge în viaţă îşi face o mulţime de noi prieteni, însă cei vechi sînt necruţători; o mie de oameni au pretenţii să-i răpească din timp, dar aceştia simt că au prioritate, că au drepturi asupra lui. Iar dacă el nu rămîne la cheremul lor, încep să ofteze şi, dînd din umeri, zic:

— Ei, da, mă rog, probabil eşti şi tu la fel ca toţi ăilalţi. Acum, că ai ajuns om de succes, nu mai vrei să ştii de mine.

Bineînţeles, Roy chiar asta ar dori să facă dacă ar avea curajul. Dar în cele mai multe cazuri nu-l are: din slăbiciune, acceptă o invitaţie la cină într-o duminică. Friptura de vacă e rece ca dracul, carnea vine tocmai din Australia şi la prînz, cînd a gătit-o, bucătăreasa a cam ars-o, cît despre vinul de Burgundia… ah, de ce naiba îi mai zice de Burgundia? N-au fost niciodată la Beaune şi n-au stat la Hôtel de la Poste? Bineînţeles că e straşnic să vorbeşti de zilele de altădată, cînd împărţeai o coajă de pîine într-o mansardă, dar chestia devine puţin neplăcută cînd te gîndeşti cît de aproape de mansardă e situată sufrageria în care te afli acum. Nu te mai simţi chiar în largul tău cînd prietenul îţi spune că romanele lui nu se prea vînd, iar nuvelele nu i se publică. Directorii de teatre nici nu vor să-i citească piesele, dar cînd şi le compară cu cîteva din chestiile care se joacă în ziua de azi (şi aici aţinteşte asupra ta un ochi acuzator), totul pare nedrept, teribil de nedrept. Te simţi stînjenit şi întorci capul într-o parte. Exagerezi eşecurile de care ai avut parte, ca să-şi poată da seama că şi tu ai întîmpinat greutăţi în viaţă. Vorbeşti cît mai dispreţuitor despre propriile

tale scrieri şi descoperi cu oarecare surprindere că exact asta e şi părerea gazdei tale. Acuzi publicul că e foarte nestatornic în aprecieri, pentru a-l mîngîia cu gîndul că popularitatea ta nu poate să dureze. Şi atunci el se dovedeşte un critic amabil, dar sever.

— Nu ţi-am citit ultima carte, îţi zice, dar pe-aia dinainte o ştiu. Am uitat cum se numeşte…

Îi spui titlul.

— M-a cam dezamăgit. Mi s-a părut că nu mai e chiar aşa de bună ca alte chestii pe care le-ai scris. Ştii tu prea bine pe care am preferat-o.

Iar tu, care ai suferit şi de pe urma altora în afara lui, îi răspunzi imediat, dîndu-i titlul primei tale opere. Pe atunci aveai douăzeci de ani, cartea era încă necoaptă şi naivă şi purta pe fiecare pagină pecetea lipsei tale de experienţă.

— Niciodată n-ai să reuşeşti o chestie mai bună ca aia, îţi spune el entuziast (şi simţi atunci că întreaga ta carieră a fost doar un declin de la o lovitură norocoasă spre neant). Am rămas mereu cu impresia că i-ai cam dezamăgit pe cei care au zis atunci că promiţi foarte mult.

Flăcările din cămin îţi frig tălpile, dar mîinile îţi rămîn îngheţate. Te uiţi pe furiş la ceas şi te întrebi dacă vechiul tău prieten s-ar ofensa în cazul în care pe la zece ţi-ai lua tălpăşiţa. I-ai spus şoferului să te aştepte după colţ, ca să nu-ţi aducă limuzina chiar la uşă, jignind prin luxul ei sărăcia gazdei, dar cînd dai să-ţi iei rămas-bun de la el, îţi spune în prag:

— Ai staţia de autobuz la capătul străzii. Hai să te conduc pînă acolo.

Intri în panică şi-i mărturiseşti că ai automobil. I se pare foarte ciudat că şoferul te aşteaptă după colţ. Îi răspunzi că are şi el maniile lui. Cînd ajungi la maşină, prietenul ţi-o priveşte cu o superioritate îngăduitoare. Jenat, îl inviţi să cineze la tine într-o zi. Îi făgăduieşti să-i scrii şi, plecînd de acolo, te întrebi dacă o să socoată că faci pe grozavul în cazul cînd îl inviţi la restaurantul Claridge sau, dimpotrivă, o să spună că eşti meschin dacă-l pofteşti undeva în cartierul Soho.

Roy Kear nu suferea de nici unul din aceste chinuri enumerate aici. Pare puţin brutal să spun că după ce obţinea de la oameni tot ce putea smulge, îi

lăsa pur şi simplu baltă. Dar nu mi-ar veni deloc uşor să exprim mai pe scurt şi mai delicat chestiunea şi, întrucît ar fi nevoie de un eşafodaj foarte elegant şi subtil de insinuări, aluzii şi lucruri spuse doar pe jumătate, pe un ton glumeţ sau amabil, cred că e mai bine să pun punctul pe i: cei mai mulţi dintre noi, cînd îi facem o măgărie unei persoane, tocmai ei îi păstrăm resentimente. În schimb inima lui Roy, întotdeauna la înălţime, nu-i îngăduia niciodată o asemenea meschinărie. Era în stare să se poarte cum nu se poate mai urît cu un om fără a-i purta cîtuşi de puţin pică după aceea.

— Bietul Smith ăsta! zicea el. Ce băiat bun! Ţin atît de mult la el! Păcat că se acreşte tot mai rău. Tare mi-ar părea bine să facă cineva ceva pentru el. A, nu, nu l-am mai văzut de ani de zile! N-are rost să te străduieşti să menţii vechile prietenii. E stînjenitor pentru ambele părţi. Realitatea este că de unii oameni te îndepărtezi şi n-ai ce face. Trebuie să priveşti lucrurile aşa cum sînt.

În schimb, dacă se întîlnea întîmplător cu Smith în public, de exemplu la vernisajul intim al unei expoziţii de la Academia Regală, nimeni n-ar fi putut fi mai cordial cu fostul lui prieten. Îi strîngea mîna cu efuziune şi-i spunea ce încîntat e să-l revadă. Faţa îi radia pur şi simplu. Emana camaraderie precum soarele emană raze. Smith se scălda în lumina caldă a acestei minunate vitalităţi, aşa că era un gest de generozitate normală din partea lui Roy să spună că ar fi dat nu ştiu ce să fi scris şi el o carte măcar pe jumătate atît de bună ca ultima lucrare a lui Smith.

Pe de altă parte, dacă lui Roy i s-ar fi părut că Smith nu l-a zărit, ar fi întors capul în altă parte. Numai că Smith îl zărise şi, fireşte, s-ar fi supărat dacă Roy l-ar fi ignorat. Smith era foarte acru de felul lui. Zicea că pe vremuri Roy era bucuros să împartă cu el o bucată de friptură într-o ospătărie şi să-şi petreacă împreună vacanţa într-o colibă de pescari. Smith zicea că Roy e oportunist. Zicea că e snob. Zicea că e farsor.

Ei bine, în privinţa asta Smith se înşela: cea mai strălucitoare caracteristică a lui Alroy Kear era sinceritatea. Nimeni nu poate fi farsor vreme de douăzeci şi cinci de ani. Făţărnicia este viciul cel mai dificil şi mai chinuitor pentru nervi din toate cîte le poate avea un om: necesită o

vigilenţă neostoită şi o rară detaşare a spiritului. Nu poate fi practicată doar în momente de răgaz, ca adulterul ori lăcomia. E o treabă care îţi ocupă tot timpul. De asemenea, necesită umor şi cinism. Cu toate că Roy rîdea atît de mult, niciodată nu mi s-a părut că ar avea un umor prea puternic şi spontan şi sînt absolut sigur că era total incapabil de cinism. Măcar că n-am citit pînă la capăt decît vreo două sau trei dintre romanele sale, le-am început pe mai toate şi, după părerea mea, fiecare din numeroasele lor pagini poartă pecetea sincerităţii lui. E limpede că ea a alcătuit temelia principală a popularităţii sale stabile. Roy a crezut întotdeauna cu convingere ceea ce în momentul respectiv credea toată lumea. Cînd îşi scria romanele despre aristocraţie, credea sincer că membrii acestei clase erau desfrînaţi şi imorali, dar că aveau totuşi o anumită nobleţe şi o aptitudine înnăscută de a guverna Imperiul Britanic. Mai tîrziu, cînd a scris despre clasele de mijloc, a crezut în mod sincer că ele reprezintă coloana vertebrală a ţării. Ticăloşii lui au fost întotdeauna ticăloşi, eroii eroici, iar fecioarele feciorelnice.

Cînd Roy îl invita la masă pe autorul unei recenzii măgulitoare, o făcea întrucît îi era sincer recunoscător pentru opiniile sale bune, iar cînd îl invita pe un recenzent sever, o făcea pentru că-l interesa în mod sincer să-şi perfecţioneze scrisul. Cînd nişte admiratori necunoscuţi de-ai lui soseau la Londra, venind tocmai din Texas sau din Australia de Vest, nu-i ducea la Galeria Naţională doar pentru a-şi cultiva publicul, ci pentru că ţinea în mod sincer să le observe reacţiile artistice. Era suficient să-l auzi conferenţiind ca să te convingi de sinceritatea lui.

Cînd se urca la tribună ca să ţină vreo conferinţă, într-o ţinută de seară purtată cu o distincţie admirabilă – ori într-un costum de oraş mai lejer, dar de o croială impecabilă, în cazul cînd era mai potrivit pentru ocazia respectivă –, şi cînd îşi întîmpina auditoriul cu seriozitate şi francheţe, deşi cu o sfială cuceritoare, nu puteai să nu-ţi dai seama că se consacră sarcinii respective cu o seriozitate totală. Deşi din cînd în cînd se prefăcea că nu-şi găseşte cuvintele, ăsta era doar un mijloc de a le spori efectul în momentul în care le rostea. Vocea îi era plină şi bărbătească. Spunea bine orice poveste. Nu era niciodată neinteresant. Îi plăcea să conferenţieze despre

scriitorii mai tineri ai Angliei şi Americii şi le explica meritele pentru uzul auditorilor cu un entuziasm care-i dovedea generozitatea. Poate că spunea chiar prea mult, căci după ce-i ascultai conferinţa, simţeai că de fapt ai aflat tot ce doreşti să ştii despre ei şi că nu mai e deloc nevoie să le citeşti cărţile. Presupun că tocmai de aceea, după ce conferenţia Roy în vreun oraş de provincie, nimeni nu cerea în librării nici măcar un exemplar din cărţile autorilor comentaţi de el. În schimb, cumpărătorii alergau după propriile lui cărţi.

Avea o energie prodigioasă. Nu numai că întreprindea cu succes turnee prin Statele Unite, dar conferenţia şi pe tot cuprinsul Marii Britanii. Nici un club nu era prea firav şi nici o societate avînd drept scop înălţarea spirituală a membrilor ei nu se dovedea prea neînsemnată pentru ca Roy să-şi precupeţească timpul şi să nu le acorde măcar o oră. Din cînd în cînd îşi mai revizuia conferinţele şi le publica în cărţişoare curăţele. Majoritatea oamenilor interesaţi de asemenea probleme au răsfoit măcar *Romancieri moderni*, *Proza rusească* şi *Cîţiva scriitori*. Puţini ar putea nega că ele evidenţiază un real simţ literar şi o personalitate fermecătoare.

Dar asta nu-i epuizează nici pe departe activităţile. A fost sufletul organizaţiilor menite să promoveze intereselor autorilor sau să le uşureze soarta cînd boala ori bătrîneţea îi aruncau în mizerie. Era întotdeauna gata să dea o mînă de ajutor cînd se schimba legislaţia în materie de drepturi de autor şi niciodată nu refuza să participe la vreo misiune într-o ţară străină, dintre acelea menite să stabilească legături prieteneşti între scriitorii de diferite naţionalităţi. Te puteai bizui pe el pentru a expune punctul de vedere al literaturii la un banchet oficial şi era nelipsit din comitetele de recepţie formate ad hoc pentru a întîmpina cum se cuvine o celebritate literară de peste mări şi ţări. Din nici o licitaţie caritabilă n-au lipsit vreodată exemplare cu autograf măcar ale uneia dintre cărţile lui. N-a refuzat niciodată să acorde un interviu. Spunea – şi pe bună dreptate – că nimeni nu cunoştea mai bine decît el greutăţile meseriei de autor şi, deci, că dacă-l putea ajuta pe un ziarist care lupta pentru afirmare să cîştige cîteva lire printr-o simplă conversaţie agreabilă cu el, nu putea să se arate atît de

neomenos încît să-l refuze. De obicei îl invita la dejun şi rareori se întîmpla să nu-i facă impresie bună celui ce-i lua interviul. Îi cerea doar atîta – să citească şi el textul înainte de a fi încredinţat tiparului.

Nu-şi pierdea niciodată răbdarea cu persoanele care le dau telefon celebrităţilor la ceasurile cele mai nepotrivite pentru a le întreba – spre folosul cititorilor cotidienelor sau revistelor – dacă cred în Dumnezeu sau ce mănîncă de obicei la micul dejun. Numele lui figura la orice simpozion sau masă rotundă, drept pentru care publicul ştia perfect ce păreri are despre prohibiţionism, vegetarianism, jazz, usturoi, mişcarea în aer liber, căsătorie, politică şi locul femeilor în familie.

Opiniile lui despre căsătorie erau necesarmente abstracte, deoarece Roy izbutise cu abilitate să evite starea pe care atîţia şi atîţia artişti au constatat că e greu s-o împace cu practicarea pasionată a profesiei lor. Toată lumea ştia că ani şi ani de zile nutrise o pasiune fără speranţă pentru o doamnă de rang înalt, dar căsătorită, şi cu toate că nu vorbea niciodată despre ea altfel decît cu o admiraţie cavalerească, se subînţelegea că-l tratase cam prost. Romanele lui din perioada mijlocie oglindeau prin amărăciunea lor neobişnuită chinurile la care fusese supus. Tortura spirituală prin care trecuse atunci îi permitea, fără a ofensa pe nimeni, să evite avansurile făcute de doamne cu o reputaţie incertă, podoabe marginale ale unui cerc înflăcărat, dispuse să schimbe un prezent nesigur cu certitudinea oferită de mariajul cu un romancier de succes. De îndată ce întrezărea în ochii lor strălucitori umbra ofiţerului stării civile, le spunea că amintirea acelei unice mari pasiuni a lui îl va împiedica pînă la sfîrşitul vieţii să mai stabilească vreo legătură trainică. Nobleţea lui donquijotescă putea să le exaspereze, dar nu să le jignească. Ofta puţin cînd reflecta că, din păcate, nu va cunoaşte niciodată bucuriile vieţii domestice şi satisfacţiile paternităţii, dar aceasta era jertfa pe care se arăta gata s-o aducă nu numai idealului său, ci şi eventualei părtaşe la bucuriile lui.

Observase că oamenii nu sînt prea încîntaţi cînd le cad pe cap nevestele scriitorilor şi ale pictorilor. Artistul care insista să-şi care nevasta peste tot cu el devenea o pacoste şi, ca atare, nu mai era invitat oriunde voia să se

ducă, iar dacă-şi lăsa nevasta acasă, la întoarcere era expus unor reproşuri care-i tulburau liniştea şi răgazul atît de esenţiale pentru a pune în valoare tot ce avea mai preţios în el. Alroy Kear era holtei şi, cum împlinise cincizeci de ani, probabil aşa avea să şi rămînă.

Era un exemplu a ceea ce poate face un autor de literatură, a înălţimilor la care se poate ridica prin hărnicie, înţelepciune populară, onestitate şi îmbinarea eficace a mijloacelor şi ţelurilor. Era băiat bun şi numai un cîrcotaş ţîfnos i-ar fi putut pizmui succesul. În seara aceea am simţit că a adormi cu imaginea lui în minte reprezintă perspectiva unui somn bun. I-am lăsat un bileţel domnişoarei Fellows, mi-am scuturat scrumul din pipă, am stins lumina în camera de zi şi m-am dus la culcare.

Capitolul al II-lea

A doua zi dimineaţă, cînd am cerut să mi se aducă ziarele şi corespondenţa, mi s-a înmînat un mesaj, ca răspuns la bileţelul lăsat de mine domnişoarei Fellows: domnul Alroy Kear mă aştepta la unu şi un sfert la clubul lui din strada St. James. Prin urmare, cu puţin înainte de ora 1 am trecut pe la propriul meu club şi mi-am băut cocteilul pe care eram aproape sigur că n-o să mi-l ofere Roy. Apoi am coborît pe strada St. James, uitîndu-mă prin vitrine, şi, întrucît mai aveam cîteva minute la dispoziţie (nu ţineam să fiu prea punctual la întîlnire), am intrat la galeriile Christie’s, să văd dacă e vreun obiect care să-mi placă. Licitaţia începuse deja şi un grup de bărbaţi mărunţei şi măslinii la faţă îşi treceau din mînă în mînă obiecte de argintărie în stil victorian în timp ce agentul de licitaţie, urmărindu-le gesturile cu ochi plictisiţi, mormăia ca un bondar „Se oferă zece şilingi… unsprezece… unsprezece şi şase penny…“

Era o zi frumoasă de pe la începutul lui iunie şi aerul de afară era foarte plăcut. În schimb, lumina aceea făcea ca tablourile de pe pereţii galeriei să arate mai mult decît modeste, ba chiar jalnice. Am ieşit. Pe trotuare oamenii umblau cu un fel de nonşalanţă, de parcă aerul destins al zilei respective le-ar fi pătruns în suflete şi, în toiul treburilor, păreau deodată înclinaţi, spre propria lor surprindere, să se oprească locului şi să privească tabloul vieţii.

Clubul lui Roy era unul dintre cele mai serioase şi mai liniştite. În anticameră nu se afla decît un portar veteran şi un comisionar – „paj“, cum i se spune. Imediat am avut senzaţia deprimantă că membrii clubului asistă la înmormîntarea chelnerului şef. De îndată ce i-am pomenit pajului numele lui Roy, m-a condus într-un coridor pustiu ca să-mi las pălăria şi bastonul, iar apoi într-un hol uriaş, în care se aflau portrete în mărime naturală ale bărbaţilor de stat din epoca victoriană. Roy se ridică de pe o canapea de piele şi mă întîmpină cu efuziune.

— Vrei să mergem direct sus? mă întrebă el.

Aşadar, avusesem dreptate cînd mă gîndisem că n-o să-mi ofere un cocteil şi, ca atare, n-am putut decît să mă felicit că-mi luasem măsura aceea de precauţie. M-a condus pe o scară cu o înfăţişare nobilă, cu treptele acoperite de un covor gros, fără să ne întîlnim cu nimeni. Am pătruns în sufrageria pentru oaspeţi, unde iarăşi nu se mai afla nimeni. Era o încăpere de proporţii considerabile, foarte curată şi albă, cu o uşă de sticlă în stilul clasicismului din secolul al optsprezecelea. Ne-am aşezat chiar acolo şi un chelner, care părea să fie un adevărat model de seriozitate rezervată, ne-a înmînat meniul. Friptură de vacă, de oaie sau de miel, somon rece, tartă cu mere, cu revent sau cu coacăze. În timp ce ochii îmi coborau pe lista aceasta inevitabilă, oftam, cu gîndul la restaurantele de după colţ, unde puteai savura bucătăria franţuzească, clocotul zgomotos al vieţii şi înfăţişarea drăgălaşă a unor femeiuşti în rochiţe de vară şi cu feţele frumos fardate.

— Îţi recomand cu căldură plăcinta cu carne de viţel şi cu şuncă, zise Roy.

— E-n regulă.

— Salata am s-o potrivesc chiar eu, îi spuse el chelnerului pe un ton lejer şi totuşi poruncitor, iar apoi, uitîndu-se încă o dată la meniu, adăugă maiestuos: Ce-ar fi să luăm după aceea şi puţin sparanghel?

— Foarte bine.

Atitudinea lui deveni încă şi mai grandioasă.

— Sparanghel pentru două persoane şi spune-i bucătarului şef să-l aleagă personal. Ei, ce-ai vrea să bei, dragul meu? Ce-ai zice de o sticlă de Riesling? Aici, la clubul nostru, ne cam mîndrim cu Rieslingul pe care-l avem.

După ce m-am declarat de acord cu propunerea lui, i-a spus chelnerului să-l cheme pe pivnicer. Nu puteam decît să admir maniera autoritară şi totuşi desăvîrşit de politicoasă cu care dădea comenzile. Simţeai că exact astfel şi-ar chema un rege bine-crescut feldmareşalii. Pivnicerul, un bărbat corpolent, dar cu o ţinută frumoasă şi sobră, îmbrăcat în negru şi purtînd la gît lanţul de argint cu chei, simbolul funcţiei sale, aproape că dădu buzna

înăuntru cu lista de băuturi în mînă. Roy îl salută cu o familiaritate condescendentă.

— Bună, Armstrong! Am vrea nişte Liebfraumilch, recolta 1921.

— Cu toată plăcerea, domnule.

— Cum mai e? E la fel de bun? Ştii bine că n-o să mai izbutim să ni-l procurăm.

— Aşa mă tem şi eu, domnule.

— Ei, lasă, Armstrong, că n-are rost să pui răul înainte, nu?

Roy îi zîmbi pivnicerului cu o cordialitate îngăduitoare. Acesta sesiză, pe baza experienţei sale îndelungate, că se aşteaptă de la el un răspuns la remarca făcută de un membru al clubului.

— Nu, domnule.

Roy rîse şi-şi întoarse privirile către mine, aşteptîndu-mi aprobarea. Avea aerul că vrea să spună „Ei, Armstrong ăsta e un tip, nu glumă!“

— Bine, Armstrong, pune-l la rece. Să nu fie chiar frapat, ci doar aşa, potrivit… ştii tu. Ţin mult ca oaspetele meu să vadă că aici, la clubul nostru, ştim cum trebuie făcute lucrurile.

Apoi se-ntoarse către mine:

— Armstrong ne serveşte de patruzeci şi opt de ani.

După plecarea pivnicerului adăugă:

— Sper că nu te deranjează că te-am poftit aici. E un loc liniştit şi putem vorbi în voie. N-am mai conversat împreună de veacuri. Îmi place cum arăţi. Eşti în formă.

Remarca lui Roy îmi atrase atenţia asupra propriei sale înfăţişări, aşa că i-am răspuns:

— Aş, nici pe jumătate cît tine!

— Ei, consecinţele unei vieţi cinstite, sobre şi cu frica lui Dumnezeu, rîse el. Muncă intensă, activitate fizică intensă, multă mişcare. Apropo, cum mai stai cu golful? Cîndva, zilele astea, trebuie neapărat să facem o partidă.

Ştiam prea bine că Roy putea foarte bine să-mi dea douăzeci de puncte avans şi că nimic nu i-ar face mai puţină plăcere decît să-şi irosească o zi cu

un jucător atît de slab ca mine. Pe de altă parte, simţeam că nu risc nimic dacă accept o invitaţie atît de vagă.

Pocnea de sănătate. Părul lui creţ încărunţise bine, dar îi şedea frumos şi, chiar prin contrast, îi întinerea faţa bronzată, cu un aer luminos. Ochii, care priveau lumea cu o candoare atît de sinceră, îi erau limpezi şi scînteietori. Nu mai era chiar atît de zvelt ca în tinereţe, drept care nu m-a surprins că, în momentul cînd chelnerul ne-a oferit chifle şi cornuri, el i-a cerut pesmeţi de secară. Însă silueta uşor corpolentă nu făcea decît să-i sublinieze demnitatea ţinutei. Ba chiar părea să dea mai multă greutate şi observaţiilor lui. Pentru că mişcările îi erau un pic mai voluntare decît altădată, îţi transmiteau un sentiment plăcut, de încredere: umplea scaunul cu un trup atît de solid, încît aproape-ţi făcea impresia unui monument aşezat pe soclu.

Nu ştiu dacă în relatarea dialogului său cu chelnerul am izbutit să arăt, aşa cum doream, că de obicei conversaţia lui nu era nici strălucitoare, nici spirituală. În schimb era foarte fluentă şi rîdea atît de mult, încît îţi dădea uneori iluzia că şi ceea ce spune e amuzant. Rareori i s-ar fi putut întîmpla să nu-şi găsească cuvintele şi era în stare să ţină discursuri pe teme de mare actualitate cu o uşurinţă care-i împiedica pe ascultători să simtă cea mai mică încordare ori oboseală. Din cauza preocupării lor excesive pentru cuvinte, mulţi autori au prostul obicei de a şi le alege cu prea multă chibzuială pe cele folosite în conversaţie. Ei îşi formează propoziţiile cu o grijă inconştientă şi nu spun nici mai mult, nici mai puţin decît ceea ce au în minte. Asta îi înspăimîntă uneori pe interlocutorii lor din straturile superioare ale societăţii, al căror vocabular este limitat de nevoile lor simple din plan spiritual şi, ca atare, noi şovăim destul de mult dacă să le căutăm sau nu tovărăşia. Ei bine, în cazul lui Roy nu simţeai cîtuşi de puţin o asemenea stînjeneală.

Era capabil să converseze cu un soldat din corpul de gardă în termeni perfect inteligibili acestuia, iar cu o contesă amatoare de curse de cai în limbajul grăjdarilor ei. Lumea zicea despre Roy – cu entuziasm şi uşurare – că n-are nimic din tipicul scriitorilor. Ei bine, nici un compliment nu-i făcea mai multă plăcere. Oamenii deştepţi recurg întotdeauna la o serie de clişee

(în momentul cînd scriu aceste rînduri, cel mai obişnuit este „Nu-i treaba nimănui“), adjective la modă (cum ar fi „divin“ sau „incitant“), verbe al căror sens îl cunoşti numai dacă trăieşti în mediul potrivit (cum ar fi „a atenţiona“), ceea ce dă un aer familiar şi scînteietor conversaţiilor mărunte, scutindu-te totodată de nevoia de a gîndi. Americanii – poporul cel mai eficace de pe lume – au dus acest procedeu pe asemenea culmi ale perfecţiunii şi au inventat o gamă atît de largă de propoziţii tocite şi de exprimări bătătorite, încît pot purta o conversaţie amuzantă şi animată fără să mediteze măcar o frîntură de clipă asupra lucrurilor pe care le spun (în felul acesta îşi lasă minţile libere, ca să poată medita la problemele majore ale marilor finanţe şi ale păcatelor trupeşti). Repertoriul lui Roy era foarte întins, iar simţul lui pentru cuvintele *en vogue* era ca mirosul unui copoi: nu dădea greş niciodată. Clişeele îi condimentau vorbirea, dar în modul cel mai potrivit, şi el le folosea de fiecare dată cu un fel de vioiciune luminoasă, de parcă tocmai atunci le-ar fi zămislit mintea lui fertilă.

Acum vorbea de cutare şi cutare, despre prietenii noştri comuni, despre ultimele cărţi apărute şi despre operă. Era foarte degajat. Întotdeauna fusese un tip cordial, însă cordialitatea lui de azi îmi tăia respiraţia. Se lamenta că ne vedem atît de rar şi-mi spuse, cu francheţea care reprezenta una din trăsăturile lui cele mai plăcute, ce mult mă simpatizează şi ce părere frumoasă are el despre mine. Simţeam că trebuie neapărat să vin în întîmpinarea prieteniei cu care mă trata. M-a întrebat despre cartea la care lucrez, aşa că l-am întrebat şi eu despre cartea la care lucrează. Ne-am spus unul altuia că nici unul din noi n-a avut succesul pe care-l merita. Am mîncat plăcinta cu viţel şi şuncă şi Roy mi-a explicat cum potriveşte el salata. Am sorbit din paharele cu Riesling şi am plescăit amîndoi admirativ din buze.

Şi mă tot întrebam cînd o să ajungă în sfîrşit la chestiune.

Mi-era peste poate să-mi închipui că, în toiul sezonului monden de la Londra, Alroy Kear ar fi în stare să irosească un ceas bun cu un coleg de breaslă care nu e recenzent şi nu exercită nici un fel de influenţă în nici un fel de cercuri numai şi numai pentru a face conversaţie despre Matisse,

baletul rusesc şi opera lui Marcel Proust. În afară de asta, îndărătul veseliei lui simţeam vag o uşoară tensiune. Dacă n-aş fi ştiut ce prosper e, l-aş fi suspectat că vrea să-mi ceară cu împrumut o sută de lire. După cum mergeau lucrurile, se părea că masa o să ia sfîrşit fără ca el să găsească prilejul de a-mi spune ce-l roade. Îl ştiam prudent din fire. Poate socotea că ar fi mai înţelept să folosească această întîlnire a noastră – prima după multă vreme – doar pentru a consolida relaţiile noastre amicale şi, deci, că e dispus să trateze masa agreabilă şi substanţială pe care mi-o oferea ca pe un fel de momeală generală.

— N-ai vrea să trecem dincolo ca să ne bem cafeluţa? m-a întrebat.

— Dacă vrei…

— Cred că stăm mai comod.

L-am urmat în altă încăpere, încă şi mai spaţioasă, cu fotolii imense de piele şi canapele de-a dreptul uriaşe. Pe mese erau ziare şi reviste. Într-un colţ doi gentlemeni vîrstnici vorbeau cu glas scăzut. Ne-au aruncat priviri ostile, ceea ce însă nu l-a împiedicat pe Roy să-i salute cordial cu glas tare.

— Bună, domnule general! a strigat el, înclinîndu-se graţios.

Am rămas o clipă la fereastră, cu ochii la veselia zilei de afară, şi m-am gîndit că tare mi-ar fi plăcut să aflu mai multe despre asociaţiile istorice pe care le stîrneşte numele străzii St. James. Mi-era ruşine că nu cunoşteam nici măcar numele clubului de vizavi şi mi-a fost frică să-l întreb pe Roy, ca să nu-i sporesc dispreţul faţă de mine mărturisindu-i că nu ştiu ceea ce cu siguranţă ştia absolut orice om ce se respectă. M-a trezit din reverie, întrebîndu-mă dacă vreau şi un coniac la cafea, iar cînd l-am refuzat, a insistat. Coniacul clubului său era celebru. Ne-am aşezat unul lîngă altul pe o canapea, alături de căminul elegant, şi ne-am aprins ţigări de foi.

— Ultima dată cînd Edward Driffield a mai ajuns la Londra, a prînzit cu mine aici, la club, zise în treacăt Roy. L-am pus pe bătrîn să guste coniacul nostru şi s-a declarat încîntat. Weekendul trecut am fost invitat la văduva lui.

— Serios?

— Ţi-a trimis tot felul de mesaje.

— Foarte amabil din partea ei. N-aş fi crezut că mă mai ţine minte.

— Ba da, cum să nu? Ai luat masa acolo acum vreo şase ani, nu? Zicea că bătrînul s-a bucurat enorm să te vadă.

— Se prea poate, dar n-am avut impresia că s-a bucurat şi ea.

— A, nu, nu, nu! Te-nşeli, te-nşeli! Bineînţeles însă că trebuia să fie prevăzătoare. Pe bătrînel îl pisau tot felul de oameni care ţineau să-l viziteze, iar ea trebuia să aibă grijă să-i cruţe puterile. Mereu se temea să nu-l supună la eforturi prea mari. E minunat, dacă stai să te gîndeşti, cum a izbutit să-l ţină în viaţă şi în posesia tuturor facultăţilor pînă la vîrsta de optzeci şi patru de ani. M-am văzut adesea cu ea după moartea lui. E îngrozitor de singură. La urma urmei, şi-a închinat douăzeci şi cinci de ani de viaţă îngrijirii lui. Mde, ştii, ocupaţia lui Othello. Zău că mi-e milă de ea.

— Dar e încă relativ tînără. Nu m-ar mira deloc să se recăsătorească.

— A nu, nu, asta n-ar putea s-o facă! Ar fi îngrozitor!

Urmă o uşoară pauză, timp în care ne-am sorbit coniacul.

— Probabil că tu eşti una din puţinele persoane încă în viaţă care l-au cunoscut pe Driffield pe cînd nu se afirmase încă. La un moment dat te vedeai destul de des cu el, nu?

— Într-o oarecare măsură. Dar eu eram copil – sau aproape –, pe cînd el era un bărbat între două vîrste. Ar fi cam greu să spunem că am fost camarazi.

— Mă rog, poate că nu, dar, oricum, trebuie să ştii mult mai multe despre el decît alţii.

— Presupun că da.

— Nu ţi-a dat niciodată prin gînd să-ţi scrii amintirile despre el?

— Doamne fereşte!

— Dar nu ţi se pare că ar trebui s-o faci? Doar a fost unul din cei mai mari romancieri ai zilelor noastre. Ultimul mare victorian. O figură de o statură ieşită din comun. Romanele lui au la fel de multe şanse de supravieţuire ca oricare altul scris în ultima sută de ani.

— Ştiu şi eu? Întotdeauna mi s-au părut tare plicticoase.

Roy mă privi cu sclipiri vesele în ochi.

— Dom’le, nu te dezminţi niciodată! În orice caz, trebuie să recunoşti că eşti în minoritate. Nu mă jenez deloc să-ţi spun că i-am citit romanele nu doar o dată sau de două ori, ci de cel puţin cinci-şase ori şi de fiecare dată mi se par tot mai frumoase. Ai citit articolele pe care le-au scris oamenii la moartea lui?

— Pe unele da, pe altele nu.

— Vai, dar consensul de opinii a fost absolut uluitor! Le-am citit pe toate.

— Dacă toate spuneau acelaşi lucru, nu erau oarecum de prisos?

Fără să se supere, Roy dădu din umerii săi masivi, dar trecu uşor peste întrebarea mea.

— Mi s-a părut splendid cel din *Times Literary Supplement*. I-ar fi făcut grozav de bine bătrînului să-l poată citi. Aud că şi revista *Quarterly* o să publice un articol în numărul viitor.

— Asta nu mă împiedică să-i socot romanele cam plicticoase.

Roy zîmbi indulgent:

— Faptul că vii în contradicţie cu toţi oamenii a căror opinie contează nu-ţi dă un oarecare sentiment de stînjeneală?

— Nu cine ştie ce. Se împlinesc vreo treizeci şi cinci de ani de cînd am început să scriu şi nici nu-ţi poţi închipui cît de multe genii am văzut eu ovaţionate, savurîndu-şi ceasul sau ceasurile de glorie, iar apoi dispărînd în obscuritate. Mă întreb ce s-o fi întîmplat cu ele. Or fi murit, or fi fost băgate la casa de nebuni, s-or fi ascuns prin birouri administrative? Mă întreb dacă nu cumva, pe furiş, îşi împrumută cărţile doctorului şi fetei bătrîne care stăpîneşte moşia din cine ştie ce sătuc din fundul provinciei. Sau poate că mai reprezintă o personalitate pentru cine ştie ce pensiune din Italia, unde s-au adăpostit.

— A, da, ăştia sînt cei cu succese de moment. Am cunoscut musculiţe efemere din astea.

— Ai ţinut şi conferinţe despre ele.

— Ei, de, dacă trebuie, trebuie. De multe ori vrei să le dai o mînă de ajutor ca să se înalţe, dacă poţi, însă ştii bine că n-o să se aleagă mare lucru

de capul lor. Dar dă-o-ncolo, înţelegi şi tu că ne putem permite să fim generoşi. Însă, la urma urmei, nu e cîtuşi de puţin cazul lui Driffield. Ediţia completă a operelor lui cuprinde treizeci şi şapte de volume şi ultimul set care s-a vîndut la licitaţie la galeriile Sotheby's a fost achiziţionat cu suma de şaptezeci şi cinci de lire. E un fapt care vorbeşte de la sine. Operele lui se vînd tot mai bine de la an la an, iar anul trecut a fost cel mai bun dintre toţi. Poţi să mă crezi pe cuvînt. Ultima dată cînd am trecut pe la ea, doamna Driffield mi-a arătat conturile. Opera lui va dăinui.

— Cine ştie?

— Mde, văd că tu crezi că ştii, îmi răspunse acru Roy.

Dar resentimentul din glasul lui nu mă deranja. Ştiam că-l irit, ceea ce-mi dădea o senzaţie foarte agreabilă.

— Cred că judecăţile la care am ajuns instinctiv în copilărie au fost corecte. Toată lumea îmi spunea ce mare scriitor este Carlyle[1], drept care mă ruşinam să găsesc că *Revoluţia Franceză* şi *Sartor Resartus* sînt ilizibile. Le mai poate citi cineva în zilele noastre? Socoteam că opiniile altora trebuie să fie mult mai înţelepte decît ale mele şi m-am străduit să mă conving că George Meredith[2] e magnific. În adîncul inimii mele îl găseam afectat, nesincer şi suferind de verbozitate. Aşa au ajuns să-l socotească în momentul de faţă mulţi alţi oameni. Pentru că mi se spunea că a-l admira pe Walter Pater[3] e o dovadă că sînt un tînăr cult, l-am admirat pe Walter Pater, dar, Dumnezeule mare, ce îngrozitor m-a plictisit *Marius*!

— Mde, bănuiesc că nimeni nu-l mai citeşte pe Walter Pater şi bineînţeles că Meredith s-a dus de rîpă, iar Carlyle era doar un lăudăros cu pretenţii.

— Şi nici nu ştii cît de siguri de nemurire păreau cu toţii acum treizeci de ani!

— Şi nu te-ai înşelat chiar niciodată?

— Ba da, de vreo două ori. Pe vremuri nu-l apreciam pe Newman[4] nici pe jumătate cît îl stimez acum, în schimb îmi plăcea infinit mai mult zornăitul catrenelor lui Fitzgerald[5]. Pe atunci n-am putut citi *Anii de*

ucenicie ai lui Wilhelm Meister, pe cînd acum mi se pare că e capodopera lui Goethe.

— Şi care opere le-ai apreciat mult atunci şi continui să le preţuieşti şi azi?

— Păi, *Tristram Shandy*, *Amelia*, *Bîlciul deşertăciunilor*, *Doamna Bovary*, *Mînăstirea din Parma* şi *Anna Karenina*. Şi poeziile lui Wordsworth, Keats şi Verlaine.

— Dacă nu te superi că ţi-o spun, nu mi se pare nimic original în asta.

— Nu mă supăr deloc. Nici mie nu mi se pare o dovadă de originalitate. Dar m-ai întrebat de ce mă încred în propria mea judecată şi încercam să-ţi explic că, indiferent ce spuneam din timiditate şi din respect pentru opinia oamenilor culţi din vremea aceea, de fapt nu i-am admirat pe anumiţi autori socotiţi pe vremuri admirabili, iar evoluţia ulterioară a gusturilor pare să arate că am avut dreptate. Iar în ceea ce mă priveşte, tot ce mi-a plăcut în mod cinstit şi instinctiv pe vremuri a rezistat probei timpului, precum şi opiniilor critice în general.

Roy tăcu o clipă. Privi în fundul ceştii, dar nu ştiu dacă o făcea ca să vadă dacă mai are cafea sau pentru a găsi ceva de spus. Eu m-am uitat la ceasul de pe cămin. Peste un minut puteam socoti că era ora convenabilă pentru a-mi lua rămas-bun. Poate că de fapt mă înşelasem şi Roy mă invitase doar pentru a putea pălăvrăgi slobod despre Shakespeare şi despre vechile instrumente muzicale. Am început chiar să mă învinovăţesc pentru că am nutrit gînduri aspre în privinţa intenţiilor lui. L-am privit cu îngrijorare. Dacă ăsta fusese singurul ţel urmărit de el, înseamnă că era obosit ori descurajat. Dacă se arăta dezinteresat, singurul motiv putea fi acela că, cel puţin pentru moment, lumea îl copleşea. Dar, prinzîndu-mi căutătura fugară către ceas, Roy îmi vorbi:

— Nu văd cum ai putea nega că un om care a putut s-o ducă vreme de şaizeci de ani scriind carte după carte şi să păstreze interesul unui public din ce în ce mai numeros trebuie să aibă ceva calităţi. La urma urmei, la Ferne Court există rafturi pline cu traducerile cărţilor lui Driffield în toate limbile civilizate. Bineînţeles, recunosc şi eu că multe din scrierile lui par astăzi

cam demodate. A înflorit într-o perioadă proastă şi era înclinat către lungimi. Majoritatea subiectelor lui sînt melodramatice. Şi totuşi măcar o calitate trebuie să i-o recunoşti: frumuseţea.

— Crezi?

— Cînd s-or încheia toate socotelile, ăsta o să fie singurul lucru care o să conteze şi Driffield n-a scris niciodată măcar o pagină care să nu fie îmbibată de frumuseţe.

— Crezi?

— Ce păcat că n-ai fost de faţă cînd ne-am dus să-i înmînăm portretul, la cea de-a optzecea aniversare a lui! A fost o ocazie realmente memorabilă!

— Am citit ceva prin ziare.

— N-au fost numai scriitori. Era o adunare cu adevărat reprezentativă: politicieni, oameni de ştiinţă, de afaceri, de artă – mă rog, lumea bună. Cred că ar fi trebuit să străbaţi globul în lung şi-n lat ca să găseşti strînsă laolaltă o asemenea adunare de oameni distinşi ca aceea care a coborît atunci din tren la Blackstable. A fost un moment extraordinar de emoţionant cînd prim-ministrul i-a înmînat bătrînului Meritul Cultural. Şi ce discurs încîntător a ţinut! Nu mă jenez să-ţi spun că în ziua aceea au lăcrimat ochii multora.

— A plîns şi Driffield?

— Nu, el era ciudat de calm. Era aşa cum îl ştiam dintotdeauna: puţin sfios, ştii, şi liniştit. Bine-crescut, recunoscător, fireşte, dar niţel cam sec. Doamna Driffield nu voia să-l lase să se obosească prea mult şi de aceea, cînd ne-am aşezat la masă, el a rămas în birou şi ea i-a trimis acolo ceva de mîncare pe o tavă. Cînd am ajuns la cafea, i-am lăsat pe ceilalţi în sufragerie şi m-am strecurat la el. Îşi fuma pipa şi se uita la portret. L-am întrebat ce impresie îi face. N-a vrut să-mi spună. A zîmbit doar puţin. M-a întrebat dacă sînt de părere că ar putea să-şi scoată proteza dentară şi eu i-am zis că nu, întrucît în curînd delegaţia o să vină din nou la el, ca să-şi ia rămas-bun. L-am întrebat pe urmă dacă nu i se pare o clipă minunată. „Ciudată, tare ciudată“, mi-a spus. Realitatea este că, după părerea mea, era dărîmat rău. În ultimii lui ani mînca foarte urît, murdărea totul în jur şi la fel

făcea şi cînd fuma – umplîndu-şi pipa, îşi împrăştia tutunul pe haine. Doamnei Driffield nu-i plăcea să-l lase să fie văzut astfel, dar bineînţeles că de mine nu se jena. L-am mai aranjat eu puţin, apoi au intrat cu toţii, i-au strîns mîna şi pe urmă ne-am înapoiat la Londra.

M-am ridicat în picioare:

— Ei, acum trebuie neapărat să plec. M-am bucurat grozav să te văd.

— Tocmai plec şi eu, că mă duc la vernisajul de la galeriile Leicester. Îi cunosc pe toţi cei de acolo. Te pot strecura şi pe tine dacă ai chef.

— Eşti foarte amabil, dar mi-au trimis şi mie invitaţie, însă n-am impresia că pot să merg.

Am coborît împreună scările, mi-am luat pălăria şi bastonul de la garderobă şi cînd am ieşit în stradă şi am pornit spre Piccadilly, Roy mi-a zis:

— Te conduc pînă-n capul străzii.

Potrivindu-şi pasul după al meu, a revenit la vorbele dinainte:

— Ai cunoscut-o pe prima lui nevastă, nu?

— A cui?

— A lui Driffield.

— Oh! (Uitasem de el.) Da, am cunoscut-o.

— Bine?

— Binişor.

— Presupun că era îngrozitoare.

— Asta nu-mi aduc aminte.

— Bine, dar trebuie să fi fost groaznic de ordinară. Fusese chelneriţă la un bar, nu?

— Da.

— Mă întreb cum naiba de-a luat-o de nevastă! Întotdeauna mi s-a dat a înţelege că i-a fost teribil de necredincioasă.

— Teribil.

— Mai ţii cît de cît minte cum arăta?

— Da, perfect, i-am zîmbit. Era tare dulce.

Roy rîse scurt:

— S-ar părea că nu asta e şi impresia generală.

Nu i-am răspuns. Ajunseserăm în Piccadilly şi m-am oprit, întinzîndu-i mîna. Mi-a strîns-o, dar mi s-a părut că n-a făcut-o cu căldura lui însufleţită dintotdeauna. Am avut impresia că întîlnirea noastră l-a dezamăgit. Nu-mi dădeam seama de ce. Ce o fi vrut de la mine nu am reuşit să pricep, din simplul motiv că nu-mi dăduse de înţeles – nici măcar de bănuit – despre ce e vorba. Plimbîndu-mă acum pe sub arcadele hotelului Ritz şi de-a lungul gardului de fier al parcului pînă în faţa străzii Half Moon, mă tot întrebam dacă nu cumva comportarea mea se dovedise mai dură decît de obicei, stăvilindu-i avansurile şi împiedicînd comunicarea. Era absolut evident că Roy considerase momentul total nepotrivit pentru a-mi cere să-i fac o favoare.

Am luat-o pe strada Half Moon, care, după tumultul vesel din Piccadilly, aducea o ambianţă plăcută, de tăcere, seriozitate şi onorabilitate. Cele mai multe case aveau camere de închiriat, dar nu anunţau acest lucru prin afişe vulgare: unele aveau o plăcuţă strălucitoare de alamă bine lustruită, ca o firmă de doctor, pentru a anunţa locurile libere, pe cînd la altele cuvintele „Camere mobilate“ erau înscrise frumos pe fereastra în evantai de deasupra uşii. Vreo două din ele recurgeau la o discreţie sporită: anunţau doar numele proprietarului, aşa că dacă nu ştiai despre ce e vorba, puteai să crezi că e un croitor sau un cămătar. Circulaţia nu era aglomerată, ca în strada Jermyn, şi ea vestită pentru închirierea de camere mobilate, dar ici-colo vedeai cîte un automobil elegant oprit în faţa unei uşi sau un taxi din care cobora o doamnă între două vîrste. Te copleşea imediat senzaţia că oamenii care locuiau aici nu erau genul de petrecăreţi de o moralitate uşor dubioasă, ca cei din strada Jermyn, turfişti care se sculau mahmuri dimineaţa şi cereau o băutură ca să se dreagă („Cui pe cui se scoate“), ci provinciale respectabile, venite să petreacă la Londra şase săptămîni din sezonul monden, ori gentlemeni vîrstnici, membri ai unor cluburi foarte selecte. Simţeai că an de an trag la aceeaşi gazdă şi poate chiar o cunosc de ani şi ani de zile, de pe vremea cînd era angajată în serviciul cuiva. Şi domnişoara Fellows a mea fusese bucătăreasă în case foarte bune, dar nici n-ai fi bănuit acest amănunt

cînd o vedeai umblînd după cumpărături în Shepherd’s Market. N-avea înfăţişarea aceea corpolentă, îmbujorată şi mătăhăloasă la care ne aşteptăm de la o bucătăreasă; dimpotrivă, era o femeie între două vîrste, cu trăsături ferme, puţintică la trup, dar foarte dreaptă, îmbrăcată curăţel şi după ultima modă. Se ruja şi purta monoclu. Era o femeie practică, liniştită, glacială pînă la cinism şi de o eleganţă exactă.

Locuiam la parter. Salonaşul avea un tapet vechi, marmorat, pe care erau expuse acuarele înfăţişînd scene romantice: îndrăgostiţi care-şi luau adio de la aleasa inimii lor şi cavaleri de pe vremuri benchetuind în săli impunătoare. Prin cameră mai erau fotolii de piele cam uzată şi ferigi imense în hîrdaie. Toată încăperea avea un aer amuzant, care te trimitea spre ultimele decenii ale secolului trecut, şi ori de cîte ori mă uitam pe fereastră, mă aşteptam să văd un landou de familie mai degrabă decît un Chrysler. Perdelele erau de rips roşu, foarte gros.

1 Thomas Carlyle (1795-1881), eseist, conferenţiar, esthetician şi istoric englez ale cărui opere au exercitat o influenţă puternică asupra literaturii şi gîndirii din epoca victoriană.
2 George Meredith (1828-1909), romancier victorian îndrăgit, considerat şi astăzi un maestru al stilului.
3 Walter Horatio Pater (1839-1894), estetician englez, vestit profesor la Oxford. A avut mulţi prozeliţi (printre care şi Oscar Wilde), întemeietori ai curentului „Artă pentru artă“. În schimb, singurul său roman, *Marius* – istoric, dar tot estetizant –, nu a avut succesul scontat.
4 Cardinalul John Henry Newman (1801-1890), predicator catolic şi promotor al reformelor religioase. A scris şi romane, dar e cunoscut pentru eseurile *Ideea unei Universităţi şi Apologia pro Vita Sua*.
5 Edward Fitzgerald (1809-1883), poet şi traducător. A făcut cunoscute în Anglia (şi în lume) *Catrenele* (*Rubaiatele*) poetului persan Omar Khayyam (m. 1123).

Capitolul al III-lea

În după-amiaza aceea aveam mult de lucru, însă conversaţia mea cu Roy şi impresia lăsată de ziua de alaltăieri, percepţia unui trecut ce mai stăruia în mintea oamenilor maturi, dar nu încă în pragul bătrîneţii – pe care, fără să ştiu prea bine de ce, mi l-a transmis odaia aceea, cu mult mai multă putere decît de obicei, încă din clipa cînd am intrat –, mi-au purtat gîndurile pe cărările amintirilor. Mi se părea că toţi oamenii care stătuseră într-un moment sau altul în această locuinţă mă înghesuiau acum cu manierele lor demodate şi cu îmbrăcămintea lor ciudată – bărbaţii cu favoriţi şi redingote, femeile cu volănaşe şi turnură. Zarva Londrei, pe care nici nu ştiu dacă o auzeam cu adevărat sau numai mi-o închipuiam (locuiam în capul străzii Half Moon), şi frumuseţea zilei însorite de iunie (*Le vierge, le vivace et le bel aujourd'hui*[6]) dădeau reveriei mele o acuitate mai mult plăcută decît dureroasă. Trecutul pe care-l rememoram părea să-şi fi pierdut realitatea: îl vedeam de parcă ar fi fost o scenă dintr-o piesă de teatru, privită din ultimul rînd al galeriei. Şi totuşi era destul de clar. Nu era ceţos, ca viaţa pe care o duci cînd îmbulzeala neîncetată a impresiilor pare să le estompeze mereu conturul; dimpotrivă, era limpede şi bine conturat, ca un peisaj pictat în ulei de un artist zelos de la mijlocul epocii victoriene.

Îmi închipui că viaţa e mult mai amuzantă acum decît era în urmă cu patruzeci de ani şi bănuiesc că oamenii sînt mult mai amabili şi mai sociabili decît altădată. E posibil ca pe atunci să fi fost mai vrednici, să fi avut virtuţi mai solide, după cum mai aud şi că aveau cunoştinţe mult mai substanţiale. În privinţa asta n-aş putea să mă pronunţ. Ştiu în schimb că erau mult mai ţîfnoşi şi mai gîlcevitori, mîncau prea mult, mulţi dintre ei beau prea mult şi făceau mult prea puţină mişcare. Sufereau de ficat şi foarte adesea aveau o digestie proastă. Erau nervoşi, irascibili. Nu vorbesc

de Londra, despre care n-am ştiut mai nimic pînă să trec de prima tinereţe, şi nici de protipendada care organiza partide de vînătoare, ci doar de oamenii de la ţară mult mai modeşti – boiernaşi cu mijloace restrînse, feţe bisericeşti, ofiţeri în rezervă şi alţii asemenea, care alcătuiau protipendada locală. Duceau o viaţă incredibil de monotonă. N-aveau nici măcar terenuri de golf. Cîteva case dispuneau de vreun teren de tenis prost întreţinut, dar numai cei foarte tineri jucau. O dată pe an se dădea o petrecere dansantă în saloanele primăriei. Cine avea trăsură făcea după-amiaza o plimbare, iar ceilalţi o făceau pe jos („Exerciţiu fizic!“).

S-ar putea zice că nu tînjeau după distracţii care nici nu le trecuseră vreodată prin cap şi că-şi stîrneau emoţiile prin micile divertismente pe care şi le ofereau unul altuia la intervale destul de mari (ceaiuri la care erai invitat să-ţi aduci propria muzică şi să cînţi lieduri de Maude Valérie White şi canţonete de Tosti[7]). Zilele erau tare lungi şi tare se mai plictiseau oamenii! Oameni condamnaţi să-şi petreacă viaţa neavînd pe nimeni în jur pe o rază de doi kilometri se certau îngrozitor, iar apoi, întîlnindu-se zilnic la oraş, nici nu se salutau vreme de douăzeci de ani. Erau orgolioşi, încăpăţînaţi şi capricioşi. Duceau o viaţă care poate că deforma caracterele, făcîndu-le ciudate. Indivizii nu semănau între ei atît de mult ca astăzi şi căpătau chiar o vagă celebritate prin idiosincraziile lor, dar nu era deloc uşor să le intri în voie. O fi poate adevărat că noi sîntem uşuratici şi nepăsători, dar ne acceptăm unul pe altul fără suspiciunile de altădată; manierele noastre, cam repezite şi necioplite, nu sînt totuşi o dovadă de răutate; sîntem mult mai dispuşi să cedăm, să lăsăm de la noi, şi nici aşa de închişi în sine nu sîntem.

Locuiam pe atunci în casa unchiului şi mătuşii mele, la marginea unui orăşel maritim din comitatul Kent. Se numea Blackstable şi unchiul meu era parohul lui. Mătuşa era nemţoaică. Se trăgea dintr-o familie foarte distinsă, dar scăpătată, şi singura zestre pe care i-a adus-o soţului ei a fost un secreter marchetat, făcut în secolul al şaptesprezecelea pentru un strămoş de-al ei, precum şi un set de pahare de coniac. Dintre acestea nu mai rămăseseră decît vreo două cînd am apărut eu în familia lor şi le-am văzut folosite doar

ca podoabe ale salonului. Îmi plăcea blazonul grandios gravat adînc în ele. Aveau multe elemente de heraldică pe care mătuşă-mea mi le explica pe tonul cel mai serios cu putinţă, blazoane înconjurînd o coroană incredibil de romantică. Mătuşa era o bătrînică simplă, înclinată spre supunere şi creştinism, dar, cu toate că era măritată de mai bine de treizeci de ani cu un popă modest, care cîştiga prea puţin pe lîngă indemnizaţia lui, nu uitase că era *hochwohlgeboren*[8]. Cînd un bogat bancher londonez, purtînd un nume astăzi vestit în cercurile financiare, a închiriat o casă în vecinătate pentru vacanţa de vară, cu toate că unchiul meu l-a vizitat (presupun că mai ales pentru a smulge de la el o subscripţie în favoarea Asociaţiei Preoţilor de Ţară), ea a refuzat să-l vadă pe nou-venit pentru simplul motiv că era doar negustor. Nimeni n-a socotit-o snoabă. Gestul i-a fost acceptat drept unul perfect rezonabil. Bancherul avea un băieţel de vîrsta mea, dar am uitat în ce împrejurări l-am cunoscut. Îmi aduc aminte pînă în ziua de azi discuţia care s-a stîrnit cînd am întrebat dacă aş avea voie să-l poftesc la casa parohială. Mi s-a acordat permisiunea cu destulă greutate, dar nu mi s-a permis să-i întorc vizita. Mătuşa mea a zis că altfel o să cer curînd voie să mă duc şi la negustorul de cărbuni, iar unchiul mi-a zis:

— Tovărăşiile proaste strică deprinderile bune.

Bancherul venea la biserică în fiecare duminică dimineaţa şi întotdeauna punea pe tava pentru danii o jumătate de liră, dar dacă-şi închipuia cumva că mărinimia lui face impresie bună, se înşela profund. Ştia tot orăşelul, dar oamenii nu făceau decît să-l socotească prea fudul pentru banii lui.

Orăşelul Blackstable consta dintr-o stradă lungă şi şerpuitoare care ducea la malul mării, cu căsuţe cu un cat, multe din ele locuinţe, dar avînd la parter prăvălii sau ateliere. Din această stradă se desprindeau o sumedenie de stradele şi fundături cu case clădite de curînd, cele din dreapta terminîndu-se în plin cîmp, iar cele din stînga în mlaştini. De jur împrejurul portului era o hălăciugă de străduţe înguste, sucite şi răsucite. Vasele de transportat cărbuni îi aduceau de la Newcastle şi în port era destulă animaţie. Cînd m-am făcut mai mare şi mi-au dat voie să umblu de unul singur, petreceam ceasuri întregi învîrtindu-mă pe acolo şi uitîndu-mă la

hamalii îmbrăcaţi în flanele şi cu feţele înnegrite de cărbunii pe care-i descărcau.

La Blackstable l-am întîlnit prima dată pe Edward Driffield. Aveam cincisprezece ani şi tocmai venisem acolo în vacanţă. Chiar a doua zi după ce m-am întors de la cursuri, mi-am luat un prosop şi chiloţii de baie şi am coborît la plajă. Nu era nici un nor pe cer, era cald, soarele ardea, însă Marea Nordului crea în aer o vibraţie plăcută, încît era pur şi simplu o adevărată încîntare să trăieşti şi să respiri. Iarna localnicii din Blackstable coborau strada pustie cu pas grăbit, mergînd într-o dungă, pentru ca să-şi expună o suprafaţă cît mai mică asprimii vîntului de răsărit. Acum, în schimb, se lălăiau, umblînd agale în grupuri sau stînd de vorbă în spaţiul dintre cele două cîrciumi: „Ducele de Kent“ şi „Ursul şi cheia“. Se auzea zumzetul discuţiilor lor în dialectul local, cu un accent uşor tărăgănat, care poate că nu e cel mai frumos, dar în care, datorită unor asociaţii foarte vechi de gînduri, mai găsesc şi astăzi un farmec tihnit. Erau oameni cu tenul proaspăt şi sănătos, cu pomeţi proeminenţi, cu ochi albaştri şi părul gălbui. Aveau priviri curate, cinstite şi sincere. Nu cred că erau prea inteligenţi. În schimb, nu le umblau prin cap nici un fel de ticăloşii. Aveau o înfăţişare robustă şi, deşi nu prea mari de stat, erau îndeobşte voinici şi ageri. Pe vremea aceea nu se vedeau prea multe autovehicule prin Blackstable, aşa că pîlcurile de flecari ce umpleau drumul nu erau silite să se dea la o parte decît dacă trecea docarul doctorului sau furgonul brutarului.

Ajuns în dreptul băncii, am băgat capul pe uşă ca să-i spun bună ziua directorului, epitrop al bisericii unchiului meu, iar la ieşire m-am întîlnit cu diaconul. S-a oprit să-mi strîngă mîna. Se plimba cu un necunoscut căruia nu m-a prezentat. Era un bărbat mărunţel, cu bărbuţă, îmbrăcat destul de ţipător, într-un costum maroniu cu pantaloni scurţi, foarte strînşi pe corp, ciorapi bleumarin, ghete negre şi gambetă. Pe atunci pantalonii scurţi nu erau încă la modă, cel puţin nu la Blackstable, iar eu, fiind foarte tînăr şi pe deasupra abia venit de la şcoală, l-am taxat imediat pe necunoscut drept mitocan. Însă în timp ce schimbam două vorbe cu diaconul, el m-a privit prietenos, cu un zîmbet luminos în ochii săi albaştri şi spălăciţi. Simţeam că

s-ar fi amestecat cu dragă inimă în conversaţie, aşa că mi-am luat un aer foarte trufaş. Nu era să risc să fiu interpelat de un individ care purta pantaloni scurţi, ca paznicii de vînătoare, mai ales că nu-mi plăcea deloc familiaritatea expresiei amuzate cu care mă privea. Eu, unul, eram îmbrăcat impecabil, în pantaloni lungi şi albi de flanelă, o hăinuţă bleu cu emblema şcolii mele pe buzunarul de la piept şi o pălărie de pai albă cu negru, cu borul foarte lat. Diaconul zise că trebuie să plece la treburi (din fericire, căci niciodată n-am ştiut cum să mă smulg de la o întîlnire pe stradă şi am suferit chinuri îndelungate din pricina timidităţii, căutînd zadarnic un prilej potrivit), dar adăugă că ar dori să treacă în după-amiaza aceea pe la casa parohială şi mă rugă să-i dau de veste unchiului. Necunoscutul a înclinat din cap şi mi-a zîmbit cînd mi-am luat rămas-bun, dar eu i-am răspuns doar cu o privire împietrită. Bănuiam că trebuie să fie vreun vizitator de peste vară, unul dintre aceia cu care noi, cei din Blackstable, nu voiam să avem de-a face. La noi londonezii erau socotiţi vulgari. Se şi zicea că e groaznic să fim vizitaţi an de an de tot soiul de nespălaţi şi neciopliţi din capitală, dar fireşte că situaţia le convenea de minune negustorilor şi meseriaşilor. Şi totuşi chiar şi aceştia scoteau un mic oftat de uşurare cînd se sfîrşea luna septembrie şi orăşelul se afunda din nou în tihna lui obişnuită.

Cînd m-am întors acasă la cină, cu părul încă nu îndeajuns de uscat, lipit pe frunte, am povestit că m-am întîlnit cu diaconul, care voia să treacă pe la noi după-amiază.

— A, pentru că astă-noapte a murit doamna Shepherd, explică unchiul.

Pe diacon îl chema Galloway. Era un bărbat înalt, slab şi cam strîmb, cu părul negru, buhos, şi feţişoara negricioasă şi suptă. Presupun că era destul de tînăr, însă mie mi se părea că ar fi între două vîrste. Vorbea foarte repede şi gesticula mult. Din pricina asta oamenii îl credeau cam trăsnit şi unchiul nu l-ar fi ţinut în slujbă dacă n-ar fi fost atît de energic. Unchiul, cam lenevos de felul lui, se bucura să aibă un ajutor care să-i mai ia de pe cap unele îndatoriri. După ce şi-a terminat treaba care-l adusese la casa parohială, domnul Galloway a intrat să-i zică bună ziua mătuşii, care-l pofti să rămînă la ceai.

— Cu cine eraţi azi-dimineaţă? l-am întrebat cînd s-a aşezat pe un scaun.

— A, Edward Driffield! Nu ţi l-am prezentat pentru că nu eram sigur dacă unchiul tău s-ar bucura să-l cunoşti.

— Mă tem că lucrul acesta nu este cîtuşi de puţin de dorit, confirmă apăsat unchiul.

— Dar de ce? Cine e? Nu e din Blackstable, nu?

— S-a născut în parohia asta, explică unchiul. Tatăl lui a fost vătaful domnişoarei Wolfe la conacul Ferne Court. Dar familia lui nu frecventa biserica noastră. Erau sectanţi.

— S-a însurat cu o fată din Blackstable, zise domnul Galloway.

— A făcut nunta la biserică, din cîte cred, interveni şi mătuşa. Dar e adevărat că ea a fost chelneriţă la hanul „Drumul de fier“?

— Nu m-ar mira deloc, după cum arată, zîmbi domnul Galloway.

— Au de gînd să stea mult pe-aici?

— Da, aşa cred. Au închiriat o casă pe Strada Capelei Sectantei, zise diaconul.

Pe vremea aceea, cu toate că nu se poate ca noile străzi să nu fi avut nume, nimeni din Blackstable nu le cunoştea sau nu le folosea.

— Şi o să înceapă să vină pe la biserică? întrebă unchiul.

— Încă nu i-am vorbit despre asta. Dar să ştiţi că e om învăţat, zău aşa! răspunse domnul Galloway.

— N-aş prea crede, replică unchiul.

— După cîte am înţeles, a fost la şcoala Haversham şi a cîştigat tot felul de burse şi premii. A primit o bursă şi pentru Colegiul Wadham, dar în loc să se ducă acolo, a fugit pe mare.

— Am auzit că e destul de aiurit. Un fel de vîntură-ţară, îşi dădu cu părerea unchiul.

— Dar mie nu mi s-a părut că ar arăta a marinar, m-am amestecat şi eu în vorbă.

— A, a renunţat de ani şi ani de zile la mare! De atunci încoace a mai făcut tot felul de lucruri.

— Om bun la toate, dar meşter la nici una, comentă unchiul.

— Acum, după cîte înţeleg, e scriitor.

— Asta n-o să-l ţină mult, replică unchiul.

Pînă atunci nu mai cunoscusem nici un scriitor, aşa că mă interesa.

— Dar ce scrie? Cărţi? am întrebat.

— Aşa cred, zise diaconul. Şi articole. Primăvara trecută i s-a publicat un roman. Mi-a promis că mi-l împrumută şi mie.

— Să fiu în locul tău, nu mi-aş irosi vremea cu maculatură, zise unchiul, care nu citea nimic altceva decît ziarele importante: *Times* şi *Guardian*.

— Dar cum se numeşte? am întrebat.

— Mi-a spus titlul, dar l-am uitat.

— Oricum, n-ai cîtuşi de puţin nevoie să-i cunoşti titlul! mă dojeni unchiul. M-aş supăra foarte tare dacă te-aş vedea citind romane de două parale! În vacanţă lucrul cel mai bun pe care-l poţi face este să stai în aer liber. Şi presupun că ai şi o temă de vacanţă, nu?

Într-adevăr, aveam. Să citesc *Ivanhoe*. Îl citisem pe la zece ani, iar ideea de a-l reciti şi de a scrie o compunere despre el mă plictisea la culme.

Cînd mă gîndesc la celebritatea atinsă ulterior de Edward Driffield, nu pot decît să zîmbesc, amintindu-mi de felul în care era forfecat la masa unchiului. Acum cîtva vreme, cînd a murit şi admiratorii s-au agitat ca să-l poată îngropa la Westminster Abbey, actualul paroh din Blackstable, al doilea succesor al unchiului meu la o distanţă de două generaţii, a adresat şase scrisori ziarului *Daily Mail*, subliniind că Driffield s-a născut în parohia lui şi nu numai că a petrecut acolo ani îndelungaţi – în special ultimul pătrar de veac din viaţa sa –, dar şi-a plasat acolo şi acţiunea cîtorva dintre cărţile sale cele mai celebre. Aşadar, se cuvenea întru totul ca osemintele lui să se odihnească în cimitirul unde dormeau în pace tatăl şi mama lui, sub ulmii din Kent. A fost o mare uşurare pentru localnicii din Blackstable cînd vicarul abaţiei Westminster a refuzat destul de net înmormîntarea scriitorului acolo, iar doamna Driffield a adresat presei o scrisoare foarte demnă, exprimîndu-şi încrederea că nu face decît să aducă la îndeplinire dorinţele cele mai vii ale răposatului ei soţ, înmormîntîndu-l printre oamenii simpli, pe care el îi cunoscuse atît de bine şi-i iubise atît de

mult. Dacă notabilităţile din Blackstable nu s-or fi schimbat cumva radical faţă de vremea cînd eram şi eu la faţa locului, nu cred să fi savurat cu prea multă încîntare formularea aceea – „oamenii simpli“ –, dar, după cîte am aflat ulterior, niciodată nu izbutiseră ei s-o înghită pe a doua nevastă a lui Driffield.

6 „Alegra, virginala, frumoasa noastră zi“ (fr.), citat din „Sonetul II“ din ciclul *O seamă de sonete* de Stephane Mallarmé (în volumul *Album de versuri*, Editura Univers, Bucureşti, 1988, trad. Şerban Foarţă).
7 Paolo (Francesco) Tosti (1846-1916), compozitor italian de canţonete. Din 1880 a fost maestru de canto şi la curtea Angliei.
8 Nobilă, de familie foarte bună (germ.).

Capitolul al IV-lea

Spre marea mea uimire, la vreo două sau trei zile după ce prînzisem cu Alroy Kear, am primit o scrisoare de la văduva lui Edward Driffield. Avea următorul cuprins:

Dragă prietene,

Din cîte am auzit, săptămîna trecută ai avut o lungă conversaţie cu Roy despre Edward Driffield şi mă bucur foarte tare să aflu că ai vorbit atît de frumos despre el. Cînd trăia, îmi pomenea adesea de dumneata. Avea o enormă admiraţie pentru talentul dumitale şi a fost tare încîntat să te vadă cînd ai venit să iei masa la noi. Mă întreb dacă nu cumva ai păstrat ceva din scrisorile pe care ţi le-a trimis şi, în caz că da, dacă ai fi amabil să-mi încredinţezi copiile lor. Mi-ar face foarte mare plăcere dacă te-aş putea convinge să vii să stai la mine vreo două sau trei zile. Acum duc o viaţă foarte tihnită şi însingurată, căci n-am pe nimeni aici, aşa că te rog să-ţi alegi momentul care-ţi convine cel mai bine. Voi fi bucuroasă să te revăd şi să flecărim despre vremurile de altădată. Vreau să-ţi cer un serviciu cu totul deosebit şi sînt sigură că, de dragul răposatului, nu mă vei refuza.

A dumitale amică sinceră,

Amy Driffield

Pe văduva lui Driffield n-o văzusem decît o dată în viaţă şi nu mă prea interesase. Nu-mi prea place să mi se adreseze cineva cu vorbele „Dragă prietene“. Pînă şi atît ar fi fost suficient ca să mă îndemne să refuz invitaţia.

Pe deasupra, mă mai exaspera şi natura generală a scrisorii, care, oricît de ingenioasă ar fi fost scuza pe care aş fi inventat-o, mă făcea oricum să mă dau de gol, arătînd că nu vreau să mă duc. N-aveam scrisori de la Driffield. Cu ani în urmă bănuiesc că mi-o fi scris de cîteva ori aşa, nişte scurte răvaşe, dar pe atunci era doar un scriitor obscur şi chiar dacă aş fi avut vreodată obiceiul de a păstra scrisorile, tot nu mi-ar fi trecut prin cap să le ţin tocmai pe ale lui. De unde era să ştiu că avea să fie aclamat drept cel mai mare romancier al zilelor noastre? Am şovăit doar pentru că doamna Driffield spunea că vrea să-mi ceară o favoare. Cu siguranţă avea să fie o mare bătaie de cap, dar aş fi părut mitocan dacă o refuzam în cazul în care îmi stătea în putinţă s-o ajut. Şi, la urma urmei, soţul ei fusese un om foarte distins.

Scrisoarea mi-a parvenit cu prima poştă şi îndată după micul dejun i-am şi telefonat lui Roy. Secretara lui mi-a dat legătura imediat ce mi-am spus numele. Dacă aş fi fost autor de romane poliţiste, aş fi bănuit imediat că telefonul meu era aşteptat, iar maniera vioaie şi jovială în care m-a abordat Roy mi-ar fi confirmat bănuiala. Nimeni n-ar putea fi în mod firesc atît de vesel şi optimist la o oră aşa de matinală.

— Trag nădejde că nu te-am sculat din somn, i-am zis.

— Doamne fereşte!

Rîsul lui sănătos răsună pe fir ca nişte vălurele.

— Ha-ha, sînt sculat de la şapte! Am făcut şi o plimbare călare prin parc. Acum mă puneam să iau micul dejun. Vino să mănînci cu mine.

— Roy dragă, ţin mult la tine, dar nu cred că eşti genul de om cu care aş dori să iau micul dejun. În afară de asta, eu l-am şi luat. Dar uite ce e: tocmai am primit o scrisoare de la doamna Driffield, care mă pofteşte să mă duc să stau la ea.

— Da, mi-a spus şi mie că o să te invite. Am putea să mergem împreună. Are un teren de tenis admirabil şi e o gazdă foarte primitoare. Eu cred că ţi-ar face plăcere.

— Dar ce serviciu vrea să-mi ceară?

— A, mă tem că preferă să-ţi spună singură despre ce e vorba.

Ceva oarecum mieros din vocea lui Roy o făcea să sune exact aşa cum îmi închipuiam că i-ar împărtăşi unui viitor tată vestea că soţia lui e pe punctul de a-i împlini dorinţele. Numai că asupra mea n-avea nici un efect.

— Haide, Roy, las-o mai moale! Sînt prea bătrîn ca să mă duci cu zăhărelul. Zi repede despre ce e vorba!

La capătul firului urmă o pauză. Simţeam că lui Roy nu i-a plăcut felul cum îi vorbisem.

— Eşti tare ocupat în dimineaţa asta? mă întrebă brusc. Aş dori să-ţi fac o vizită.

— Bine, vino. Sînt acasă pînă la unu.

— Trec peste vreun ceas.

Am pus receptorul în furcă şi mi-am aprins pipa. Am mai aruncat o privire pe scrisoarea doamnei Driffield.

Aveam foarte vie în minte imaginea prînzului la care se referea ea. Întîmplător, petreceam cîteva zile la sfîrşitul săptămînii nu prea departe de Tercanbury, la o oarecare Lady Hodmarsh, soţia isteaţă şi frumoasă a unui baronet chefliu, cu purtări alese şi mintea goală. Poate pentru a compensa plictiseala vieţii domestice, Lady Hodmarsh avea obiceiul de a pofti la ea persoane din lumea artistică. Petrecerile pe care le dădea erau destul de colorate, vesele şi deloc selective în privinţa participanţilor: nobili de curte sau de ţară se trezeau – uluiţi şi chiar speriaţi – în mijlocul unor pictori, scriitori şi actori. Gazda nici nu citea cărţile scriitorilor, nici nu se uita la tablourile pictorilor pe care-i găzduia, însă compania lor îi făcea plăcere şi-i dădea senzaţia că se pricepe şi ea la artă. Cu această ocazie, cînd, întîmplător, conversaţia s-a oprit o clipă asupra lui Edward Driffield, cel mai celebru dintre toţi vecinii ei, iar eu i-am pomenit că l-am cunoscut destul de bine cîndva, mi-a propus să mergem să luăm masa la el lunea următoare, cînd o parte din oaspeţii ei se întorceau la Londra. Am avut mari reţineri şi chiar obiecţii, întrucît nu-l mai văzusem de treizeci şi cinci de ani şi nu-mi închipuiam că o să-şi mai amintească de mine, iar în caz că-şi amintea (dar asta o păstram pentru mine), îmi venea greu să cred că şi-ar fi amintit cu plăcere.

Însă printre oaspeţii lui Lady Hodmarsh era şi un tînăr lord pe nume Scallion, cu înclinaţii literare atît de violente, încît în loc să participe la conducerea ţării, aşa cum îi porunceau legile oamenilor şi ale naturii, îşi consacra energiile scrierii de romane poliţiste. Curiozitatea lui de a-l vedea pe Driffield era de-a dreptul nemăsurată şi în clipa în care Lady Hodmarsh făcu propunerea, el se entuziasmă la culme. Vedeta petrecerii respective era o ducesă tînără, dar masivă şi grasă, a cărei admiraţie pentru vestitul scriitor se anunţă atît de intensă, încît ea se declară gata să renunţe la o întîlnire pe care o avea la Londra şi să se întoarcă în capitală abia după-amiază.

— Înseamnă că o să fim patru, zise Lady Hodmarsh. Mă tem că mai mulţi oaspeţi nici n-ar putea primi. Am să-i telegrafiez imediat doamnei Driffield.

Eu, unul, nu mă vedeam deloc ducîndu-mă să-l vizitez pe Driffield în tovărăşia aceea, aşa că m-am străduit să-i contracarez planul:

— Bine, dar o să-l plictisească de moarte! O să se supere cînd se va trezi cu o haită întreagă de necunoscuţi pe cap. La urma urmei, e foarte bătrîn.

— Tocmai de aceea, dacă vor să-l vadă, asta s-ar putea să fie ultima ocazie. Nu cred s-o mai ducă mult. Iar doamna Driffield zice că e încîntat să cunoască mereu alţi oameni. Altfel, în casa lor nu intră decît doctorul şi preotul, aşa că ar fi o schimbare şi pentru el. Doamna Driffield mi-a spus că pot să vin oricînd cu orice persoană interesantă. Fireşte însă că trebuie să fie foarte precaută, întrucît pe el îl pisează tot soiul de oameni care vor să-l vadă doar dintr-o curiozitate stupidă, laolaltă cu ziarişti care-i iau interviuri, autori care-i cer să le citească operele şi femeiuşti prostuţe şi isterice. Însă doamna Driffield e minunată. Îi îndepărtează pe toţi, în afară de cei pe care crede că ar trebui el să-i vadă. Adevărul e că dacă ar primi pe toată lumea care cere să-l vadă, ar muri într-o săptămînă. Sigur că ea trebuie să se gîndească să-l menajeze. Dar bineînţeles că în cazul nostru e cu totul altceva.

Fireşte că aşa-mi ziceam şi eu în privinţa mea, însă, uitîndu-mă bine la ei, am observat că şi ducesa, şi lordul Scallion au aceeaşi părere despre ei. Aşadar, mi s-a părut mai înţelept să nu suflu o vorbă.

Ne-am îndreptat într-acolo într-un Rolls-Royce galben-auriu. Ferne Court se afla la cinci kilometri depărtare de Blackstable. Era o casă cu ornamente de stuc, clădită, presupun, pe la 1840, simplă şi nepretenţioasă, dar solidă. Arăta la fel şi în faţă, şi în spate: cu două bovindouri mari de-o parte şi de alta a unei încăperi cam turtite, din care se deschidea uşa din faţă. Şi la etaj erau două bovindouri mari. Un parapet simplu ascundea acoperişul scund. Casa era aşezată în mijlocul unei grădini cam de vreo jumătate de hectar, oarecum năpădită de copaci, dar întreţinută cu grijă. De la fereastra salonului ţi se oferea o privelişte plăcută asupra pădurilor şi a dealurilor înverzite. Salonaşul era mobilat în atît de mare măsură conform imaginii pe care o are oricine despre o asemenea încăpere dintr-o modestă casă de ţară, încît aproape că te deconcerta. Huse curate de creton în culori vii acopereau scaunele confortabile şi canapeaua, iar perdelele erau din acelaşi material. Pe măsuţele stil Chippendale stăteau boluri mari, orientale, cu flori amestecate, iar pe pereţii crem erau acuarele agreabile de artişti bine-cunoscuţi la începutul secolului nostru. Peste tot vedeai buchete mari de flori aranjate fermecător, iar pe pianul de concert fotografii cu rame argintii: actriţe celebre, autori defuncţi şi odrasle princiare.

Aşadar nu-i de mirare că ducesa a strigat imediat „Ce cameră minunată!“ Era exact genul de încăpere în care un scriitor distins ar trebui să-şi petreacă amurgul vieţii. Doamna Driffield ne-a primit cu o atitudine modestă, dar destul de sigură pe ea. Era o femeie de vreo patruzeci şi cinci de ani – zic ei –, cu feţişoara smeadă şi trăsături frumoase, bine conturate. Purta o pălărie cloş neagră, ce-i strîngea tare buclele, şi era îmbrăcată într-un taior gri. Avea un trup subţirel, nici prea înalt, nici prea scund, şi înfăţişarea ei era corectă, aproape elegantă, de femeie isteaţă şi care ştie ce vrea. Ar fi putut foarte bine să fie fiica moşierului local, o văduvă care conducea parohia cu un talent organizatoric deosebit. Doamna Driffield ne-a prezentat unui cleric şi unei doamne, care s-au ridicat în picioare la intrarea noastră. Erau protopopul şi soţia lui. Lady Hodmarsh şi ducesa au adoptat imediat afabilitatea smerită pe care o arborează persoanele de viţă aristocratică în

faţa inferiorilor pentru a le arăta că nu sînt cîtuşi de puţin conştiente de vreo deosebire de rang între ei.

Apoi intră Edward Driffield. Îi mai zărisem din cînd în cînd chipul prin revistele ilustrate, dar acum îl vedeam cu oarecare spaimă în carne şi oase. Era mult mai micuţ decît mi-l aminteam şi tare slab, cu capul abia acoperit de firicelele subţiri de păr argintiu. Nu mai purta nici barbă, nici mustăţi, şi avea pielea aproape transparentă. Ochii lui albaştri erau tare spălăciţi, cu marginile pleoapelor înroşite. Părea bătrîn, foarte bătrîn, un moşneag care mai e agăţat de viaţă doar printr-un firicel. Avea dinţi falşi, mult prea albi, ce făceau ca zîmbetul să-i pară ţeapăn şi forţat. Pînă atunci nu-l văzusem niciodată fără barbă şi acum îi ieşeau în evidenţă buzele subţiri şi palide. Era îmbrăcat într-un costum nou şi bine croit, de serj albastru, iar gulerul mic al cămăşii – cu cel puţin două numere prea mare pentru el – îi dezvăluia gîtul ciolănos şi zbîrcit. Purta o cravată neagră, frumoasă, cu o perlă în ea. Arăta cam ca un înalt prelat aflat în vacanţa de vară în Elveţia şi, ca atare, îmbrăcat civil.

Cînd îşi făcu apariţia, doamna Driffield îl cuprinse într-o privire rapidă şi-i zîmbi încurajator. Probabil era satisfăcută de eleganţa înfăţişării lui. Driffield le strînse mîna oaspeţilor şi-i adresă fiecăruia cîte o vorbă politicoasă. Ajungînd la mine, spuse:

— Ce amabil din partea unui om ocupat şi de succes ca dumneata să baţi drumul pînă aici ca să vezi o căzătură!

Nu mică mi-a fost surprinderea, căci vorbea de parcă nu m-ar fi văzut în viaţa lui, aşa că mă temeam că prietenii mei or să creadă că m-am lăudat prosteşte susţinînd că l-am cunoscut bine cîndva. Mă întrebam dacă nu cumva m-a dat cu totul uitării.

— Nici nu mai ştiu cîţi ani au trecut de cînd nu ne-am mai văzut, i-am zis, încercînd să adopt un ton entuziast.

M-a privit doar cîteva secunde – aşa cred, deşi mie mi s-a părut vreme îndelungată – şi apoi mi-a produs o surpriză, aproape un şoc: mi-a făcut cu ochiul, dar atît de repede, încît nimeni în afară de mine n-ar fi putut observa. Oricum, era un gest atît de neaşteptat pentru un bătrîn distins, încît

nici nu-mi venea să-mi cred ochilor. În clipa următoare îşi recăpătase deja calmul feţei – de o inteligenţă benignă, dar cu nişte ochi care trădau o mare acuitate a observaţiei. Atunci se anunţă că masa e gata şi intrarăm cu toţii în sufragerie.

Nici această încăpere nu putea fi etichetată altfel decît ca o culme a bunului-gust. Pe bufetul Chippendale se aflau sfeşnice de argint. Ne-am aşezat pe scaune Chippendale şi am mîncat la o masă Chippendale. Într-un bol de argint aşezat în mijlocul mesei erau trandafiri, iar de jur împrejur se aflau tăviţe de argint cu ciocolate şi creme de mentă. Solniţele de argint erau lustruite lună şi în mod evident datau din perioada georgiană[9]. Pe pereţii crem atîrnau reproduceri ale unor portrete de cucoane pictate de Sir Peter Lely[10], iar pe cămin trona o garnitură de porţelanuri albastre de Delft. Ne-au servit două slujnice în uniforme maro, pe care doamna Driffield le ţinea din scurt, stînd cu ochii pe ele fără a-şi întrerupe conversaţia fluentă. Mă întrebam cum o fi izbutit să le dea pe brazdă pe aceste fetişcane cam ţărănoase de prin partea locului (lucru pe care-l trăda culoarea sănătoasă din obrajii lor cu pomeţi proeminenţi) şi să le facă atît de eficace. Masa a fost exact ceea ce se cuvenea să fie într-o asemenea ocazie – elegantă, dar fără ostentaţie: fileuri de calcan făcute rulou şi acoperite cu sos alb, pui fript cu cartofi noi şi mazăre verde, sparanghel şi cremă de coacăze. Erau tocmai sufrageria, prînzul şi maniera care simţeai că se potrivesc perfect unei celebrităţi literare nu prea înstărite.

Ca majoritatea soţiilor de literaţi, doamna Driffield era foarte vorbăreaţă şi nu lăsa să lîncezească nici măcar o clipă conversaţia de la capătul mesei unde era ea aşezată. Aşadar, oricît de tare am fi dorit noi să auzim ce spune soţul ei la capătul celălalt, n-aveam nici o şansă. Era veselă şi sprintenă. Cu toate că sănătatea precară şi vîrsta înaintată a soţului ei o obligau să trăiască la ţară în mai tot cursul anului, izbutea totuşi să alerge destul de des pînă în capitală, pentru a se ţine la curent cu ce se întîmplă. Drept care se angajă curînd într-o conversaţie animată cu lordul Scallion despre piesele jucate la Londra şi despre înghesuiala teribilă de la expoziţiile deschise la Academia Regală. Avusese nevoie de două vizite pentru a putea privi toate tablourile

şi încă nu-i ajunsese timpul ca să se uite şi la acuarele. Îi plăceau mult acuarelele – erau mult mai puţin pretenţioase şi ea, una, nu putea să sufere nimic pretenţios.

Pentru ca gazda şi soţul ei să stea fiecare la un capăt al mesei, protopopul se aşeză lîngă lordul Scallion, iar preoteasa lîngă ducesă. Aceasta o atrase într-o conversaţie despre locuinţele muncitoreşti, subiect cu care părea să fie mult mai familiarizată decît soţia preotului. Atenţia mea nefiind solicitată, am avut posibilitatea să-l urmăresc cu privirea pe Edward Driffield.

Făcea conversaţie cu Lady Hodmarsh. Din cîte se părea, ea îi spunea cum trebuie scris un roman şi-i dădea o listă de lecturi absolut obligatorii. El o asculta cu un interes politicos – cel puţin în aparenţă –, punctînd din cînd în cînd cu cîte o observaţie făcută cu glas prea scăzut ca s-o pot prinde şi eu, iar cînd doamna glumea (adeseori şi cu destul de mult haz), scriitorul chicotea şi-i arunca o privire ce părea să spună „La urma urmei, femeia asta nu e chiar tîmpită“.

Amintindu-mi de trecut, eram destul de curios să ştiu ce-o fi zicînd el despre această companie grandioasă, despre soţia lui elegantă şi bine pusă la punct, atît de competentă şi atît de înţeleaptă în conducerea gospodăriei, precum şi despre mediul elegant în care trăia. Mă întrebam dacă regretă sau nu zilele aventuroase din tinereţe şi dacă tot ce vedea în jur îl amuza sau, invers, dacă politeţea binevoitoare a manierelor lui nu ascundea cumva o groaznică plictiseală. Probabil a simţit că-l privesc, căci a ridicat ochii către mine. Şi i-a oprit o vreme asupra mea, cu un aer gînditor, blînd şi totuşi ciudat de pătrunzător, iar apoi brusc, de data asta fără nici un echivoc, mi-a mai făcut o dată cu ochiul. Gestul acesta frivol, apărut pe o faţă bătrînă şi zbîrcită, era mai mult decît ciudat – devenea stînjenitor. Pur şi simplu nu ştiam ce să fac. Pe buzele mele flutură un zîmbet nesigur.

Dar întrucît ducesa începu să participe la conversaţia din capul mesei, către mine se întoarse preoteasa.

— L-aţi cunoscut acum foarte mulţi ani, nu? mă întrebă ea cu glas scăzut.

— Da.

Aruncă o privire în jur, ca să se asigure că nu ne supraveghează nimeni.

— Soţia lui v-ar fi recunoscătoare dacă n-aţi stîrni amintiri din vremurile de demult, care să-l îndurereze. Ştiţi, acum e foarte şubred şi-l tulbură orice fleac.

— O să am grijă.

— Felul cum îl îngrijeşte e pur şi simplu minunat. Devotamentul ei e o adevărată lecţie pentru noi toţi. E perfect conştientă ce povară preţioasă i-a fost încredinţată. E de un altruism care nici nu se poate descrie în cuvinte.

Coborî şi mai tare glasul:

— Bineînţeles că e tare bătrîn şi moşnegii îţi pun uneori răbdarea la grea încercare. Ei bine, pe ea n-am văzut-o vreodată pierzîndu-şi-o. În felul ei, e la fel de minunată cum e şi el într-al lui.

Toate acestea erau genul de observaţii la care era greu să găseşti un răspuns, dar am simţit că de fapt nici nu se aştepta nimeni să răspund.

— Dacă luăm în consideraţie şi una, şi alta, eu zic că bătrînul se ţine foarte bine.

— Toate i le datorează numai şi numai ei, îmi replică preoteasa.

Cînd ne-am sculat de la masă, ne-am înapoiat în salon şi, după ce am rămas cîteva minute în picioare, Edward Driffield s-a apropiat de mine. Tocmai vorbeam cu preotul şi, neavînd mare lucru de spus, îmi exprimam admiraţia faţă de priveliştea încîntătoare. M-am întors către amfitrion:

— Tocmai spuneam ce pitoresc e şirul acela de căsuţe de acolo.

— Văzute de aici.

Driffield se uită la conturul lor zdrenţuit şi buzele-i subţiri se răsuciră într-un zîmbet ironic:

— În una din ele m-am născut eu. Nostim, nu?

Dar doamna Driffield se apropie de noi cu un aer binevoitor, debordînd de veselie. Avea un glas cristalin şi melodios:

— A, Edward, sînt sigură că doamna ducesă ar dori să-ţi vadă camera de lucru! Nu mai poate zăbovi la noi, din păcate.

— Da, iertaţi-mă, dar trebuie să prind trenul de trei şi optsprezece minute de la Tercanbury, întări ducesa.

Am intrat pe rînd în biroul lui Driffield. Era o încăpere amplă, de partea cealaltă a casei, cu aceeaşi privelişte ca şi sufrageria, tot printr-un bovindou. Era genul de cameră pe care o soţie devotată ar aranja-o, de bună seamă, pentru un soţ literat. Era ordonată cu o grijă scrupuloasă, iar vasele mari cu flori marcau intens o prezenţă feminină.

— Ăsta e biroul la care şi-a scris toate operele din urmă, zise doamna Driffield, închizînd o carte care rămăsese deschisă şi cu faţa în jos. E reprodus pe frontispiciul de la volumul al treilea al ediţiei de lux. E o mobilă de epocă.

Am admirat cu toţii masa de scris, iar Lady Hodmarsh, într-un moment cînd i s-a părut că n-o observă nimeni, i-a pipăit muchia ca să vadă dacă piesa de mobilier e veritabilă. Doamna Driffield ne-a adresat imediat zîmbetul ei luminos:

— Aţi dori să vedeţi vreun manuscris?

— Grozav mi-ar plăcea! a zis ducesa. După aceea însă trebuie pur şi simplu să fug.

Doamna Driffield dădu jos de pe un raft un manuscris legat în marochin albastru şi, în timp ce restul musafirilor îl admirau reverenţios, eu am aruncat o privire la cărţile ce căptuşeau pereţii. Aşa cum fac toţi autorii, am măturat rafturile cu privirea ca să văd dacă e şi vreo carte de-a mea, dar n-am găsit nici una. În schimb, am văzut setul complet de opere ale lui Alroy Kear şi o mulţime de romane cu legături luxoase, care îţi stîrneau zdravăn bănuiala că n-au fost citite. Mi-am zis că trebuie să fie operele autorilor care i le trimiseseră maestrului ca omagiu pentru talentul lui, dar, poate, şi în speranţa cîtorva cuvinte de apreciere care ar putea fi folosite în reclamele editoriale. Însă toate cărţile erau atît de perfect aranjate şi atît de curate, încît mi-au lăsa impresia că nu prea erau citite. Era acolo şi dicţionarul Oxford şi erau ediţii standard, legate somptuos, ale celor mai mulţi clasici englezi – Fielding, Boswell, Hazlitt şi aşa mai departe – şi o sumedenie de cărţi despre mare. Am recunoscut volumele bălţate şi prost aranjate ale

îndrumărilor de navigaţie editate de Ministerul Marinei. Pe urmă mai erau şi lucrări despre grădinărit. Încăperea nu avea deloc înfăţişarea unui atelier de scriitor, ci a unei case memoriale dedicate unui nume mare: aproape că vedeai încă de pe acum excursionistul fără treabă, care bagă nasul înăuntru pentru că n-are altceva mai bun de făcut şi simte mirosul cam mucegăit al unui muzeu cu aer închis, vizitat de prea puţină lume. Îmi trecu prin minte bănuiala că dacă mai citeşte ceva în momentul acela, Driffield deschide doar *Cronica grădinarului* sau *Gazeta maritimă*, publicaţii ale căror colecţii le-am văzut pe o masă din colţ.

După ce doamnele se declarară satisfăcute de cîte au văzut, ne-am luat rămas-bun de la gazde. Însă Lady Hodmarsh era o femeie plină de tact şi nu se poate să nu-şi fi dat seama că eu – pretextul organizării acelei excursii colective – abia dacă schimbasem o vorbă cu Edward Driffield. Într-adevăr, la uşă, îmbrăţişîndu-mă cu un zîmbet prietenos, îi spuse autorului:

— Vai, nici nu ştiţi cît de tare m-a interesat să aud că sînteţi vechi cunoştinţe cu domnul Ashenden! Era copil cuminte?

Driffield m-a fixat doar o clipă cu privirea aceea deschisă şi ironică, tipică pentru el. Am avut impresia că dacă n-ar fi fost nimeni de faţă, ar fi scos limba la mine.

— Cam sfios, răspunse el. L-am învăţat să meargă pe bicicletă.

Noi ne-am urcat din nou în imensul Rolls-Royce auriu şi am luat-o din loc.

— Vai, ce dulce e! zise ducesa. Îmi pare atît de bine că am venit!

— Are maniere foarte agreabile, nu? comentă Lady Hodmarsh.

— Nu cumva vă aşteptaţi să-l vedeţi mîncînd mazărea cu cuţitul? sună întrebarea mea.

— Ce n-aş fi dat să-l văd făcînd una ca asta! Ar fi fost atît de pitoresc! zise Scallion.

— Mă tem că e foarte dificil, zise ducesa. Eu am încercat de nenumărate ori, dar n-am izbutit niciodată să fac boabele să stea locului pe cuţit.

— Trebuie să le străpungi, zise Scallion.

— Cîtuşi de puţin, replică ducesa. Trebuie să le ţii în echilibru pe lamă, dar ele aleargă ca nebunele.

— Ce impresie v-a făcut doamna Driffield? întrebă Lady Hodmarsh.

— Bănuiesc că-şi îndeplineşte corespunzător misiunea, zise ducesa.

— Dragul de el! E atît de bătrîn, că trebuie să aibă pe cineva care să-l îngrijească. Ştiţi că ea a fost soră medicală?

— Serios? se miră ducesa. Eu, una, m-am gîndit că i-o fi fost secretară sau dactilografă sau aşa ceva.

— E foarte simpatică, zise Lady Hodmarsh, luînd cu căldură apărarea unei prietene.

— Acum vreo douăzeci de ani a fost bolnav multă vreme şi ea i-a fost infirmieră, iar după ce s-a însănătoşit, a luat-o de nevastă.

— E ciudat că bărbaţii fac lucruri dintr-astea. Trebuie să fi fost mult mai tînără decît el. Nu poate să aibă mai mult de… patruzeci sau patruzeci şi cinci de ani, nu?

— Hai patruzeci şi şapte! Am auzit că i-a făcut o mulţime de servicii. Adică vreau să spun că l-a făcut destul de prezentabil. Alroy Kear mi-a zis că înainte de a fi intrat pe mîinile ei, era cam prea boem.

— De regulă nevestele autorilor sînt odioase.

— Ce plictiseală să ai de-a face cu ele, nu?

— Înfiorătoare. Mă şi întreb cum de nu-şi dau şi ele seama de asta.

— Bietele de ele, adeseori se lasă amăgite de iluzia că oamenii le găsesc interesante, am murmurat eu.

Am ajuns la Tercanbury, am lăsat-o pe ducesă la gară şi ne-am continuat drumul cu maşina.

9 Circa 1714-1830.

10 Pictor englez (1618-1680) de origine olandeză. A introdus arta flamandă în Anglia.

Capitolul al V-lea

Într-adevăr, Edward Driffield mă învăţase să merg pe bicicletă. De fapt aşa îl cunoscusem. Nu mai ştiu prea bine cînd s-a trecut de la velociped la bicicleta cu roţi egale, dar îmi aduc aminte că nu era deloc un vehicul obişnuit în acea margine a comitatului Kent în care stăteam. Cînd vedeai pe cineva trecînd în goana mare pe anvelope cu cameră, întorceai capul şi te uitai pînă cînd dispărea. Era încă un subiect de glume din partea domnilor între două vîrste, care ziceau că ei se mulţumesc şi cu propriile lor picioare, şi de adevărată emoţie în rîndurile doamnelor în vîrstă, care o zbugheau pur şi simplu la marginea drumului dacă vedeau venind un asemenea vehicul. De multă vreme îi pizmuiam pe băieţii pe care-i vedeam intrînd în curtea şcolii călare pe bicicletă. Şi ce prilej admirabil de a face pe grozavul cînd treceai pe poartă fără să ţii mîinile pe ghidon! Tocmai îl convinsesem pe unchiul să-mi ia şi mie bicicletă la începutul vacanţei mari şi, cu toate că mătuşa mea era împotrivă (zicea că n-o să fac altceva decît să-mi frîng gîtul), el cedase mai uşor insistenţelor mele, pentru că, bineînţeles, mi-o plăteam din banii mei. Am comandat-o înainte de sfîrşitul cursurilor şi peste cîteva zile ne-a adus-o un comisionar de la Tercanbury.

Eram hotărît să mă descurc singur, căci colegii de şcoală îmi spuseseră că au învăţat într-o jumătate de oră. Am încercat o dată, de două ori, de mai multe ori, şi pînă la urmă am ajuns la concluzia că sînt îngrozitor de tîmpit, dar chiar şi după ce mi-am călcat în picioare mîndria pînă-ntr-atît încît să-i dau voie grădinarului să mă ţină în şa, la sfîrşitul primei dimineţi de încercări nu eram mai priceput decît la începutul ei. A doua zi însă, socotind că aleea de trăsuri care urca spre casa parohială e prea şerpuitoare ca să-ţi ofere şanse să înveţi, mi-am dus bicicleta pînă la un drum din apropiere pe care-l ştiam absolut neted, drept şi atît de pustiu, încît nu riscam să mă vadă nimeni făcîndu-mă de rîs. Am încercat de cîteva ori să încalec, dar de

fiecare dată am căzut. Mi-am julit ţurloaiele de pedale, m-am încălzit, am năduşit şi mi-am ieşit din minţi de furie. După vreun ceas de strădanii inutile, cu toate că începusem să cred că Dumnezeu nu mi-a hărăzit darul de a merge pe bicicletă – fiind în schimb hotărît s-o fac totuşi (căci nu puteam suporta să mă gîndesc la sarcasmul unchiului, reprezentantul lui Dumnezeu la Blackstable) –, spre marele meu dezgust, am văzut două persoane venind călare pe bicicletă pe drumul acela pustiu. Imediat mi-am tras-o pe-a mea la margine şi m-am aşezat pe un pîrleaz, privind nonşalant spre mare, cu aerul că mi-am încheiat plimbarea, şi am rămas acolo, cufundat în contemplarea întinderii nemărginite de apă. Luîndu-mi un aer visător, am evitat să mă uit la cei ce înaintau spre mine, dar i-am simţit apropiindu-se şi, cu coada ochiului, am văzut că e vorba de un bărbat şi o femeie. Tocmai cînd au ajuns în dreptul meu, femeia a luat-o razna şi, izbindu-se de mine, a căzut la pămînt.

— Vai, ce rău îmi pare! a strigat ea. Din clipa în care te-am văzut, am ştiut că o să cad din şa.

În împrejurările respective era imposibil să-mi mai păstrez înfăţişarea visătoare şi, roşind puternic, i-am zis:

— Nu face nimic.

Bărbatul s-a dat jos din şa de îndată ce a văzut-o căzînd şi a întrebat-o:

— Te-ai lovit rău?

— A, nu.

L-am recunoscut pe Edward Driffield, scriitorul pe care-l văzusem cu cîteva zile înainte plimbîndu-se cu diaconul.

— Tocmai învăţ să merg, a zis însoţitoarea lui. Şi cad ori de cîte ori zăresc ceva pe drum.

— Nu cumva eşti nepotul parohului? m-a întrebat Driffield. Te-am văzut deunăzi. Mi-a spus Galloway cine eşti. Doamna e soţia mea.

Doamna Driffield îmi întinse mîna cu un gest de o francheţe ieşită din comun şi cînd am întins-o şi eu pe a mea, mi-a strîns-o cu căldură şi cordialitate. Pe buze şi în ochi îi înflorea un zîmbet şi plutea în el ceva misterios, care mi s-a părut încă din prima clipă extraordinar de încîntător.

M-am fîstîcit. Oamenii pe care nu-i cunoşteam mă intimidau groaznic, aşa că n-am izbutit să reţin toate amănuntele înfăţişării ei. Am păstrat doar imaginea vagă a unei blonde cam trupeşe. Nu ştiu dacă am observat atunci sau mi-am amintit abia ulterior că purta o fustă largă de serj albastru, o bluză roz, cu pieptarul şi gulerul scrobite, şi o pălărie de pai, căreia cred că pe atunci i se spunea canotieră, aşezată în vîrful unei adevărate clăi de păr auriu.

— Cred că-i minunat să poţi merge cu bicicleta. Dumneata nu eşti de aceeaşi părere? întrebă ea, uitîndu-se la bicicleta mea nou-nouţă, rezemată de pîrleaz. Trebuie să fie încîntător să poţi merge bine.

Mi s-a părut că afirmaţia ei implică admiraţie pentru abilitatea mea, drept care am răspuns:

— Totul e chestie de exerciţiu.

— Sînt abia la a treia lecţie. Domnul Driffield spune că fac progrese uimitoare, dar eu mă simt atît de proastă, că-mi vine să-mi dau singură picioare-n spate. Dumitale cît timp ţi-a trebuit pînă ai învăţat să te ţii în şa?

Am roşit pînă în vîrful urechilor. Abia-abia am izbutit să rostesc cuvintele de care mi-era ruşine:

— Nu ştiu să merg. Tocmai am primit cadou bicicleta şi sînt la prima încercare.

Aici mă abătusem un pic de la adevăr, dar mi-am împăcat conştiinţa, adăugînd în minte următorul amendament: „Afară doar de aia de ieri, din grădină“.

— Îţi dau eu lecţii dacă vrei, îmi zise Driffield, binevoitor ca întotdeauna. Hai!

— A, nu, nu! Nici prin cap nu-mi trece!

— De ce nu? mă întrebă nevastă-sa, cu acelaşi zîmbet plăcut în ochii ei albaştri. Domnului Driffield îi va face plăcere, iar eu voi avea o bună ocazie de a mă odihni.

Driffield a pus mîna pe bicicleta mea, iar eu, în ciuda voinţei mele şi nefiind în stare să mă opun violenţei lui atît de prietenoase, am urcat

stîngaci în şa. Mă clătinam cînd pe o parte, cînd pe alta. Însă el mă ţinea cu o mînă fermă.

— Mai repede! mi-a spus.

Am început să pedalez, iar el alerga pe lîngă mine, în timp ce eu eram gata să cad ba în stînga, ba în dreapta. Eram amîndoi îngrozitor de încălziţi şi transpiraţi cînd, în ciuda eforturilor lui, în cele din urmă am căzut. În asemenea împrejurări era foarte greu să-ţi mai păstrezi aerul distant, potrivit pentru un nepot de paroh ce i se adresează fiului vătafului domnişoarei Wolfe, iar cînd am pornit înapoi şi chiar am reuşit să merg singur vreo treizeci sau patruzeci de metri, am simţit un fior de plăcere. Doamna Driffield a alergat prin mijlocul drumului, cu mîinile în şold, strigînd:

— Ţin-te bine! Haide! Pariez doi la unu pe favorit!

Rîdeam atît de tare, încît îmi uitasem complet ighemoniconul. M-am dat jos de bunăvoie – fără îndoială cu un triumf neruşinat pe faţă – şi am primit fără jenă felicitările soţilor Driffield pentru isteţimea şi dibăcia de care dădusem dovadă, umblînd pe bicicletă chiar din prima zi de încercare.

— Vreau să văd şi eu dacă mă descurc singură, mi-a zis doamna Driffield, iar eu m-am aşezat înapoi pe pîrleaz, pentru a urmări împreună cu soţul ei sforţările sale disperate.

Mai tîrziu, avînd iarăşi nevoie de odihnă, dezamăgită, dar optimistă, s-a aşezat şi ea lîngă mine. Driffield şi-a aprins pipa. Am vorbit de una şi de alta. Bineînţeles că atunci nu mi-am dat seama – dar acum o ştiu prea bine – că doamna Driffield avea o francheţe dezarmantă, datorită căreia te făcea să te simţi imediat în largul tău. Vorbea cu un fel de însufleţire pasionată, ca un copil căruia pofta de viaţă îi dă o adevărată efervescenţă, şi ochii îi erau luminaţi tot timpul de zîmbetul acela cuceritor. De ce anume îmi plăcea, nu ştiam. Aş zice că era un pic şiret dacă şiretenia n-ar fi socotită un defect şi nu o calitate agreabilă, căci zîmbetul ei era prea nevinovat ca să fie şiret. Mai degrabă l-ai fi numit jucăuş, ca al unui copil care a făcut ceva ce i se pare nostim, dar e conştient că tu o s-o iei drept o poznă şi totuşi ştie că n-ai să te superi prea tare şi, dacă nu descoperi repede adevărul, vine şi ţi-l

mărturiseşte singur. Însă bineînţeles că pe atunci nu simţeam altceva decît că zîmbetul ei are darul de a-mi alunga orice stînjeneală.

Uitîndu-se la ceas, Driffield îmi spuse curînd că ei doi trebuie să plece şi propuse să ne înapoiem tustrei împreună, călărindu-ne bicicletele în stil grandios, ca la paradă. Dar era tocmai momentul în care mătuşa şi unchiul trebuiau să se întoarcă din plimbarea lor prin oraş şi tare n-aş fi vrut să risc să fiu văzut cu oameni care nu întruneau aprobarea lor; drept care i-am rugat să plece ei înainte, fiindcă merg mai repede ca mine. Doamna Driffield nici n-a vrut să audă, dar Driffield mi-a aruncat o privire amuzată, care mi-a dat de bănuit că a înţeles perfect dedesubturile scuzei inventate de mine. M-am făcut roşu ca sfecla cînd el a zis:

— Lasă-l, Rosie, să meargă singur! Cred că se descurcă mai bine fără noi.

— Mă rog. Vii şi mîine? Noi o să fim aici.

— O să încerc, i-am răspuns.

S-au îndepărtat şi peste cîteva minute am pornit şi eu în urma lor. Încîntat de propria-mi persoană, am mers pînă la poarta casei parohiale fără să mai cad. Cred că la masă m-am lăudat pe rupte, dar n-am spus că m-am întîlnit cu soţii Driffield.

A doua zi, pe la unsprezece, mi-am scos bicicleta din remiză. I se spunea aşa, cu toate că înăuntru nu era nici măcar un docar pentru ponei, ci era folosită de grădinar pentru a-şi ţine maşina de tuns iarba şi cea de netezit iarba, precum şi de Mary-Ann, care-şi avea acolo sacul cu boabe pentru orătănii. Am dus bicicleta pînă la poartă şi, încălecînd-o – nu fără greutate –, am mers pe drumul spre Tercanbury pînă am ajuns la bariera veche şi am intrat pe Aleea Bucuriei.

Cerul era senin şi aerul cald, dar destul de proaspăt, de parcă ar fi crănţănit de căldură. Lumina era puternică, însă nu prea dură. Razele soarelui păreau să atingă drumul alb cu o energie dirijată şi să salte înapoi ca o minge de cauciuc.

Am tot mers înainte şi înapoi, aşteptîndu-i pe soţii Driffield, şi curînd am dat cu ochii de ei. Le-am făcut semn cu mîna, apoi am întors (ocazie cu care

a trebuit să mă dau jos din şa) şi pe urmă am pedalat cu toţii împreună. Doamna Driffield şi cu mine ne-am complimentat reciproc pentru progresele făcute. Mergeam cu multă grijă, ţinîndu-mă strîns de ghidon, dar bucurîndu-mă foarte tare. Driffield ne spuse că de îndată ce căpătăm siguranţă în noi, trebuie să începem să străbatem ţinutul, părăsind drumurile bătute.

— Sînt pe aici prin preajmă nişte basoreliefuri pe care aş vrea să le copiez.

N-am prea înţeles ce spune, iar el n-a vrut să-mi explice.

— Aşteaptă numai şi am să-ţi arăt, mi-a răspuns. Crezi că ai fi în stare să străbaţi mîine vreo douăzeci de kilometri? Zece la dus şi zece la întoarcere?

— Oho!

— Bine, atunci o să-ţi aduc o coală de hîrtie şi nişte ceară şi poţi să faci şi tu o copie. Dar n-ar fi rău să-l întrebi pe unchiul tău dacă-ţi dă voie să vii.

— Nu-i nevoie.

— Şi totuşi eu cred că n-ar strica.

Doamna Driffield îmi aruncă privirea aceea caracteristică, jucăuşă pînă aproape de maliţie şi totuşi prietenoasă. Mă făcu să roşesc. Ştiam că dacă-i cer voie unchiului, n-o să mă lase să plec. Era mult mai bine să nu suflu o vorbă. Dar cum mergeam aşa, l-am văzut pe doctor în docar, apropiindu-se de noi. Cînd ne-am încrucişat cu el, m-am uitat drept înainte, cu speranţa deşartă că dacă nu mă uit la el, n-o să se uite nici el la mine. Nu mă simţeam în largul meu. Dacă m-a văzut, povestea avea să ajungă curînd la urechile unchiului sau ale mătuşii şi am început să chibzuiesc dacă n-ar fi fost mai cuminte să dau eu pe faţă o taină care nu mai putea fi ascunsă. Cînd ne-am despărţit, la poarta casei parohiale (n-avusesem cum să evit să mă însoţească pînă acolo), Driffield a spus că dacă văd că pot să îi însoţesc a doua zi, ar fi bine să trec pe la ei cît mai devreme.

— Ştii unde stăm, nu? Lîngă Capela Congregaţională. Se numeşte Căsuţa de Var.

De cum m-am aşezat la masă, am început să caut prilejul potrivit pentru a strecura în treacăt informaţia că i-am întîlnit întîmplător pe soţii Driffield,

dar la Blackstable veştile se răspîndesc ca fulgerul.

— Cine erau persoanele cu care mergeai cu bicicleta azi-dimineaţă? întrebă mătuşă-mea. Ne-am întîlnit în oraş cu doctorul Anstey şi ne-a spus că te-a văzut.

Unchiul, mestecîndu-şi friptura cu un aer dezaprobator, se uita posac în farfurie.

— Soţii Driffield, am zis eu nonşalant. Ştiţi, scriitorul. Domnul Galloway îi cunoaşte.

— Nu sînt deloc oameni onorabili. Nu doresc să ai de-a face cu ei! rosti sentenţios unchiul.

— De ce?

— N-am de gînd să-ţi expun motivele. E de ajuns că nu doresc.

— Dar cum ai ajuns să-i cunoşti, mă rog? m-a întrebat mătuşa.

— Păi, mergeam cu bicicleta şi treceau şi ei pe acolo şi m-au întrebat dacă nu vreau să-i însoţesc, i-am răspuns, abătîndu-mă un pic de la adevăr.

— Mi se pare o mare îndrăzneală din partea lor, a comentat unchiul.

M-am posomorît. Iar ca să-mi demonstrez indignarea, cînd am ajuns la desert, cu toate că era tartă de zmeură, după care mă dădeam pur şi simplu în vînt, am refuzat măcar s-o gust. Mătuşa m-a întrebat dacă mi-e rău.

— Nu, mă simt foarte bine, i-am răspuns, cît mai semeţ cu putinţă.

— Hai, gustă un pic! a insistat ea.

— Nu mi-e foame, i-am răspuns.

— Hai, măcar ca să-mi faci mie plăcere!

— Lasă-l în pace, c-o fi ştiind el cînd e sătul, s-a amestecat unchiul.

M-am uitat urît la el şi am zis:

— Bine, atunci dă-mi, te rog, o bucăţică mică.

Mătuşa mi-a dat o porţie generoasă şi am mîncat-o cu aerul celui care îndeplineşte o acţiune profund rebarbativă, împins doar de un imperios simţ al datoriei. Era delicioasă. Mary-Ann făcea întotdeauna un foitaj atît de fraged, că ţi se topea în gură. Dar cînd mătuşa m-a întrebat dacă n-aş izbuti să mai înghit o fărîmă, am refuzat-o cu demnitate glacială şi ea n-a mai

insistat. Unchiul a înălţat rugăciunile de mulţumire, iar eu mi-am cărat cu mine în salonaş sentimentele ultragiate.

Însă de îndată ce am socotit că slujnicele au terminat de mîncat, m-am dus în bucătărie. Emily tocmai lustruia argintăria în cămăruţă. Mary-Ann spăla vesela. Am întrebat-o:

— Spune-mi, te rog, ce cusur au soţii Driffield?

Mary-Ann intrase în serviciu la casa parohială la vîrsta de optsprezece ani. Ea mă îmbăia cînd eram micuţ, ea îmi dădea hapurile de care aveam nevoie, învelite în magiun, ea îmi făcea ghiozdanul pentru şcoală, în care-mi punea şi tartinele, ea mă îngrijea cînd eram bolnav, ea îmi citea cînd mă plictiseam şi tot ea mă certa cînd nu eram cuminte. Emily, fata în casă, era o fetişcană cam zăpăcită şi Mary-Ann se întreba pur şi simplu ce s-ar întîmpla cu mine dacă ar fi fost să mă îngrijească respectiva fată. Mary-Ann era localnică, de acolo, din Blackstable. Nu fusese în viaţa ei la Londra şi nici măcar la Tercanbury nu cred că ajunsese de mai mult de trei-patru ori. Nu fusese bolnavă niciodată. Şi nici n-avusese vreodată concediu. Era plătită cu douăsprezece lire pe an. O dată pe săptămînă, seara, se ducea pînă în oraş ca să-şi vadă mama, care spăla rufăria pentru casa parohială, iar duminica seara se ducea la biserică. Însă Mary-Ann ştia tot ce se întîmplă la Blackstable. Ştia despre fiecare om în parte cine e, cu cine e căsătorit, de ce i-a murit tatăl, cîţi copii are şi cum se numesc.

Cînd i-am pus întrebarea, Mary-Ann a trîntit cu zgomot în chiuvetă o cîrpă udă:

— Ia, să ştii că eu nu-l ţin deloc de rău pe unchiul tău! De-ai fi nepotu-meu, nici eu nu te-aş lăsa să te înhăitezi cu ei. Auzi, dom’le, ce chestie! Să te poftească să umbli cu ei pe bicicletă! Păi, unii oameni sînt în stare de orice, zău aşa!

Mi-am dat seama că Mary-Ann auzise conversaţia din sufragerie.

— Bine, dar nu mai sînt copil.

— Cu atît mai rău! Şi ce neruşinare să vină să se aşeze tocmai în oraşul ăsta! Iau o casă şi zic că sînt gentlemeni şi lady.

Mary-Ann nu vorbea chiar ca un intelectual.

Tarta cu zmeură se afla încă pe masa din bucătărie, aşa că am rupt o cojiţă şi am băgat-o în gură.

— Lasă-n pace plăcinta aia, că ne trebuie s-o mîncăm la cină! Dacă mai voiai o porţie, de ce nu ţi-ai luat-o cînd ai avut-o în faţă, pe masă? Ted Driffield ăsta n-a fost niciodată în stare să ducă un lucru pînă la capăt. Şi, slavă Domnului, doar a avut parte de carte! Mie cel mai rău îmi pare de maică-sa. Apoi că el i-a dat de furcă încă de cînd s-a născut. Şi, auzi vorbă, să se apuce să se însoare tocmai cu Rosie Gann! Cică cînd i-a zis mă-sii ce i-a dat prin gînd, aia a căzut la pat şi nu s-a mai mişcat de-acolo trei săptămîni! Nici n-a mai deschis gura să vorbească cu cineva!

— Deci doamna Driffield se numea Rosie Gann ca domnişoară? Dar care Gann era tatăl ei?

Am întrebat pentru că era unul din numele cele mai frecvente la Blackstable. În cimitir erau nu ştiu cîte morminte cu numele ăsta.

— Ei, n-ai de unde să-i ştii tu! Pe taică-său îl chema Josiah. Aoleu, că sturlubatic mai era şi ăla! A plecat la cătănie şi s-a întors cu un picior de lemn. Pleca pe ici, pe colo, cu zugrăvitul, dar mai mult nu lucra decît lucra. Stăteau alături de noi, pe Uliţa Secarei. Eu şi cu Rosie umblam împreună la şcoala de duminică.

— Dar parcă n-ar fi de o vîrstă cu tine, i-am zis eu cu sinceritatea brutală a copiilor.

— Oho, are treizeci de ani bătuţi pe muche!

Mary-Ann era o femeiuşcă mică de statură, cu nasul cîrn şi dinţii stricaţi, dar obraji de o mare prospeţime, şi nu cred să fi avut mai mult de treizeci şi cinci de ani.

— Rosie e doar cu patru ori cinci ani mai mică decît mine, oricît o fi zicînd ea că e de tînără. Lumea spune că acum nici n-o mai recunoşti, aşa de împopoţonată e.

— E adevărat că a servit la bar?

— Da, la cîrciuma „Drumul de fier“ şi pe urmă la hanul „Panaşul prinţului moştenitor“ de la Haversham. Doamna Reeves zice că a luat-o

drept ajutoare cînd era la „Drumul de fier“, numai că lucrurile s-au împuţit aşa de rău, că au trebuit să se descotorosească de ea.

„Drumul de fier“ era o cîrciumioară modestă, chiar în faţa gării. Avea un fel de veselie sinistră. Dacă treceai pe acolo într-o seară de iarnă, vedeai prin uşile de sticlă clienţi care nu se mai dezlipeau de la bar. Unchiu-meu era complet împotriva acelui local şi ani de zile se tot străduise să obţină închiderea lui. Era frecventat de hamali, cărbunari şi argaţi. Locuitorii onorabili din Blackstable n-ar fi intrat acolo nici să-i fi picat cu ceară. Dacă aveau chef de o halbă de bere neagră, se duceau la „Ursul şi cheia“ sau la „Ducele de Kent“.

— Păi, dar ce-a făcut? am întrebat-o pe Mary- Ann, cu ochii cît cepele.

— Păi, dar ce n-a făcut? Ce crezi c-ar zice unchiu-tău dacă m-ar prinde că-ţi vorbesc de chestii dintr-astea? Păi, nu era bărbat care să bea acolo o halbă şi să nu se ţină cu ea. N-avea sită, dădea de-a dreptul. Şi nici pic de credinţă n-avea, că-i schimba, ohoho, unul după altul! Am auzit că era ceva de groază. Atunci s-a înhăitat şi cu Lord George. Nu era aia genul lui de cîrciumă, că prea se dădea el mare, dar cică într-o bună zi a intrat aşa, din întîmplare, cînd nu-i venea trenul, şi atunci a dat cu ochii de ea. Şi după aia nici nu mai ieşea de-acolo, stătea de-a valma cu toţi haidamacii şi oamenii de rînd, şi bineînţeles că toţi ştiau de ce nu se mai dezlipeşte de acolo, el, om cu nevastă şi trei copii. Ah, ce-i mai plîngeam de milă! Pfui, şi ce de vorbe au mai ieşit! Doamne, aşa de tare s-au împuţit lucrurile, că doamna Reeves a zis că n-o mai ţine nici măcar o zi, numai i-a dat pe loc gologanii şi i-a zis că să-şi facă bocceaua şi s-o întindă. Şi eu zic că a scăpat de-o mare belea, asta zic!

Pe Lord George îl ştiam bine. De fapt se numea pur şi simplu George Kemp şi titlul care i se aplica de obicei, ironic, se datora manierelor lui pretenţioase. Era furnizorul nostru de cărbuni, dar mai făcea ceva afaceri şi cu proprietăţi funciare şi avea cote de participare şi la vreo două vase de transportat cărbuni. Stătea într-o casă nouă de cărămidă, pe o proprietate de-a lui, şi avea propria lui trăsură. Era un bărbat destul de voinic, cu o bărbuţă ascuţită, cu obrajii rumeni şi ochi albaştri, obraznici – în general o faţă

pocnind de sănătate. Dacă-mi aduc bine aminte, cred că semăna cu un negustor rubicond şi petrecăreţ dintr-un vechi tablou olandez. Întotdeauna era îmbrăcat ţipător şi cînd îl vedeai mînîndu-şi iute trăsurica prin mijlocul Străzii Mari, într-o haină vînătorească de culoarea pieii de căprioară, cu nasturi mari, cu o pălărie melon maro pusă şmechereşte pe-o parte şi un trandafir roşu la butonieră, nu puteai să-ţi iei ochii de la el. Duminica venea la biserică îmbrăcat în redingotă şi cu un joben lucios pe cap. Toată lumea ştia că se dă peste cap să ajungă epitrop al bisericii şi era evident că, datorită energiei lui, ar fi fost util într-un asemenea post, însă unchiul zicea că nici nu vrea să audă de una ca asta atît cît trăieşte el şi, cu toate că, în semn de protest, Lord George a frecventat un an capela sectei independente, unchiul a rămas neînduplecat. Cînd îl întîlnea în oraş, îi întorcea spatele. Apoi s-a pus la cale o împăcare şi Lord George a revenit la biserică, însă unchiul n-a cedat prea mult, ci doar atît cît să-l numească paracliser onorific.

Mica nobilime locală îl socotea pe Lord George ordinar şi n-am nici cea mai mică îndoială că era încrezut şi lăudăros. Nobilii se plîngeau de glasul lui mult prea bubuitor şi de rîsul său strident (cînd vorbea cu cineva pe o latură a străzii, puteai auzi de pe celălalt trotuar fiecare vorbă rostită de el) şi-i socoteau manierele înfiorătoare. Se purta mult prea familiar cu toţi. Cînd li se adresa, parcă nici n-ar fi fost negustor. Îl acuzau şi că e teribil de înfigăreţ. Însă dacă Lord George şi-o fi închipuit că familiaritatea asta, aerul degajat, activităţile în slujba obştei, generozitatea cu care îşi deschidea punga pentru subscripţiile făcute în favoarea Regatei anuale ori a Zilei Recoltei, promptitudinea cu care se repezea să facă servicii oricui îi erau necesare, dacă el credea, aşadar, că avea să înlăture astfel barierele tradiţionale din Blackstable, se înşela amarnic. Dimpotrivă, eforturile lui de a fi sociabil erau întîmpinate cu o ostilitate nedezminţită.

Mi-aduc aminte că o dată, cînd soţia doctorului sosise în vizită la mătuşă-mea şi Emily a venit să-i spună unchiului că îl caută domnul George Kemp, mătuşă-mea a sărit în sus:

— Emily, dar am auzit soneria de la intrarea principală, nu?

— Da, coniţă, a venit pe uşa din faţă.

A urmat un moment greu, de mare stînjeneală. Nimeni nu ştia cum să facă faţă unei asemenea împrejurări neobişnuite. Pînă şi Emily, care ştia perfect cine trebuia să intre pe uşa din faţă, cine să bată la cea laterală şi cine să vină pe uşa din dos, părea puţin uluită. Mătuşă-mea – suflet blînd – era sincer jenată, cred eu, că o persoană se poate pune într-o asemenea postură inadecvată, însă doamna doctor nu făcu decît să pufnească dispreţuitor. Într-un tîrziu unchiu-meu îşi veni în fire.

— Pofteşte-l în birou, Emily, zise el. Am să vin şi eu de îndată ce-mi termin ceaiul.

Însă Lord George rămînea exuberant, vesel, zgomotos şi de o eleganţă ţipătoare. Zicea că oraşul e mort şi că el o să-l trezească la viaţă. O să organizeze trenuri pentru excursii. Nu vedea de ce n-ar deveni şi localitatea lui o staţiune maritimă, la fel ca Margate. Şi de ce să nu aibă şi ei primar? Ferne Bay avea.

— Ehe, probabil trage nădejde să ajungă el primar! zicea lumea din Blackstable, strîngînd răutăcios din buze. Trufia te duce la pieire! citau ei din înţelepciunea populară.

Iar unchiul reproducea zicala cu calul, pe care poţi să îl duci la apă, dar nu-l poţi sili să se adape fără voia lui.

Aş putea adăuga că şi eu îl priveam pe Lord George cu acelaşi dispreţ ironic ca toată lumea. Mă scotea din fire cînd mă oprea pe stradă, mă striga pe numele mic şi-mi vorbea de parcă n-ar fi fost nici o diferenţă socială între noi. Ba chiar mi-a propus să joc crichet cu băieţii lui, care erau cam de vîrsta mea. Dar ei umblau la şcoala comunală din Haversham şi bineînţeles că era peste putinţă să am de-a face cu ei.

Ceea ce-mi spusese Mary-Ann mă şoca şi-mi dădea fiori. Dar nu prea-mi venea să cred. Citisem prea multe romane şi învăţasem prea multe lucruri la şcoală ca să nu ştiu cîte ceva despre dragoste, dar eram convins că e o chestiune care-i priveşte doar pe tineri. Nu-mi puteam închipui că un bărbat cu barbă, care avea băieţi de vîrsta mea, poate nutri asemenea sentimente. Credinţa mea era că odată ce te-ai căsătorit, s-a terminat cu poveştile astea.

Mi se părea de-a dreptul dezgustător ca oamenii de peste treizeci de ani să facă dragoste.

— Nu cumva vrei să zici că făceau ceva? am întrebat-o pe Mary-Ann.

— Din cîte am auzit, Rosie Gann nu se dădea înapoi de la nimic. Şi Lord George n-a fost singurul.

— Stai! Spune-mi, atunci cum de n-a făcut vreun copil?

În romanele pe care le citisem eu, ori de cîte ori o femeie frumoasă se cobora pînă într-acolo încît să calce strîmb, făcea şi un copil. Bineînţeles că ideea era exprimată cu precauţii infinite – uneori nu era decît sugerată de un şir de asteriscuri –, dar rezultatul era inevitabil.

— Păi, eu zic că mai mult din noroc decît din chibzuinţă, asta e, a spus Mary-Ann.

Apoi îşi luă seama şi se opri din ştersul farfuriilor.

— Aoleu, dar mă tem că ştii mai multe decît ar trebui să ştii la vîrsta ta!

— Bineînţeles că ştiu, i-am răspuns, dîndu-mi importanţă. Dă-o-ncolo, la urma urmei sînt aproape bărbat, nu?

— Tot ce pot să-ţi spun, a zis Mary-Ann, e că atunci cînd doamna Reeves i-a dat papucii, Lord George i-a găsit o slujbă la „Panaşul prinţului moştenitor“, la Haversham, şi tot timpul se repezea într-acolo cu trăsura. Şi n-o să-mi zici tu mie că berea de acolo o fi mai bună decît aia de-aici!

— Bine, dar atunci de ce a luat-o Ted Driffield de nevastă?

— Întreabă-mă să te-ntreb! Acolo, la „Panaşul prinţului“, a văzut-o. Mde, cine ştie? Mai mult ca sigur că nu găsise altă femeie care să-l ia de bărbat. Nu l-ar fi luat nici o fată cinstită.

— Şi el ştia adevărul despre Rosie?

— Asta ar trebui să-l întrebi pe el.

Am tăcut. Totul mi se părea o enigmă.

— Dar cum mai arată acum? mă întrebă Mary-Ann la rîndul ei. N-am mai văzut-o de cînd s-a măritat. Nici măcar nu mai vorbesc cu ea după ce am auzit ce se petrecea acolo, la „Drumul de fier“.

— Arată foarte bine.

— Ei, ia întreab-o tu dacă mă mai ţine minte şi vezi ce zice.

Capitolul al VI-lea

Mă hotărîsem ferm să ies la plimbare cu soţii Driffield a doua zi dimineaţă, însă ştiam că n-are rost să-i cer voie unchiului. În cazul în care mă prindea că am fost şi făcea scandal, mde, n-aveam încotro, dar în cazul că mă întreba Ted Driffield dacă am obţinut permisiunea unchiului, eram gata să-i zic că da. Numai că pînă la urmă n-a mai fost nevoie să mint. După-amiaza, cînd fluxul era foarte ridicat, am coborît pe plajă să mă scald şi, cum unchiul avea ceva treabă în oraş, m-a însoţit o parte din drum. Tocmai cînd treceam pe lîngă „Ursul şi cheia“, a ieşit din local Ted Driffield. Ne-a văzut şi a venit întins la unchiu-meu. Siguranţa lui rece m-a uluit pur şi simplu.

— Respectele mele, Sfinţia Voastră. Nu ştiu dacă vă mai aduceţi aminte de mine. Am cîntat în corul bisericii cînd eram copil. Mă numesc Ted Driffield. Bietul taică-meu a fost vătaful domnişoarei Wolfe.

Unchiul era foarte timid de felul lui, aşa că a fost luat prin surprindere.

— A, da, sigur! Bună ziua. Îmi pare rău de moartea tatălui dumitale.

— Am făcut cunoştinţă cu nepoţelul Sfinţiei Voastre. Mă întrebam dacă i-aţi îngădui să vină mîine dimineaţă cu mine la o plimbare cu bicicleta. Cred că se cam plictiseşte umblînd singur şi eu vreau să merg să copiez o icoană la biserica din Ferne.

— Eşti foarte amabil, dar…

Unchiul încerca să refuze, însă Driffield i-o luă înainte:

— O să am grijă să nu i se întîmple nimic rău. S-ar putea să-i facă plăcere să încerce să copieze icoane. Pentru el ar fi ceva interesant. O să-i dau nişte hîrtie şi ceară, ca să nu-l coste nimic.

Unchiul n-avea o minte foarte logică, capabilă să urmărească consecvent acelaşi gînd, şi propunerea lui Ted Driffield de a-mi plăti hîrtia şi ceara îl ofensă atît de tare, încît uită complet de intenţia de a-mi interzice să merg.

— Dar îşi poate cumpăra şi singur hîrtia şi ceara! Are, slavă Domnului, destui bani de buzunar şi cred că ar fi mult mai bine să-i cheltuiască pe asemenea lucruri decît pe dulciuri care să-i strice burta.

— Atunci dacă merge la librarul Hayward şi cere aceeaşi hîrtie şi ceară din care am luat şi eu, i le dă.

— Mă duc chiar acum! am zis eu şi, pentru a-l împiedica pe unchiul să se mai răzgîndească, am şi traversat în fugă strada.

Capitolul al VII-lea

Habar n-am de ce-şi băteau capul cu mine soţii Driffield, dîndu-mi atîta atenţie. Probabil din simplă bunătate. De fapt eram un băieţel neinteresant, nu prea vorbăreţ din fire, şi dacă totuşi îl amuzam cumva pe Ted Driffield, o făceam cu totul inconştient. Cine ştie, poate îl stîrnea şi-l distra aerul meu de superioritate. Mie mi se părea un gest de mare îngăduinţă din partea mea că umblam alături de fiul vătafului domnişoarei Wolfe, care pe deasupra nici nu era altceva decît un „scîrţa-scîrţa pe hîrtie“, cum zicea unchiul, şi cînd – poate chiar cu o undă de aroganţă – l-am rugat să-mi împrumute o carte scrisă de el şi mi-a răspuns că n-o să mă intereseze, l-am crezut pe cuvînt şi n-am insistat. După ce unchiul a consimţit o dată să mă lase să ies cu soţii Driffield, n-a mai ridicat nici o obiecţie în privinţa companiei lor.

Aşadar, uneori ieşeam în larg cu barca cu pînze, iar alteori ne duceam în vreun loc pitoresc, unde Driffield făcea o acuarelă. Nu ştiu dacă pe atunci clima din Anglia era mai blîndă sau e vorba doar de o iluzie a tinereţii, însă parcă aşa îmi amintesc: că toată vara zilele însorite s-au succedat într-un şir neîntrerupt. Peisajul acela unduios, opulent şi graţios mi-a stîrnit o afecţiune ciudată. Străbăteam ţinutul în lung şi-n lat, trecînd de la o biserică la alta, făcînd copii cu grafit sau ceară după icoane, cavaleri în armuri şi doamne în crinoline ţepene. Ted Driffield mă înflăcăra cu entuziasmul lui pentru această îndeletnicire atît de simplă şi naivă, aşa că am îmbrăţişat-o cu pasiune. Îi arătam mîndru unchiului roadele străduniilor mele şi presupun că în mintea lui îşi zicea că, indiferent în ce tovărăşie mă aflu, atîta vreme cît umblu prin lăcaşuri de rugăciuni, nu poate fi nimic prea grav. În timp ce noi lucram în biserici, doamna Driffield rămînea în curtea cu morminte, fără să citească sau să lucreze ceva, ci doar lenevind. Părea să aibă o capacitate extraordinară de a nu face nimic vreme îndelungată fără să se plictisească. Uneori mai ieşeam şi eu afară şi şedeam un timp cu ea, aşezîndu-mă pe

iarbă. Flecăream despre şcoala mea, despre prietenii de acolo, despre profesori, despre vecinii din Blackstable şi despre mai nimic în general. Îmi făcea mare plăcere că-mi spunea „domnule Ashenden“. Cred că era prima persoană care îmi făcea această onoare şi îmi dădea senzaţia că sînt adult. Nu puteam să sufăr să-mi zică lumea „domnişorul Willie“. Mi se părea un nume ridicol pentru oricine. Realitatea este că nu-mi plăcea nici numele meu mic, nici cel de familie, aşa că tot învîrteam prin minte metode de a născoci altele mai potrivite. Preferinţele mi se opriseră asupra numelui Roderic Ravensworth şi tot acopeream coli întregi de hîrtie semnîndu-mă astfel, cu parafe elegante corespunzătoare. Dar nu-mi displăcea nici Ludovic Montgomery.

Nu-mi mai ieşea din minte ce-mi spusese Mary-Ann despre doamna Driffield. Cu toate că teoretic ştiam ce fac oamenii după ce se căsătoresc şi chiar eram în stare să exprim aceste realităţi în limbajul cel mai crud cu putinţă, totuşi nu prea le înţelegeam. Mi se păreau cam dezgustătoare şi nu le credeam întru totul posibile. La urma urmei, eram conştient de faptul că pămîntul e rotund, însă ştiam că e plat. Doamna Driffield părea o fire atît de deschisă, rîsul ei avea atîta francheţe şi în comportarea ei era atîta tinereţe copilărească, încît nu mi-o puteam închipui „umblînd“ cu marinari şi mai ales cu o persoană atît de grosolană şi de îngrozitoare ca Lord George. Era departe de a fi genul de femeie parşivă despre care citisem prin romane. Bineînţeles, ştiam eu că nu e „de calitate“ şi vorbea cu accentul local, mai călca pe ici, pe colo în picioare regulile de pronunţie, iar uneori gramatica ei avea darul să mă şocheze, dar asta n-o împiedica să-mi fie simpatică. Drept care am ajuns la concluzia că Mary-Ann mi-a spus doar minciuni gogonate.

Într-o bună zi s-a întîmplat să-i pomenesc doamnei Driffield că bucătăreasa noastră se numeşte Mary-Ann.

— Zice că v-a fost vecină pe Uliţa Secarei, am adăugat, aşteptîndu-mă, fireşte, ca doamna Driffield să spună că n-a auzit în viaţa ei de o asemenea persoană.

Cînd colo, ea a zîmbit şi ochii ei albaştri i-au strălucit de bucurie.

— Chiar aşa e! Ea mă ducea la şcoala de duminică. Doamne, şi cît îi dădeam de furcă pînă să mă potolească! Am auzit eu că a intrat în serviciu la casa parohială, dar nu-mi închipuiam că mai e şi acum acolo! N-am mai văzut-o de, hă-hă, ani şi ani de zile! Tare mi-ar plăcea să mă mai întîlnesc cu ea şi să stăm la taifas despre vremurile de demult! Fii bun, transmite-i complimente din partea mea şi roag-o să treacă pe la noi în seara ei liberă. O s-o tratez cu o ceaşcă de ceai.

Am rămas surprins. La urma urmei, soţii Driffield locuiau într-o casă pe care ziceau că au de gînd s-o cumpere şi aveau o slujnică. Nu era cîtuşi de puţin de *bon ton* s-o poftească pe Mary- Ann la ceai şi mă puneau şi pe mine într-o situaţie jenantă. Nu păreau să aibă cîtuşi de puţin simţul măsurii, să distingă între lucrurile convenabile şi cele pe care pur şi simplu nu se cade să le faci. Tot timpul eram stînjenit de felul cum vorbeau despre întîmplări din trecutul lor, pe care, după părerea mea, n-ar fi trebuit să le pomenească nici în ruptul capului.

Nu ştiu dacă oamenii printre care trăiam erau cu pretenţii – în sensul că se străduiau să pară mai bogaţi sau mai nobili decît erau de fapt –, însă, privind retrospectiv, mi se pare că viaţa lor era într-adevăr plină de pretenţii false. Se ascundeau îndărătul unei măşti de onorabilitate. Nu-i surprindeai niciodată în cămaşă şi cu picioarele pe masă. Doamnele se îmbrăcau cu rochii de după-amiază şi de fapt pînă atunci nici nu erau vizibile. Duceau o viaţă retrasă şi foarte, foarte chibzuită, aşa că ţi-era greu să pici pe neanunţate la dejun, însă cînd invitau oaspeţi, gemeau mesele de bucate. Chiar dacă familia era copleşită de vreo catastrofă, ţinea capul sus şi o ignora.

Poate că unul dintre fiii lor luase de nevastă o actriţă, dar nici unul din ei nu făcea nici cea mai mică referire la această calamitate şi, cu toate că vecinii se văicăreau, spunînd că e o nenorocire, aveau grijă în mod absolut ostentativ să nu scape nici măcar cuvîntul „teatru“ în prezenţa celor loviţi. Cu toţii ştiam că soţia maiorului Greencourt, care cumpărase reşedinţa numită „Casa cu trei frontoane“, avea ceva legătură cu negoţul, însă nici ea, nici domnul maior nu făceau nici cea mai mică aluzie la această taină

ruşinoasă şi, măcar că pe la spate rîdeam pe înfundate de ei, eram cu toţii prea politicoşi ca să aducem vreodată vorba în prezenţa lor de olărit (sursa veniturilor substanţiale ale doamnei Greencourt).

Nu era cu neputinţă şi nici chiar atît de rar ca un părinte furios să-l taie pe fiul său de la moştenire şi să-l lase fără un ban în pungă sau să-i spună propriei sale fiice (care, ca şi maică-mea, se măritase cu un avocat de contencios) să nu-i mai treacă vreodată pragul. Eram deprins cu toate astea şi mi se păreau absolut fireşti.

Ceea ce mă şoca era să-l aud pe Ted Driffield povestind lucruri din vremea cînd făcea pe chelnerul la un restaurant din cartierul Holborn, de parcă ar fi fost lucrul cel mai normal din lume. Ştiam eu că fugise cîndva pe mare, dar asta era o poveste romantică. Doar aflasem – cel puţin din cărţi – că băieţii făceau aşa de multe ori şi aveau parte de tot soiul de aventuri palpitante pînă să se însoare cu o fată bogată sau cu o fiică de conte. Însă Ted Driffield fusese birjar la Maidstone şi apoi conţopist la o agenţie de pariuri din Birmingham. Odată, cînd treceam împreună pe lîngă cîrciuma „Drumul de fier“, doamna Driffield pomeni absolut în treacăt, de parcă ar fi fost o chestie pe care o putea face oricine, că a lucrat acolo trei ani.

— A fost prima mea slujbă. După aceea m-am mutat la „Panaşul prinţului“ de la Haversham. Iar de acolo n-am plecat decît cînd m-am măritat.

Şi rîse, de parcă ar fi savurat la nebunie amintirea. Nici nu ştiam ce să-i zic sau măcar încotro să mă uit. Atîta ştiu – că obrajii mi se îmbujorară.

Altădată, cînd treceam prin satul Ferne Bay, întorcîndu-ne dintr-o excursie mai lungă, cum era foarte cald şi ne era la toţi sete, doamna Driffield propuse să intrăm la „Delfinul“ şi să bem o bere. Începu să vorbească vrute şi nevrute cu fata de la tejghea şi mă amuţi pur şi simplu cînd îi spuse că şi ea slujise tot aşa vreme de cinci ani. Se apropie patronul şi Ted Driffield îi oferi ceva de băut, iar doamna Driffield zise că neapărat trebuie să bea şi fata de la bar un pahar de Porto. Multă vreme trăncăniră prieteneşte despre cum merge negoţul, despre monopolurile berarilor şi despre creşterea tuturor preţurilor. Între timp eu stăteam acolo ţeapăn, mă

treceau sudori calde şi reci şi pur şi simplu nu ştiam ce să fac. Cînd am ieşit, doamna Driffield a spus în treacăt:

— Vai, Ted, m-am împrietenit la toartă cu fata aia! E isteaţă foc. Sper să se aleagă ceva de capul ei. După cum i-am şi zis, e o viaţă grea, dar veselă. Mai vezi ce se întîmplă prin lume şi dacă-ţi joci bine atuurile, pui mîna pe un soţ bun. Am observat că are verighetă, dar ea mi-a zis c-o poartă doar ca să nu le dea băieţilor prilej s-o tachineze.

Driffield rîse, iar soţia lui se întoarse către mine:

— Ehe, eu m-am distrat pe rupte cînd eram barmaniţă, dar bineînţeles că nu puteam s-o ţin aşa o viaţă întreagă. Omul mai trebuie să se gîndească şi la viitor.

Însă mă aştepta un şoc de proporţii şi mai mari. Era pe la mijlocul lui septembrie, aşa că vacanţa mea se apropia de sfîrşit. Soţii Driffield îmi umpleau viaţa şi mintea, dar dorinţa mea de a vorbi despre ei acasă mi-era retezată cu dispreţ de unchiul:

— N-avem nevoie să ni-i bagi pe gît toată ziua, bună ziua pe prietenii ăştia ai tăi! Mai avem şi alte subiecte de conversaţie, mult mai potrivite. Dar eu cred că întrucît Ted Driffield s-a născut în parohia asta şi se vede cu tine aproape în fiecare zi, n-ar fi rău să mai dea şi pe la biserică măcar din an în Paşte.

Drept care într-o zi i-am spus lui Driffield:

— Să ştiţi că unchiul ar vrea să treceţi pe la biserică.

— Foarte bine. Hai, Rosie, să mergem la predica de duminică seara.

— N-am nimic împotrivă.

I-am spus lui Mary-Ann că au de gînd să vină amîndoi. M-am aşezat în strana parohului, chiar în spatele moşierului, deci nu puteam să întorc capul ca să mă uit la ceilalţi enoriaşi, dar din comportarea vecinilor dinspre margine simţeam că soţii Driffield trebuie să fi apărut. A doua zi am profitat de primul prilej ca s-o întreb pe Mary-Ann dacă i-a văzut.

— Oho, şi încă cum! răspunse Mary-Ann, cu dinţii încleştaţi.

— Şi ai vorbit cu ea după aceea?

— Cine, eu?

Deodată izbucni furioasă:

— Pleacă din bucătăria mea! Ce tot cauţi aici şi mă baţi la cap toată ziulica? Cum pot eu să-mi mai văd de treabă dacă toată ziua stai pe capul meu?

— Bine, bine, nu-i nimic. Nu-ţi ieşi din pepeni.

— Eu nu ştiu cum de te lasă unchiu-tău să umbli creanga cu de-alde ăştia de colo pînă colo? N-ai văzut ce de flori îşi trîntise la pălărie? Mă-ntreb cum de nu i-e şi ruşine să se arate în lume! Haide, haide, şterge-o de-aici, că am treabă!

Nu ştiam de ce Mary-Ann e aşa ţîfnoasă. Nu i-am mai pomenit niciodată de doamna Driffield. Dar peste vreo două-trei zile s-a întîmplat să mă duc la bucătărie ca să caut nu ştiu ce. Casa parohială avea două bucătării: una micuţă, în care se gătea, şi una mai mare, clădită – presupun – în vremurile cînd clericii de ţară aveau familii numeroase şi dădeau banchete grandioase pentru nobilimea din ţinut. Acolo şedea Mary-Ann şi cosea după ce termina cu gătitul. De obicei la opt seara luam o cină rece, aşa că după ora ceaiului nu mai avea mare lucru de făcut. Acum era aproape şapte şi lumina scădea. Era seara liberă a lui Emily, deci mă aşteptam s-o găsesc singură pe Mary-Ann, dar, înaintînd pe coridor, am auzit glasuri şi rîsete. M-am gîndit că a venit cineva s-o viziteze. Lampa era aprinsă, dar avea un abajur mare, verde, aşa că în bucătărie era destul de întuneric. Am văzut pe masă ceainicul şi ceştile. Deci la ora aceea tîrzie Mary-Ann bea încă o ceaşcă de ceai cu o prietenă. Cînd am deschis eu uşa, conversaţia s-a întrerupt, dar apoi am auzit un glas spunînd:

— Bună seara.

Am tresărit, constatînd că prietena venită în vizită este doamna Driffield. Mary-Ann a rîs de surprinderea mea:

— Rosie Gann a trecut pe la mine ca să bea o ceaşcă de ceai.

— Ne-am amintit de vremuri de demult.

Mary-Ann s-a jenat puţin că am dat peste ea în această situaţie, dar nici pe departe cît m-am sfiit eu. Doamna Driffield m-a învăluit cu zîmbetul acela al ei de copil poznaş. Era perfect degajată, fără nici un pic de

stînjeneală. Dintr-un motiv sau altul, am observat ce rochie poartă – probabil pentru că n-o văzusem niciodată atît de elegantă. Era dintr-o stofă bleu pal, foarte strînsă pe talie, cu mîneci bufante şi o fustă lungă, cu volănaş. Purta o pălărie mare şi neagră de pai, cu o sumedenie de trandafiri şi frunze şi funduliţe pe ea. Evident, era pălăria pe care o avusese duminică la biserică.

— M-am gîndit eu că dacă aştept să vină Mary-Ann în vizită la mine, s-ar putea să treacă şi ziua de apoi, aşa că ce mi-am zis? Că ar fi mult mai bine să vin eu s-o văd.

Mary-Ann rînji, puţin stînjenită, deşi părea destul de încîntată. I-am cerut ce voiam şi pe urmă le-am părăsit cît de repede am putut. Am ieşit în grădină şi m-am plimbat aşa, fără ţintă. Am mers pînă la gardul dinspre drum şi m-am uitat peste poartă. Se lăsase întunericul. Curînd am dat cu ochii de un bărbat care se învîrtea pe acolo. La început nu i-am dat atenţie, dar văzîndu-l că umblă în sus şi-n jos, mi-am dat seama că aşteaptă pe cineva. Întîi am crezut că ar putea fi Ted Driffield şi tocmai dădeam să ies pe poartă să-l întîmpin, cînd şi-a aprins pipa. Atunci am văzut clar că e Lord George. M-am întrebat ce-o fi căutînd acolo, dar deodată mi-a fulgerat prin minte că o aşteaptă pe doamna Driffield. Inima a început să-mi bată de să-mi spargă pieptul şi, cu toate că întunericul mă ascundea destul de bine, m-am retras în umbra tufişurilor. Am mai aşteptat cîteva minute şi iată că uşa laterală s-a deschis şi Mary-Ann a condus-o afară pe doamna Driffield. I-am auzit paşii acesteia pe pietrişul aleii. A venit pînă la poartă şi a pus mîna pe clanţă. Cînd a deschis-o, s-a auzit un scîrţîit. Sunetul l-a făcut pe Lord George să treacă drumul şi să se strecoare în grădină înainte ca doamna Driffield să apuce să iasă. A cuprins-o în braţe şi a strîns-o tare la piept. Ea a rîs şi i-a spus în şoaptă:

— Vezi să nu-mi strici pălăria!

Eram doar la un metru de ei şi muream de frică să nu mă observe. Mi-era ruşine pentru ei. Tremuram de emoţie. Lord George a ţinut-o în braţe cîteva minute bune.

— Ce zici, aici, în grădină? i-a şoptit el.

— Nu, că pe-aici e băiatul ăla. Să mergem pe cîmp.

Ieşiră pe portiţă, el cu braţul petrecut pe după talia ei, şi se pierdură în noapte. Acum îmi simţeam inima bătîndu-mi atît de tare în piept, încît abia mai respiram. Mă îngheţase scena la care fusesem martor şi nu mai eram în stare să gîndesc normal. Aş fi dat nu ştiu ce să pot să vorbesc cu cineva, dar era o taină pe care trebuia s-o păstrez. Mă făcea să mă simt important şi asta îmi dădea fiori. Am mers încetişor pînă în casă şi am intrat pe uşa laterală. Cînd m-a auzit deschizînd-o, Mary-Ann m-a strigat:

— Cine e, domnişorul Willie?

— Da.

Am băgat capul în bucătărie. Mary-Ann punea cina pe tavă, ca s-o ducă în sufragerie. Mi-a zis:

— Să fiu în locul tău, nu i-aş pomeni unchiului că Rosie Gann a dat pe aici.

— A, nu, n-ai nici o grijă!

— A fost o surpriză pentru mine. Cînd am auzit bătăi în uşa laterală şi am deschis-o şi am văzut-o pe Rosie stînd acolo, dacă-mi dădeai un bobîrnac, cădeam din picioare. „Hei, Mary-Ann!“ zice ea şi pînă să-mi dau eu seama ce are de gînd, m-a şi pupat pe toţi obrajii. N-am avut încotro, a trebuit s-o poftesc înăuntru şi, dacă tot a intrat, nu puteam să nu-i dau totuşi o ceaşcă de ceai bun.

Mary-Ann nu ştia cum să se mai scuze. După toate cîte le spusese despre doamna Driffield, îşi dădea bine seama că mie mi s-a părut ciudat să le găsesc trăncănind şi hlizindu-se împreună. Dar n-am vrut să jubilez, cum aş fi putut s-o fac.

— Nu e chiar aşa de rea, nu? am zis.

Mary-Ann mi-a zîmbit. În pofida dinţilor ei negri şi stricaţi, zîmbetul îi era dulce şi înduioşător.

— Să mă bată Dumnezeu dacă ştiu de ce, însă are, dom’le, ceva în ea că nu poţi să n-o îndrăgeşti! A stat aici preţ de vr’un ceas şi pot să zic atîta despre ea: că nu şi-a dat cîtuşi de puţin aere. Şi mi-a zis cu gura ei că materialul ăla de rochie de-o avea pă ea n-o costase nici trei sferturi de liră

metrul şi chiar o cred. Şi-a adus aminte de toate: cum o pieptănam eu cînd era numai de-o şchioapă şi cum o puneam să se spele pe mîini înainte de ceai. Vezi dumneata, uneori maică-sa o trimitea la noi să-şi bea ceaiul. Pe vremea aia era frumoasă coz.

Mary-Ann îşi întoarse privirile către trecut şi faţa ei caraghioasă şi boţită deveni visătoare.

— Ei, mă rog, zise ea după o pauză, aş putea zice foarte bine că nu e mai rea decît multe altele dacă ar fi să ştim noi adevărul despre toate. Mă tem că i-au ieşit în cale mai multe ispite decît altora şi cred că multe din alea de-o ţin de rău n-ar fi fost mai breze ca ea dacă ar fi avut prilejul să-şi dea arama pe faţă.

Capitolul al VIII-lea

Vremea se strică brusc. Se răci tare şi căzură ploi abundente. Asta puse capăt excursiilor noastre. Nu-mi părea deloc rău, căci nu ştiu cum aş mai fi putut s-o privesc în ochi pe doamna Driffield după ce-o văzusem întîlnindu-se cu George Kemp. Nu eram atît şocat, cît uluit. Pur şi simplu nu înţelegeam cum de putea să-i placă să fie sărutată de un bărbat şi deodată se năzări în mintea mea, înţesată burduf de romanele pe care le citisem, ideea că, într-un fel sau altul, Lord George o avea în puterea lui şi, fiind în posesia cine ştie cărui secret înspăimîntător, o silea să se supună îmbrăţişărilor lui scîrboase.

Îmi jucau prin închipuire tot felul de posibilităţi îngrozitoare: bigamie, crimă, falsificare de bani sau acte. Prea puţini sînt ticăloşii de prin cărţi care nu le şantajează pe femeile nefericite şi neocrotite cu dezvăluirea unor asemenea infracţiuni. Te pomeneşti că doamna Driffield andosase o cambie. Niciodată n-am înţeles prea bine ce înseamnă chestia asta; atîta ştiam doar: că are consecinţe dezastruoase. Încercam să-mi imaginez chinurile prin care trecea (lungile nopţi de nesomn în care stătea la fereastră în cămaşă de noapte, cu părul ei auriu atîrnîndu-i pînă la genunchi şi aşteptînd deznădăjduită revărsarea zorilor) şi mă şi vedeam (nu ca băiat de cincisprezece ani, cu şase penny pe săptămînă ca bani de buzunar, ci ca bărbat înalt, cu mustaţă ceruită şi muşchi de oţel, îmbrăcat într-un frac impecabil) salvînd-o, cu un fericit amestec de eroism şi abilitate, din ghearele şantajistului pervers. Pe de altă parte, nu mi se păruse că s-ar fi împotrivit cine ştie cît îmbrăţişării şi mîngîierilor lui Lord George şi de fapt nu-mi puteam alunga din urechi amintirea rîsului ei de cînd se lăsase în voia mîinilor lui. Era în rîsul acela o notă pe care n-o mai auzisem pînă atunci. În mod ciudat, mi-a tăiat respiraţia.

În puţinele zile de vacanţă ce-mi mai rămăseseră i-am mai văzut doar o dată pe soţii Driffield. I-am întîlnit întîmplător în oraş şi s-au oprit ca să-mi vorbească. Iar m-a copleşit sfiala, dar cînd am ridicat ochii spre doamna Driffield, n-am putut să nu mă îmbujorez, căci nimic de pe faţa ei nu trăda nici măcar o umbră de vinovăţie. Mă privea cu ochii aceia albaştri şi blînzi în care sclipea jucăuşă firea ei de copil năzdrăvan şi poznaş. Adeseori ţinea gura uşor întredeschisă, de parcă tocmai ar înflori într-un zîmbet, şi avea buzele cărnoase şi roşii. Pe chipul ei citeai cinstea, nevinovăţia şi o francheţe ingenuă. Cu toate că pe atunci n-aş fi fost în stare să exprim în cuvinte toate aceste impresii, le simţeam foarte puternic. Dacă aş fi putut să-mi formulez cît de cît gîndurile în cuvinte, cred că aş fi spus „E fără cusur“. Era absolut cu neputinţă „să se ţină“ cu Lord George. Trebuie să fi existat o altă explicaţie. Nu puteam să cred ceea ce văzusem cu ochii mei.

Apoi a sosit şi ziua cînd trebuia să mă înapoiez la şcoală. Căruţaşul îmi luase cufărul, aşa că m-am dus singur pînă la gară. N-am lăsat-o pe mătuşă-mea să mă conducă, socotind că e mai bărbătesc să merg singur, dar realitatea este că pe stradă mă simţeam cam deprimat. Gara de pe linia secundară, o ramificaţie spre Tercanbury, se afla aproape de plajă, în partea cealaltă a oraşului. Mi-am scos bilet şi m-am instalat în colţul unui vagon de clasa a treia. Deodată am auzit un glas strigînd „Uite-l, uite-l acolo!“ şi m-am trezit cu domnul şi doamna Driffield săltînd veseli în vagon.

— Ne-am gîndit că trebuie neapărat să venim să te vedem înainte de plecare, mi-a zis ea. Eşti tare trist?

— Nu, fireşte că nu.

— Ei, mă rog, n-o să ţină o veşnicie! Lasă, de Crăciun, cînd te întorci, o să ne distrăm de minune. Ştii să patinezi?

— Nu.

— Ştiu eu. O să te-nvăţ şi pe tine.

Optimismul ei mă înveseli, dar pe de altă parte gîndul că au venit pînă la gară ca să-şi ia rămas-bun de la mine îmi puse un nod în gît. Am avut nevoie de un efort disperat ca să nu las emoţia să mi se citească pe faţă.

— Trimestrul ăsta cred că o să joc mult rugbi. Dacă mă străduiesc, pot promova în echipa a doua a şcolii.

Ea mă privi cu ochii ei strălucind de bunăvoinţă şi surîse cu buzele acelea cărnoase, ca nişte cireşe coapte. Întotdeauna îmi plăcuse ceva din zîmbetul ei, iar glasul părea să-i tremure uşor, fie de rîs, fie de lacrimi. O clipă mă cuprinse groaza că o să mă sărute. Mi se tăie respiraţia. Tot sporovăia cu aerul acela uşor zeflemitor pe care-l adoptă oamenii maturi cînd vorbesc cu şcolarii. Dar Driffield stătea ţeapăn, fără să scoată o vorbă. Mă privea, zîmbind numai din ochi, şi-şi mîngîia bărbuţa. Apoi conductorul suflă într-un fluier cu sunet spart şi flutură un steguleţ roşu. Doamna Driffield îmi luă mîna şi mi-o scutură cu multă căldură. Atunci se trase mai în faţă şi Driffield.

— La revedere! Ai aici ceva.

Îmi puse în mînă un pacheţel şi trenul porni. Mai tîrziu, cînd l-am deschis, am găsit înfăşurate într-o foiţă subţire două monede – în total un sfert de liră. Mi-a năvălit tot sîngele în obraji. Sigur că mă bucuram enorm să am cinci şilingi în plus, dar gîndul că Ted Driffield a îndrăznit să-mi dea bacşiş mă umplea de furie şi umilinţă. Nici în ruptul capului nu puteam accepta ceva de la el! Era adevărat că ne plimbaserăm împreună cu bicicleta şi cu barca, dar pur şi simplu nu era *sahib*[11] (învăţasem cuvîntul ăsta de la maiorul Greencourt) şi a-mi da mie cinci şilingi reprezenta o adevărată insultă.

La început m-am gîndit să-i înapoiez banii fără o vorbă, arătîndu-i prin tăcerea mea cît de scandalizat sînt de gafa lui. Pe urmă am compus în minte o scrisoare demnă şi glacială, în care-i mulţumeam pentru generozitate, dar îi spuneam că, neîndoielnic, îşi dă şi el seama că pentru un gentleman e imposibil să accepte un bacşiş de la cineva care-i e practic străin. M-am gîndit şi m-am răzgîndit aproape o săptămînă şi din zi în zi îmi venea tot mai greu să mă despart de cele două monede. Eram sigur că Driffield avusese cele mai bune intenţii şi fireşte că nu era un om de condiţie bună, deci n-avea de unde să ştie ce se cuvine şi ce nu. Dar ar fi fost o răutate prea mare din partea mea să-l jignesc trimiţîndu-i banii înapoi, aşa că în cele din

urmă i-am cheltuit. În schimb, mi-am oblojit mîndria rănită abţinîndu-mă să-i scriu ca să-i mulţumesc pentru darul său.

Şi totuşi cînd a venit Crăciunul şi m-am întors în vacanţă la Blackstable, tocmai pe soţii Driffield eram cel mai nerăbdător să-i văd. În localitatea aceea micuţă şi ca o apă stătătoare doar ei păreau să reprezinte cît de cît o legătură cu lumea din afară şi tocmai această relaţie începea să-mi umple reveriile de o curiozitate intensă şi nerăbdătoare. Dar nu izbutisem totuşi să-mi înfrîng sfiiciunea îndeajuns de mult pentru a mă duce la casa lor ca să le bat în poartă, aşa că trăgeam nădejde să-i întîlnesc prin oraş. Numai că era o vreme îngrozitoare. Un vînt neastîmpărat şi şuierător mătura străzile şi te pătrundea pînă la oase, iar puţinele femei care umblau după treburi erau purtate de vînt fără voia lor, cu fustele umflîndu-li-se ca nişte pînze de corabie. Din cînd în cînd uliţele mai erau scăldate şi de duşuri reci de ploaie repezită de vînt, iar cerul, care vara îmbrăţişase cu atîta căldură confortabilă ţinutul prietenos, era acum un linţoliu imens, ce apăsa pămîntul cu ameninţarea lui întunecată. Erau prea puţine speranţe de a-i întîlni pe Driffield sau pe soţia lui din întîmplare, aşa că într-o bună zi mi-am luat inima-n dinţi şi m-am furişat afară din casă după ora ceaiului. Pînă la gară drumul era în beznă, însă de acolo cele cîteva felinare cu lumină slabă îţi uşurau cît de cît încercările de a rămîne pe trotuar. Locuinţa familiei Driffield era o casă cu etaj de pe o străduţă lăturalnică. Era clădită din cărămidă galbenă proastă şi avea un bovindou. Am bătut şi curînd mi-a deschis o slujnicuţă. Am întrebat dacă doamna Driffield e acasă. M-a privit cu destulă neîncredere şi, spunîndu-mi că o să se ducă să vadă, m-a lăsat în prag. Auzisem deja glasuri în camera alăturată, dar atunci cînd a deschis ea uşa, au încetat. După ce a intrat, a închis-o în urma ei şi n-am mai auzit nimic. Totul îmi dădea o senzaţie de mister. În casele prietenilor unchiului, chiar dacă nu era lumină şi trebuiau să aprindă gazul aerian cînd intrai, de îndată ce ţi se deschidea uşa, erai poftit în salon. În orice caz, uşa s-a deschis iar şi a ieşit Driffield. Pe coridorul acela era doar o mică pată de lumină şi la început nu m-a recunoscut, dar apoi m-a întîmpinat cu căldură:

— A, tu eşti? Chiar ne întrebam cînd o să te revedem în sfîrşit.

Strigă:

— Rosie, a venit tînărul Ashenden!

Se auzi un ţipăt şi, cît ai zice peşte, doamna Driffield ieşi repede pe coridor şi-mi strînse mîinile cu căldură:

— Vino! Intră! Scoate-ţi paltonul! E îngrozitoare vremea asta, nu? Trebuie să fii mort de frig.

Mă ajută să-mi scot paltonul, îmi desfăcu fularul cu care mă înfofolisem, îmi smulse şapca din mînă şi mă trase în odaia de unde ieşise. Era o cămăruţă plină de mobilă şi cu un miros greoi. Era cald, căci în cămin ardea focul. Aveau gaz aerian – ceea ce noi, la casa parohială, n-aveam – şi cele trei flăcărui acoperite cu globuri rotunde de sticlă mată umpleau camera cu o lumină aspră. Aerul era aproape cenuşiu de atîta fum de tutun. La început uluit şi apoi zăpăcit de primirea entuziastă care mi se făcuse, nu-mi veni uşor să-i recunosc pe cei doi bărbaţi care se ridicară în picioare la intrarea mea. Pe urmă am văzut că erau diaconul Galloway şi Lord George Kemp. Mi se păru că diaconul îmi strînge mîna cu oarecare jenă:

— Bună, ce mai faci? Tocmai am intrat o clipă să-i înapoiez domnului Driffield nişte cărţi pe care mi le împrumutase şi doamna a avut amabilitatea să mă poftească să rămîn la ceai.

Am simţit mai degrabă decît am văzut privirea uşor ironică şi un pic nedumerită pe care i-a aruncat-o Driffield. I-a şi zis ceva despre mamona nedreptăţii, ceva ce mi s-a părut a fi un citat cunoscut[12], dar nu i-am prins sensul. Domnul Galloway n-a făcut decît să rîdă:

— Asta n-aş şti să zic, dar cum rămîne cu vameşii şi păcătoşii?[13]

Răspunsul lui mi s-a părut de prost gust, dar pînă să stau să mă gîndesc, m-a şi luat în primire Lord George, care nu avea niciodată habar de vreo măsură ori rezervă.

— Hei, tinere, ai venit acasă de sărbători? Pfii, să fiu al dracului, dar mare te-ai mai făcut!

I-am dat mîna cu oarecare răceală. Mi-a şi părut rău că venisem.

— Ia să-ţi dau o ceaşcă de ceai tare, îmi zise doamna Driffield.

— Mulţumesc, am luat deja ceaiul.

— Nu-ţi strică încă unul, zise Lord George, cu aerul că ar fi stăpîn acolo (lucru caracteristic pentru el). Un hojmalău ca tine poa’ să bage în el şi pîinea cu unt şi cu marmeladă pe care o să ţi-o dea doamna D., tăind-o cu propriile ei mînuşiţe delicate.

Serviciul de ceai era încă pe masa în jurul căreia stăteau toţi. Traseră un scaun şi pentru mine, iar doamna Driffield îmi dădu o bucată de chec.

— Tocmai ne străduiam să-l convingem pe Ted să ne cînte ceva, zise Lord George. Haide, Ted, nu te mai lăsa rugat atîta!

— Hai, Ted, te rog, cîntă-ne *Prea strîns te-ai legat de un biet soldat*! Mă dau în vînt după cîntecul ăsta!

— Ba nu, cîntă-ne *Întîi cu el podeaua-am măturat*!

— Dacă vă potoliţi, vi le cînt pe amîndouă, zise Driffield.

Îşi luă banjoul, care se afla pe placa pianinei, şi-l acordă şi începu să cînte. Avea o voce plină, de bariton. Eram oarecum deprins să-i aud pe oameni cîntînd una şi alta. Ori de cîte ori era vreo mică petrecere la casa parohială – ceaiul de după-amiază – sau eram luat şi eu la maior sau la doctor acasă, musafirii îşi aduceau întotdeauna cu ei şi partiturile. Le lăsau în hol, ca să nu dea impresia că ţin morţiş să cînte la pian sau din gură, însă după ceai gazda îi întreba întotdeauna dacă şi le-au adus. Cu sfiiciune feciorelnică, recunoşteau adevărul şi cînd asta se întîmpla la noi acasă, mă trimiteau pe mine să le aduc. Uneori cîte o domnişoară spunea că a renunţat demult să mai cînte la pian şi că nici n-a adus nimic cu ea, dar atunci se amesteca maică-sa în conversaţie şi spunea că a venit ea cu partiturile.

Însă nu erau melodii vesele, ci doar *Îţi voi cînta o melodie arăbească* sau *Iubito, noapte bună* sau *Crăiasa visurilor mele.* Odată, la concertul anual dat în sala de întruniri, Smithson, pînzarul, cîntase un cîntec amuzant, dar cu toate că spectatorii din fundul sălii aplaudaseră pe rupte, protipendada locală nu găsise absolut nimic comic în el. Poate că nici nu era. Oricum, înaintea concertului următor i s-a atras atenţia să fie mai atent ce anume cîntă („Domnule Smithson, te rog să nu uiţi că sînt şi doamne de faţă!“), aşa că ne-a delectat cu *Moartea lui Nelson.*

Următorul cîntecel interpretat de Driffield avea un refren destinat a fi cîntat în cor şi diaconul, împreună cu Lord George, îl preluară cu multă poftă. L-am auzit de multe ori şi după aceea, însă nu mai ţin minte decît patru versuri:

Întîi cu el podeaua-am măturat,
L-am tras pe scări în jos făr' să ne pese
Şi l-am tîrît apoi în lung şi-n lat
Prin camere, pe sus şi pe sub mese.

După ce cîntecul s-a terminat, eu, adoptînd cele mai elegante maniere de la petrecerile din înalta societate, m-am întors către doamna Driffield:

— Dumneavoastră nu cîntaţi?

— Ba da, însă întotdeauna se corăsleşte laptele, aşa că Ted nu mă prea îndeamnă.

Driffield lăsă din mînă banjoul şi-şi aprinse pipa. Lord George îl întrebă cu optimism entuziast:

— Ei, Ted, ia mai zi-ne, ai făcut ceva progrese la cartea aia?

— Da, merge bine. În orice caz, de muncit muncesc la ea.

— Ehe, bătrînul Ted şi cărţile lui! rîse Lord George. De ce nu te apuci, domnule, de ceva serios, să mai cîştigi şi un ban, la urma urmei? Oricînd ţi-aş putea da o slujbuliţă la întreprinderea mea.

— A, mă descurc eu!

— George, te rog să-l laşi în pace! interveni doamna Driffield. Lui îi place să scrie şi eu atîta zic: dacă asta-l face fericit, de ce să nu scrie?

— Mde, mă rog, eu nu susţin că m-aş pricepe cît de cît la cărţi, bătu George Kemp în retragere.

— Atunci nu vorbi de ele, îl puse la punct Driffield, dar zîmbindu-i politicos.

— Eu, unul, zic că nimănui n-ar putea să-i fie ruşine că a scris *Limanul* şi puţin îmi pasă ce au spus criticii despre acest roman, zise domnul Galloway.

— Mde, Ted, te cunosc de cînd eram copil şi eu, unul, n-am putut să-l citesc, oricît m-am străduit.

— Haide, haide, nu e cazul să începem să discutăm despre cărţi! îi opri doamna Driffield. Ted, te rog, mai cîntă-ne ceva!

— Mă tem că eu trebuie să plec, zise diaconul şi se întoarse către mine: Te pot conduce şi pe tine. Ia zi, Driffield, poţi să-mi dai şi mie ceva de citit?

Driffield îi arătă un vraf de cărţi noi, îngrămădite pe o măsuţă din colţ:

— Alege-ţi ce vrei.

— Pfii, ce de cărţi! am exclamat eu, uitîndu-mă cu lăcomie la ele.

— A, nişte lucruri fără valoare! Mi-au fost trimise ca să le recenzez.

— Şi ce faci cu ele?

— Le ducem la Tercanbury şi le vindem pe cît ni se dă. Oricum, mai facem rost de bani ca să plătim măcelarul.

Pe drum diaconul, care căra un teanc de cărţi sub braţ, mă întrebă:

— I-ai spus unchiului tău că vii în vizită la soţii Driffield?

— Nu, am ieşit doar la plimbare şi deodată mi-a trecut prin cap să vin să văd dacă sînt acasă.

Fireşte că adevărul nu era chiar ăsta, însă nici nu doream să-i mărturisesc domnului Galloway că, deşi acum eram băiat în toată firea, unchiul meu îşi dădea atît de puţin seama de asta, încît era în stare să mă împiedice să mă văd cu oamenii ce-i displăceau lui. Domnul Galloway îmi zise:

— Să fiu în locul tău, dacă nu-s obligat, n-aş pomeni nimic despre vizită. Soţii Driffield n-au nici un cusur, însă nu prea sînt pe placul unchiului tău.

— Da, ştiu. O prostie.

— Bineînţeles că sînt destul de ordinari, dar el nu scrie rău deloc şi, dacă stai şi te gîndeşti din ce familie se trage, e de mirare că a ajuns scriitor.

Mă bucuram să aflu dincotro bate vîntul: domnul Galloway nu dorea ca unchiul să afle că el întreţine relaţii prieteneşti cu familia Driffield. În cel mai rău caz puteam fi sigur măcar că n-o să mă dea de gol.

Fireşte, condescendenţa arogantă cu care vorbea diaconul unchiului meu despre cel ce este acum recunoscut de multă vreme drept unul din cei mai mari romancieri ai epocii victoriene tîrzii nu poate să nu stîrnească zîmbete, însă acesta era felul în care era tratat în general la Blackstable. Într-o zi ne-am dus la ceai la doamna Greencourt, unde venise în vizită o verişoară de-a

ei, soţia unui cărturar de la Oxford. Ni se spusese că şi ea e foarte cultivată. Se numea doamna Encombe şi era o femeiuşcă nu prea tînără şi cu faţa zbîrcită, dar foarte vioaie. Ne-a surprins pe toţi fiindcă îşi purta părul cărunt tăiat scurt şi avea o fustă de serj negru care nici măcar nu-i acoperea ghetuţele cu botul pătrat. Era prima mostră de Femeie Modernă ce se arătase prin Blackstable. Am rămas uluiţi şi imediat am fost puşi în defensivă, căci avea un aer intelectual ce ne intimida. (Ulterior am ironizat-o cu toţii şi unchiul i-a spus mătuşii „Ei, draga mea, mulţumesc Cerului că nu eşti isteaţă, că măcar de pacostea asta am fost cruţat“, iar mătuşă-mea, cu un aer zglobiu, şi-a pus peste ghetuţe papucii unchiului, pe care-i încălzea la focul din cămin, şi i-a spus „Ia uită-te, sînt femeia modernă“. Şi cu toţii am comentat: „Doamna Greencourt e foarte ciudată. Niciodată nu ştii la ce să te aştepţi de la ea. Bineînţeles, nu e nici prea-prea, nici foarte-foarte“. Ne era greu să uităm că taică-său era fabricant de porţelanuri, iar bunicul ei fusese doar muncitor în fabrică.)

Însă pe toţi ne-a interesat s-o auzim pe doamna Encombe sporovăind despre oamenii pe care-i cunoştea. Şi unchiul studiase la Oxford, dar toţi profesorii de care întreba păreau să fi murit între timp. Doamna Encombe o cunoştea pe doamna Humphry Ward şi-i admira romanul *Robert Elsmere*[14]. Unchiul îl socotea o scriere scandaloasă şi era uluit că domnul Gladstone[15], care era creştin măcar cu numele, găsise cuvinte de apreciere pentru ea. Se cam certă cu doamna Encombe în privinţa cărţii. Unchiul zicea că, după părerea lui, o să tulbure opinia publică şi o să le bage oamenilor în cap tot soiul de idei de care mai bine s-ar fi lipsit. Doamna Encombe răspunse că unchiul şi-ar schimba părerea dacă ar ajunge s-o cunoască pe doamna Humphry Ward: era o femeie cu un caracter cum nu se poate mai ales, nepoată a domnului Matthew Arnold[16], şi, orice părere ai fi putut avea despre cartea în sine (iar ea personal, doamna Encombe, era gata să recunoască, într-adevăr, că unele părţi ar fi putut mai degrabă să fie omise decît publicate), era absolut sigur că o scrisese însufleţită de cele mai înalte idealuri. Doamna Encombe o cunoştea şi pe domnişoara Broughton[17]. Era

de familie foarte bună şi tocmai de aceea i se părea ciudat că scrie asemenea cărţi.

— Nu găsesc nimic rău în ele, zise doamna Hayforth, soţia doctorului. Eu le savurez. În special *E roză ca o roză.*

— Dar ţi-ar plăcea să le citească şi fetele dumitale? întrebă doamna Encombe.

— Poate că încă nu, răspunse doamna Hayforth. Dar după ce s-or mărita, n-aş mai avea nimic împotrivă.

— Atunci poate că te-ar interesa să afli că anul trecut, de Paşte, cînd eram la Florenţa, am fost prezentată Ouidei, zise doamna Encombe.

— Asta-i cu totul altceva, îi replică soţia doctorului. Nu pot să cred că o lady veritabilă ar putea citi o carte de Ouida[18].

— Eu am citit una, din simplă curiozitate, mărturisi doamna Encombe. Trebuie să recunosc că e mai degrabă ceea ce ai aştepta de la un franţuz decît de la o aristocrată britanică.

— O, dar după cîte am înţeles, de fapt nu e englezoaică! Mi s-a tot spus că numele ei adevărat este Mademoiselle de la Ramée.

Atunci domnul Galloway pomeni numele lui Edward Driffield:

— Ştiţi că avem şi noi un scriitor care stă în localitatea noastră?

— Nu sîntem prea mîndri de el, zise maiorul. Este fiul vătafului bătrînei domnişoare Wolfe şi s-a însurat cu o chelneriţă de la han.

— Ştie să scrie? întrebă doamna Encombe.

— Mă rog, se vede de la o poştă că nu e gentleman, zise diaconul, dar ţinînd seama de handicapurile cu care s-a luptat în viaţă, e cu adevărat remarcabil că scrie totuşi destul de bine.

— E prietenul lui Willie, zise unchiu-meu.

Toată lumea întoarse privirile către mine, făcîndu-mă să mă fîstîcesc.

— Vara trecută făceau împreună plimbări cu bicicleta şi după ce Willie s-a înapoiat la şcoală, am luat de la bibliotecă o carte de-a lui Driffield, ca să văd şi eu cum e. Am citit primul volum şi pe urmă am trimis-o înapoi. I-am scris bibliotecarului o scrisoare destul de dură şi m-am bucurat să aflu că a

retras-o din circulaţie. Dacă mi-ar fi aparţinut, n-aş fi şovăit s-o arunc imediat pe foc.

— M-am uitat şi eu prin una din cărţile lui, a zis doctorul. M-a interesat, pentru că se petrecea chiar în zona asta a noastră şi i-am şi recunoscut pe unii dintre vecini. Dar n-aş putea zice că mi-a plăcut: am găsit-o inutil de ordinară.

— I-am pomenit şi eu de lucrul ăsta, zise domnul Galloway, şi mi-a spus că nici marinarii de pe vasele de cărbuni care fac naveta de la Newcastle şi nici pescarii şi argaţii nu se comportă ca nişte gentlemeni sau ca nişte lady şi nici nu vorbesc ca ei.

— Bine, dar ce rost are să scrii despre asemenea oameni? întrebă unchiul.

— Tocmai asta zic şi eu! îi întări spusele doamna Hayforth. Ştim cu toţii că pe lume există şi neciopliţi, şi ticăloşi, şi vicioşi, dar nu văd la ce serveşte să scrii cărţi despre ei.

— Eu, unul, nu-i iau apărarea, bătu în retragere domnul Galloway. Vă spun doar ce justificare şi-a găsit el. Şi bineînţeles că şi-a găsit un argument şi în Dickens.

— A, Dickens e cu totul altceva! zise unchiu- meu. Eu nu văd cum ar putea să aibă cineva obiecţii împotriva *Documentelor postume ale Clubului Pickwick.*

— Mă rog, depinde de gusturi, zise mătuşă- mea. Mie Dickens mi s-a părut întotdeauna groaznic de ordinar. Refuz pur şi simplu să citesc despre oameni care nu vorbesc corect gramatical şi stîlcesc cuvintele. Trebuie să mărturisesc că mă bucur grozav că vremea s-a stricat atît de rău şi Willie nu mai poate să iasă la plimbare cu domnul Driffield. Mie nu mi se pare că e genul de om cu care ar trebui să se însoţească.

Atît eu, cît şi domnul Galloway am rămas cu ochii în podea.

11 Gentleman (*pikka sahib* în limba urdu).

12 „Evanghelia după Luca“, 16. 9: „Faceţi-vă prieteni cu bogăţia nedreaptă, ca atunci cînd veţi părăsi viaţa, să vă primească ei în corturile cele veşnice“.

13 „Evanghelia după Luca“, 9. 11: „Pentru ce mănîncă Învăţătorul vostru cu vameşii şi cu păcătoşii?“

14 Mary Augusta Arnold (1851-1920), căsătorită cu Humphry Ward, autoare de romane destul de populare în pragul secolului XX. A surprins prin romanul *Robert Elsmere*, un atac împotriva evanghelismului.
15 Fruntaş al vieţii politice britanice (1809-1898).
16 Poet neoclasic englez (1822-1888).
17 Rhoda Broughton (1840-1920), autoare britanică. A scris multe romane agreabile despre viaţa rurală din epoca victoriană.
18 Pseudonimul Louisei de la Ramée (1839-1908), autoare a unui număr impresionant de romane naive şi artificiale, copilăreşti şi afectate, care însă au fost în vogă vreme îndelungată.

Capitolul al IX-lea

Ori de cîte ori mi-au îngăduit-o distracţiile şi petrecerile benigne de la Blackstable specifice sărbătorilor de iarnă, m-am dus la căsuţa familiei Driffield de lîngă capela congregaţională. Lord George era nelipsit de-acolo şi adeseori era prezent şi domnul Galloway. O conspiraţie a tăcerii mă împrietenise cu el şi ori de cîte ori ne întîlneam la casa parohială sau în sala epitropilor de la biserică, după slujbă, schimbam între noi priviri complice. Nu vorbeam nimic despre taina ce-o împărtăşeam, dar în sinea noastră o savuram. Am impresia că ne dădea amîndurora multă satisfacţie să ştim că-l păcălim pe unchiul. Însă deodată m-a fulgerat gîndul că George Kemp, întîlnindu-l pe unchiul prin oraş, ar putea să-i pomenească în treacăt că mă vede mereu în casa Driffield.

— Dar ce facem cu Lord George? l-am întrebat pe diacon.

— A, chestia asta am aranjat-o eu!

Am rîs amîndoi încîntaţi. Începuse să-mi placă de Lord George. Cînd l-am cunoscut, la început mă purtasem glacial, afectînd o afabilitate scrupuloasă, dar el părea atît de inconştient de deosebirea de rang dintre noi, încît m-am văzut silit să trag concluzia că aroganţa mea curtenitoare nu are cîtuşi de puţin efectul dorit, de a-i mai tăia din nas. Întotdeauna rămînea la fel de cordial şi degajat, chiar exuberant. Mă tachina în felul lui cam vulgar, iar eu îi răspundeam cu poante şcolăreşti. Ne făceam să rîdem unul pe altul şi asta m-a atras către el, determinîndu-mă să-l privesc cu mai multă bunăvoinţă. Se lăuda neîncetat cu planurile grandioase pe care le avea în minte, dar nu se supăra de glumele pe care le făceam pe socoteala fantasmagoriilor lui măreţe. La rîndul meu, eram amuzat să-l aud povestind tot soiul de năzbîtii despre ipochimenele cu pretenţii din Blackstable: le făcea să pară ridicole şi cînd le mai şi maimuţărea farafastîcurile, crăpam de rîs. Era zgomotos şi vulgar de felul lui, iar îmbrăcămintea pe care o purta

îmi provoca întotdeauna un şoc. (Nu ajunsesem niciodată la hipodromul de la Newmarket şi nici nu văzusem în viaţa mea un jocheu sau un antrenor, dar exact aşa îmi închipuiam că se îmbracă un asemenea om.) Mînca îngrozitor de urît şi totuşi manierele lui mă supărau din ce în ce mai puţin. În fiecare săptămînă îmi împrumuta cîte o revistă decoltată, pe care o ascundeam cu grijă în buzunarul paltonului şi o citeam pe furiş în dormitor.

Întotdeauna mă duceam la soţii Driffield abia după ce beam ceaiul acasă, dar cînd ajungeam acolo, nu mă dădeam în lături să mă mai bucur a doua oară de el. Pe urmă Ted Driffield cînta cîntece amuzante, acompaniindu-se uneori la banjo, iar alteori la pian. Cînta cîte o oră în şir, holbîndu-se la note cu ochii lui cam miopi, zîmbea tot timpul şi se bucura dacă făceam şi noi un cor pentru a-i însoţi refrenul. Jucam whist, joc pe care-l învăţasem şi eu în copilărie şi îl jucasem la casa parohială cu unchiul şi mătuşa în serile lungi de iarnă. Unchiul juca întotdeauna cu mînă moartă contra noastră şi cu toate că, bineînţeles, nu puneam nimic drept mizã, cînd mătuşă-mea şi cu mine pierdeam, mă ascundeam sub masa din sufragerie şi plîngeam.

Ted Driffield nu participa la jocul de cărţi. Spunea că n-are cap pentru el. Cînd noi începeam o partidă, el se aşeza lîngă foc şi, cu creionul în mînă, citea vreunul din volumele ce i se trimiseseră de la Londra spre recenzare. Pînă atunci nu mai jucasem niciodată fără mînă moartă şi bineînţeles că nu eram deloc priceput. În schimb, doamna Driffield avea un simţ înnăscut al jocului. În general gesturile ei erau destul de cumpănite, însă la jocul de cărţi era iute şi alertă. Juca atît de bine, că ne lua piuitul. De obicei nu vorbea prea mult, iar dacă o făcea, rostea vorbele rar, însă după încheierea unui tur, cînd îşi dădea osteneala să-mi atragă atenţia – binevoitoare şi chiar cu bonomie – asupra greşelilor făcute, devenea nu numai lucidă, ci şi volubilă.

Lord George o lua puţin peste picior, cum lua el pe toată lumea. Ea zîmbea la vorbele lui zeflemitoare, căci de rîs rîdea foarte rar, dar uneori îi dădea cîte o replică destul de tăioasă. Nu se comportau ca nişte îndrăgostiţi, ci doar ca nişte prieteni foarte apropiaţi, aşa că aş fi dat cu totul uitării ceea ce auzisem despre ei şi ceea ce văzusem cu ochii mei. Numai că ea îi arunca

uneori cîte o privire care mă făcea pur şi simplu să mă jenez. Îşi oprea calmă ochii asupra lui, de parcă nici n-ar fi fost o fiinţă omenească, ci doar un scaun ori o masă, şi desluşeai în ei un zîmbet năstruşnic, ca de copil năzdrăvan. Atunci îl vedeam cum se umflă la faţă şi începe să se foiască nelinişţit pe scaun. Întotdeauna îmi mutam repede privirea la diacon, temîndu-mă să nu bage ceva de seamă, însă el era mereu cu ochii în cărţile din mînă sau îşi aprindea pipa.

Ceasul – sau ceasurile – petrecute aproape în fiecare zi în camera aceea înghesuită, înfierbîntată şi plină de fum treceau fulgerător, iar pe măsură ce vacanţa se apropia de sfîrşit, mă cuprindea groaza la gîndul că va trebui să-mi petrec următoarele trei luni la şcoală, într-o plictiseală cumplită.

— Nu ştiu ce-o să ne facem fără tine! îmi zicea doamna Driffield. O să trebuiască să jucăm cu mînă moartă.

Mă bucuram că plecarea mea o să le strice jocul. Nu voiam deloc ca în timp ce trudesc la temele şi exerciţiile mele, să mă ducă gîndul la ei, să-i ştiu aşezaţi în cămăruţa aceea şi distrîndu-se ca şi cînd eu nici n-aş fi existat.

— Cîtă vacanţă îţi dau la Paşte? mă întrebă domnul Galloway.

— Vreo trei săptămîni.

— Ei, atunci o să petrecem minunat! se bucură doamna Driffield. Cred că vremea o să fie frumoasă. Dimineaţa putem să umblăm cu bicicleta, iar după ceai o să jucăm whist. Ai făcut progrese mari. Dacă mai jucăm de trei-patru ori pe săptămînă în vacanţa de Paşte, o să poţi înfrunta fără frică orice adversar.

Capitolul al X-lea

În cele din urmă se încheie şi trimestrul. Cînd am coborît din nou din tren la Blackstable, eram fericit. Mai crescusem puţin şi-mi făcusem la Tercanbury un costum foarte elegant de serj albastru, ba îmi mai cumpărasem şi o cravată nouă. Aveam de gînd să mă duc la soţii Driffield imediat după ce-mi sorbeam ceaiul şi nădăjduiam să-mi fi adus comisionarul cufărul la timp, ca să-mi pun costumul cel nou, în care arătam aproape bărbat. Începusem deja să-mi ung seară de seară buza de sus cu vaselină, ca să-mi ajut mustaţa să crească mai repede. Străbătînd oraşul, am aruncat o privire pe străduţa unde era casa familiei Driffield, cu speranţa că-i voi zări pe vreunul din ei. Mi-ar fi plăcut să intru să le dau bună ziua, dar ştiam că dimineaţa Driffield scrie, iar doamna Driffield „nu e prezentabilă“. Aveam nenumărate lucruri palpitante să le povestesc: cîştigasem una din serii la cursa de o sută de yarzi şi ieşisem al doilea la cursa de garduri. La vară voiam să concurez pentru un premiu la istorie, aşa că în vacanţa asta îmi pusesem în gînd să tocesc bine istoria Angliei.

Cu toate că bătea un vînticel dinspre răsărit, cerul era senin şi mirosea a primăvară. Strada Mare, cu culorile spălăcite de vînt şi cu contururile colţuroase, de parcă ar fi fost desenate cu o peniţă nou-nouţă, arăta ca o pictură de Samuel Scott – calmă, naivă şi plăcută. Asta acum, privind retrospectiv, pentru că pe atunci nu mi se părea a fi altceva decît Strada Mare din Blackstable. Ajungînd la podul peste calea ferată, am observat că se înalţă vreo două-trei case noi.

„Ehei, îi dă tare înainte Lord George!“ mi-am zis.

Pe cîmpul alăturat se zbenguiau nişte mieluşei albi. Ulmii tocmai înfrunzeau. Am intrat în casă pe uşa laterală. Unchiul şedea în fotoliul de lîngă foc şi citea ziarul *Times*. Am strigat-o pe mătuşă-mea, care a coborît şi obrajii ei ofiliţi s-au îmbujorat puţin de bucuria revederii. M-a cuprins pe

după gît cu braţele ei firave şi îmbătrînite şi mi-a spus toate vorbele la care mă aşteptam:

— Vai, cum ai mai crescut! Dumnezeule mare, în curînd o să-ţi răsară şi mustaţa!

L-am sărutat pe unchiul pe chelie şi am rămas în picioare în faţa căminului, cu spatele la el şi cu picioarele îndepărtate. Aveam un aer matur şi destul de condescendent. Pe urmă am urcat să-i dau bună ziua lui Emily şi am coborît la bucătărie ca să-i strîng mîna lui Mary-Ann, după care am ieşit să-l salut şi pe grădinar.

Aşezîndu-mă la masă cu o foame de lup, am întrebat-o pe mătuşa în timp ce unchiul tăia porţiile de friptură de berbec:

— Ei, ce s-a mai întîmplat pe la Blackstable de cînd am plecat?

— Nu mare lucru. Doamna Greencourt a plecat şase săptămîni la Menton, dar s-a întors acum cîteva zile, căci maiorul a făcut o criză de gută.

— Şi prietenii tăi, soţii Driffield, au spălat putina, adăugă unchiul.

— Ce-au făcut? am strigat eu.

— Au şters-o. Într-o noapte şi-au luat bagajele şi au plecat la Londra. Au lăsat peste tot note de plată neachitate. Au rămas datori cu chiria şi nici mobila nu şi-au plătit-o. Măcelarului Harris îi datorau aproape treizeci de lire.

— Îngrozitor! am exclamat.

— Şi atîta ar fi destul de urît, adăugă mătuşa, dar, din cîte se pare, nu i-au dat simbria nici măcar slujnicei pe care o angajaseră acum trei luni.

Mi s-a tăiat respiraţia. Aproape că mi-a venit rău.

— Eu cred că în viitor ar fi mai înţelept din partea ta să nu te înhăitezi cu oameni care mătuşii tale şi mie nu ni se par o companie potrivită pentru tine, zise unchiul.

— E imposibil să nu-i compătimeşti pe toţi negustorii pe care i-au înşelat, adăugă mătuşa.

— Ba aşa le trebuie! zise unchiul. Închipuie-ţi dumneata, să le acorde credit unor oameni de teapa ăstora! După părerea mea, se vedea de la o poştă că sînt nişte simpli aventurieri.

— Întotdeauna m-am întrebat de ce naiba au mai venit aici.

— Anume ca să facă pe grozavii, atîta tot. Şi poate şi pentru că au sperat că din moment ce oamenii îi cunosc că sînt de pe aici, or să poată obţine mai uşor lucruri pe veresie.

Nu mi se părea chiar aşa de logic ce spunea, dar eram mult prea zdrobit ca să-l pot contrazice.

De îndată ce s-a ivit prilejul, am întrebat-o pe Mary-Ann ce ştie ea despre incidentul respectiv. Spre marea mea uimire, nu privea cîtuşi de puţin lucrurile la fel ca unchiul şi mătuşa. Dimpotrivă, a chicotit:

— Straşnic i-au mai tras pe toţi pe sfoară! Ehe, umblau cu banii uite-aşa şi toată lumea zicea că se scaldă în gologani. Păi, să vezi tu că la măcelar li se punea deoparte bucăţica de berbec a mai bună, iar dacă voiau friptură de vacă, nu le dădea decît fileul de muşchi. Şi dă-i cu sparanghelul şi cu strugurii şi cutare şi cutare! Ce să zic? Şi aveau datorii la toate magazinele din tîrg. Zău dacă pricep cum pot fi oamenii atît de proşti!

Dar evident că ea rîdea de negustori şi nu-i critica pe soţii Driffield.

— Bine, dar cum au izbutit s-o şteargă fără să prindă nimeni de veste?

— Ei vezi, asta se întreabă toată lumea. Cică i-ar fi ajutat alde Lord George. Păi, eu, una, atîta te întreb: cum erau să-şi ducă cuferele pînă la gară dacă nu le căra el în brişca aia a lui?

— Şi el ce zice?

— Eh, zice şi el că habar n-a avut. A fost tărăboi mare prin tîrg cînd au aflat că alde Driffield au spălat putina. Îmi venea să crăp de rîs. Lord George zice că el n-a ştiut nici cu spatele că sînt lefteri şi se preface că, cică, ar fi fost mai mirat ca toţi. Numai că eu nu cred o iotă din ce zice el. Noi ştim cu toţii că a avut o treabă cu Rosie înainte de a se mărita ea şi – fie vorba între noi – nu prea cred eu că i-au pus capăt atunci. Umblă vorba că i-a văzut lumea plimbîndu-se împreună pe cîmpuri vara trecută şi nu era zi lăsată de la Dumnezeu să nu se ducă în casa ei.

— Dar cum a prins lumea de veste?

— Păi, stai să vezi. Ei aveau o fată în slujbă şi i-au zis că poate să se ducă acasă la mă-sa să doarmă acolo, dar să nu cumva să se întoarcă mai

tîrziu de opt dimineaţa. Ei, şi cînd colo, ea s-a întors, dar n-a putut să intre în casă. A bătut ea ce-a bătut şi a tot tras clopoţelul, dar nu-i răspundea nimeni, aşa că s-a dus la vecină şi a întrebat-o ce să facă şi aia i-a zis că ăl mai bine ar fi să se ducă la poliţie. S-a dus şi a venit cu sergentul şi ăla a bătut şi a clopoţit, dar degeaba, că nici lui nu i-a răspuns nimeni. Atunci a întrebat-o el pe fată dacă i-au plătit leafa şi ea a zis că nu, că de trei luni nu i-au dat nici un ban, şi atunci el i-a zis, ascultă-mă pe mine, fetiţo, să ştii că au spălat putina, asta au făcut, cum mă vezi şi cum te văd. Şi cînd au spart uşa, ce să vezi, casa goală: îşi luaseră şi ţoalele, şi cărţile – că se dusese vestea că Ted Driffield are o groază de cărţi – şi toate lucruşoarele pe care le aveau.

— Şi n-a mai auzit nimeni de ei de atunci încoace?

— Păi, nu prea, dar după ce erau ei plecaţi de-o săptămînă, fata a primit un plic de la Londra şi cînd l-a deschis, n-a găsit înăuntru nici o scrisoare, nimic, numai un mandat pentru leafa ei. Ei, dacă vrei să ştii părerea mea, eu zic că a fost foarte frumos din partea lor să n-o păcălească pe-o biată fată sărmană.

Eu, unul, eram mult mai şocat decît Mary-Ann. Eram un tînăr cu o educaţie foarte onorabilă. E greu ca cititorul să nu fi observat că acceptam convenţiile clasei din care făceam parte de parcă ar fi fost nişte legi naturale şi, cu toate că datoriile celor ce trăiesc pe picior mare – cei despre care citeam prin cărţi – mi se păruseră întotdeauna un lucru romantic, iar creditorii şi cămătarii îmi populaseră imaginaţia ca nişte figuri familiare, nu puteam să nu consider neplata furnizorilor o meschinărie josnică. Mă ruşinam cumplit auzindu-i pe oameni vorbind de soţii Driffield în prezenţa mea, iar cînd îi numeau „prietenii mei“, spuneam:

— Daţi-o-ncolo, că abia-i cunoşteam!

Apoi mă întrebau:

— Spune, dar nu erau îngrozitor de ordinari?

Iar eu răspundeam:

— Mă rog, sigur, nu erau chiar aidoma contelui de Oxford.

Bietul domn Galloway era tulburat la culme:

— Bineînţeles că nu-i socoteam oameni înstăriţi, dar credeam că au măcar destui bani ca să se descurce. Aveau o mobilă destul de drăguţă în casă şi pianul era nou. Nici prin cap nu mi-a trecut că totul era neplătit. Nu făceau economie la nimic. Dar ceea ce mă răneşte cel mai tare este înşelăciunea. Îi vedeam destul de des şi socoteam că mă simpatizează. Aveau darul de a te face să te simţi bine în casa lor. Poate n-o să-ţi vină să crezi, dar ultima dată cînd i-am văzut, doamna Driffield mi-a strîns mîna şi m-a poftit să revin a două zi, iar Driffield mi-a spus „Mîine, la ceai, mîncăm brioşe“. Şi în timpul ăsta ei aveau toate lucrurile strînse în camerele de sus şi chiar în noaptea aia au luat ultimul tren spre Londra.

— Dar ce zice Lord George despre povestea asta?

— Mde, ca să spun drept, nu m-am dat peste cap să mă întîlnesc cu el în ultima vreme. A fost o lecţie aspră pentru mine. Există un mic proverb despre tovarăşii stricaţi pe care ţi-i alegi şi m-am gîndit că de-acum încolo n-o să trebuiască să-l uit nici o clipă.

Cam aceleaşi sentimente le aveam şi eu în privinţa lui Lord George, ba chiar eram şi niţel speriat. Dacă-şi băga cumva în cap să le spună oamenilor că în vacanţa de Crăciun mă dusesem mai în fiecare zi în casa Driffield şi dacă vorbele ajungeau la urechile unchiului, mă puteam aştepta la un scandal neplăcut. Unchiul avea să mă acuze de înşelătorie, ascunderea adevărului şi neascultare, un comportament nedemn de un gentleman. În momentul respectiv nu prea vedeam ce-aş fi putut să-i răspund. Îl cunoşteam destul de bine ca să-mi dau seama că n-o să lase lucrurile aşa şi că ani şi ani de zile o să-mi tot aducă aminte cum am păcătuit. M-aş fi bucurat mult să nu-l văd deloc pe Lord George, dar, din nefericire, într-o bună zi m-am întîlnit nas în nas cu el pe Strada Mare.

— Bună, flăcăule! mă strigă el, adresîndu-mi-se tocmai în felul care-mi plăcea cel mai puţin. Presupun că ai venit acasă în vacanţă, nu?

— Presupui corect, i-am răspuns cu ceea ce socoteam eu a fi un sarcasm usturător.

Din păcate, el n-a făcut decît să hohotească zgomotos.

— Mă, ai o minte atît de ascuţită, că trebuie să bagi de seamă să nu-ţi tai degetele în ea! mi-a răspuns el, bubuind cordial. Ei, s-ar zice că o vreme nu mai avem unde să jucăm whist. Uite, vezi ce se întîmplă dacă cheltuieşti mai mult decît ai? Eu întotdeauna le zic băieţilor mei că dacă ai o liră şi cheltuieşti numai nouăsprezece şilingi şi jumătate, eşti bogat, dar dacă cheltuieşti douăzeci de şilingi şi jumătate, eşti un sărăntoc. Ai grijă de fiecare penny, flăcăule, şi o să vezi că lirele îşi poartă singure de grijă.

Dar cu toate că vorbea aşa, glasul lui nu trăda cîtuşi de puţin dezaprobarea, ci doar o veselie nestăpînită şi zgomotoasă, de parcă în străfundul minţii lui ar fi făcut haz pe seama tuturor acestor maxime admirabile.

— Dar lumea zice că dumneata i-ai ajutat s-o roiască.

— Cine, eu?

Arboră o uluire totală, numai că ochii îi scînteiară vicleni şi amuzaţi.

— Vai de mine, păi cînd a venit lumea şi mi-a zis că soţii Driffield au spălat putina fără să-şi plătească datoriile şi chiria, era să cad din picioare, ce mai! Numai mie îmi datorau patru lire, şaptesprezece şilingi şi şase penny pe cărbuni. Cu toţii am fost păcăliţi, pînă şi prăpăditul ăla de Galloway, care n-a mai ajuns să le mănînce brioşele!

Niciodată Lord George nu mi s-a părut de o vulgaritate mai stridentă. Tare mi-ar fi plăcut să-i zic o vorbă aşa, zdrobitoare, pentru a încheia conversaţia, dar întrucît nu mi-a venit în cap nimic deosebit, i-am spus doar că mă grăbesc şi l-am părăsit, salutîndu-l rece din cap.

Capitolul al XI-lea

Plimbînd prin minte asemenea amintiri din trecut în timp ce-l aşteptam pe Alroy Kear, chicoteam pur şi simplu de rîs, privind acest incident meschin şi ruşinos din perioada obscură a lui Edward Driffield în lumina respectului uriaş de care s-a bucurat în ultima parte a vieţii. Mă întrebam dacă nu cumva tocmai pentru că îl cunoscusem în copilăria mea, cînd era atît de puţin stimat ca scriitor de oamenii din jurul meu, nu izbutisem niciodată să văd la el meritele uluitoare pe care i le-au atribuit în cele din urmă criticii cei mai buni. Multă vreme se considerase că scrie într-o engleză foarte proastă şi, într-adevăr, îţi dădea impresia că aşterne cuvintele pe hîrtie cu un ciot de creion bont: stilul lui era greoi, un amestec stîngaci de vocabular clasic şi argotic, iar dialogurile atît de artificiale, încît n-ar fi putut să fie rostite niciodată de o gură omenească. Către sfîrşitul carierei, cînd îşi dicta cărţile, stilul lui a căpătat uşurinţa conversaţiei, devenind fluent şi limpede, iar atunci criticii, întorcîndu-se către romanele din epoca maturităţii, au constatat că engleza folosită în ele este de o vigoare nervoasă şi plină de savoare ce corespunde perfect subiectelor sale. Perioada lui de glorie aparţinea unei vremi cînd erau la modă „pasajele memorabile“ şi, într-adevăr, există pasaje din operele lui care şi-au croit drum pînă în antologiile de proză engleză. Scrierile sale despre mare, despre primăvara în pădurile din Kent, despre apusurile de soare pe cursul inferior al Tamisei au devenit celebre. Pentru mine ar trebui să fie o adevărată umilinţă faptul că nu le pot citi fără o oarecare jenă.

Cînd eram tînăr, deşi cărţile lui nu prea se vindeau, iar unora li s-a interzis şi accesul în biblioteci, a-l admira era în mare măsură un semn de cultură. Era socotit de un realism îndrăzneţ. Era un băţ foarte bun cu care să-i baţi pe filistini. Inspiraţia fericită a cuiva a scos la iveală ideea că marinarii şi ţăranii săi sînt shakespearieni şi ori de cîte ori spiritele înaintate

se adunau laolaltă, izbucneau în strigăte stridente de extaz în faţa umorului sec şi pipărat al mocofanilor lui. Iată o marfă pe care Edward Driffield o putea furniza fără nici o greutate. Mi se strîngea inima ori de cîte ori mă purta către teuga unei corăbii sau către tejgheaua unei cîrciumi, căci ştiam că mă aşteaptă cinci-şase pagini în dialect – comentarii glumeţe asupra vieţii, moralei şi nemuririi. Dar, pe de altă parte, trebuie să recunosc că pe mine m-au plictisit întotdeauna bufonii lui Shakespeare, toată seria lui nesfîrşită de clovni părîndu-mi-se insuportabilă.

În mod evident, punctul tare al lui Driffield era zugrăvirea clasei pe care o cunoştea cel mai bine: fermieri şi argaţi, negustori şi cîrciumari, căpitani şi secunzi de corăbii cu pînze, bucătari şi marinari calificaţi. Ori de cîte ori introduce personaje aparţinînd unor ranguri mai înalte, s-ar putea spune – pe bună dreptate – că pînă şi cei mai entuziaşti admiratori ai lui suferă şi nu se simt la largul lor. Gentlemenii săi rafinaţi sînt incredibil de rafinaţi, iar doamnele de neam mare au o fire atît de bună, de pură şi de nobilă, încît nici nu te miri că nu se pot exprima altfel decît cu o demnitate polisilabică. Femeile lui nu prea au viaţă. Însă şi aici trebuie să adaug că asta e doar părerea mea personală. Marele public şi criticii cei mai eminenţi au căzut de acord că are modele foarte atrăgătoare de feminitate englezească – viteze, iuţi, animate de sentimente înalte –, comparate adesea cu eroinele lui Shakespeare. Bineînţeles, ştim cu toţii că femeile suferă în mod cronic de constipaţie, dar a le reprezenta în ficţiune ca fiind lipsite total de tranzit intestinal mi se pare un exces de cavalerism. Sînt surprins că lor le place să se vadă zugrăvite astfel.

Criticii pot sili lumea să acorde atenţie unui scriitor mediocru, iar cititorii înşişi pot să-şi piardă capul pentru vreunul lipsit de orice merite, dar în nici unul din cazuri rezultatul nu poate dăinui. De aceea nu pot să nu mă gîndesc că nu există scriitor care să fi putut să-şi păstreze priza la public atîta vreme ca Edward Driffield fără să fi avut nişte daruri considerabile. Elita îşi bate joc condescendent de popularitate şi e înclinată chiar să socoată acest merit o dovadă de mediocritate, uitînd că posteritatea îşi alege favoriţii nu dintre scriitorii necunoscuţi ai unei anumite perioade, ci tocmai dintre cei

cunoscuţi. Se prea poate ca vreo capodoperă vrednică de nemurire să se fi născut moartă din pîntecele tiparniţei, dar posteritatea nu va auzi niciodată de ea. Pe de altă parte, se prea poate ca tot posteritatea să arunce la lada de gunoi toate lucrările care în zilele noastre sînt bestselleruri, însă tocmai dintre acestea trebuie să-şi facă alegerea. În orice caz, Edward Driffield are încă şanse foarte mari.

Întîmplător, romanele lui mă plictisesc. Le găsesc tare lungi. Întîmplările melodramatice cu care a încercat să stîrnească interesul cititorului indolent mă lasă rece. E sigur însă că e un scriitor sincer. În cele mai bune cărţi ale lui există un zbucium al vieţii şi în nici una din ele nu-ţi va fi cu putinţă să ignori personalitatea enigmatică a autorului. La începutul carierei era ori lăudat, ori blamat pentru realism şi, în funcţie de idiosincraziile criticilor, era suit în slava cerului pentru adevărul scrierilor sale ori, dimpotrivă, ţinut de rău pentru lipsa lui de rafinament. Însă realismul a încetat demult să mai stîrnească interes şi cititorul care ia cărţi de la bibliotecă va trece fără dificultate peste obstacolele în faţa cărora generaţia anterioară s-ar fi cabrat violent.

Cititorul cult al paginilor de faţă îşi va aminti, fără îndoială, de editorialul săptămînalului *Times Literary Supplement* care a apărut în momentul morţii lui Driffield. Luîndu-şi drept subiect romanele lui Driffield, autorul articolului a scris ceea ce a fost etichetat ulterior – şi pe bună dreptate – drept un imn închinat frumuseţii. Nici o persoană care l-a citit nu putea să nu fie impresionată de frazele acelea lungi şi gonflate, care-ţi aminteau de proza nobilă a lui Jeremy Taylor[19] prin reverenţă şi pietate, prin sentimentele înalte exprimate într-un stil înflorit fără exces şi dulce fără efeminare. Erau un lucru frumos în sine. Dacă unii au sugerat că Edward Driffield era în mare măsură un umorist şi că o glumă pe ici, pe colo ar mai fi luminat acel articol elogios, trebuie să răspundem că, la urma urmei, era vorba de o oraţie funebră. Şi se ştie prea bine că Frumuseţea nu priveşte cu ochi buni avansurile timide pe care i le face Umorul. Cînd îmi vorbea despre Driffield, Roy Kear susţinea că, oricare vor fi fost defectele şi lipsurile acestuia, ele erau compensate de frumuseţea care abundă în

paginile cărţilor lui. Acum, privind retrospectiv la conversaţia noastră, cred că tocmai acea observaţie m-a scos cel mai tare din sărite.

Acum treizeci de ani Dumnezeu era foarte *en vogue* în cercurile literare: era de bonton să fii credincios şi ziariştii îl foloseau pe Creator pentru a-şi împodobi o exprimare sau pentru a-şi echilibra o frază. Dar apoi Dumnezeu a ieşit din modă (lucru ciudat, odată cu crichetul şi cu berea) şi i-a luat locul zeul Pan. În cel puţin o sută de romane copita despicată a acestuia şi-a lăsat urma în brazdă. Poeţii îi vedeau umbra furişîndu-se pe izlazurile şi prin parcurile Londrei în lumina amurgului, iar literatele din comitatul Surrey, nimfe ale epocii industriale, îşi jertfeau virginitatea îmbrăţişării sale sălbatice, ca într-un adevărat mister. Din punct de vedere spiritual, ele se simţeau total schimbate. Dar apoi s-a demodat şi Pan şi i-a luat locul Frumuseţea. Oamenii o găsesc într-o locuţiune sau expresie, într-un calcan, într-un cîine, într-o zi, într-un tablou, într-o acţiune, într-o rochie. Cohorte întregi de femei tinere, fiecare din ele autoare a unui roman extrem de promiţător şi de abil scris, ciripesc despre ea pe toate tonurile – de la cel aluziv pînă la cel insidios, de la pasionat pînă la fermecător –, iar tinerii, mai ales cei descinşi de curînd de la Oxford, dar purtînd ca trenă norii de glorie ai acestei universităţi, care ne explică în revistele săptămînale ce ar trebui să gîndim noi despre artă, viaţă şi univers, azvîrl cuvîntul cu o neglijenţă rafinată pe tot cuprinsul paginilor lor dense, neaerisite. Dar e ros şi tocit, jalnic de tocit. Dumnezeule, la cîte cazne l-au mai supus! Idealul are multe nume şi Frumuseţea este doar unul dintre ele. Mă tot întreb dacă această zarvă reprezintă altceva decît strigătul de disperare al celor care nu se pot adapta lumii noastre eroice a maşinilor şi mă mai întreb dacă pasiunea lor pentru frumuseţe (Micuţa Nell[20] a acestei epoci sfielnice) e altceva decît pur şi simplu sentimentalism. Se prea poate ca o altă generaţie, acomodîndu-se mai bine stresului vieţii, să îşi caute inspiraţia nu în fuga de realitate, ci în acceptarea entuziastă şi zeloasă a ei.

Nu ştiu dacă şi alţii sînt la fel ca mine, însă eu, unul, îmi dau seama că nu sînt în stare să contemplu prea multă vreme frumuseţea. După mine, nici un poet n-a făcut o afirmaţie mai falsă decît aceea a lui Keats din primul vers al

poemului *Endymion*[21]. De îndată ce „lucrul frumos“ îmi oferă vraja senzaţiei sale, mintea mea pleacă la plimbare. Mă uit destul de neîncrezător la oamenii care-mi spun că pot privi ceasuri întregi cu deliciu un peisaj sau o pictură. Frumuseţea e extatică – e un lucru la fel de firesc ca şi foamea. De fapt nu e nimic de spus în privinţa ei. Seamănă cu mireasma unui trandafir: o miroşi şi atîta tot. Iată de ce critica de artă – afară doar de cazul cînd nu se preocupă de frumuseţe şi, deci, de artă – este plictisitoare.

Tot ce-ţi poate spune criticul despre compoziţia lui Tiţian *Coborîrea în mormînt* – dintre toate picturile din lume, poate cea care oferă frumuseţea cea mai pură – este doar să te duci şi s-o vezi. Orice altceva îţi mai spune e istorie, biografie ş.a.m.d. Dar oamenii adaugă frumuseţii alte calităţi – sublimul, interesul omenesc, tandreţea, dragostea –, întrucît nu se pot mulţumi multă vreme numai cu frumuseţea. Frumuseţea este perfectă şi (ce să facem, asta e firea omului!) perfecţiunea nu ne reţine atenţia decît pentru scurt timp. Matematicianul care, după ce a văzut spectacolul cu *Fedra* lui Racine, a întrebat „*Qu’est-ce que ça prouve ?*“[22] nu este chiar atît de cretin cum se crede de obicei. Nimeni n-a fost în stare să explice de ce templul doric de la Paestum e mai frumos ca o halbă de bere rece decît aducînd argumente care nu au nimic de-a face cu frumuseţea. Frumuseţea este o fundătură. Este un pisc de munte care, odată ce l-ai atins, nu te mai duce nicăieri. Tocmai de aceea pînă la urmă vom găsi mai multe lucruri care să ne subjuge la El Greco decît la Tiţian, precum şi în scrierile nedesăvîrşite ale lui Shakespeare decît în perfecţiunea întru totul rotunjită a lui Racine. S-a scris prea mult despre frumuseţe. Tocmai de aceea am mai scris şi eu ceva. Frumuseţea este ceea ce satisface instinctul estetic. Dar cine doreşte să fie satisfăcut? Numai tipul mediocru socoate că dacă s-a îndestulat, e ca şi cum ar fi fost la un banchet. Hai să privim lucrurile curajos, drept în faţă: frumosul e niţel plictisitor.

Dar fireşte că tot ceea ce au scris criticii despre Edward Driffield era apă de ploaie. Meritul său excepţional nu consta în realismul care dădea vigoare operei sale şi nici în frumuseţea care o inunda, nici în portretele vii de marinari şi nici în descrierile sale poetice ale unor mlaştini, sărături, furtuni

şi cătune liniştite, cuibărite pe coclauri muntoase. Meritul său ieşit din comun a fost longevitatea. Respectul pentru bătrîneţe este una din trăsăturile cele mai admirabile ale speciei umane şi cred că putem afirma fără teama de a greşi că în nici o ţară această trăsătură nu este mai bine marcată decît în a noastră. Spaima reverenţioasă şi dragostea cu care îşi privesc alte naţiuni bătrînii sînt adeseori doar considerente platonice; ale noastre, în schimb, sînt practice. Ce alt neam în afara englezilor ar umple pînă la refuz sala operei Covent Garden pentru a asculta o primadonă zbîrcită, care şi-a pierdut de mult vocea? Cine alţii decît englezii ar plăti bilete scumpe pentru a urmări balerini atît de decrepiţi, încît abia mai izbutesc să pună un picior înaintea celuilalt şi cine comentează admirativ în pauze „Pe legea mea, domnule, ştiţi că e trecut bine de şaizeci de ani?“

Însă în comparaţie cu politicienii şi scriitorii, aceştia par doar nişte flăcăiandri imberbi şi de multe ori mă gîndesc că un *jeune premier*[23] trebuie să aibă o fire deosebit de blîndă dacă nu se amărăşte socotind că la vîrsta de şaptezeci de ani, cînd el e nevoit să-şi încheie cariera, omul de stat şi autorul de cărţi sînt în floarea vîrstei. Un bărbat care e socotit „om politic“ la patruzeci de ani ajunge „om de stat“ la şaptezeci. Abia la această vîrstă, cînd ar fi mult prea bătrîn ca să mai poată fi angajat conţopist, grădinar sau poliţai, iată că e tocmai copt pentru a guverna o ţară. Şi lucrul nu e chiar atît de straniu dacă te gîndeşti că încă din cele mai vechi timpuri bătrînii i-au tot pisat pe tineri cu ideea că sînt mai înţelepţi decît ei şi, pînă să descopere tinerii ce prostie catastrofală e vorba asta, ajung şi ei prea bătrîni şi deci le convine să ducă mai departe impostura. Pe urmă e imposibil pentru cineva să se fi învîrtit printre oamenii politici fără să descopere că (în măsura în care putem să judecăm după rezultate) nu e nevoie să ai cine ştie ce capacitate mintală pentru a conduce o naţiune. În schimb de ce scriitorii se bucură de tot mai multă stimă pe măsură ce îmbătrînesc – asta mă frămîntă de mult, fără să pot răspunde la întrebare.

Într-o vreme credeam că laudele ce li se aduc, deşi n-au mai scris nimic interesant de douăzeci de ani, se datorează în mare măsură faptului că scriitorii tineri, nemaitrebuind să se teamă de concurenţa bătrînilor, socot

că-i pot sui în slăvi fără să rişte nimic; ba chiar se ştie foarte bine că a lăuda o persoană de a cărei rivalitate nu te temi reprezintă adeseori o ocazie minunată de a pune beţe-n roate unui rival temut.

Însă asta reprezintă o apreciere prea generală – ba chiar puţin exagerată – asupra naturii umane şi pentru nimic în lume nu m-aş expune acuzaţiei de cinism ieftin. După o matură chibzuinţă, am ajuns la concluzia că motivul real al ovaţiilor universale care alină declinul autorului trecut de media longevităţii este că după vîrsta de treizeci de ani oamenii inteligenţi nu mai citesc nimic. Pe măsură ce îmbătrînesc, cărţile pe care le-au citit în tinereţe sînt luminate de strălucirea acesteia şi, cu fiecare an ce trece, ei atribuie merite tot mai mari autorului care le-a scris. Bineînţeles că acesta nu se poate opri din scris, pentru că trebuie să rămînă în atenţia publicului. N-are rost să creadă că e suficient să scrie una sau două capodopere; trebuie să le înalţe pe un piedestal alcătuit din patruzeci sau cincizeci de lucrări fără importanţă. Însă pentru asta e nevoie de timp. Producţia lui trebuie să fie atît de mare, încît dacă nu izbuteşte să-l captiveze pe cititor cu farmecul lui, îl poate zdrobi oricînd cu greutatea lui. Dacă, aşa cum cred eu, longevitatea înseamnă cu adevărat geniu, prea puţini oameni din vremurile noastre s-au bucurat de ea într-un mod mai evident ca Edward Driffield. Prin deceniul al şaptelea al secolului trecut, cînd era flăcău (după ce spiritele cultivate se jucaseră în voie cu el şi-l trecuseră cu vederea), poziţia lui în lumea literelor era doar onorabilă. Cei mai buni participanţi îl lăudau, însă oarecum moderat, iar cei mai tineri erau înclinaţi să facă glume frivole pe socoteala lui. Toată lumea era de acord că are talent, dar nimănui nu-i trecea prin cap că ar fi cel dintîi printre gloriile literaturii engleze.

Şi-a sărbătorit a şaptezecea aniversare. Un fel de stînjeneală a fluturat peste lumea literelor, ca înfiorarea uşoară a apelor pe o mare orientală cînd în depărtare se iveşte un taifun: era evident că în toţi anii ăştia trăise printre noi un mare romancier şi nimeni nu băgase de seamă. S-a stîrnit o adevărată goană după cărţile lui Driffield existente în toate bibliotecile, de orice fel. O sută de condeie harnice din cartierele literare londoneze, precum şi din alte locuri unde se mai adună breasla scriitoricească, au scris elogii, studii,

eseuri şi comentarii scurte şi lejere sau lungi şi elevate despre romanele sale. Acestea din urmă au fost retipărite în ediţii complete, ca opere alese, la preţul de un şiling sau de trei şilingi şi jumătate, de cinci şilingi şi chiar şi de o liră. I s-a analizat stilul, i s-a studiat filosofia, i s-a disecat tehnica narativă. La şaptezeci şi cinci de ani Edward Driffield a fost proclamat în mod unanim un geniu. La optzeci de ani a devenit Patriarhul Literelor Englezeşti, titlu pe care şi l-a păstrat pînă la moarte.

Iar acum ne uităm în jur şi oftăm, căci nu e nimeni care să-i ia locul. Vreo cîţiva septuagenari ciulesc urechile şi stau cuminţi, în aşteptare, convinşi în mod evident că ar putea umple foarte bine soclul rămas vacant. Dar tot atît de evident este că le lipseşte ceva.

Fireşte, amintirile şi gîndurile care ocupă un loc amplu în paginile acestea mi-au trecut destul de repede prin minte. Mi-au venit aşa, de-a valma – întîi o întîmplare, apoi o frîntură de conversaţie dintr-o epocă anterioară –, şi le-am aşternut pe hîrtie în mod ordonat, atît pentru comoditatea cititorului, cît şi pentru că aşa e mintea mea: organizată şi precisă. Un lucru care m-a surprins a fost că pînă şi după scurgerea unei perioade atît de îndelungate, îmi mai puteam aminti clar cum arătau oamenii şi chiar şi esenţa spuselor lor, dar mult prea vag cum erau îmbrăcaţi. Ştiam, fireşte, că îmbrăcămintea – mai ales cea a femeilor – era cu totul altfel acum patruzeci de ani, însă tot ce-mi aminteam nu era din viaţa adevărată, ci din tablourile şi fotografiile pe care le văzusem mult mai tîrziu.

Eram încă ocupat cu gîndurile acestea fugare şi cu fanteziile mele, cînd am auzit un taxi oprind în faţa casei, apoi soneria şi peste o clipă glasul bubuitor al lui Alroy Kear spunîndu-i majordomului că i-am fixat ora respectivă pentru o vizită. A intrat – voluminos, entuziast şi fără fasoane –, iar vitalitatea lui a măturat dintr-un singur gest construcţia pe care o făurisem din crîmpeiele trecutului dispărut. Aducea cu el, ca un vînt viguros de martie, prezentul agresiv şi ineluctabil.

— Tocmai mă întrebam, i-am spus, cine i-ar putea urma lui Edward Driffield în funcţia de Patriarh al Literelor Englezeşti şi iată că soseşti la

ţanc ca să-mi răspunzi la întrebare.

Izbucni într-un rîs jovial, dar în ochi i se furişă o undă de suspiciune:

— Mă tem că nimeni.

— Dar tu?

— O, dragă băiete, dar nici n-am împlinit cincizeci de ani! Mai dă-mi răgaz vreun sfert de secol, zise el rîzînd, dar fără a mă slăbi din ochi. Niciodată nu ştiu cînd mă iei peste picior şi cînd vorbeşti serios.

Coborî brusc privirile în podea:

— Fireşte că nu poţi să nu te gîndeşti uneori şi la viitor. Toţi cei care sînt acum în vîrful piramidei au cu cincisprezece pînă la douăzeci de ani mai mult ca mine. Nu pot să reziste la infinit şi cînd dispar ei, cine le-ar putea lua locul? Bineînţeles, există Aldous[24]: e mult mai tînăr ca mine, dar are o sănătate cam şubredă şi mă tem că nici nu se îngrijeşte cum trebuie. În afară de posibilitatea vreunui accident, adică vreau să spun în afara cazului cînd s-ar ivi vreun geniu care să ia potul cel mare, nu prea văd ce m-ar putea împiedica să am arena liberă pentru mine peste vreo douăzeci sau douăzeci şi cinci de ani. E doar o chestie de tenacitate şi de şansă: să supravieţuieşti după moartea celorlalţi.

Roy şi-a lăsat trupul viril şi voluminos într-un fotoliu de-al proprietăresei, iar eu i-am oferit un whisky cu sifon.

— A, nu, nu beau niciodată alcool înainte de ora şase! m-a refuzat el.

Apoi s-a uitat în jur:

— Drăguţ coteţul ăsta.

— Da, ştiu. Ce-ai vrut să-mi spui?

— Păi, m-am gîndit că n-ar strica să schimb cîteva vorbe cu tine în legătură cu invitaţia doamnei Driffield. Nu-mi era chiar aşa de uşor să-ţi explic la telefon. Adevărul este că am aranjat să scriu viaţa lui Driffield.

— A! De ce nu mi-ai spus de data trecută?

Eram înclinat să fiu prietenos cu Roy. Mă încînta gîndul că nu l-am judecat greşit cînd l-am suspectat că nu doar de plăcerea tovărăşiei mele mă invitase la masă la club.

— Nu mă hotărîsem încă pe deplin. Dar doamna Driffield ţine morţiş să fac eu lucrarea asta. Şi-o să mă ajute cît de mult o să poată. O să-mi dea tot materialul pe care-l are. Îl strînge de foarte mulţi ani. Nu e deloc o treabă uşoară şi bineînţeles că nu-mi pot permite luxul s-o rasolesc. Dar dacă o fac aşa cum trebuie, fără doar şi poate o să-mi slujească foarte mult. Oamenii au infinit mai mult respect faţă de un romancier dacă din cînd în cînd mai scrie şi cîte o chestie serioasă. Lucrările alea de critică pe care le-am tipărit m-au costat tone de sudoare şi nu s-au vîndut mai deloc, dar nu le regret nici o clipă. Mi-au asigurat o poziţie pe care n-aş fi putut-o cîştiga nicidecum fără ele.

— Planul mi se pare admirabil. L-ai cunoscut pe Driffield mai îndeaproape ca oricine altcineva în ultimii douăzeci de ani.

— Aşa cred şi eu. Însă fireşte că era trecut bine de şaizeci de ani cînd am făcut cunoştinţă cu el. I-am scris ca să-i spun cît de mult îi admir cărţile şi m-a invitat să-l vizitez. Dar habar nu am de prima parte a vieţii lui. Doamna Driffield se tot străduia să-l facă să vorbească despre anii aceia şi şi-a notat pe larg tot ce i-a spus el. Pe urmă mai sînt şi jurnalele pe care le ţinea Driffield în unele perioade şi, fireşte, o mare parte din materialul din romane este în mod clar autobiografic. Există însă lacune imense. Am să-ţi spun ce gen de carte vreau să scriu: un soi de biografie intimă, cu o sumedenie de detalii dintr-alea mărunte, care luminează pe dinăuntru viaţa oamenilor, înţelegi, şi care să fie apoi întreţesute cu o critică într-adevăr exhaustivă a întregii sale opere literare. Nu o lucrare greoaie, fireşte, însă, deşi înţelegătoare, trebuie să fie penetrantă, răscolitoare şi… subtilă. Fireşte, trebuie găsit şi omul în stare s-o facă, însă doamna Driffield înclină să creadă că eu aş fi capabil.

— O, de asta sînt sigur!

— Păi, nu văd de ce n-aş fi, zise Roy. Sînt şi critic, şi romancier. Este evident că am niscaiva calificări literare. Însă nu pot reuşi nimic dacă nu mă ajută toată lumea care o poate face.

Abia acum întrezăream rolul pe care mi-l hărăzise mie. Dar am încercat să-mi imprim pe faţă o expresie complet ştearsă, ca şi cum n-aş înţelege

nimic. Roy se aplecă spre mine:

— Deunăzi te-am întrebat dacă tu, personal, ai de gînd să scrii ceva despre Driffield şi mi-ai zis că nu. Pot să consider răspunsul tău drept unul definitiv?

— Fireşte.

— Atunci ai avea ceva împotrivă să-mi furnizezi mie materialul tău?

— Băiete dragă, dar n-am nici un fel de material!

— Ei, aş! zise Roy pe un ton bonom, cam ca al unui doctor care încearcă să convingă un copil să deschidă gura mare, ca să-i vadă amigdalele. Păi cum? Cînd stătea în Blackstable, probabil că-l vedeai foarte des.

— Dar pe atunci eram doar un adolescent.

— Şi totuşi nu se poate să nu fi fost conştient de ineditul experienţei respective. La urma urmei, nimeni nu putea să se afle măcar jumătate de oră în prezenţa lui Edward Driffield fără a fi impresionat de personalitatea lui extraordinară. Cu siguranţă că ea era evidentă pînă şi în ochii unui elev de şaisprezece ani, iar tu erai probabil un observator mai sensibil şi mai bun decît un tînăr oarecare de vîrsta aceea.

— Mă întreb dacă personalitatea lui ar fi părut extraordinară pînă nu i-a venit în ajutor reputaţia. Adică tu îţi închipui că dacă te-ai duce într-o staţiune balneară din vestul Angliei şi te-ai înregistra la hotel sub numele de George Atkins, expert contabil, care face cură de ape pentru ficat, le-ai da oamenilor din jur impresia că eşti o personalitate?

— Îmi închipui că şi-ar da curînd seama că nu sînt chiar un banal contabil, un om de rînd pe care-l întîlneşti în fiecare zi, îmi răspunse Roy cu un zîmbet care atenua orice aparenţă de autoadmiraţie din vorbele lui.

— Mă rog, tot ce pot să-ţi spun este că pe atunci ceea ce mă tulbura cel mai tare la Driffield era costumul lui sport cu pantaloni scurţi, care mi se părea groaznic de ţipător. Făceam multe plimbări împreună cu bicicleta şi întotdeauna mă jena să fiu văzut alături de el.

— Ce spui tu acum pare comic. Dar despre ce vorbea?

— Nu prea ştiu. Nu spunea mare lucru. Îl interesa mult arhitectura şi vorbea despre agricultură, iar dacă ne ieşea în cale o cîrciumioară drăguţă,

de obicei ne propunea să poposim acolo cîteva minute şi să dăm pe gît o halbă, iar apoi făcea conversaţie cu patronul despre recolte, despre preţul cărbunelui şi chestii dintr-astea.

Am ţinut-o înainte tot aşa, măcar că vedeam bine pe faţa lui Roy că-l dezamăgesc. Mă asculta, însă era cam sastisit şi atunci am observat că dacă se plictiseşte, începe să se posomorască. Dar cu toate că n-am putut să-mi amintesc dacă Driffield a spus vreodată ceva semnificativ în timpul acelor lungi plimbări ale noastre, aveam o amintire foarte vie a *sentimentului* pe care mi-l creau. Asta se datora în mare măsură aşezării localităţii Blackstable, căci deşi era pe malul mării, avînd într-o parte o plajă lungă, cu pietriş, şi apoi nişte bălţi, de îndată ce străbăteai un kilometru spre interior, dădeai peste cel mai rural ţinut din comitatul Kent. Drumuri care şerpuiau printre ogoarele verzi, mănoase, şi pîlcuri de ulmi uriaşi, cu o înfăţişare solidă şi maiestuoasă, ca a bunelor gospodine, nevestele fermierilor din Kent, robuste şi avînd culori puternice în obraji, care se îngrăşau mîncînd unt proaspăt, pîine de casă, smîntînă şi ouă de o zi…

Iar uneori drumul era doar o uliţă cu garduri vii de păducel, străjuită pe ambele părţi de ulmi înverziţi, cu coroane atît de bogate, încît dacă ridicai capul, nu vedeai între ele decît o dunguliţă de cer albastru. Pedalînd pe asemenea drumuri prin aerul tare, dar cald, aveai senzaţia că lumea s-a oprit în loc şi că viaţa dăinuie de-a pururi. Cu toate că dădeai energic din picioare, căpătai o senzaţie delicioasă de răgaz şi trîndăvie. Erai fericit cînd nu vorbea nimeni, iar dacă unul dintre biciclişti îi dădea bice doar aşa, ca să se distreze, şi ţîşnea înainte, toată lumea rîdea de gluma asta şi cîteva minute se pedala în forţă. Mai făceam glume nevinovate unul pe seama altuia şi rîdeam cu candoare de propriul nostru umor. Din cînd în cînd treceam pe lîngă nişte vilişoare cu grădiniţe cochete în faţa lor sau pe lîngă grădini întinse, peste gardurile cărora se înălţau nalbele şi crinii oranj. Puţin mai retrase de la drum erau conacele cu hambare şi pătule spaţioase, iar pe urmă străbăteai lanuri de hamei, care atîrna în ghirlande pe araci înalţi. Cîrciumile şi hanurile erau prietenoase şi fără pretenţii, nu mai mari decît casele de ţară, şi multe din ele aveau pridvoare pe care creştea caprifoiul. Pe

firme citeai denumiri familiare, banale: „La marinarul vesel“, „La plugarul fericit“, „Coroana şi ancora“, „Leul roşu“.

Dar fireşte că pentru Roy toate astea n-aveau absolut nici o valoare, aşa că mă întrerupse:

— Dar de literatură nu vorbea niciodată?

— Parcă nu. Nu era genul ăsta de scriitor. Presupun că se gîndea el la scrisul lui, dar nu pomenea niciodată de el. Îi împrumuta cărţi diaconului nostru. Iarna, în una din vacanţele de Crăciun, am fost aproape în fiecare zi la el în casă la ceai şi uneori mai schimba o vorbă, două despre cărţi cu diaconul, însă noi le cam astupam gura.

— Şi chiar nu-ţi aduci aminte nimic din ce spunea?

— Doar un singur lucru – şi ăsta mi-l amintesc pentru că nu citisem niciodată cărţile de care vorbea, iar spusele lui m-au făcut să mă apuc de ele. Cînd Shakespeare s-a retras la Stratford- upon-Avon şi a ajuns om onorabil, zicea el, dacă s-o mai fi gîndit vreodată cît de cît la piesele lui, probabil că alea de care-şi amintea cu cel mai mare interes erau *Măsură pentru măsură* şi *Troilus şi Cressida.*

— Nu mi se pare clar şi nici semnificativ. Dar nu zicea nimic despre vreun alt scriitor mai modern decît Shakespeare?

— Mde, nu pe vremea aceea, din cîte mi-aduc aminte. Dar cînd am luat masa la familia Driffield acum cîţiva ani, l-am auzit spunîndu-i cuiva că Henry James a întors spatele unuia din cele mai mari evenimente din istoria omenirii, formarea Statelor Unite, pentru a relata flecărelile de la ceaiurile din conacele englezeşti. Driffield numea această atitudine *il gran rifiuto*[25]. M-am mirat auzindu-l pe bătrîn că foloseşte o expresie italienească şi m-a amuzat că o ducesă mare cît toate zilele, dar fără astîmpăr pe scaun, era singura persoană prezentă care ştia cît de cît despre ce vorbeşte el. Driffield zicea textual: „Bietul Henry! Iroseşte o eternitate învîrtindu-se în loc printr-un parc maiestuos. Gardul i se pare prea înalt pentru a iscodi dincolo de el şi oamenii îşi sorb ceaiul prea departe de el ca să audă ce spune contesa“.

Roy ascultă cu atenţie mica mea anecdotă, dar apoi clătină din cap gînditor:

— Mă tem că nu mă pot folosi de povestea asta. Ar însemna să mi-i pun în cap pe toţi ăia din tabăra lui Henry James… Dar în cursul serilor ălora ce făceaţi împreună?

— Păi, noi jucam whist în timp ce Driffield citea cărţi pentru a le recenza, iar uneori ne mai şi cînta.

— Vai, ce interesant! zise Roy, aplecîndu-se entuziasmat înainte, aprins de curiozitate. Şi-ţi mai aduci aminte ce cînta?

— Perfect. *Prea strîns te-ai legat de un biet soldat* şi *Haide, vino unde-i ieftină pileala* erau cîntecele lui favorite.

— Oh!

Se vedea de la o poştă că-l dezamăgisem.

— Adică tu ce te aşteptai să cînte? Lieduri de Schumann?

— Nu văd de ce nu! Ar fi fost o chestie bombă. Dar, oricum, m-aş fi aşteptat să cînte balade tradiţionale marinăreşti sau vechi arii rurale englezeşti, ştii, genul de lucruri care se cîntau pe vremuri pe la iarmaroace – scripcari orbi şi flăcăii satului ţopăind cu fetele pe aria de treier şi de-alde astea! Ehei, ce chestii frumoase scoteam eu din astea. Însă pur şi simplu *nu-l văd* pe Edward Driffield cîntînd şansonete de music- hall. La urma urmei, există o limită: cînd faci portretul unui om, trebuie să stabileşti exact echilibrul valorilor. Dacă introduci asemenea elemente, care fac notă discordantă, nu izbuteşti decît să creezi o impresie confuză.

— Ştii că puţin după aceea le-a tras clapa la toţi şi a spălat putina?

Roy păstră tăcerea cîteva minute bune, dus pe gînduri şi cu ochii în podea.

— Mda, am auzit eu că a existat o poveste puţin cam neplăcută. Mi-a pomenit de ea doamna Driffield. Oricum, înţeleg că ulterior au achitat totul înainte să cumpere în cele din urmă proprietatea Ferne Court şi să se stabilească definitiv în zonă. Nu mi se pare indispensabil să insist asupra unui accident care de fapt nici nu are prea mare importanţă în istoria devenirii sale. Şi, la urma urmei, e o treabă care s-a întîmplat acum aproape patruzeci de ani. Vezi tu, bătrînul avea unele laturi destul de ciudate ale caracterului. Ai fi zis că după un scăndăluţ destul de sordid ca ăsta, cînd a

ajuns celebru, zona Blackstable ar fi fost ultimul loc de pe lume pe care să şi-l aleagă pentru a-şi petrece acolo restul zilelor, cu atît mai mult cu cît era şi locul obîrşiei sale destul de umile. Însă lui nu părea să-i pese cîtuşi de puţin. Lua toată povestea drept o glumă cu haz. Era în stare să le-o spună şi invitaţilor pe care-i avea la masă, ceea ce o stînjenea destul de rău pe doamna Driffield. Mi-ar face plăcere s-o cunoşti mai bine pe Amy. E o femeie cu adevărat remarcabilă. Bineînţeles că moşul îşi scrisese toate cărţile mari înainte de a pune ochii pe ea, dar nu cred că ar putea să nege cineva că ea a izbutit să creeze figura aceasta impozantă şi plină de demnitate pe care a văzut-o toată lumea în ultimii douăzeci şi cinci de ani de viaţă ai lui. A fost foarte sinceră cu mine. Mi-a mărturisit că ei, personal, nu i-a fost deloc uşor. Bătrînul Driffield avea în cap tot soiul de trăsnăi puţin cam originale şi i-a dat mult de furcă. A trebuit să se poarte cu extrem de mult tact pînă să-l facă să aibă un comportament ca lumea. Era al dracului de încăpăţînat în unele privinţe şi sînt convins că o femeie cu mai puţină personalitate s-ar fi lăsat uşor descurajată. De exemplu avea un obicei care i-a dat multă bătaie de cap bietei Amy pînă să-l poată dezvăţa de el: după ce-şi termina rasolul cu legume, lua o bucăţică de pîine, ştergea bine farfuria cu ea şi apoi o mînca.

— Ştii ce-nseamnă asta? Înseamnă că vreme îndelungată avusese atît de puţină mîncare, încît nu-şi putea permite să risipească nici o picătură.

— Bine, bine, se prea poate, însă, oricum, nu e o deprindere elegantă pentru un literat distins. Şi pe urmă nu chiar că trăgea la măsea, dar îşi făcuse obiceiul de a se duce la „Ursul şi cheia“ de la Blackstable să bea cîteva halbe la tejghea. Bineînţeles că nu era nimic rău în asta, dar prea îl vedea lumea, mai ales vara, cînd forfoteau pe-acolo turişti şi vilegiaturişti. Şi nu-şi alegea deloc partenerii de conversaţie. Părea incapabil să-şi dea seama că are şi el o poziţie de menţinut. Nu poţi nega că după ce invitau la masă o serie întreagă de persoane interesante – de exemplu oameni ca Sir Edmund Gosse[26] sau lordul Curzon[27] –, era groaznic să coboare pînă la cîrciumă şi să-i spună instalatorului şi brutarului şi veterinarului părerea lui despre aceşti oaspeţi. Însă fireşte că lucrurile astea le-am mai putea atenua

ori explica. S-ar putea zice că era pasionat de culoarea locală şi că-l interesau tipurile umane. Însă unele obiceiuri pe care le avea erau într-adevăr greu de suportat. Ştii ce dificultăţi imense a avut de întîmpinat Amy Driffield ca să-l convingă să facă baie?

— Păi, se născuse într-o vreme cînd oamenilor li se părea nesănătos să facă baie prea des. Şi bănuiesc că pînă pe la vîrsta de cincizeci de ani nici n-a trăit vreodată într-o casă cu baie.

— Ei bine, el zicea că nicicînd nu s-a îmbăiat mai des de o dată pe săptămînă şi că nu vede de ce şi-ar schimba obiceiurile tocmai acum, la bătrîneţe. Pe urmă Amy îi spunea că trebuie să-şi primenească zilnic lenjeria de corp, dar el se împotrivea şi la asta. Zicea că întotdeauna a purtat maioul şi izmenele o săptămînă şi că astea-s prostii, pentru că dacă le spală prea des, se uzează mai repede. Doamna Driffield a recurs la toate mijloacele care i-au trecut prin minte pentru a-l ispiti să facă baie zilnic – săruri, parfumuri, ştii… –, dar nimic nu-l putea convinge, iar cînd a îmbătrînit, n-a mai vrut să se îmbăieze nici măcar săptămînal. Îmi zicea ea că în ultimii ani de viaţă Driffield n-a mai făcut niciodată baie. Bineînţeles, toate astea rămîn între noi. Ţi le spun doar ca să-ţi demonstrez că, scriindu-i viaţa, va trebui să dau dovadă de foarte-foarte mult tact. Nu prea văd cum ar putea nega cineva că nu era prea scrupulos în chestiuni financiare şi că avea ceva excentric în el, ceva care-l făcea să savureze în mod ciudat tovărăşia celor inferiori lui, şi nici că unele deprinderi personale de-ale lui erau destul de dezagreabile, însă nu cred că această latură a sa era cea mai semnificativă. Nu vreau să spun nimic neadevărat, însă sînt convins că o parte din lucruri ar merita să rămînă nespuse.

— Adică nu ţi se pare că ar fi mai interesant dacă ai duce lucrurile pînă la capăt şi l-ai zugrăvi exact aşa cum era, „cu negi cu tot“, cum zice lumea?

— O, n-aş putea face una ca asta! Ar însemna s-o supăr pe Amy Driffield, care nici nu mi-ar mai vorbi vreodată! Or, ea m-a rugat să scriu biografia asta pentru că simte că se poate încrede în discreţia mea. Deci trebuie să mă port ca un gentleman.

— Nu e prea uşor să fii şi gentleman, şi scriitor în acelaşi timp.

— Vai de mine! Nu văd de ce nu! Şi pe urmă ştii şi tu cum sînt criticii. Dacă spui adevărul, inevitabil te acuză de cinism şi nici unui autor nu-i slujeşte la ceva reputaţia de cinic. Bineînţeles, nu neg că dacă aş fi complet lipsit de scrupule, aş putea face senzaţie. Ar fi destul de amuzant să-l arăt pe om cu pasiunea lui pentru frumuseţe şi, totodată, cu nepăsarea sa faţă de obligaţiile sociale, cu stilul lui rafinat, dar şi cu antipatia faţă de apă şi săpun, cu idealismul lui, dar şi cu băutul prin localuri rău famate. Numai că, sincer vorbind, oare rentează? Lumea ar zice că nu fac altceva decît să-l imit pe Lytton Strachey[28]. A, nu, părerea mea este că aş face mult mai bine să rămîn doar la nivelul aluziv, să adopt un ton şarmant şi destul de subtil, chiar tandru… Înţelegi ce vreau să spun. Eu cred că omul trebuie întotdeauna *să vadă* cartea înainte de a se apuca s-o scrie. Ei bine, eu pe asta o văd cam ca pe un portret de Van Dyck, ştii, cu multă atmosferă, aşa, cu o oarecare gravitate şi cu un fel de distincţie aristocratică… Nu ştiu cum să-ţi zic. Înţelegi ce vreau să spun? O chestie de vreo trei sute, trei sute douăzeci de pagini.

O clipă rămase absorbit în extazul contemplaţiei sale estetice. Cu ochii minţii vedea o carte de format mare – octavo regal, cum zic tipografii –, subţirică şi uşoară cînd o ţii în mînă, tipărită elegant, cu margini late, pe hîrtie frumoasă, cu caractere şi clare, şi atrăgătoare. După părerea mea, o şi vedea legată în pînză neagră, lucioasă, cu ornamente poleite şi cu titlul şi autorul scrise cu litere aurite. Însă, fiind doar o fiinţă omenească – aşa cum sugeram cu cîteva pagini mai înainte –, Alroy Kear nu reuşi să menţină decît preţ de un minut ori două extazul pe care ţi-l declanşează frumuseţea. Se întoarse către mine cu un zîmbet candid:

— Dar cum naiba scap eu de prima doamnă Driffield?

— Aha, secretul ruşinos! am murmurat eu.

— E o problemă al dracului de greu de tratat, dar nu pot trece peste ea. A fost măritată prea multă vreme cu Driffield. Amy are nişte păreri foarte ferme în această privinţă, însă nu prea văd cum aş putea să le iau de-a gata. Vezi tu, aici ea adoptă o atitudine anume, în sensul că Rose Driffield a exercitat o influenţă cum nu se poate mai dăunătoare asupra soţului ei, că a

făcut tot ce i-a stat în putinţă ca să-l distrugă din punct de vedere moral, fizic şi financiar, că îi era inferioară din toate punctele de vedere – cel puţin pe plan intelectual şi spiritual – şi că el n-a izbutit să supravieţuiască decît pentru că era un bărbat cu o vitalitate şi o forţă fără margini. Bineînţeles că a fost un mariaj de-a dreptul nenorocit. E adevărat că femeia e moartă de hă-hă, nu ştiu cîţi ani şi ar fi păcat să mai scormonim scandaluri străvechi şi să spălăm în văzul lumii o mulţime de rufe murdare. Totuşi rămîne în picioare faptul că toate cărţile importante ale lui Driffield au fost scrise cînd trăia cu Rose. Oricît de mult i-aş admira eu romanele ulterioare – şi nimeni nu poate fi mai conştient decît mine de frumuseţea lor genuină, căci ele au o moderaţie şi un soi de sobrietate clasică de-a dreptul admirabile –, trebuie totuşi să recunosc că nu au rezonanţa, vigoarea, picanteria şi vioiciunea celor dinainte. Mi se pare că e imposibil să ignori cu desăvîrşire influenţa pe care a avut-o prima nevastă asupra operei sale.

— Ei, şi ce ai de gînd să faci în privinţa asta?

— Mde, nu prea văd de ce n-am putea trata toată partea asta a vieţii lui cu cea mai mare rezervă şi delicateţe, pentru a nu ofensa susceptibilităţile cele mai exigente, şi totuşi cu un gen de francheţe bărbătească – dacă înţelegi ce vreau să spun –, care ar fi destul de mişcătoare.

— Am impresia că n-o să fie deloc uşor.

— Aşa cum văd eu lucrurile, nu e cîtuşi de puţin nevoie să pun punctul pe i. S-ar putea să fie doar o chestiune de găsire a notei potrivite. N-aş dezvălui mai mult decît trebuie. Aş sugera doar ceea ce este esenţial pentru cititor, ca să poată să înţeleagă. Vezi tu, oricît de ordinar ar fi subiectul, îi poţi atenua părţile neplăcute dacă-l tratezi cu demnitatea cuvenită. Însă nu pot face nimic dacă nu sînt în posesia tuturor faptelor.

— Bineînţeles, nu le poţi aranja cum vrei dacă nu le ai mai întîi în mînă.

Roy vorbise tot timpul cu fluenţa şi uşurinţa care trădau conferenţiarul de succes. Ce n-aş fi dat (1) să mă pot exprima şi eu cu tot atîta forţă şi eficacitate, fără a-mi lipsi vreodată cuvintele, rostogolind propoziţiile una după alta fără să şovăi o clipă, şi (2) să nu mă simt atît de îngrozitor de incapabil să reprezint, prin persoana mea măruntă şi insignifiantă, publicul

amplu şi receptiv căruia i se adresa instinctiv Roy. Dar acum se opri. Un aer blînd şi binevoitor i se răspîndi pe faţa pe care entuziasmul o îmbujorase, iar căldura zilei respective o făcuse să asude. Ochii lui, care pînă atunci mă ţintuiseră cu o strălucire dominantă, se îndulciră şi zîmbiră. Îmi spuse pe un ton agreabil:

— Iar aici e rîndul tău, băiete, să intri în scenă.

Am constatat că în viaţă e foarte înţelept să nu scot niciodată vreun cuvînt cînd n-am nimic de spus şi să-mi ţin pur şi simplu gura cînd nu prea ştiu să găsesc răspunsul potrivit la o afirmaţie. Aşadar, am tăcut şi am răspuns cu amabilitate la privirea lui Roy, care a reluat:

— Tu ştii mai multe lucruri ca oricare altul despre viaţa lui Driffield la Blackstable.

— N-aş zice asta. Trebuie să fie acolo foarte mulţi oameni care l-au văzut pe vremuri la fel de des ca şi mine.

— Se prea poate, dar, la urma urmei, e foarte probabil să nu fie oameni importanţi şi n-am impresia că ar conta prea mult.

— Aha, înţeleg! Vrei să spui că sînt singura persoană care ar putea să scoată mîţa din sac.

— Mde, în linii mari cam asta ar fi, dacă ai impresia că e cazul să te exprimi glumeţ şi argotic.

Mi-am dat seama că Roy nu e cîtuşi de puţin înclinat spre lucrurile cu haz. Nu m-am supărat, căci sînt mai mult decît deprins ca oamenii să nu rîdă la glumele mele. Adeseori m-am gîndit că arta cea mai pură o practică umoristul care rîde singur de glumele lui.

— Şi, din cîte cred, l-ai mai văzut des pe Driffield şi ulterior, la Londra.

— Aşa e.

— Asta se întîmpla pe vremea cînd avea un apartament pe undeva pe lîngă Belgravia.

— Eufemistic vorbind, pentru că de fapt stătea în mahalaua Pimlico.

Roy zîmbi sec:

— Ei, mă rog, n-o să ne certăm acum în privinţa denumirii exacte a zonei din Londra în care a locuit. Pe atunci erai în relaţii foarte strînse cu el.

— Destul de.

— Cam cît au durat?

— Vreo doi ani.

— Ce vîrstă aveai pe atunci?

— Douăzeci de ani.

— Uite ce e, te-aş ruga să-mi faci o mare favoare. N-o să-ţi ia prea multă vreme, iar pentru mine o să aibă o valoare inestimabilă. Aş vrea să notezi cît de complet poţi toate amintirile pe care le ai despre Driffield, tot ce mai ţii minte despre nevastă-sa, despre relaţiile lui cu ea şi aşa mai departe, atît la Blackstable, cît şi la Londra.

— Vai de mine, dragul meu, dar îmi ceri prea mult! În momentul de faţă sînt tare ocupat.

— A, nu e cazul să-ţi pierzi foarte multă vreme! Poţi să mi le scrii doar aşa, brut, ca o ciornă. Vreau să zic că nu e nevoie să-ţi baţi capul cu stilul sau chestii dintr-astea. Stilul îl adaug eu. Nu-mi trebuie decît faptele. La urma urmei, tu le cunoşti şi altcineva nu le mai ştie. Nu vreau să ţi se pară că vorbesc prea pompos sau mai ştiu eu cum, însă Driffield a fost un om mare şi tu ai o datorie faţă de memoria lui şi faţă de literatura engleză să spui tot ce ştii. Şi crede-mă că nu te-aş fi rugat s-o faci, însă chiar tu mi-ai zis deunăzi că n-ai de gînd să scrii nimic despre el. Ar însemna să fii precum cîinele grădinarului şi să păstrezi pentru tine o cantitate uriaşă de material pe care n-ai intenţia să-l foloseşti.

Aşadar Roy făcea apel în acelaşi timp şi la simţul datoriei, şi la indolenţa mea, dar şi la generozitatea şi rectitudinea mea morală.

— Dar de ce vrea doamna Driffield să mă duc să stau la Ferne Court? l-am întrebat.

— Ei, am discutat cu ea chestia asta. E o casă foarte drăguţă. Ea e o gazdă admirabilă şi acum la ţară trebuie să fie pur şi simplu divin. Zicea că pentru tine ar fi un loc plăcut şi liniştit dacă ai avea chef să-ţi scrii amintirile acolo. Bineînţeles, eu i-am zis că asta nu i-o pot făgădui, însă desigur că vecinătatea imediată a localităţii Blackstable ţi-ar readuce în memorie tot soiul de lucruri pe care altfel le-ai fi dat uitării. Şi pe urmă, stînd în casa lui,

printre cărţile şi lucrurile lui, trecutul o să ţi se pară mult mai real. Am putea vorbi odată tustrei despre el şi ştii şi tu prea bine cum reînvie amintirile în focul conversaţiei. Amy e foarte isteaţă. Are mintea sprintenă. Ani de zile a fost deprinsă să noteze vorbele lui Driffield şi, la urma urmei, e mai mult ca sigur că sub impulsul momentului vei spune lucruri care nici prin cap nu ţi-ar trece să le scrii, iar ea le-ar însemna pe hîrtie. Pe urmă putem juca tenis, ne putem scălda în mare…

— Nu prea-mi face mie plăcere să stau în gazdă pe la oameni. Nu pot să sufăr să mă scol la timp ca să cobor la micul dejun la ora nouă şi să mănînc lucruri de care n-am poftă. Nu-mi place să fac plimbări pe jos şi nu mă interesează găinile altora.

— Femeia e tare singură acum. Ar fi o amabilitate faţă de ea şi un gest de prietenie faţă de mine.

Am mai reflectat.

— Uite, să-ţi spun ce o să fac: o să merg la Blackstable, însă pe cont propriu. Îmi iau o cameră la „Ursul şi cheia“ şi vin s-o vizitez pe doamna Driffield cît stai şi tu pe-acolo. N-aveţi decît să trăncăniţi despre Edward Driffield pînă faceţi clăbuci la gură, iar eu pot scăpa ori de cîte ori mă satur de conversaţia voastră.

Roy rîse prietenos, aproape jovial:

— Straşnic! Merge de minune! Şi ai avea amabilitatea să aşterni pe hîrtie cîteva mici însemnări acolo, tot ce-ţi aminteşti tu şi crezi că ar putea să-mi fie util?

— Am să încerc.

— Cînd vii? Eu plec vineri.

— Pot să vin cu tine, numai să-mi făgăduieşti că nu-mi faci conversaţie în tren.

— Mă rog… La cinci şi zece e cel mai bun tren. Să vin să te iau?

— Lasă că ştiu să ajung şi singur la gara Victoria. Ne întîlnim pe peron.

Nu ştiu dacă Roy s-a temut ca nu cumva să mă răzgîndesc sau a avut vreun alt motiv, însă în orice caz s-a ridicat în picioare, mi-a strîns mîna cu

efuziune şi m-a părăsit. M-a rugat din suflet să nu cumva să-mi uit racheta de tenis şi costumul de baie.

19 Autor de scrieri religioase, morale şi filosofice (1613- 1667), reprezentant al stilului clasic, ce îmbina logica şi subtilitatea argumentaţiei cu o bogată imagistică şi un belşug de exemplificări.
20 Eroina cu o viaţă şi o moarte înduioşătoare din romanul lui Charles Dickens *Vechiul magazin de antichităţi* (1864).
21 „Lucrul frumos ţi-aduce veşnic bucurie.“
22 Şi ce dovedeşte asta? (fr.)
23 June-prim (fr.).
24 Romancierul, nuvelistul şi eseistul Aldous Huxley (1894-1963).
25 Marele refuz (it.).
26 Critic şi istoric literar, biograf şi traducător englez (1849-1928), reputat pentru distincţia sa victoriană.
27 Lordul George Curzon (1859-1925), politician englez, ministru de externe în perioada edwardiană, promotorul împărţirii Poloniei prin linia de demarcaţie ce i-a purtat apoi numele.
28 Critic şi biograf englez (1880-1932), s-a distins prin portretele sale destul de critice – cum ar fi *Victorieni eminenţi* (1918) –, dar şi prin afectuosul *Regina Victoria* (1921).

Capitolul al XII-lea

Promisiunea făcută lui Roy mi-a purtat gîndurile îndărăt, către primii mei ani petrecuţi la Londra. Întrucît în după-amiaza aceea n-aveam mare lucru de făcut, mi-a venit ideea să bat drumul pînă la proprietăreasa mea de demult, ca să beau ceaiul cu ea. O cunoscusem cînd eram un tînăr necopt, cu caş la gură, abia sosit la Londra. Eram în căutarea unor camere mobilate şi căpătasem numele doamnei Hudson de la secretara Facultăţii de Medicină. Avea o casă în Piaţa Vincent. Acolo am locuit cinci ani, în cele două camere de la parter, iar deasupra mea, unde era şi salonul, stătea un profesor de la celebra şcoală Westminster. Plăteam o liră pe săptămînă, iar el o liră şi cinci şilingi. Doamna Hudson era o femeie micuţă de statură, dar iute şi agitată, cu faţa smeadă, cu nasul mare, acvilin, şi cu cei mai vioi şi mai strălucitori ochi negri pe care i-am văzut vreodată. Avea părul foarte negru şi foarte abundent, iar după-amiezile şi în tot cursul zilei de duminică şi-l purta coafat cu breton şi cu coc la ceafă, aşa cum se mai vede prin fotografiile de demult. Avea o inimă de aur (deşi pe atunci nu mi-am dat seama de asta, căci cînd eşti tînăr, ţi se pare că bunătatea oamenilor faţă de tine este pur şi simplu dreptul tău) şi gătea admirabil. Nimeni nu făcea o *omelette soufflée* mai bună ca ea.

În fiecare dimineaţă se scula cu noaptea în cap pentru a le aprinde focul chiriaşilor în camerele lor de zi, „ca să nu trebuiască să-şi mănînce micul dejun tremurînd de frig, că, vai, tare rece mai e în dimineaţa asta!“ Şi dacă nu te auzea îmbăindu-te – într-o băiţă plată de tinichea, care intra tocmai bine sub pat, umplută cu apă încă de cu seară, ca să se dezmorţească niţel, să nu-ţi dea fiori dimineaţa –, odată zicea „Ia uită-te, etajul de sus nu s-a sculat încă şi iar o să întîrzie la ore“ şi pe urmă urca, tip-tip-tip, scările, bătea tare în uşă şi vocea stridentă îi răsuna: „Dacă nu vă sculaţi de îndată, n-o să mai aveţi timp să serviţi micul dejun şi tocmai v-am pregătit o

scrumbie minunată!“ Muncea toată ziulica, cînta în timp ce lucra şi era veselă, fericită şi zîmbitoare. Avea un soţ mult mai în vîrstă ca ea. Fusese majordom în familii foarte bune, drept care purta favoriţi şi făcea gesturi de o eleganţă desăvîrşită. Acum se angajase paracliser la o biserică învecinată. Era respectat de toată lumea, iar acasă ne servea cina, ne făcea pantofii şi ghetele şi-şi ajuta soţia la spălatul vaselor. Singura relaxare pe care şi-o îngăduia doamna Hudson după ce ne hrănea separat (eu mîncam la şase şi jumătate, iar profesorul la şapte) era să stea la taifas cu locatarii. Ce n-aş da să fi avut destulă înţelepciune (ca Amy Driffield cu celebrul ei soţ) şi să-mi fi luat notiţe după conversaţia ei! Căci doamna Hudson era o adevărată maestră a umorului specific mahalalelor londoneze. Avea un dar al replicii care nu se dezminţea niciodată şi n-o lăsa niciodată în pană, un stil foarte colorat, un vocabular variat şi, totodată, precis şi nu ducea niciodată lipsă de metafore comice sau de formulări pline de vioiciune. Era un adevărat model de decenţă şi moralitate şi nu accepta nicicînd femei în casă, căci nu ştia niciodată ce le poate pielea („Alea nu ştiu altceva decît bărbaţi, bărbaţi şi iar bărbaţi şi ceaiul de la ora cinci şi pîine cu unt, tăiată subţire, şi deschid colo uşa şi sună să le aduci apă fierbinte şi mai ştiu eu ce.“), dar în conversaţie nu avea nici o ezitare să folosească ceea ce în limbajul timpului se numea „vocabular decoltat“. Se putea spune despre ea ceea ce zicea ea despre actriţa Marie Lloyd[29]: „Ce-mi place la ea e că te face să rîzi din rărunchi. Le trînteşte ea cam tare uneori şi cam fără perdea, însă nu-şi dă niciodată poalele peste cap“. Doamna Hudson îşi savura propriul umor şi cred că era mai predispusă la conversaţie cu chiriaşii tocmai pentru că soţul ei era foarte serios şi nu prea ştia de glumă. („Aşa şi trebuie“, zicea ea, „că doar e paracliser şi ia parte la nunţi şi înmormîntări şi mai ştiu eu ce.“) Ea comenta: „Ce-i zic eu lui Hudson este: „Rîzi, domnule, ori de cîte ori poţi, că n-o să mai ai prilejul cînd o să fii mort şi îngropat!““

Umorul doamnei Hudson se baza mult pe efectul cumulativ, iar istoria gîlcevii ei cu domnişoara Butcher, care închiria şi ea camere mobilate în casa de la numărul 14, era o adevărată epopee eroicomică, continuată ani şi ani de-a rîndul:

— E o mîţă bătrînă şi nesuferită, dar îţi dau cuvîntul meu de onoare că tare i-aş mai duce dorul dacă într-o bună zi s-ar gîndi Ăl de Sus s-o strîngă la El. Măcar că nu prea ştiu eu ce-ar putea face cu ea după ce-ar strînge-o de pe lumea asta. Doamne, cît m-a făcut să rîd la viaţa ei!

Doamna Hudson avea o dantură foarte proastă şi chestiunea dacă ar trebui să-şi scoată toţi dinţii şi să-i înlocuiască cu alţii falşi a tot răsucit-o pe-o parte şi pe alta preţ de vreo doi-trei ani, cu o varietate inimaginabilă a invenţiei comice:

— Dar cum îi ziceam şi lui Hudson chiar aseară, cînd mi-a zis el „Ei, haide, domnule, scoateţi-i odată şi termină cu povestea asta!“, dacă mi i-aş scoate, n-aş mai avea despre ce vorbi.

N-o mai văzusem pe doamna Hudson de vreo doi sau trei ani. Ultima vizită i-o făcusem în urma unei scrisorele prin care mă invitase să vin să beau cu ea o ceaşcă bună de ceai tare şi-mi dădea următoarea veste: „Hudson a murit la vîrsta de şaptezeci şi nouă de ani. Sîmbătă se împlinesc trei luni de atunci, iar George şi Hester îţi trimit complimente respectuoase“. George era rodul căsătoriei ei cu Hudson. Acum era un bărbat cam între două vîrste, lucra la arsenalul Woolwich, iar maică-sa tot repeta de vreo două decenii că într-o bună zi George o să-i aducă o noră în casă. Hester era femeia la toate pe care o angajase cam pe la sfîrşitul şederii mele în casa ei şi doamna Hudson o eticheta întotdeauna drept „fetişcana aia dată dracului“. Măcar că doamna Hudson trebuie să fi fost trecută bine de treizeci de ani cînd mi-a închiriat locuinţa – şi asta trebuie să fi fost cam cu treizeci şi cinci de ani în urmă –, n-am avut cîtuşi de puţin teama că n-aş găsi-o în viaţă cînd am trecut cu pas lejer prin Green Park. Făcea parte din amintirile mele de tinereţe în exact aceeaşi măsură ca şi pelicanii ce se înghesuiau pe malul lăculeţului ornamental.

Am coborît treptele de la stradă, am sunat şi mi-a deschis Hester, acum o femeie plină la trup, de aproape cincizeci de ani, dar mai purtînd încă pe faţa ei zîmbitoare, deşi sfioasă, aerul fără griji al „fetişcanei date dracului“. Cînd am fost introdus în camera din faţă, de la demisol, doamna Hudson tocmai îi ţesea ciorapii lui George. Şi-a scos ochelarii ca să mă privească.

— Ei, să mor eu dacă nu-i domnul Ashenden! Păi, cine se gîndea c-o să te mai vadă? Hester, fierbe apa aia? Bei şi dumneata o ceaşcă bună de ceai, nu?

Doamna Hudson era niţel mai greoaie decît cînd o cunoscusem, iar mişcările ei erau mai molcome, dar n-avea încă nici un fir de păr alb, iar ochii ei negri şi strălucitori, ca nişte nasturi, scînteiau de haz. M-am aşezat într-un fotoliu mic şi cam ponosit de piele roşcată.

— Cum vă mai descurcaţi, doamnă Hudson?

— O, nu prea am de ce să mă plîng, decît că nu mai sînt chiar aşa de tînără cum eram. Nu mai pot face toate treburile alea de le făceam cînd erai dumneata aici. Nu le mai pot servi gentlemenilor cina, numai micul dejun.

— Aveţi toate camerele închiriate?

— Da, slavă Domnului!

Datorită creşterii preţurilor, doamna Hudson izbutea să obţină chirii mai mari decît pe vremea mea şi cred că – în limitele ei modeste – o ducea binişor. Însă fireşte că în zilele noastre oamenii aveau pretenţii mai mari.

— Poate că nu-ţi vine să crezi, dar mai întîi a trebuit să pun baie, pe urmă să le bag lumină electrică şi pe urmă nu i-am mai putut mulţumi pînă nu le-am pus şi telefon Ce-o să mai îmi ceară pe urmă nici nu-mi trece prin cap!

— Domnul George zice că ar cam fi timpul ca doamna Hudson să se retragă din afaceri, interveni Hester, care tocmai ne punea ceaiul.

— Ia, fetiţo, vezi-ţi tu de treburile tale! o repezi doamna Hudson. De retras nu mă retrag decît la cimitir, cînd mi-o suna ceasul. Cum adică, ai vrea să stau singură, numai cu George şi cu Hester, fără să am un chiriaş cu care să fac conversaţie?

— Domnul George zice că doamna ar trebui să-şi ia o căsuţă la ţară şi să-şi vadă de sănătate, reveni Hester, ca şi cum nici n-ar fi pus-o stăpîna la punct.

— Nu-mi vorbi mie de stat la ţară! Doctorul mi-a zis să mă duc să stau şase săptămîni vara trecută. Ei bine, era să mor, cum mă vezi şi cum te văd. Ce gălägie era acolo, Doamne, Doamne! Păsările alea cîntau de-ţi luau capul şi cocoşii toată ziua cucurigu-cucurigu, vacile mu-mu-mu, de nu mai

puteai! N-am rezistat. După ce-ai trăit o viaţă întreagă în linişte şi tihnă, ca mine, nu te poţi deprinde cu toată zarva aia, care nu te mai slăbeşte.

Cîteva case mai încolo dădeai în Calea Vauxhall Bridge, unde tramvaiele zăngăneau şi clămpăneau din clopotele de avertizare, autobuzele şi camioanele huruiau, iar taxiurile claxonau de-ţi spărgeau urechile. Dacă doamna Hudson le auzea, auzea de fapt doar Londra şi asta o alina, exact aşa cum pe un sugaci care plînge îl potolesc cîntecele de leagăn şi vorbele susurate de mama.

M-am uitat în jur, la salonaşul confortabil şi primitor – în ciuda simplităţii sale aproape paupere – în care trăise atîta vreme doamna Hudson. Mă întrebam dacă i-aş putea face vreun serviciu sau cadou. Dar am observat că are deja gramofon – singurul lucru care-mi dăduse prin cap că i l-aş putea dărui. Am întrebat-o totuşi:

— Aveţi nevoie de ceva, doamnă Hudson?

A stat o clipă să se gîndească, cu ochii ei ca mărgelele aţintiţi asupra mea.

— Acum, că mă întrebi, nu prea ştiu ce să-ţi spun, că n-am nevoie decît de sănătate şi putere, ca să mai pot munci vreo douăzeci de ani de-acu' încolo.

Nu mă consider eu chiar un sentimental, însă răspunsul ei, neaşteptat şi totuşi atît de caracteristic, a făcut să mi se pună un nod în gît.

Cînd a sosit momentul să plec, am întrebat-o dacă mi-ar da voie să văd odăile în care locuisem cinci ani.

— Hester, du-te fuguţa sus şi vezi dacă e acasă domnul Graham! Dacă nu-i, cred că nu s-ar supăra să afle că v-aţi aruncat ochii prin ele.

Hester alergă sus. Peste o clipă se întoarse gîfîind şi spuse că domnul Graham e plecat. Doamna Hudson urcă împreună cu mine. Patul era neschimbat – acelaşi pat îngust de fier în care dormisem şi visasem – şi tot neschimbate erau şi scrinul, şi lavoarul. În schimb camera de zi avea o atmosfera severă şi optimistă, tipică pentru un sportiv: pe pereţi erau fotografii cu echipe de crichet şi de canotori în pantaloni scurţi, într-un colţ erau nişte crose de golf, pipe şi borcănaşe cu tutun, împodobite cu stema

cîte unui colegiu, erau aşezate pe poliţa căminului. Generaţia mea crezuse cu convingere în Arta pentru Artă şi în vremea cînd stăteam aici, o ilustram punînd un covoraş maur pe poliţa căminului, perdele de serj cu flori pe un fond verde-gălbui la ferestre şi reproduceri ale unor tablouri de Perugino, Van Dyck şi Hobema pe pereţi.

— Ehe, dumneata erai straşnic de artistic, nu? observă doamna Hudson, nu fără ironie.

— Straşnic, am murmurat eu.

Nu mi-am putut stăpîni un junghi care mi-a străpuns inima cînd m-am gîndit la toţi anii scurşi de cînd locuisem în camera aceea şi la toate cîte mi se întîmplaseră de atunci. La aceeaşi masă îmi mîncasem cu poftă micul dejun şi cina frugală, studiasem cărţile de medicină şi-mi scrisesem primul roman. În acelaşi fotoliu îi citisem prima dată pe Wordsworth şi Stendhal, pe dramaturgii elizabetani şi romancierii ruşi, pe istoricii Gibbon şi Boswell, pe Voltaire şi Rousseau. Acum îmi stăruia în minte o întrebare: cine s-o mai fi aşezat la masa asta şi în fotoliul din colţ? Studenţi la Medicină, contabili autorizaţi, tineri care-şi croiau drum către posturi bine plătite în lumea finanţelor, bătrîni care se pensionaseră din serviciul colonial sau oameni rămaşi deodată pe drumuri prin destrămarea vechiului lor cămin. Vederea acelei încăperi mă tulbură într-atît, încît – cum s-ar fi exprimat doamna Hudson – mă luă cu leşin la lingurică. Toate nădejdile pe care mi le hrănisem acolo, viziunile luminoase de viitor, pasiunile înflăcărate ale tinereţii, regretele, deziluzia, plictisul, resemnarea, atîtea şi atîtea lucruri simţite şi trăite în camera aceea de atîţia şi atîţia oameni, toată gama emoţiilor omeneşti, toate acestea făcuseră ca, în chipul cel mai ciudat, camera însăşi să pară că ar fi căpătat o personalitate proprie, tulburătoare şi enigmatică. Nu prea ştiu de ce, dar îmi sugera imaginea unei femei aflate la o răspîntie şi privind în urmă, cu un deget la buze, iar cu cealaltă mînă făcînd un semn de chemare. Ceea ce simţeam vag (şi oarecum intimidat, ca să nu zic ruşinat) i se transmise, fără îndoială, şi doamnei Hudson, căci ea hohoti şi, cu ticul ei obişnuit, îşi frecă nasul proeminent.

— Dumnezeule mare, ciudaţi mai sînt oamenii! zise apoi. Cînd mă gîndesc la toţi domnii pe care i-am avut drept chiriaşi, te rog să mă crezi că unele din poveştile pe care ţi le-aş putea spune despre ei te-ar lăsa cu gura căscată! Una mai nostimă decît alta. Uneori, cînd mă culc, stau cu ochii în tavan şi mă umflă rîsul. Mde, lumea asta în care trăim ar fi greu de tot de îndurat dacă n-ai mai putea rîde cînd şi cînd, dar, zău aşa, chiriaşii ăştia întrec orice închipuire!

29 Numele de scenă al Matildei Wood (1870-1922), stea a music-hallului englez, celebră ca interpretă cu haz a rolurilor de mahalagioace londoneze şi a cîntecelor comice.

Capitolul al XIII-lea

Deja stăteam de vreo doi ani la doamna Hudson cînd i-am văzut din nou pe soţii Driffield. Duceam o viaţă foarte regulată. Toată ziua mi-o petreceam la spital, iar pe la ora şase, spre seară, mă întorceam la locuinţa mea din Piaţa Vincent. Pe Lambeth Bridge cumpăram ziarul de seară şi-l citeam pînă-mi dădea doamna Hudson cina. Pe urmă citeam vreo două ceasuri lucruri serioase, opere destinate progresului meu intelectual – întrucît eram un tînăr serios, muncitor şi zelos –, iar după aceea, pînă la ora culcării, scriam romane şi piese de teatru. Într-o bună zi, pe la sfîrşitul lui iunie, terminîndu-mi mai devreme treburile la spital, fără un motiv anume, am avut chef să mă plimb pe Calea Vauxhall Bridge. Îmi plăcea agitaţia zgomotoasă a acestei artere. Avea un fel de veselie ordinară care te tulbura în mod plăcut, dîndu-ţi senzaţia că dintr-un moment într-altul ţi s-ar putea întîmpla o aventură. Mă plimbam visînd cu ochii deschişi şi am fost surprins cînd m-am auzit deodată strigat pe nume. M-am oprit, m-am uitat şi, spre uimirea mea, am constatat că mă strigase doamna Driffield, care-mi zîmbea agreabil.

— Nu mă mai cunoşti?

— Cum să nu? Doamna Driffield.

Şi, cu toate că acum mă consideram bărbat în toată firea, am simţit că roşesc la fel ca la şaisprezece ani. Eram tare stînjenit. Cu obsesiile mele lamentabil de victoriene despre noţiunea de cinste, fusesem tare şocat de comportarea de atunci a soţilor Driffield, cînd dăduseră bir cu fugiţii de la Blackstable fără să-şi achite notele de plată. Mi se păruse o chestie tare meschină. Simţeam pînă-n străfundurile inimii ruşinea pe care socoteam că trebuie s-o simtă ei şi, ca atare, mă mira faptul că doamna Driffield poate vorbi cu cineva care cunoaşte acel incident dezonorant. Dacă aş fi văzut-o venind spre mine, aş fi întors capul, delicateţea mea presupunînd că ea ar fi

dorit să evite neplăcerea şi umilinţa de a fi văzută. În schimb, ea mi-a întins mîna şi mi-a strîns-o pe-a mea cu o bucurie evidentă.

— Ce bine-mi pare să văd pe cineva de la Blackstable! a zis ea. Ştii că noi am plecat cam în pripă de-acolo.

A rîs, aşa că am rîs şi eu. Dar simţeam eu prea bine că rîsul ei era vesel şi copilăros, pe cînd al meu era tare stînjenit.

— Am auzit că a fost un tămbălău de nu s-a mai pomenit cînd au aflat de fuga noastră. M-am temut ca Ted să nu moară de rîs cînd i-au ajuns la urechi veştile astea. Ce-a zis unchiul tău?

Am izbutit să prind destul de repede tonul potrivit. N-aveam de gînd s-o fac să creadă că nu înţeleg de glumă la fel de bine ca oricare altul.

— Eh, ştiţi şi dumneavoastră cum e el. E tare demodat.

— Da, ăsta e păcatul satului Blackstable! Are nevoie de cineva să-l trezească la viaţă.

Cu o privire prietenoasă, mă măsură din cap pînă-n picioare:

— Vai, dar ce-ai mai crescut de cînd nu te-am văzut! Pfii, văd că ţi-a mijit şi mustaţa!

— Da, i-am răspuns, răsucindu-mi-o cît îmi îngăduia lungimea ei. O, dar o am de nu ştiu cîtă vreme!

— Vai, cum zboară timpul, nu? Acum patru ani erai doar un băieţel şi acum eşti bărbat.

— Ar cam trebui să fiu, i-am răspuns destul de arogant. Curînd împlinesc douăzeci şi unu de ani.

Mă uitam la doamna Driffield. Purta o pălăriuţă mică de tot, dar cu pene, şi o rochie *gris perle* cu mîneci mari, bufante, şi trenă lungă. Mi s-a părut foarte elegantă. Întotdeauna am fost de părere că e drăguţă la faţă, dar acum observam pentru prima dată că-i chiar frumoasă. Avea ochii mai albaştri decît îi ţineam eu minte, iar pielea parcă îi era de fildeş.

— Ştii, stăm chiar aici, după colţ, mi-a zis.

— Şi eu la fel.

— Pe Calea Limpus. Acolo ne-am mutat aproape imediat după ce am plecat din Blackstable.

— Păi, şi eu stau în Piaţa Vincent de vreo doi ani.

— Ştiam că eşti la Londra. Mi-a spus George Kemp şi de multe ori m-am întrebat pe unde te afli. Nu vrei să vii acum pînă la noi? Ted ar fi încîntat să te revadă.

— N-am nimic împotrivă.

Pe drum mi-a spus că de o vreme Driffield e redactor literar la o revistă săptămînală, că ultima lui carte a mers mult mai bine ca toate cele dinainte şi că se aşteaptă să capete un avans substanţial şi la contractul pentru următoarea. Părea să fie la curent cu toate noutăţile din Blackstable, ceea ce m-a făcut să-mi amintesc că oamenii de-acolo îl bănuiau pe Lord George că i-a ajutat pe soţii Driffield să spele putina. M-am gîndit că, probabil, le scrie din cînd în cînd. Mergînd cu ea pe stradă, am observat că mai mulţi bărbaţi care treceau pe lîngă noi s-au uitat lung la ea sau chiar au întors capul în urma ei. Atunci mi-am dat seama că şi ei o consideră frumuşică. Am început să mă umflu în pene şi să merg mai ţanţoş.

Calea Limpus era o stradă lungă, lată şi dreaptă, paralelă cu Calea Vauxhall Bridge. Casele erau toate la fel, tencuite cu stuc, prost vopsite, dar solide şi cu porticuri impresionante. Presupun că iniţial fuseseră clădite pentru oameni din City cu ceva cheag, dar strada decăzuse sau nu izbutise niciodată să atragă chiriaşi sau cumpărători potriviţi pentru ea. Onorabilitatea ei scăpătată avea un aer deopotrivă umil şi decăzut, care te făcea să te gîndeşti la oameni ce trăiseră bine cîndva, iar acum, uşor afumaţi, însă fără vulgaritate, trăncăneau trufaş despre distincţia socială a generaţiei lor. Soţii Driffield stăteau într-o casă vopsită cîndva în roşu. Deschizînd uşa de la intrare, doamna Driffield mă pofti într-un hol îngust şi întunecos, apoi deschise o uşă şi strigă din prag:

— Intră aici! Am să-i dau de veste lui Ted că ai sosit.

A pornit pe coridor, iar eu am mers în camera de zi. Familia Driffield ocupa demisolul şi parterul unei case închiriate de la doamna ce stătea la etaj. Încăperea în care am intrat părea mobilată cu piesele rămase nevîndute la o licitaţie: erau draperii grele de catifea cu ciucuri mari, bride şi festoane şi o mobilă poleită cu tapiserie de damasc galben şi nenumăraţi butoni. În

mijlocul camerei trona o otomană imensă. Mai erau acolo dulăpioare poleite, vitrine cu vrafuri de obiecte şi ornamente – porţelanuri, figurine de fildeş, sculpturi în lemn, alămuri indiene –, iar pe pereţi atîrnau tablouri mari în ulei înfăţişînd pajişti scoţiene, cerbi şi alaiuri de vînătoare.

Peste o clipă doamna Driffield îşi aduse soţul, care mă salută cu căldură. Purta o haină ponosită de alpaca şi pantaloni gri. Îşi răsese barba, dar îşi păstrase mustaţa şi o ţăcălie infimă. Pentru prima dată am remarcat ce mic de statură era. Însă arăta mult mai distins ca odinioară. Avea în înfăţişare ceva de străin şi mi s-a părut că depăşeşte puţin închipuirea mea şi a altora despre portretul normal al unui scriitor.

— Ei, ce părere ai de noua noastră locuinţă? mă întrebă el. Dă semne de bogăţie, nu? După părerea mea, inspiră încredere.

Şi privi în jur cu multă satisfacţie.

Doamna Driffield spuse:

— Şi în fundul casei Ted are mica lui vizuină, unde poate să scrie fără să-l deranjeze nimeni. Sufrageria o avem la demisol. Domnişoara Cowley, proprietăreasa, a fost ani şi ani de zile doamnă de companie a unei lady care, cînd a murit, i-a lăsat toată mobila. Ai observat că totul e de cea mai bună calitate, nu? Se vede de la o poştă că provine dintr-o casă nobilă.

— Rosie s-a îndrăgostit pur şi simplu de apartamentul ăsta de cum a intrat în el.

— Şi tu la fel, Ted.

— Prea multă vreme am trăit în mizerie. E o schimbare substanţială să te vezi înconjurat de lucruri luxoase. Madame de Pompadour şi chestii dintr-astea.

Cînd i-am părăsit, m-am ales cu o invitaţie foarte cordială de a reveni. Se părea că stăteau acasă în orice sîmbătă după-amiază, iar tot felul de oameni pe care mi-ar fi făcut plăcere să-i cunosc căpătaseră obiceiul să treacă atunci pe la ei.

Capitolul al XIV-lea

M-am dus. Şi m-am distrat de minune. M-am dus din nou. Cînd a venit toamna şi m-am întors la Londra pentru sesiunea de examene din iarnă, m-am deprins să trec pe la ei în fiecare sîmbătă. De fapt asta a fost introducerea mea în lumea artelor şi literelor. Însă păstram cel mai adînc secret în privinţa faptului că, în intimitatea camerelor mele mobilate, scriam de zor. Eram foarte emoţionat cînd cunoşteam alte persoane care scriau şi le ascultam conversaţia ca în transă. Veneau la petrecerile acelea tot soiul de oameni. Pe atunci weekendurile erau rare, jucătorii de golf erau încă ridiculizaţi şi prea puţini oameni aveau ce să facă sîmbăta după-amiază. Nu-mi aduc aminte să fi venit pe acolo cineva cu adevărat important sau, în orice caz, dintre toţi pictorii, scriitorii şi muzicienii pe care i-am întîlnit în casa Driffield, nu-mi pot aduce aminte de vreunul a cărui reputaţie să fi rămas trainică. În schimb atmosfera generală era cultivată şi animată. Găseai tineri actori în căutare de roluri şi cîntăreţi între două vîrste care deplîngeau faptul că englezii nu sînt o naţiune muzicală, compozitori care-şi cîntau lucrările la pianina gazdelor şi se văitau aparte, în şoaptă, că operele lor nu sună ca lumea decît pe pianele cu coadă, de concert, poeţi care, în urma insistenţelor gazdelor, consimţeau să-şi citească vreo mică producţie recentă şi pictori care umblau cu limba scoasă după vreun angajament pentru a face portretul cuiva.

Din cînd în cînd cîte o persoană cu titluri nobiliare mai aducea un pic de strălucire, dar asta se întîmpla doar rareori, căci pe vremea aceea aristocraţia încă nu cocheta cu viaţa de boemă şi dacă vreo persoană de rang înalt cultiva totuşi societatea artiştilor, de obicei o făcea doar pentru că vreun divorţ răsunător sau vreo mică încurcătură la o partidă de cărţi îi îngreunaseră viaţa la nivelul său social.

Însă noi am schimbat toate acestea. Unul din cele mai mari avantaje pe care le-a adus lumii învăţământul obligatoriu îl reprezintă răspîndirea obiceiului scrisului în rîndurile nobilimii de curte sau de ţară. În secolul al optsprezecelea scriitorul multilateral Horace Walpole a publicat un *Catalog al autorilor regali şi nobili*; în zilele noastre o asemenea lucrare ar căpăta dimensiunile unei enciclopedii. Un titlu nobiliar, fie şi onorific, poate face un autor faimos din aproape orice persoană şi îndrăznesc să afirm, fără riscul de a greşi prea mult, că nu există un paşaport mai bun pentru lumea literelor decît rangul aristocratic.

Într-adevăr, de multe ori m-am tot gîndit că acum, cînd se vede bine că peste puţină vreme – şi în mod absolut inevitabil – vom desfiinţa Camera Lorzilor, ar fi un plan minunat să limităm prin lege accesul la cariera literară numai la membrii acestei instituţii, precum şi la soţiile şi copiii lor. Ar fi o admirabilă şi graţioasă compensaţie pe care englezii ar putea-o oferi lorzilor pentru renunţarea la privilegiile lor ereditare. Ar fi, de asemenea, şi un mijloc de susţinere pentru aceia – mult prea mulţi la număr – al căror devotament faţă de cauza majorităţii (manifestat prin întreţinerea dansatoarelor de la revistă şi frecventarea curselor de cai ori a cazinourilor) i-a sărăcit. Pe de altă parte, ar oferi o ocupaţie agreabilă şi lorzilor care, datorită procesului selecţiei naturale, au devenit cu timpul inapţi să mai facă altceva decît să guverneze Imperiul Britanic. Însă, din păcate, trăim într-o epocă a specializării şi dacă planul meu s-ar adopta cumva, e limpede că n-ar putea aduce o glorie şi mai mare literaturii engleze decît în cazul în care genurile acesteia ar fi repartizate diferitelor cinuri ale nobilimii.

De exemplu, aş sugera ca speciile mai modeste ale literaturii să fie practicate de către rangurile inferioare ale arhondologiei şi ca baronii şi viconţii să se consacre exclusiv gazetăriei şi dramaturgiei. Romanele ar putea rămîne privilegiul exclusiv al conţilor. Ei şi-au dovedit deja aptitudinile pentru această artă dificilă şi numărul lor este atît de mare, încît cu siguranţă că ar putea face faţă solicitărilor publicului. În schimb, marchizilor li s-ar putea lăsa în grijă fără nici o primejdie producerea acelei părţi a literaturii cunoscută (deşi n-am înţeles niciodată de ce) sub numele

de *belles lettres.* Poate că n-ar fi chiar atît de rentabil din punct de vedere pecuniar, însă chestia are o distincţie absolut corespunzătoare pentru deţinătorii acestui titlu cu aură romantică.

Încununarea literaturii o reprezintă poezia. Este ţelul ei suprem şi punctul ei terminus. Este activitatea cea mai sublimă a minţii omeneşti. Este însăşi întruchiparea frumuseţii. Prozatorul nu poate decît să se dea la o parte cînd trece poetul: acesta din urmă ne face pe cei mai buni dintre noi să arătăm doar ca o bucată de brînză. Aşadar, este evident că aşternerea pe hîrtie a poeziei ar trebui să fie lăsată pe seama ducilor şi mi-ar face plăcere să văd că drepturile lor sînt ocrotite prin cele mai aspre pedepse şi osînde, căci este de neîngăduit ca cea mai nobilă dintre toate artele să fie practicată de altcineva decît de cei mai nobili dintre oameni. Numai că, întrucît şi aici specializarea trebuie să-şi spună cuvîntul, prevăd că ducii (ca şi succesorii lui Alexandru cel Mare) vor împărţi între ei imperiul poeziei, fiecare mulţumindu-se cu acel aspect pentru care l-au pregătit şi l-au făcut performant ereditatea şi înclinaţiile fireşti. De pildă, eu i-aş vedea pe ducii de Manchester scriind poezii didactice şi moralizatoare, pe ducii de Westminster compunînd mişcătoare ode închinate Datoriei şi Responsabilităţilor Imperiului; în schimb, îmi închipui că ducii de Devonshire ar scrie mai degrabă lirică de dragoste şi elegii în maniera lui Properţiu, în vreme ce ar fi aproape cu neputinţă să eviţi ca ducii de Marlborough să cînte cu glasuri subţiri şi pe tonuri idilice fericirea domestică, serviciul militar obligatoriu şi împăcarea cu traiul de azi pe mîine.

Dar dacă veţi spune că planurile acestea sînt prea grandioase şi chiar înspăimîntătoare, amintindu-mi totodată că muza nu păşeşte întotdeauna ţanţoş şi maiestuos, ci uneori mai face şi piruete sau mişcări fanteziste; dacă, pomenindu-mi de înţeleptul care zicea că nu-i pasă cine a dat naţiunii legile, atîta vreme cît i-a scris cîntecele; dacă mă veţi întreba cine o să mai smulgă strunelor lirei acele acorduri după care tînjeşte din cînd în cînd sufletul nestatornic şi cu atîtea şi atîtea faţete al omului (socotind, pe bună dreptate, că aşa ceva nu le-ar sta prea bine ducilor) – ei bine, eu vă voi

răspunde (şi, după părerea mea, e la mintea cocoşului): ducesele. Într-adevăr, recunosc că a trecut vremea cînd ţăranii îndrăgostiţi din provincia Romagna le cîntau mîndrelor lor versurile lui Torquato Tasso, iar doamna Humphry Ward murmura asupra leagănului tînărului Arnold1 corurile din *Oedip la Colona*. Epoca noastră cere lucruri mai moderne. Aşadar, sugerez ca ducesele cu înclinaţii mai domestice să ne scrie imnurile religioase şi versurile pentru copii, iar cele mai poznaşe şi mai fîşneţe, înclinate să împletească frunzele de viţă cu căpşunile, să scrie textele comediilor muzicale, versurile pentru revistele umoristice şi mottourile pentru felicitările de Crăciun şi răvaşele de plăcinte. Aşa şi-ar păstra ele în inimile publicului britanic locul pe care pînă acum l-au deţinut doar datorită condiţiei lor elevate.

La aceste petreceri de sîmbătă după-amiază am descoperit, spre marea mea surprindere, că Edward Driffield e o persoană distinsă. Scrisese vreo douăzeci de cărţi şi, cu toate că nu scosese de pe urma lor decît atît cît să-şi ducă zilele, reputaţia lui era considerabilă. Cei mai avizaţi judecători ai literaturii le admirau, iar prietenii care veneau în casa lui erau unanimi în a aprecia că, de la o zi la alta, trebuie să îi vină şi recunoaşterea oficială. Ba chiar îi reproşau publicului englez refuzul de a vedea că se află în prezenţa unui mare scriitor şi – întrucît cel mai facil mijloc de a ridica în slăvi pe cineva este să dai cu piciorul în altcineva – îi făceau albie de porci pe toţi romancierii a căror faimă din momentul respectiv o întuneca pe cea a lui Driffield.

Dacă aş fi cunoscut într-adevăr cercurile literare în măsura în care am ajuns să le ştiu ulterior, aş fi putut deduce – pe baza vizitelor relativ frecvente ale doamnei Isabel Trafford – că se apropia momentul cînd Edward Driffield, aidoma unui fondist care se desprinde deodată din plutonul alergătorilor ce gîfîie în urma lui, va ajunge cu siguranţă primul la potou. Recunosc că prima dată cînd i-am fost prezentat acestei doamne, numele ei nu mi-a spus nimic. Driffield i-a zis despre mine că sînt un tînăr vecin de-al lui de la ţară şi că studiez medicina. Ea m-a învăluit într-un zîmbet mieros, mi-a murmurat cu un glas dulce o aluzie la Tom Sawyer şi,

acceptînd pîinea cu unt pe care i-am oferit-o, şi-a continuat conversaţia cu gazda. Am observat însă că sosirea ei a produs o impresie puternică, drept care conversaţia, pînă atunci zgomotoasă şi veselă, a cam amuţit. Întrebînd cu glas scăzut cine e doamna, am constatat că ignoranţa mea îi uluieşte pe musafiri. Mi s-a spus că doamna Trafford i-a „făcut oameni“ pe Cutare şi pe Cutărică. După vreo jumătate de ceas s-a sculat de pe scaun, le-a dat graţios mîna persoanelor pe care le cunoştea şi, cu un fel de eleganţă mlădioasă şi amabilă, s-a strecurat afară din încăpere. Driffield a condus-o pînă la o birjă.

Pe atunci doamna Trafford avea vreo cincizeci de ani. Era mărunţică şi puţintică la trup, dar avea o faţă cu trăsături ample, care-i făcea capul să pară prea mare faţă de trup. Părul îi era alb şi cu firul gros, şi-l pieptăna ca Venus din Milo şi lumea zicea că în tinereţe trebuie să fi fost destul de atrăgătoare. Se îmbrăca discret, în mătase neagră, şi purta la gît lanţuri zornăitoare sau coliere cu mărgele şi scoici. Gurile rele spuneau că în tinereţe avusese un mariaj nefericit, dar acum avea de ani şi ani de zile o legătură binecuvîntată cu domnul Barton Trafford, funcţionar la Interne şi autoritate bine-cunoscută în privinţa omului preistoric. Doamna îţi dădea impresia ciudată că n-are deloc oase şi simţeai că dacă ai fi ciupit-o de picior (ceea ce bineînţeles că respectul meu pentru sexul frumos, precum şi demnitatea calmă a înfăţişării ei, nu mi-ar fi îngăduit niciodată s-o fac), degetele n-ar fi întîmpinat nici o rezistenţă. Cînd îţi dădea mîna, parcă strîngeai un file de calcan. Pînă şi faţa, cu toate trăsăturile lătăreţe, îi părea fluidă. Cînd se aşeza pe scaun, îţi dădea impresia că n-are şira spinării, ci e doar o pernă elegantă, umplută cu puf de lebădă.

Totul era moale la ea – glasul, zîmbetul, rîsul. Ochii, mici şi spălăciţi, aveau gingăşia moale a florilor, iar manierele îi erau de o moliciune gingaşă, ca a ploilor de vară.

Tocmai această caracteristică extraordinară şi încîntătoare făcea din ea prietena minunată pe care o ştia toată lumea. Asta îi adusese şi celebritatea de care se bucura. Toată lumea cunoştea prietenia ei cu marele romancier a cărui moarte, survenită cu cîţiva ani în urmă, fusese o lovitură cumplită

pentru toate popoarele de limbă engleză. Nu exista om care să nu fi citit nenumăratele scrisori pe care i le adresase romancierul şi pe care ea se lăsase convinsă să le dea publicităţii curînd după moartea lui. Fiecare pagină din această corespondenţă dezvăluia marea lui admiraţie pentru frumuseţea ei şi respectul său nemărginit pentru judecata ei. Nici nu putea să spună cît de mult datora încurajărilor ei, înţelegerii ei prompte, tactului ei, gustului ei infailibil. Iar dacă – după părerea cîtorva persoane – unele din exprimările lui pătimaşe nu erau exact de natură a fi citite cu seninătate deplină de către domnul Barton Trafford, desigur că ele nu făceau decît să sporească interesul uman al operei respective. Însă, oricum, domnul Barton Trafford era mai presus de prejudecăţile bărbaţilor cu mentalitate vulgară (nenorocirea lui, dacă se putea vorbi de aşa ceva, era doar aceea pe care cele mai magnifice personaje din istorie au îndurat-o cu un zîmbet filosofic) şi, abandonîndu-şi studiile privitoare la silexurile din civilizaţia Aurignac şi la topoarele de piatră din epoca neolitică, a acceptat să scrie o *Viaţă* a regretatului romancier, în care a arătat răspicat că o parte însemnată a geniului scriitorului se datora influenţei soţiei sale.

Însă interesul doamnei Trafford pentru literatură şi pasiunea ei pentru artă nu au luat sfîrşit atunci cînd prietenul pentru care făcuse atît de multe ajunsese (cu ajutorul ei substanţial) să se integreze în posteritate. Era o cititoare pasionată. Prea puţine scrieri demne de luat în seamă scăpau atenţiei ei şi izbutea să stabilească foarte prompt relaţii personale cu orice tînăr scriitor ce părea să reprezinte o promisiune pentru literatură. Faima ei ajunsese atît de mare – în special de cînd soţul său publicase acea *Viaţă* a romancierului defunct –, încît era sigură că nimeni n-ar şovăi să accepte simpatia înţelegătoare pe care ea era gata oricînd s-o ofere. Era inevitabil ca harul pentru amiciţie al doamnei Trafford să-şi găsească la timp un debuşeu. Cînd citea ceva ce avea darul s-o impresioneze, domnul Barton Trafford – care nu era nici el un critic de dispreţuit – îi scria autorului o caldă scrisoare de apreciere şi-l poftea la un prînz. După masă, întrucît trebuia să se întoarcă la slujba lui de la Ministerul de Interne, îl lăsa să converseze cu doamna Trafford. Nu mulţi erau invitaţi. Toţi aveau în ei *ceva,* dar asta nu

era de ajuns. Doamna Trafford avea *flair*, ea avea încredere în *flair*-ul ei, iar *flair*-ul ei îi poruncea să mai aştepte.

Realitatea este că a fost atît de prudentă în această aşteptare a ei, încît în cazul lui Jasper Gibbons era cît pe-aci să scape trenul. Desigur, cronicile ne vorbesc de scriitori care au devenit celebri peste noapte, dar în zilele noastre mai prudente nu se prea mai aude de aşa ceva. Criticii vor mai întîi să vadă dincotro bate vîntul, iar publicului i s-au vîndut de atîtea ori mere găunoase, că nu mai prea riscă fără acoperire. Şi totuşi în privinţa lui Jasper Gibbons nu exagerăm aproape deloc dacă spunem că s-a trezit celebru peste noapte. Acum, că e dat cu totul şi cu totul uitării, iar criticii care l-au suit în slava cerului ar fi gata să-şi înghită cuvintele dacă nu s-ar afla tipărite negru pe alb în colecţiile mai tuturor ziarelor, senzaţia pe care a făcut-o primul lui volum de versuri e aproape de necrezut. Ziarele de primă mînă au oferit recenziilor la acest volum cam tot atîta spaţiu cît şi cronicilor unui meci de box, iar criticii cei mai influenţi s-au dat peste cap să fie primii care să-i aplaude intrarea în Panteon. L-au asemuit cu Milton (pentru sonoritatea versului alb), cu Keats (pentru opulenţa imagisticii sale senzoriale), cu Shelley (pentru aripile fanteziei sale aeriene) şi, slujindu-se de el ca de o bîtă pentru a sfărîma idolii de care se plictisiseră între timp, au tras în numele lui o bătaie zdravănă feselor fleşcăite de bătrîneţe ale lordului Alfred Tennyson, precum şi cîteva lovituri răsunătoare în ţeasta cheală a lui Robert Browning. Iar publicul a căzut ca zidurile Ierihonului. S-au vîndut ediţii peste ediţii. Volumul luxos tipărit al lui Jasper Gibbons se vedea şi în budoarele conteselor din cel mai elegant cartier al Londrei, şi în saloanele caselor parohiale din capătul apusean al Angliei pînă-n fundul provinciei, şi în holurile multor negustori cinstiţi, dar cultivaţi, din Glasgow, Aberdeen şi Belfast. Iar cînd s-a dus vestea că regina Victoria însăşi a acceptat un exemplar al cărţii într-o legătură specială din mîinile preasupusului editor şi că, în schimb, Maiestatea Sa i-a dat (lui, editorului, nu poetului) un exemplar din *File dintr-un jurnal de călătorie prin colinele Scoţiei*, entuziasmul naţiunii nu a mai cunoscut margini. Şi toate acestea s-au întîmplat cît ai bate din palme. Şapte cetăţi ale Greciei antice şi-au disputat

între ele cinstea de a-i fi dat naştere lui Homer şi, cu toate că locul naşterii lui Jasper Gibbons era bine-cunoscut (zona minieră Walsall), de două ori cîte şapte critici au pretins a avea cinstea întîietăţii în descoperirea geniului său poetic. Eminenţi judecători ai literaturii, care de douăzeci de ani încoace îşi scriseseră unul altuia elogii la apariţia cîte unui opuscul, se certară acum cu atîta înverşunare pentru această prioritate, încît, întîlnindu-se la Ateneu, îşi întoarseră pe rînd spatele. Nici lumea bună nu se lăsă mai prejos în a-i recunoaşte meritele: Jasper Gibbons era poftit la prînzuri sau invitat la ceai de ducesele văduve, de consoartele miniştrilor şi de soţiile episcopilor. Se zice că Harrison Ainsworth a fost primul om de litere englez care a ajuns să se mişte prin înalta societate britanică pe picior de egalitate cu cei de-acolo (şi de multe ori m-am tot întrebat cum de nu s-a gîndit nici un editor cu spirit de iniţiativă să profite de acest lucru pentru a scoate o ediţie completă a operelor sale), însă sînt convins că Jasper Gibbons a fost primul poet al cărui nume s-a văzut gravat pe cartonul Bristol al unor invitaţii adresate lumii bune pentru a veni să-l cunoască, ca pe o atracţie la fel de mare ca şi o primadonă sau un ventriloc.

Aşadar doamna Isabel Trafford n-avea nici o şansă în a-şi asigura întîietatea. Nu mai putea decît să joace la concurenţă. Nu ştiu ce strategie prodigioasă a folosit, la ce miracole de tact, tandreţe, înţelegere şi compătimire rafinată a recurs, la cîte linguşeli mai mult decît viclene sau mai ştiu eu ce s-a dedat. Pot doar să fac presupuneri şi, totodată, s-o admir: a izbutit să-l acapareze pe Jasper Gibbons. În scurtă vreme poetul mînca pur şi simplu din palma ei moale. A fost admirabilă. L-a poftit la banchete unde a putut să cunoască persoanele de care avea nevoie, a dat recepţii la care el şi-a recitat versurile în faţa personalităţilor cele mai distinse din Anglia, l-a prezentat unor actori de frunte, care l-au angajat să le scrie piese, a avut grijă ca poeziile lui să apară numai în publicaţiile convenabile, a tratat cu editorii şi i-a aranjat contracte care l-ar fi făcut să cadă din picioare pînă şi pe un ministru, l-a ţinut din scurt, ca să nu accepte decît invitaţiile care întruneau acceptul ei, ba chiar a mers atît de departe încît să-l despartă de nevasta cu care trăise fericit zece ani, întrucît opinia ei fermă era că poetul

trebuie să-şi fie credincios lui însuşi şi nimănui altcuiva, iar arta lui nu trebuie să se încurce în firele şi opreliştile obligaţiilor domestice. Cînd se produse prăbuşirea, dacă ar fi vrut, doamna Trafford ar fi putut să spună liniştită că a făcut pentru el tot ce era omeneşte posibil.

Căci, într-adevăr, a venit şi momentul prăbuşirii. Jasper Gibbons a mai scos un volum de poezii, nici mai bun, nici mai prost ca primul. De fapt era exact la fel ca primul. A fost tratat cu respect, dar criticii şi-au exprimat unele rezerve, ba chiar unii din ei au mai şi bodogănit. Cartea a dezamăgit. Vînzarea ei la fel. Şi, din nefericire, lui Jasper Gibbons îi cam plăcea să tragă la măsea. Niciodată nu fusese obişnuit să aibă bani de cheltuială, nu era deloc deprins cu petrecerile opulente la care era poftit şi poate chiar îi ducea dorul nevesticii lui simple şi banale. De vreo două ori a ajuns la dineurile doamnei Trafford într-o stare pe care orice persoană mai puţin distinsă şi mai brutală în gîndire decît ea ar fi descris-o drept ebrietate. Cu multă delicateţe, ea le spuse oaspeţilor că în seara aceea bardul nu e chiar în apele lui.

A treia lui carte a fost o cădere. Criticii l-au buşit şi l-au făcut praf sau, ca să citez unul dintre cîntecele preferate ale lui Edward Driffield, au măturat podeaua cu el şi pe urmă l-au zdrobit sub călcîie. Era şi firesc să fie supăraţi că se înşelaseră pînă într-atît, încît să ia un versificator abil drept un poet nemuritor. Drept care erau absolut hotărîţi să-l tragă pe roată, ca să le ispăşească eroarea. Iar apoi Jasper Gibbons a fost reţinut de poliţie pentru că, turmentat fiind, a provocat scandal în Piccadilly şi doamna Trafford a trebuit să se ducă în toiul nopţii la chestură ca să-i obţină eliberarea pe cauţiune.

La această răsturnare de situaţie comportamentul doamnei Trafford a rămas absolut desăvîrşit. Nu şi-a exprimat nici un regret. N-a lăsat să-i scape nici o vorbă aspră. Oricine ar fi putut-o scuza dacă şi-ar fi manifestat vreun resentiment faţă de acest om, pentru care ea făcuse atîtea şi care, din păcate, o dezamăgise. Rămase tandră, blîndă şi indulgentă, ba chiar compătimitoare. Era o femeie gata să înţeleagă pe oricine. Îşi luă mîna de pe el, dar fără violenţă, fără tărăboi, cu infinită delicateţe şi cu aceeaşi

discreţie cu care, fără îndoială, vărsase lacrimi cînd se hotărîse a săvîrşi un gest atît de respingător firii ei. Îl lăsă baltă cu atît de mult tact şi cu atîta sensibilitate, încît poate că Jasper Gibbons nici nu şi-a dat seama ce i se întîmplă. Şi totuşi nu încape îndoială că aşa a fost. Doamna Trafford nu spuse niciodată vreo vorbă împotriva lui; de fapt în cazul de faţă tăcu mîlc. Cînd se mai pomenea numele poetului, zîmbea doar, puţin melancolic, şi ofta. Numai că zîmbetul ei era un *coup de grâce*1, iar oftatul ei îl îngropa la cîţiva metri sub pămînt.

Pasiunea pentru literatură a doamnei Trafford era mult prea sinceră pentru a îngădui unui eşec întristător ca acesta s-o descurajeze. Oricît de mare i-ar fi fost dezamăgirea, firea ei era mult prea dezinteresată pentru a lăsa necultivate darurile cu care o binecuvîntase natura – tactul, blîndeţea şi compătimirea pentru oameni. Continuă să se învîrtă prin cercurile literare, să se ducă de la un ceai la o serată sau la un *jour fixe,* mereu agreabilă, mereu fermecătoare, ascultînd cu inteligenţă ce spunea unul şi altul, dar atentă, critică şi hotărîtă (dacă mă pot exprima fără ocol) ca data viitoare să nu mai parieze decît pe un cal cîştigător.

Atunci îl cunoscu pe Edward Driffield şi ajunse la o opinie favorabilă despre harurile lui. E adevărat că nu era tînăr, dar, pe de altă parte, era puţin probabil să se ducă de rîpă ca Jasper Gibbons. Îi oferi prietenia ei. Acesta nu putu să nu fie impresionat cînd, în maniera ei blîndă şi agreabilă, îi spuse că e un adevărat scandal ca opera lui atît de rafinată să rămînă cunoscută doar într-un cerc restrîns. Se simţi măgulit şi încîntat. Întotdeauna e plăcut să te asigure cineva că eşti un geniu. Îi mai spuse că soţul ei, domnul Barton Trafford, se gîndeşte la posibilitatea de a scrie un articol important despre el în *Quarterly Review*. Îl pofti la masă, pentru a face cunoştinţă cu unii oameni care i-ar fi putut fi de folos. Dorea să-l pună în contact cu egalii lui pe plan intelectual. Uneori îl lua la o plimbare de-a lungul cheiului Chelsea şi făceau conversaţie despre poeţi trecuţi de mult în lumea drepţilor, despre dragoste şi prietenie, apoi îşi luau ceaiul la un bufet expres. Cînd doamna Trafford venea sîmbăta după-amiaza în casa din Calea Limpus, avea aerul unei mătci care se pregăteşte pentru zborul nupţial.

Comportarea ei faţă de doamna Driffield era desăvîrşită: afabilă, dar nu condescendentă. Întotdeauna îi mulţumea călduros pentru că i-a permis să vină s-o vadă şi-i lăuda înfăţişarea. Dacă-i aducea elogii lui Edward Driffield în faţa nevestei, zicîndu-i acesteia – cu oarecare invidie în glas – ce privilegiu reprezintă pentru o femeie posibilitatea de a se bucura de tovărăşia unui om atît de mare, cu siguranţă că o făcea din pură amabilitate şi nu pentru că ştia că nimic n-o exasperează mai rău pe soţia unui om de litere decît s-o audă pe o altă femeie spunîndu-i lucruri măgulitoare despre el. Vorbea cu doamna Driffield despre lucruri simple, de care era normal să se intereseze natura simplă a acesteia – gătitul, slugile, sănătatea lui Edward şi grija deosebită pe care trebuie s-o aibă faţă de el. Doamna Trafford o trata exact aşa cum te-ai fi aşteptat de la o femeie dintr-o familie scoţiană foarte bună – ceea ce şi era – s-o trateze pe o fostă chelneriţă, cu care un distins literat a contractat o mezalianţă. Era cordială, jucăuşă şi hotărîtă, dar cu duhul blîndeţii, ca s-o facă să se simtă în largul ei.

Ciudat însă, Rosie n-o putea suferi. De fapt doamna Trafford a fost singura persoană antipatizată vreodată de Rosie – cel puţin după cîte ştiu eu. Cel puţin pe vremea aceea chelneriţele nu foloseau în mod obişnuit cuvintele „căţea ordinară“ şi „scroafă împuţită“ (care astăzi fac parte integrantă din vocabularul curent al domnişoarelor cu educaţia cea mai aleasă), iar eu, unul, n-am auzit-o niciodată pe Rosie folosind vreo vorbă care ar fi şocat-o pe mătuşă-mea Sophie. Cînd cineva spunea vreo poveste cît de cît decoltată, Rosie roşea pînă-n vîrful urechilor. Şi totuşi pe doamna Trafford o numea „cotoroanţa aia bătrînă şi nesuferită“. Era nevoie de toată insistenţa şi puterea de convingere a prietenilor mai apropiaţi ca s-o determine să se poarte politicos cu ea.

— Nu fi proastă, Rosie! îi ziceau ei. (Toţi îi spuneau Rosie, aşa că, în ciuda sfielii, curînd m-am deprins să-i spun şi eu aşa.) Dacă are ea chef, om îl face! Ted trebuie să joace cum îi cîntă ea. Dacă e cineva în stare să dea lovitura pentru el, apoi cu siguranţă că asta e persoana cea mai potrivită.

Cu toate că majoritatea musafirilor familiei Driffield treceau pe acolo doar întîmplător, să zicem sîmbăta, o dată la două sau chiar trei săptămîni,

exista totuşi o mică gaşcă – în care mă încadram şi eu – care venea aproape în fiecare sîmbătă. Noi eram baza trupei: soseam devreme şi rămîneam pînă tîrziu. Cei mai statornici dintre aceşti prieteni erau Quentin Forde, Harry Retford şi Lionel Hillier.

Quentin Forde era un omuleţ îndesat, cu un cap frumos – genul foarte admirat vreme îndelungată prin filme: nasul drept, ochii expresivi, părul grizonat, tăiat scurt, şi mustaţa neagră. Dacă ar fi fost cu o palmă mai înalt, ar fi întruchipat tipul desăvîrşit al ticălosului din melodrame. Se ştia despre el că „are relaţii“ şi îi curgeau mulţi bani printre degete. Singura lui ocupaţie era cultivarea artelor. Era nelipsit la premiere, ca şi la vernisajele oficiale. Avea severitatea amatorului şi cunoscătorului de artă, dar pentru producţiile contemporanilor săi manifesta un dispreţ total, deşi politicos. Am descoperit că nu vine în casa Driffield pentru că Edward era genial, ci pentru că Rosie era frumoasă.

Privind în urmă la anii aceia, nu încetez să mă mir că au trebuit să-mi spună alţii un adevăr care, fără îndoială, era mai mult decît evident. Cînd am văzut-o prima dată, nici nu mi-a trecut prin cap să mă întreb dacă e drăguţă ori urîtă, iar apoi, revăzînd-o după cinci ani, am observat pentru întîia oară că e foarte frumuşică, lucru care m-a interesat, fără să mă preocupe însă în mod deosebit. Luam această realitate drept o chestiune firească, exact aşa cum socoteam şi faptul că soarele apune deasupra mării sau că turnurile catedralei din Canterbury sînt înalte. Am fost de-a dreptul surprins cînd i-am auzit pe oameni vorbind de frumuseţea lui Rosie, iar cînd îi făceau complimente lui Edward pentru înfăţişarea ei plăcută şi ochii lui se opreau o clipă asupra ei, i-am urmărit şi eu privirea.

Lionel Hillier era pictor şi a rugat-o să-i pozeze. Cînd îmi vorbea despre tabloul pe care voia să-l facă şi-mi spunea ce vede în ea, îl ascultam prostit. Eram nedumerit şi nu înţelegeam nimic. Harry Retford îl cunoştea pe unul din fotografii cei mai *en vogue* ai lumii bune şi, aranjînd cu el nişte condiţii speciale, a dus-o pe Rosie s-o fotografieze. Sîmbăta următoare – sau poate după două săptămîni – ne-a adus probele şi le-am discutat cu toţii. Pînă atunci n-o văzusem niciodată pe Rosie în toaletă de seară. Purta o rochie de

satin alb, cu trenă lungă, mîneci bufante şi foarte decoltată. Şi coafura îi era mult mai sofisticată ca de obicei. Era o deosebire ca de la cer la pămînt faţă de tînăra vînjoasă pe care o văzusem mai întîi pe Uliţa Bucuriei, în bluză scrobită şi cu canotieră pe cap. Însă Lionel Hillier dădu nervos fotografiile la o parte.

— Vax! zise el. În ce măsură ar putea o fotografie s-o înfăţişeze pe Rosie? Calitatea ei deosebită constă în colorit.

Se întoarse către ea:

— Rosie, tu nu ştii că marele miracol al epocii noastre este coloritul tău?

Rosie îl privi fără să-i răspundă, însă buzele ei roşii şi cărnoase înfloriră în zîmbetul acela copilăros şi năstruşnic.

Lionel Hillier reluă:

— Dacă izbutesc măcar să sugerez acest colorit, sînt un om făcut! Pe toată viaţa. Toate nevestele oamenilor de afaceri au să vină să mă roage în genunchi să le fac un portret ca al tău.

Curînd am aflat că Rosie îi pozează, dar cînd – fără să fi fost vreodată într-un atelier de pictor şi, ca atare, socotind acest prilej o adevărată intrare într-o lumea idilică – l-am întrebat dacă mi-ar da voie să trec într-o zi să văd cum progresează cu portretul, Hillier mi-a spus că deocamdată nu vrea să-l arate nimănui.

Era un bărbat de vreo treizeci şi cinci de ani, de o eleganţă exagerată. Părea un portret de Van Dyck în care distincţia a fost înlocuită cu buna dispoziţie. Nu prea înalt de statură, era destul de subţirel la trup, dar avea un păr negru ca o coamă, mustăţi stufoase şi o bărbuţă ascuţită. Îi plăceau sombrerourile şi pelerinele spanioleşti. Stătuse multă vreme la Paris şi vorbea cu multă admiraţie despre pictori de care noi nici nu auziserăm – Monet, Sisley, Renoir – şi cu mult dispreţ de Sir Frederick Leighton, de domnul Alma-Tadema şi de domnul G.F. Watts, pe care noi, în adîncul inimilor noastre, îi admiram foarte mult.

De mult mă tot întreb ce-o fi devenit. A petrecut vreo cîţiva ani la Londra, încercînd să-şi croiască un drum în viaţă. N-a izbutit, presupun. Apoi s-a îndreptat spre Florenţa. Mi s-a spus că a deschis acolo o şcoală de

desen, dar peste cîţiva ani, cînd, aflîndu-mă întîmplător în oraşul acela, m-am interesat la mai multă lume, nu auzise nimeni de el. Presupun că avea ceva talent, căci pînă şi în ziua de azi îmi amintesc perfect de portretul pe care i l-a făcut lui Rosie Driffield. Tot stau şi mă gîndesc ce s-o fi întîmplat cu el. O fi fost distrus? O fi ascuns, cu faţa la perete, în podul vreunui magazin de obiecte de artă din Chelsea? Abia dacă mă pot mîngîia cu gîndul că poate şi-a găsit totuşi un loc pe pereţii vreunei galerii din provincie.

Cînd în cele din urmă mi s-a îngăduit să mă duc să văd tabloul, am călcat drept în străchini. Hillier îşi avea atelierul pe Calea Fulham, într-un grup de încăperi din spatele unui şir de magazine, iar ca să ajungi acolo trebuia să treci printr-un gang întunecos şi rău mirositor. Era o după-amiază de duminică din luna martie – o zi frumoasă, cu cer albastru – şi m-am dus pe jos din Piaţa Vincent, străbătînd străzile pustii. Hillier locuia chiar în atelier: avea un divan mare pe care dormea şi o cămăruţă din dos, unde-şi făcea micul dejun, îşi spăla pensulele şi, presupun, şi propriul său trup.

Cînd am sosit, Rosie era îmbrăcată tot cu rochia în care pozase şi-şi bea ceaiul împreună cu pictorul. Acesta mi-a deschis uşa, iar apoi, ţinîndu-mi încă mîna într-a lui, m-a condus către pînza imensă.

— Uite-o! mi-a zis.

O pictase pe Rosie din cap pînă-n picioare, în mărime aproape naturală, îmbrăcată într-o rochie de seară de mătase albă. Nu semăna deloc cu portretele academiştilor cu care eram deprins. Nu prea ştiam ce să zic, aşa că am dat glas primului gînd care mi-a venit în cap:

— Şi cînd o să fie gata?

— Păi, e gata, mi-a răspuns.

Mi s-a urcat tot sîngele în obraji de ruşine. M-am simţit absolut cretin. Încă nu deprinsesem tehnica – cu care sper că mă pot mîndri acum – de a vorbi competent despre operele artiştilor moderni. Dacă ar fi locul potrivit, aş putea scrie aici un mic ghid foarte clar care să le dea amatorilor de tablouri posibilitatea de a discuta – spre satisfacţia pictorilor lor – cele mai diverse manifestări ale instinctului creator. De pildă, există exclamaţia

intensă „Dumnezeule!“, care omagiază puterea realistului necruţător. Există expresia „E o operă extraordinar de sinceră!“, care-ţi ascunde jena din momentul cînd ţi se arată un fel de fotografie colorată a văduvei unui consilier comunal. Apoi mai e fluieratul admirativ, care-l măguleşte pe postimpresionist, cuvintele „Teribil de amuzant!“, care dau glas sentimentelor tale despre opera unui cubist, acel „Oh!“ al privitorului copleşit de uimire şi acel „Ah!“ al omului căruia i s-a tăiat pur şi simplu respiraţia.

— Seamănă foarte bine, au fost singurele cuvinte pe care le-am putut rosti, jenat cum eram.

— Probabil nu te satisface pentru că nu seamănă destul cu pozele de pe cutiile de bomboane, mi-a zis Hillier.

— Ba mi se pare o lucrare foarte bună, am răspuns repede, apărîndu-mă. O trimiţi la expoziţia de la Academie?

— Doamne fereşte! Poate doar la Grosvenor Square1.

Mi-am mutat privirea de la tablou la Rosie şi de la Rosie la portretul ei.

— Rosie, ia-ţi poza respectivă, ca să te vadă, i-a spus Hillier.

Rosie s-a înălţat pe estradă. M-am uitat lung la ea şi apoi la tablou. Inima mi s-a umplut de o senzaţie ciudată – parcă mi-ar fi înjunghiat-o cineva. Dar senzaţia nu era neplăcută. Simţeam durerea şi totuşi mi se părea ciudat de agreabilă. Pe urmă mi s-au înmuiat genunchii. Dar astăzi nu mai ştiu dacă eu îmi amintesc de fapt portretul lui Rosie sau făptura ei în carne şi oase, căci de cîte ori mă gîndesc la ea, nu o mai pot revedea cu bluza şi canotiera pe care le purta cînd am dat prima dată ochii cu ea şi nici în vreo altă toaletă în care am văzut-o la Blackstable sau, ulterior, la Londra, ci numai şi numai în rochia aceea de mătase albă în care a pictat-o Hillier, cu o fundă de catifea neagră în păr şi cu atitudinea în care îi ceruse el să-i pozeze.

Nu i-am ştiut niciodată vîrsta exactă, dar socotind pe cît pot anii scurşi de atunci, presupun că în momentul acela era o femeie de vreo treizeci şi cinci de ani, deşi părea mult mai tînără. N-avea nici o cută pe faţă, iar pielea îi era la fel de netedă ca a unui copil. Nu cred că avea trăsături deosebit de

frumoase. În orice caz, n-aveau nimic din distincţia aristocratică a marilor doamne ale căror fotografii se vindeau pe atunci prin toate magazinele. Trăsăturile ei erau destul de comune: nasul, scurt, era puţin cam gros, ochii destul de mici, gura cam lătăreaţă. Dar ochii lui Rosie aveau culoarea albăstrelelor, zîmbeau odată cu buzele ei foarte roşii şi senzuale, iar acel surîs al ei era lucrul cel mai vesel, mai prietenos şi mai dulce pe care l-am văzut în viaţa mea. Era cam greoaie şi posacă din fire, dar cînd zîmbea, aerul acesta posomorît devenea brusc cum nu se poate mai atrăgător. N-avea niciodată obrajii îmbujoraţi. Culoarea ei era mai mult smeadă, în afară doar de vineţeala uşoară de sub pleoape. Părul îi era de un auriu pal, aranjat după moda zilei, cu coc şi breton.

— E al dracului de greu de pictat! zise Hillier, uitîndu-se şi la ea, şi la opera lui. Vezi tu, e toată numai aur – şi faţa, şi părul – şi totuşi efectul general nu e auriu, ci mai degrabă argintiu.

Înţelegeam ce vrea să spună: Rosie avea o strălucire, dar una pală, mai degrabă asemeni strălucirii lunii decît a soarelui – sau, dacă era ca a soarelui, nu dogorea ca amiaza, ci doar lucea prin aburul alburiu al zorilor. Hillier o încadrase exact în mijlocul pînzei – o siluetă dreaptă, cu braţele lăsate pe lîngă trup, cu palmele în afară şi capul lăsat puţin pe spate, într-o atitudine care punea în valoare frumuseţea de mărgăritar a gîtului şi pieptului ei. Stătea ca o actriţă care iese la rampă, surprinsă de aplauzele neaşteptate, însă avea un aer atît de feciorelnic şi atît de primăvăratic în rafinamentul ei, încît comparaţia părea absurdă: fiinţa aceasta, lipsită complet de artificialitate, nu cunoscuse nicicînd grima sau luminile rampei. Stătea ca o fecioară coaptă pentru dragoste, care se oferă cu toată nevinovăţia – întrucît se supune ţelurilor Naturii – îmbrăţişării unui iubit. Aparţinea unei generaţii care nu se temea cîtuşi de puţin de contururile mai pline. De fapt avea talia subţirică, dar sînii ampli şi şoldurile rotunde. Mai tîrziu, cînd doamna Trafford a văzut tabloul, a spus că-i aminteşte de o juncă jertfită zeilor.

Capitolul al XV-lea

Edward Driffield lucra pînă seara tîrziu, aşa că Rosie, neavînd nimic de făcut, se bucura să iasă cu unul sau altul din prietenii lui. Era mare amatoare de lux şi Quentin Forde era înstărit: venea s-o ia cu birja şi o ducea la cină la restaurantul Kettner sau la hotelul Savoy, iar ea, pentru a onora invitaţia, îşi punea toaletele cele mai elegante. Apoi Harry Retford, cu toate că n-avea niciodată măcar un şiling în buzunar, se purta şi el ca şi cum ar fi fost înstărit: venea s-o ia cu trăsura şi-o scotea la cină la Romano sau la vreun alt restaurant micuţ din Soho care începea să fie la modă. Era un actor destul de bun, dar mofturos, aşa că mai mult şoma decît juca. Avea vreo treizeci de ani şi era de o urîţenie simpatică, cu un fel de a vorbi atît de sacadat, încît tot ce spunea suna amuzant. Lui Rosie îi plăceau atitudinea lui nepăsătoare, felul ţanţoş în care-şi purta hainele – făcute de cel mai bun croitor din Londra, dar neplătite încă –, nesăbuinţa cu care paria pe cîte un cal cinci lire – pe care nu le avea – şi generozitatea cu care arunca după aceea banii în dreapta şi în stînga dacă se întîmpla să cîştige. Era de o veselie zgomotoasă, şarmant, încrezut, lăudăros şi lipsit de scrupule. Rosie mi-a povestit că o dată şi-a amanetat ceasul ca s-o poată scoate la restaurant, iar apoi a împrumutat două lire de la actorul-regizor care le dăduse bilete la o piesă, ca să-l poată lua după aceea cu ei la cină. Dar Rosie era la fel de încîntată să se ducă la atelierul lui Hillier şi să mănînce un cotlet de berbec pe care-l găteau împreună şi să-şi petreacă seara flecărind cu Harry. Cu mine cina foarte rar. De obicei mă duceam s-o iau după ce mîncam seara la mine, în Piaţa Vincent, iar ea cina cu Driffield. Ne urcam într-un omnibuz şi ne duceam la un music-hall. Mergeam cînd la Pavilion, cînd la Tivoli, uneori la Metropolitan – dacă era vreun număr deosebit pe care ţineam să-l vedem –, însă localul nostru preferat era Canterbury. Era ieftin şi spectacolul era foarte plăcut. Comandam două halbe de bere şi eu

îmi fumam pipa. Rosie privea cu încîntare la localul mare, întunecos şi îmbîcsit de fum, ticsit pînă în tavan cu mahalagiii din sudul Londrei.

— Îmi place aici, la Canterbury. Mă simt ca acasă, îmi spunea ea.

Am descoperit cu timpul că citeşte foarte mult. Îi plăcea istoria, dar numai de un anumit fel: vieţile reginelor şi ale metreselor capetelor încoronate. Îmi vorbea, minunîndu-se ca un copil, de ciudăţeniile pe care le citea. Ştia toate amănuntele despre cele şase neveste ale lui Henric al VIII-lea şi nu cred să-i fi scăpat mare lucru în privinţa doamnei Fitzherbert1 şi a lui Lady Hamilton2. Avea o poftă de informaţii uriaşă, care mergea de la Lucrezia Borgia pînă la nevestele lui Filip al Spaniei, după care urma lista nesfîrşită a favoritelor regilor Franţei. Le cunoştea pe toate şi ştia totul despre ele, de la Agnes Sorel1 pînă la Madame du Barry2.

— Îmi place să citesc despre lucruri adevărate, îmi spunea ea. Nu prea mă dau eu în vînt după romane.

Marea ei încîntare era să bîrfească lumea din Blackstable şi m-am gîndit că probabil de aceea îi plăcea să iasă cu mine – pentru că eram legat de localitatea aceea. Părea să fie la curent cu tot ce se întîmplă acolo. Mi-a spus:

— Cam din două-n două săptămîni mă duc să-mi văd mama. Ştii, stau doar peste noapte.

— La Blackstable? am întrebat-o surprins.

— Nu, nu la Blackstable, mi-a zîmbit Rosie. Cred că în momentul de faţă n-am prea mult chef să mă duc pe-acolo. La Haversham. Vine mama pînă acolo ca să ne-ntîlnim. Stau chiar la hotelul la care lucram pe vremuri.

Nu era guralivă din fire. Adeseori, cînd noaptea era frumoasă, ne hotăram să venim pe jos de la music-hallul la care ne petrecuserăm seara, dar pe drum abia dacă deschidea gura. Şi totuşi tăcerea ei îţi dădea o senzaţie de intimitate confortabilă. Nu te excludea din gîndurile pe care nu ţi le împărtăşea; dimpotrivă, te includea într-un sentiment copleşitor de bunăstare.

Odată vorbeam despre ea cu Lionel Hillier şi i-am spus că nu înţeleg cum de s-a prefăcut din tînăra cu înfăţişare proaspătă şi agreabilă pe care o

cunoscusem la Blackstable în fiinţa drăgălaşă a cărei frumuseţe o recunoştea acum mai toată lumea. (Erau totuşi şi oameni care îşi exprimau unele rezerve. „Bineînţeles că are o siluetă graţioasă“, spuneau ei, „dar nu e genul de fată pe care eu, personal, aş admira-o“. Iar alţii ziceau: „A, da, e o femeie foarte drăguţă! Ce păcat că nu e niţel mai distinsă“.)

— Îţi explic într-o clipă, îmi răspunse Lionel Hillier. Cînd ai cunoscut-o, era doar o fetişcană proaspătă şi sănătoasă. Eu am făcut din ea o frumuseţe.

Nu-mi amintesc exact ce i-am răspuns, dar ştiu că a fost o grosolănie. El a reluat:

— Mă rog, asta dovedeşte doar că habar n-ai ce înseamnă frumuseţea. Nimeni n-a avut o părere grozavă despre Rosie pînă cînd n-am văzut-o eu ca pe un soare cu raze de argint. Pînă cînd n-am pictat-o eu, nimeni n-a ştiut că părul ei e lucrul cel mai frumos de pe lume.

— Adică tu i-ai făcut gîtul şi sînii şi ţinuta şi osatura?

— Da, lua-te-ar dracu’, chiar aşa!

Cînd se întîmpla să discutăm în prezenţa ei, pe faţa lui Rosie se citea o gravitate zîmbitoare în timp ce-l asculta. Obrajii ei palizi se îmbujorau puţin. Cred că la început, cînd îi vorbea despre frumuseţea ei, Rosie avea impresia că doar o ia peste picior. Chiar şi după ce a văzut că se înşală, cînd i-a făcut el portretul acela de aur argintiu, descoperirea n-a avut un efect deosebit asupra ei. Era puţin amuzată – încîntată, fireşte –, dar şi puţin surprinsă, numai că nu şi-a pierdut capul din pricina asta. Ba chiar îl socotea pe pictor puţin ţicnit. Mereu mă întrebam dacă e ceva între ei. Nu puteam să uit toate cîte le auzisem despre Rosie la Blackstable şi nici ceea ce văzusem cu ochii mei în grădina casei parohiale. Şi-mi puneam aceeaşi întrebare în privinţa lui Quentin Forde şi chiar a lui Harry Retford. Cînd erau de faţă, n-o slăbeam din ochi. Atitudinea ei faţă de cei doi nu era chiar familiară, ci mai degrabă camaraderească. Îşi dădea întîlnire cu ei în auzul tuturor, iar cînd se uita la ei, avea în ochi acelaşi zîmbet copilăresc şi năzdrăvan despre care descoperisem abia de curînd că are în el o frumuseţe atît de misterioasă.

Uneori, cînd şedeam alături la music-hall, mă uitam la faţa ei. Nu cred că eram îndrăgostit de ea. Îmi făcea doar plăcere senzaţia că şed lîngă ea şi că-i pot privi aurul pal al părului şi aurul pal al tenului. Fireşte că Lionel Hillier avea dreptate. Incredibil era că acest aur al ei îţi dădea o stranie senzaţie de clar de lună. Avea seninătatea unei seri de vară, cînd lumina scade încetişor pe cerul fără nori. Nu era nimic lipsit de interes în placiditatea ei nesfîrşită. Rosie era la fel de vie ca şi marea de pe coasta comitatului Kent cînd străluceşte calmă în lumina soarelui de august. Îmi amintea de o sonatină a unui vechi compozitor italian, cu dorul ei melancolic, în care stăruie totuşi o frivolitate orăşenească, iar veselia ei uşor vălurită poartă încă ecourile tremurătoare ale unui suspin. Uneori, cînd simţea că mă uit la ea, întorcea capul spre mine şi mă privea o clipă sau două drept în ochi. Nu spunea nimic. Nu ştiu la ce se gîndea.

Mi-aduc aminte că o dată am venit s-o iau de pe Calea Limpus şi fata în casă mi-a spus că nu e gata şi m-a poftit s-o aştept în hol. A apărut îmbrăcată în catifea neagră, cu o pălărie ca din tablourile de epocă, cu nu ştiu cîte pene de struţ pe ea (ne duceam la Pavilion şi se îmbrăcase elegant, pentru a fi la înălţime). Era atît de frumoasă, încît mi s-a tăiat respiraţia. M-a năucit. Toaletele de pe vremea aceea îi confereau unei femei demnitate şi era ceva nespus de atrăgător în felul în care frumuseţea ei virginală (uneori arăta exact ca minunata statuie a lui Psyche de la muzeul din Neapole) constrasta cu maiestatea rochiei ei lungi. Avea o trăsătură care bănuiesc că trebuie să fie foarte rară: pielea de sub pleoape, uşor vineţie, îi era înrourată. Uneori pur şi simplu nu mă puteam convinge că e ceva natural şi o dată am ajuns pînă acolo încît am întrebat-o dacă se unge cu vaselină – aceasta fiind impresia pe care ţi-o făcea. A zîmbit, şi-a scos batista şi mi-a pus-o în mînă:

— Şterge-mă sub ochi şi convinge-te.

Apoi tîrziu, într-o seară, cînd ne întorseserăm de la localul Canterbury şi am lăsat-o în faţa uşii ei, eu i-am întins mîna, iar ea a rîs puţin, cu un fel de chicot înăbuşit, şi s-a aplecat în faţă.

— Prostuţule!

M-a sărutat pe gură. N-a fost nici o pupătură grăbită, nici un sărut pasionat. Buzele ei – buzele acelea foarte roşii şi cărnoase – au zăbovit pe gura mea destul ca să-mi dau perfect seama cît sînt de frumoase, de moi şi de calde. Apoi şi le-a retras, dar fără grabă, a deschis fără o vorbă uşa, s-a strecurat înăuntru şi m-a lăsat în stradă. Eram atît de năucit, încît nu am izbutit să spun nimic. I-am acceptat sărutul ca un tont. Eram inert. Apoi m-am răsucit pe călcîie şi am pornit spre casă. Rîsul lui Rosie îmi răsuna încă în urechi. Nu era dispreţuitor sau jignitor, ci sincer şi afectuos. Parcă i-ar fi venit să rîdă pentru că ţine la mine.

Capitolul al XVI-lea

Vreo săptămînă n-am mai ieşit cu Rosie. S-a dus la Haversham ca să stea o noapte cu maică-sa. Pe urmă a avut mai multe angajamente la Londra. Dar într-o zi m-a întrebat dacă vreau să merg cu ea la teatrul Haymarket. Se juca o piesă de mare succes, deci nici vorbă de bilete de favoare, aşa că ne-am resemnat să mergem la stalul doi. Am mîncat o friptură şi am băut o bere la cafeneaua Monico, iar apoi ne-am înghesuit împreună cu spectatorii de rînd. Pe vremea aceea nu erau cozi organizate şi cînd s-au deschis uşile, toată lumea a dat buzna nebuneşte. Cînd am ajuns în sfîrşit la locurile noastre, eram încălziţi, fără suflare şi cam turtiţi.

La ieşirea de la teatru ne-am întors prin parcul St. James. Noaptea era atît de încîntătoare, încît ne-am aşezat pe o bancă. La lumina stelelor faţa şi părul blond al lui Rosie licăreau uşor. Mi se părea că iradiază (mă exprim stîngaci, dar nu ştiu cum aş putea descrie emoţia pe care mi-o transmitea) o prietenie deopotrivă tandră şi candidă. Era ca o floare argintie a nopţii care nu-şi oferă mireasma decît razelor lunii. Am cuprins-o cu braţul pe după talie, iar ea şi-a întors faţa spre mine. De data asta eu am sărutat-o. Nici nu s-a clintit. Buzele ei moi şi roşii s-au supus apăsării gurii mele cu aceeaşi pasivitate calmă, dar intensă, cu care apa lacului acceptă lumina lunii. Nu ştiu cîtă vreme am rămas acolo, pe bancă. Deodată ea a zis:

— Mi s-a făcut o foame cumplită.

— Şi mie, am rîs eu.

— N-am putea merge să mîncăm undeva nişte peşte cu cartofi prăjiţi?

— Cum să nu!

Pe vremea aceea cunoşteam destul de bine Westminsterul, care nu era încă acel cartier elegant al parlamentarilor şi al altor persoane cultivate, ci o mahala prăpădită. După ce am ieşit din parc, traversînd strada Victoria, am condus-o pe Rosie la un birt din Horseferry Row, unde ştiam că vom găsi

peşte prăjit. Era tîrziu şi în local nu mai rămăsese alt client decît vizitiul unei trăsuri care aştepta afară. Am comandat peşte cu cartofi prăjiţi şi o sticlă de bere. A intrat o sărăntoacă şi a cumpărat de doi bani mîncare, pe care şi-a luat-o într-o hîrtie.

Ne-am ospătat amîndoi cu poftă.

Drumul spre casa lui Rosie trecea prin Piaţa Vincent şi cînd am ajuns în dreptul imobilului unde stăteam, am întrebat-o:

— Nu vrei să intri o clipă? Nu mi-ai văzut niciodată odăile.

— Dar ce ne facem cu proprietăreasa? N-aş vrea să te bag în bucluc.

— Aş, doarme tun.

— Bine, intru o clipă.

Am deschis yala şi, pentru că pe coridor era întuneric, am condus-o pe Rosie de mînă. Am aprins gazul aerian în camera de zi. Ea şi-a scos pălăria şi s-a scărpinat violent în cap. Apoi a căutat din ochi o oglindă. Dar, avînd eu pe atunci o mentalitate artistică şi modernă, dădusem jos oglinda de deasupra căminului, aşa că nimeni nu-şi putea verifica ţinuta.

— Pofteşte în dormitor. Acolo am o oglindă.

Am deschis uşa şi am aprins lumînarea. Rosie m-a urmat, iar eu am ridicat lumînarea destul de sus ca să se poată vedea în oglindă. Am privit-o şi eu în timp ce-şi aranja părul. Şi-a scos vreo două agrafe, pe care le-a ţinut între dinţi, şi, luînd una din periile mele de cap, şi-a ridicat în sus părul de pe ceafă. Şi l-a răsucit, şi l-a potrivit cu mîna, şi-a pus la loc agrafele şi, în timp ce se concentra asupra acestei operaţiuni, mi-a surprins ochii în oglindă şi mi-a zîmbit. După ce şi-a prins şi ultimul ac, s-a întors cu faţa la mine. N-a scos o vorbă. M-a privit liniştită, păstrînd în ochii ei albaştri acelaşi mic zîmbet prietenos. Am lăsat jos lumînarea. Încăperea era foarte mică, iar măsuţa de toaletă era chiar lîngă pat. Ea şi-a ridicat mîna şi m-a mîngîiat uşor pe obraz.

Ce n-aş da acum să nu fi început să scriu cartea asta la persoana întîi singular! Totul e perfect cînd te poţi prezenta într-o lumină amabilă sau înduioşătoare şi nimic nu poate fi mai de efect decît atitudinea eroului modest sau a glumeţului patetic, cultivată foarte adesea în asemenea cazuri.

E încîntător să scrii despre tine cînd parcă vezi pe genele cititorului lacrima strălucitoare sau pe buzele lui zîmbetul tandru, dar nu mai e chiar la fel de plăcut cînd trebuie să te expui oprobriului public ca un cretin fără seamăn.

Acum cîtăva vreme am citit în *Evening Standard* un articol al domnului Evelyn Waugh1, pe parcursul căruia el făcea observaţia că a scrie romane la persoana întîi e un obicei vrednic de dispreţ. Mi-ar fi părut bine să ne fi explicat de ce, însă el n-a făcut decît să arunce această afirmaţie cu aceeaşi nepăsare şi cu acelaşi aer că n-ai decît să accepţi sau să refuzi folosite şi de Euclid cînd şi-a rostit celebra teoremă privitoare la liniile paralele. Afirmaţia domnului Waugh m-a preocupat foarte mult, aşa că l-am rugat imediat pe Alroy Kear (care citeşte orice, pînă şi cărţile pe care le prefaţează) să-mi recomande cîteva lucrări despre arta romancierului. În urma sfaturilor lui, am citit *Meşteşugul ficţiunii* de domnul Percy Lubbock1, din care am învăţat că nu se pot scrie romane decît în maniera lui Henry James, după care am citit *Aspecte ale romanului* de domnul E.M. Forster2, din care am învăţat că singura manieră de a scrie romane este cea a domnului E.M. Forster, iar pe urmă am citit *Structura romanului* de domnul Edwin Muir3, din care n-am învăţat absolut nimic.

În nici una din aceste cărţi n-am putut descoperi ceva relevant pentru chestiunea în discuţie. Şi totuşi aş putea găsi un motiv pentru care unii romancieri – cum ar fi Defoe, Sterne, Thackeray, Dickens, Emily Brontë şi Proust, bine-cunoscuţi în vremea lor, dar, fireşte, uitaţi în zilele noastre – au folosit metoda pe care o condamnă domnul Evelyn Waugh: pe măsură ce îmbătrînim, devenim tot mai conştienţi de complexitatea, incoerenţa şi iraţionalitatea fiinţei umane. Aceasta este de fapt singura scuză pe care o poate găsi scriitorul între două vîrste – sau chiar şi mai vîrstnic –, ale cărui gînduri s-ar cuveni să se îndrepte mai degrabă către probleme mai serioase, pe cînd el se ocupă de treburile mărunte ale unor oameni imaginari. Căci dacă omenirea s-ar cuveni să-l cerceteze doar pe om1, este în mod evident mult mai înţelept să te ocupi de creaturile coerente, substanţiale şi semnificative ale ficţiunii decît de figurile iraţionale şi pline de cotloane întortocheate şi întunecoase din viaţa adevărată.

Uneori romancierul se simte ca un Dumnezeu şi e gata să-ţi spună totul despre personajele lui. Alteori însă e invers. Atunci îţi spune nu tot ce ar trebui să ştii despre ele, ci doar puţinul pe care-l ştie el, şi, întrucît pe măsură ce îmbătrînim, ne simţim din ce în ce mai puţin asemenea lui Dumnezeu, nu m-ar mira deloc să aflu că, înaintînd în vîrstă, romancierul e din ce în ce mai puţin înclinat să descrie şi altceva decît ceea ce i-a oferit propria lui experienţă. Persoana întîi singular este un truc foarte util pentru acest scop limitat.

Rosie a ridicat mîna şi mi-a mîngîiat uşor obrazul. Nu ştiu ce m-a făcut să mă port aşa cum m-am purtat atunci. În orice caz, nu semăna deloc cu comportarea pe care îmi închipuisem întotdeauna că aş avea-o într-o asemenea împrejurare. Din gîtul meu încordat de emoţie a izbucnit un suspin. Nu ştiu dacă era din pricina sentimentului că sînt sfios şi singur (nu trupeşte, căci îmi petreceam toată ziua la spital, cu tot soiul de oameni, ci sufleteşte) sau pentru că dorinţa mea era atît de puternică. În orice caz, am început să plîng. Mi s-a făcut o ruşine groaznică. Am încercat să mă stăpînesc, dar n-am izbutit: lacrimile îmi şiroiau pe obraz. Văzîndu-le, Rosie a rămas cu gura căscată.

— Vai, scumpule, ce s-a întîmplat? Ce-ai păţit? Nu mai plînge! Te rog, nu mai plînge!

M-a cuprins cu braţele pe după gît, apoi a început să plîngă şi ea şi m-a sărutat pe gură şi pe ochi şi pe obrajii umezi. Şi-a desfăcut corsajul şi mi-a aplecat capul, aşezîndu-mi-l pe pieptul ei. Mi-a mîngîiat obrajii imberbi. M-a legănat de parcă aş fi fost un copil în braţele ei. I-am sărutat sînii şi gîtul ca o coloană de marmură. Ea şi-a scos corsajul, fusta şi jupoanele şi i-am cuprins o clipă cu mîinile talia strînsă în corset. Şi l-a desfăcut, ţinîndu-şi o clipă răsuflarea, ca să-l poată descheia, şi a rămas în faţa mea în combinezon. Cînd am luat-o în braţe, am simţit dungile pe care i le lăsase pe spinare strînsoarea corsetului.

— Stinge lumînarea, mi-a şoptit.

Ea m-a trezit cînd zorile, strecurîndu-se printre perdele, scoteau la iveală conturul patului şi al garderobului, ce se detaşau din întunericul sfîrşitului

de noapte. M-a deşteptat cu un sărut pe gură şi cu părul care i se revărsa pe obrajii mei, gîdilîndu-mă.

— Trebuie să mă scol, mi-a spus. Nu vreau să mă vadă proprietăreasa ta.

— Avem timp berechet.

Cînd s-a aplecat peste mine, i-am simţit pe piept toată greutatea sînilor. Puţin după aceea s-a dat jos din pat. Eu am aprins lumînarea. S-a întors către oglindă şi şi-a ridicat iarăşi părul, după care şi-a privit trupul gol. Avea într-adevăr talia foarte fină. În ciuda trupului atît de plin, mijlocul îi era foarte subţire, iar sînii îi erau drepţi şi tari şi ieşeau în relief de parcă ar fi fost sculptaţi în marmură. Fiinţa ei parcă era făcută pentru dragoste. În lumina flăcării firave care tocmai se lupta cu revărsarea zilei, era doar aur argintat. Singurele pete mai colorate, trandafirii, erau sfîrcurile tari ale sînilor.

Ne-am îmbrăcat în tăcere. Nu şi-a mai pus corsetul, ci l-a împăturit şi eu i l-am înfăşurat într-un ziar. Ne-am strecurat în vîrful picioarelor pe coridor şi cînd am deschis uşa şi am păşit în stradă, zorile ne-au ieşit în întîmpinare ca o pisică ţopăind pe trepte. Piaţa era pustie. Soarele lumina deja unele ferestre. Mă simţeam la fel de tînăr ca ziua care se revărsa. Am mers braţ la braţ pînă la colţul Căii Limpus.

— Lasă-mă aici, mi-a zis Rosie. Nu se ştie niciodată.

Am sărutat-o şi am privit-o cum se îndepărtează. Mergea destul de încet, cu pasul ferm al femeii de la ţară, căreia îi place să simtă pămîntul bun sub picioare, şi avea ţinuta absolut dreaptă. Nu am reuşit să mă mai culc la loc. M-am plimbat mai departe pînă la chei. Tamisa avea culorile strălucitoare ale revărsatului de zori. Un şlep întunecat trecea pe sub podul Vauxhall. Doi bărbaţi într-o bărcuţă vîsleau pe lîngă mal. Îmi era foame.

Capitolul al XVII-lea

După aceea, vreme de mai bine de un an, ori de cîte ori ieşeam împreună, înainte de a se îndrepta spre casă, Rosie se oprea la mine. Uneori stătea doar un ceas, alteori zăbovea pînă cînd se crăpa de ziuă şi lumina ne avertiza că slujnicele au să vină să spele treptele de la intrare. Păstrez amintirea unor dimineţi însorite şi călduţe, cînd aerul obosit al Londrei căpăta o prospeţime bine- venită. Îmi amintesc de paşii noştri, care păreau să răsune zgomotos pe străzile goale, iar apoi de graba cu care mergeam strînşi unul în altul sub umbrelă, tăcuţi, dar veseli, cînd iarna aducea ploaie şi frig. Poliţistul aflat în post se holba la noi cînd treceam, uneori parcă suspectîndu-ne, dar alteori clipind oarecum înţelegător. Cînd şi cînd vedeam cîte un vagabond dormind ghemuit sub arcada vreunei uşi şi Rosie îmi strîngea cu prietenie braţul ori de cîte ori (mai mult ca să mă grozăvesc şi pentru că voiam să-i fac impresie bună, căci de fapt nu mă dădeau banii afară din casă) aruncam cîte un şiling în poala vreunei cerşetoare informe sau într-o mînă cu degetele descărnate.

Rosie m-a făcut foarte fericit. Simţeam o mare afecţiune pentru ea. Era maleabilă şi blîndă. Placiditatea firii ei se transmitea şi celor din jur: îi împărtăşeai încîntarea cu care savura clipa trecătoare. Înainte de a fi devenit amantul ei, mă întrebasem adeseori dacă se iubea şi cu ceilalţi – Forde, Harry Retford şi Hillier – şi după aceea am şi întrebat-o. M-a sărutat.

— Nu fi aşa prostuţ! Ştii bine că-mi sînt simpatici. Îmi place să ies cu ei în oraş, dar atîta tot.

Am vrut s-o întreb dacă a fost amanta lui George Kemp, dar am preferat să n-o fac. Cu toate că n-o văzusem niciodată ieşindu-şi din pepeni, aveam impresia că i se putea întîmpla şi aşa ceva şi am avut sentimentul vag că o asemenea întrebare ar fi putut-o supăra. Nu voiam să-i dau nici un prilej de a spune lucruri atît de dureroase, încît să n-o mai pot ierta. Eram tînăr, abia

împlinisem douăzeci şi unu de ani, aşa că Forde şi ceilalţi mi se păreau bătrîni, drept pentru care nu socotisem deloc nefiresc ca Rosie să fie doar prietenă cu ei. În schimb, simţeam un fior de mîndrie la gîndul că eu îi sînt amant.

Cînd o priveam cum flecăreşte şi rîde cu unul şi cu altul la ceaiurile de sîmbătă după-amiază, străluceam pur şi simplu de mulţumire orgolioasă. Mă gîndeam la nopţile pe care le petreceam împreună şi rîdeam pe sub mustaţă de oamenii atît de neştiutori în privinţa marii mele taine. Şi totuşi cîteodată Lionel Hillier parcă mă privea cu îndoială şi ironie, de parcă ar fi savurat în minte o glumă pe socoteala mea, aşa că am început să mă întreb cu oarecare stînjeneală dacă nu cumva Rosie i-a spus că s-a încurcat cu mine. Alteori mă întrebam dacă nu cumva m-a trădat vreun amănunt din propria mea comportare. I-am spus lui Rosie că mă tem că Hillier bănuieşte ceva. Ea m-a privit cu ochii aceia albaştri ai ei, care întotdeauna păreau gata să surîdă:

— Nu-ţi bate capul cu asta. Are o minte parşivă.

Niciodată nu fusesem prea apropiat de Quentin Forde. Mă considera un tînăr neinteresant şi insignifiant (ceea ce, bineînţeles, şi eram) şi, cu toate că fusese întotdeauna politicos, nu păruse să mă bage niciodată în seamă. Am crezut că doar mi s-a năzărit cînd a început să fie mai glacial cu mine decît înainte. Dar, spre surprinderea mea, într-o bună zi Harry Retford m-a poftit să cinez cu el şi să mă ia apoi la teatru. I-am spus lui Rosie.

— A, fireşte că trebuie să te duci! m-a sfătuit ea. O să te distreze grozav. Drăguţul de Harry, mereu mă face să rîd!

Aşa că am cinat cu el. A izbutit să fie foarte agreabil şi am rămas impresionat auzindu-l cum vorbeşte despre actori şi actriţe. Era sarcastic în veselia lui şi a făcut mult haz pe socoteala lui Quentin Forde, pe care-l antipatiza. Am încercat să-l trag de limbă în privinţa lui Rosie, dar n-a vrut să vorbească despre ea. Părea să fie un adevărat băiat de viaţă, dacă nu chiar un porc de cîine. Prin tot felul de rînjete slinoase şi rîsete pline de subînţeles, mi-a sugerat că are un succes monstru la femei. N-am putut decît să mă întreb dacă-mi plăteşte masa asta doar fiindcă ştie că sînt amantul lui

Rosie şi, ca atare, a început să mă simpatizeze. În cazul în care ştia el, sigur ştiau şi ceilalţi. Sper că nu m-am trădat în nici un fel, dar în adîncul inimii mele fireşte că mă simţeam oarecum superior lor.

Apoi în iarnă, spre sfîrşitul lui ianuarie, în casa de pe Calea Limpus şi-a făcut apariţia o figură nouă: un evreu olandez pe nume Jack Kuyper, negustor de diamante din Amsterdam, care venise pentru cîteva săptămîni la Londra cu nişte treburi. Habar n-am cum de a ajuns să audă de familia Driffield şi dacă numai stima pentru marele romancier îl adusese în casa lor, însă cu siguranţă că nu acesta era motivul revenirii lui frecvente. Era un bărbat înalt, voinic, brunet, dar cam chel şi cu un nas mare, coroiat. Avea vreo cincizeci de ani, dar înfăţişarea lui era viguroasă, senzuală, hotărîtă şi jovială. Nu-şi ascundea în nici un fel admiraţia pentru Rosie. Trebuie să fi fost bogat, căci îi trimitea în fiecare zi trandafiri. Ea îi reproşa risipa, dar era în mod clar măgulită. Nu-l puteam suferi. Era gălăgios şi egocentric. Mă enerva pînă şi conversaţia lui fluentă, într-o engleză perfectă, dar cu accent străin; mă enervau complimentele răsunătoare pe care i le făcea lui Rosie; dar cel mai tare mă scotea din sărite degajarea şi siguranţa cu care-i trata pe prietenii ei. Am constatat că nici Quentin Forde nu-l simpatiza mai mult decît mine, iar asta ne-a făcut să fim aproape cordiali unul cu altul.

— Din fericire, n-o să stea aici o veşnicie, mi-a zis el, strîngînd din buze şi ridicînd din sprîncenele lui negre.

Cu părul lui argintiu şi faţa prelungă şi smeadă, avea un aer incredibil de distins.

— Mde, aşa sînt toate femeile: le plac mitocanii.

— Dar e îngrozitor de vulgar! m-am plîns eu.

— Tocmai ăsta e farmecul lui, mi-a răspuns Quentin.

În următoarele două sau trei săptămîni aproape că nu m-am mai întîlnit cu Rosie. Jack Kuyper o scotea seară de seară ba la un restaurant elegant, ba la unul de lux, ba la un teatru, ba la altul. Eram supărat şi jignit.

— Nu cunoaşte pe nimeni la Londra, mi-a zis Rosie, încercînd să-mi aline iritarea. Cît stă aici, vreau să vadă totul. Şi n-ar fi drăguţ din partea noastră să-l lăsăm tot timpul singur. Nu mai stă decît două săptămîni.

Personal, nu prea vedeam necesitatea acestei jertfe de sine din partea ei.

— Dar nu ţi se pare îngrozitor? am întrebat-o.

— Nu. Îl găsesc destul de amuzant. Mă face să rîd.

— Şi cum, nu-ţi dai seama că e mort după tine?

— Mde, lui îi face plăcere, iar mie nu văd ce rău mi-ar putea face.

— Bine, dar e bătrîn şi gras şi scîrbos! Mi se face pielea de găină cînd mă uit la el!

— Eu, una, nu-l găsesc chiar aşa de rău.

— Dar n-ar trebui să ai cîtuşi de puţin de-a face cu el! Vreau să zic că e un mitocan cumplit.

Rosie se scărpină în cap – avea acest obicei neplăcut.

— Ciudat cît de mult se deosebesc străinii de englezi! mi-a zis ea.

Am zis slavă Domnului cînd Jack Kuyper s-a întors la Amsterdam. Rosie îmi făgăduise să cineze cu mine în seara următoare şi, ca să fie ceva mai ieşit din comun, am aranjat să mergem în cartierul Soho. A venit să mă ia cu o trăsură şi am plecat împreună.

— S-a dus babalîcul ăla scîrbos al tău?

— Da, a rîs ea.

I-am petrecut braţul pe după talie. (Am mai scris eu cîndva despre avantajele enorme ale cupeurilor de altădată – pentru acest gest agreabil, ba chiar aş zice esenţial, în relaţiile umane – faţă de taxiurile din zilele noastre, aşa că, deşi aş avea poftă să mai discut ideea, mă abţin.) Am cuprins-o cu braţul şi am sărutat-o. Buzele ei erau ca florile primăverii. Am sosit la restaurant. Mi-am atîrnat în cuier pălăria şi paltonul (lung de tot şi strîns pe talie, cu guler şi manşete de catifea – foarte elegant!) şi am rugat-o pe Rosie să-mi dea şi ea capa.

— Nu, o ţin pe mine.

— O să-ţi fie îngrozitor de cald. Şi o să răceşti cînd ieşim.

— Puţin îmi pasă. E prima dată cînd o port. Nu ţi se pare minunată? Ia uită-te: am şi manşon asortat.

M-am uitat la capă. Era o blană scumpă, dar nu ştiam că e chiar samur.

— Pare ceva de mare lux. De unde ai făcut rost de ea?

— Mi-a dăruit-o Jack Kuyper. Ne-am dus s-o cumpărăm ieri, înainte de plecarea lui.

Mîngîie blana mătăsoasă. O făcea la fel de fericită ca o jucărie nouă pe un copilaş.

— Cît crezi că a costat?

— Habar n-am.

— Două sute şaizeci de lire. Ştii că în viaţa mea n-am avut vreun lucru atît de costisitor? I-am spus eu că e mult prea scumpă, dar n-a vrut să mă asculte. Mi-a băgat-o pur şi simplu pe gît.

Chicoti veselă. Îi străluceau ochii. Mie, în schimb, mi se împietri faţa şi mă trecură fiorii.

— Dar lui Driffield n-o să i se pară cam ciudat să-ţi dea Kuyper ăsta o capă de blană care costă atîta bănet? am întrebat-o, încercînd să-mi păstrez tonul vocii cît mai firesc.

Ochii lui Rosie dănţuiră zglobii şi năstruşnici.

— A, doar îl ştii pe Ted: nu observă niciodată nimic! Dacă o să zică ceva, o să-i spun că am cumpărat-o cu douăzeci de lire de la muntele de pietate. Nici habar n-o să aibă.

Îşi frecă faţa de gulerul de blană:

— Vai, ce molicică e! Şi toată lumea vede de la o poştă că a costat o groază de bani.

Am încercat să mănînc şi, ca să nu-mi dezvălui amărăciunea din inimă, m-am străduit să întreţin conversaţia pe o temă sau alta. Lui Rosie nu-i prea păsa ce spun. Nu era în stare să se gîndească la altceva decît la blana ei cea nouă. Din două în două minute ochii îi coborau asupra manşonului, pe care se încăpăţîna să-l păstreze în poală. Îl privea cu o afecţiune în care se simţea un amestec de indolenţă, senzualitate şi mulţumire de sine. M-a supărat. Am socotit-o proastă şi ordinară. Nu m-am putut stăpîni să nu mîrîi:

— Parcă ai fi o pisică încîntată că a înghiţit un canar, cum se zice.

Nu făcu decît să chicotească:

— Păi, chiar aşa mă şi simt.

Două sute şaizeci de lire erau pentru mine o sumă imensă. Nici nu ştiam măcar că ar putea da cineva atît pe o haină de blană. Personal, cheltuiam paisprezece lire pe lună şi n-aş putea zice că o duceam chiar aşa de rău. Iar în cazul în care nu toţi cititorii pot socoti aşa de repede, voi adăuga că asta înseamnă o sută şaizeci şi opt de lire pe an. Nu-mi venea să cred că cineva ar putea dărui din pură prietenie un lucru atît de costisitor. Ce altceva putea să însemne decît că Jack Kuyper se culcase cu Rosie noapte de noapte tot timpul cît stătuse la Londra, iar acum, la plecare, o plătea? Dar cum putuse ea să accepte? Nu vedea cum o înjoseşte acest cadou? Nu-şi dădea seama ce îngrozitor de vulgar era gestul lui de a-i oferi un lucru atît de scump?

Se părea că nu, căci îmi spuse:

— Drăguţ din partea lui. Dar ştii şi tu că evreii sînt întotdeauna largi la pungă.

— Mde, presupun că-i dădea mîna să-ţi facă un aşa cadou!

— A, da, are bani cu duiumul! A zis că vrea să-mi ofere ceva înainte de a pleca şi m-a întrebat ce doresc. Ei, şi eu i-am zis că nu mi-ar strica o capă de blană cu manşon asortat, însă nici prin cap nu mi-a trecut c-o să-mi cumpere o asemenea chestie. Cînd ne-am dus la magazin, eu am cerut să mi se arate ceva de astrahan, dar el a zis „Nu, nu, samur! Cel mai scump care se poate plăti cu bani!“ Şi cînd ne-au arătat capa asta, nu s-a lăsat pînă nu mi-a dăruit-o.

Am început să-mi închipui trupul ei alb, cu pielea ca laptele, în braţele butoiului ăluia de grăsime şi buzele alea groase şi lăbărţate ale lui pupînd-o. Apoi am înţeles într-o străfulgerare că bănuiala pe care pînă atunci o tot izgonisem din cap era întemeiată. Ştiam deci că ori de cîte ori ieşea în oraş cu Quentin Forde, Harry Retford şi Lionel Hillier, se şi culca cu ei, exact aşa cum se culca şi cu mine. Nu mai eram în stare să scot o vorbă. Simţeam că nu i-aş putea spune decît ceva ofensator. Cred că nu eram atît gelos, cît chinuit de jignirea profundă ce mi se aducea. Vasăzică îşi bătuse joc de mine. Am avut nevoie de toată hotărîrea de care eram în stare ca să nu las să-mi scape de pe buze răutăţile pe care le gîndeam.

Ne-am dus apoi la teatru. Dar n-am fost în stare să urmăresc piesa. Nu simţeam altceva decît moliciunea capei de samur atingîndu-mi braţul, nu vedeam altceva decît degetele ei, care mîngîiau la nesfîrşit manşonul. În adîncul inimii mele prezenţa celorlalţi aş fi îndurat-o, în schimb cea a lui Jack Kuyper mă îngrozea. Cum a fost ea în stare de una ca asta? Ce îngrozitor era să fii sărac! Tînjeam după momentul în care aş putea avea destui bani ca să-i spun că dacă acceptă să-i trimită înapoi mitocanului ăla blănurile lui împuţite, sînt gata să-i dăruiesc altele mai bune în loc. În cele din urmă şi-a dat seama că nu-i vorbesc deloc.

— Astă-seară eşti tare tăcut.

— Serios?

— Nu te simţi bine?

— Cum să nu!

Mi-a aruncat o ocheadă, însă eu n-am întors capul către ea. Îi simţeam în ochi zîmbetul acela, deopotrivă năstruşnic şi copilăros, pe care-l cunoşteam atît de bine. Nu mi-a mai zis nimic. Cînd s-a sfîrşit piesa, întrucît ploua, ne-am urcat într-o trăsură şi i-am dat birjarului adresa ei din Calea Limpus. Nu mi-a vorbit pînă cînd am ajuns pe strada Victoria, dar atunci mi-a zis:

— Nu vrei să vin la tine?

— Cum vrei.

A ridicat gemuleţul şi i-a dat birjarului adresa mea. Mi-a luat mîna într-a ei şi mi-a ţinut-o mai multă vreme, dar eu am rămas inert. Mă uitam pe geam cu o supărare demnă. Cînd am ajuns în Piaţa Vincent, am ajutat-o să coboare din birjă şi am poftit-o în casă fără o vorbă. Mi-am scos pălăria şi paltonul. Ea şi-a aruncat capa şi manşonul pe canapea.

— Ce ai de eşti aşa morocănos? m-a întrebat, apropiindu-se de mine.

— Nu sînt morocănos, i-am răspuns, întorcînd capul într-o parte.

Mi-a cuprins faţa cu mîinile:

— Cum poţi fi aşa de prostuţ? Cum poţi să te superi pentru că Jack Kuyper mi-a cumpărat o capă de blană? Ţie nu-ţi dă mîna să-mi dăruieşti aşa ceva, nu?

— Bineînţeles că nu.

— Şi nici lui Ted. Atunci de ce să te aştepţi de la mine să refuz o haină care a costat două sute şaizeci de lire? Toată viaţa mi-am dorit o capă de blană. Şi pentru Jack n-a fost decît un fleac.

— Nu cumva te aştepţi să cred că ţi-a dat-o doar din prietenie?

— S-ar fi putut s-o facă. În orice caz, acum s-a întors la Amsterdam şi cine ştie cînd o să mai revină.

— Dar nu e singurul.

Acum am privit-o pe Rosie cu severitatea şi resentimentul unui om jignit. N-a făcut decît să-mi zîmbească şi aş da nu ştiu ce să pot descrie blîndeţea dulce a surîsului ei încîntător. Iar vocea ei avea o tandreţe nemaipomenită.

— Vai, dragul meu, dar ce rost are să-ţi baţi capul cu ceilalţi? Ce te supără pe tine? Ce, nu te distrezi bine cu mine? Nu eşti fericit cînd sîntem împreună?

— Ba da, grozav.

— Ei, vezi? E o prostie să fii aşa gelos şi să faci atîta caz! De ce să nu te mulţumeşti cu ceea ce capeţi? Bucură-te cît ai posibilitatea, asta zic eu. Peste o sută de ani n-o să mai fie în viaţă nici unul din noi şi atunci nimic n-o să mai conteze. De ce să nu ne distrăm atîta vreme cît putem?

M-a cuprins cu braţele pe după gît şi m-a sărutat apăsat pe gură. Mi-am uitat mînia. Nu m-am putut gîndi decît la frumuseţea şi la bunătatea ei învăluitoare.

— Să ştii că trebuie să mă iei aşa cum sînt, mi-a şoptit ea.

— Bine, i-am răspuns.

Capitolul al XVIII-lea

În toată perioada asta nu l-am văzut aproape deloc pe Driffield. În cursul zilei era ocupat cu activitatea de la redacţie, iar seara scria. Bineînţeles însă că era prezent în fiecare sîmbătă după-amiază, prietenos şi amuzant cu ironiile lui. Părea să se bucure că mă vede şi întotdeauna flecărea cu mine un răstimp despre lucruri indiferente, pe un ton agreabil, dar desigur că mai toată atenţia lui se îndrepta către oaspeţi mai vîrstnici şi mai importanţi decît mine. Aveam totuşi sentimentul că devine tot mai distant pe zi ce trece. Nu mai era tovarăşul de petrecere vesel şi puţin ordinar pe care-l cunoscusem la Blackstable. Poate că de vină era numai sensibilitatea mea crescîndă, care părea să distingă o barieră invizibilă ce se ridica între el şi oamenii cu care glumea şi pe care îi tachina. Parcă ar fi trăit o viaţă imaginară, ce o umbrea pe cea cotidiană. Din cînd în cînd i se cerea să ţină cuvîntări pe la banchete oficiale. A intrat şi într-un club literar. A început să cunoască tot mai mulţi oameni din afara cercului îngust în care-l izolase scrisul şi era invitat din ce în ce mai des la prînz ori la ceai de doamnele dornice să adune în jurul lor scriitori distinşi. Şi Rosie era invitată, dar ea nu prea se ducea. Spunea că nu se omoară după petreceri şi că, la urma urmei, nici cucoanele nu se dădeau în vînt după ea, ci doar după Ted. Cred că, timidă fiind, nu prea se simţea în largul ei în societate. Se prea poate, pe de altă parte, ca vreo lady care o invitase să-i fi dat de înţeles cît de neplăcută e obligaţia de a o chema şi pe ea. Oricum, după ce o pofteau o dată, de politeţe, o ignorau, pentru că obligaţia de a fi politicoase le scotea din răbdări. Cam pe atunci şi-a publicat Edward Driffield romanul *Paharul vieţii*. Nu e treaba mea să-i critic operele, iar în ultima vreme s-a scris despre ele destul ca să astîmpere pofta oricărui cititor obişnuit. Totuşi îmi voi permite să spun că, după părerea mea, acest roman, cu toate că, fără îndoială, nu este nici cea mai celebră, nici cea mai populară dintre cărţile

lui, prezintă totuşi cel mai mare interes. Are o luciditate neîndurătoare care, în mijlocul sentimentalismului beletristicii engleze, aduce o notă originală. Este înviorător şi astringent ca merele acrişoare. Îţi strepezeşte dinţii, dar savoarea lui subtilă, dulce-amăruie, e foarte plăcută la gust. Dintre toate cărţile lui Driffield, asta este singura pe care mi-ar fi plăcut s-o fi scris eu. Scena morţii copilului, teribilă şi sfîşietoare – dar scrisă fără dulcegărie, fără nici o notă maladivă –, precum şi incidentul curios care-i urmează, nu pot fi uitate uşor de nici o persoană care le-a citit.

Tocmai această parte a cărţii a stîrnit deodată furtuna care s-a abătut pe capul nefericitului Driffield. Cîteva zile după apariţie se părea că volumul o să meargă pe făgaşul deschis de restul romanelor lui – şi anume că o să se bucure de recenzii substanţiale, în general laudative, dar cu unele rezerve, şi că se va vinde bine, dar în limite modeste. Rosie mi-a spus că Driffield se aşteaptă să scoată de pe urma acestei apariţii trei sute de lire şi că plănuieşte să închirieze o casă pe Tamisa pentru vacanţa de vară. Primele două-trei semnalări ale cărţii nu-i angajau prea mult pe autori. Erau oarecum indiferente. Apoi în unul din ziarele de dimineaţă a apărut un atac violent, pe o coloană întreagă. Cartea era descrisă ca nocivă, chiar obscenă, iar editorii erau făcuţi cu ou şi cu oţet pentru că au pus-o în mîinile publicului. Se emiteau şi nişte pronosticuri înspăimîntătoare cu privire la efectele dezastruoase pe care o să le aibă asupra tineretului englez. Se mai spunea despre carte că este o adevărată insultă la adresa feminităţii. Recenzentul protesta împotriva posibilităţii ca o asemenea lucrare să cadă în mîinile băieţilor tineri şi a fecioarelor nevinovate.

Alte ziare îşi însuşiră aceeaşi atitudine. Recenzenţii mai nesăbuiţi cereau suprimarea cărţii, iar unii mergeau pînă într-acolo încît să se întrebe cu multă gravitate dacă nu cumva e unul din cazurile în care ar trebui să intervină în mod corespunzător procurorul. Condamnarea a fost universală. Dacă ici şi colo vreun scriitor curajos, deprins cu tonul mai realist al prozei de pe continent, afirma că Edward Driffield n-a scris niciodată vreo carte mai bună, nici nu era luat în seamă. Opinia lui onestă era pusă pe seama unei dorinţe josnice de a curta galeria. Bibliotecile scoaseră cartea din

inventar, iar comisionarii ce ţineau standuri de cărţi prin gări refuzară s-o primească în stoc.

Fireşte că toate astea îi aduseră mari neplăceri lui Edward Driffield, dar el le suportă cu un calm filosofic. Nu făcu decît să dea din umeri şi să zîmbească:

— Ei zic că nu corespunde adevărului. N-au decît să se ducă la naiba. E adevărul adevărat.

În încercările prin care a trecut a fost susţinut de loialitatea prietenilor. Admiraţia pentru *Paharul vieţii* deveni un semn al gustului rafinat. În schimb, a te simţi şocat reprezenta o recunoaştere a faptului că eşti filistin. Doamna Trafford nu şovăi nici o clipă să spună că e vorba de o capodoperă şi că, deşi nu era momentul cel mai potrivit ca soţul ei să scrie un articol despre ea în *Quarterly Review*, încrederea ei în viitorul lui Edward Driffield rămînea nezdruncinată. E ciudat (şi instructiv) să citeşti acum cartea care a stîrnit o asemenea senzaţie. Nu cuprinde nici un cuvînt care ar putea aduce măcar cea mai uşoară îmbujorare în obrajii celor mai candizi cititori şi nici vreun episod care i-ar putea şoca măcar un pic pe oamenii pasionaţi de romane.

Capitolul al XIX-lea

Peste vreo şase luni, cînd zarva din jurul acestui roman se mai domolise, iar Driffield începuse să lucreze la romanul *Roadele lor*, aflîndu-mă într-o zi în holul principal al spitalului (între timp ajunsesem în anul patru şi-mi făceam externatul), îl aşteptam pe chirurgul pe care trebuia să-l însoţesc la vizita prin saloane. M-am uitat întîmplător la rastelul pe care erau aşezate scrisorile, amintindu-mi că din cînd în cînd vreo persoană care nu-mi cunoştea adresa de acasă îmi scria la spital. Spre surprinderea mea, am găsit o telegramă cu următorul conţinut:

Rog vino negreşit după masă la cinci. Foarte important.

Isabel Trafford

Eram tare nedumerit şi mă întrebam ce-o fi vrînd de la mine. În ultimii doi ani o întîlnisem doar de vreo zece ori, dar nici o clipă nu păruse să mă bage în seamă, iar acasă la ea nu mă invitase niciodată. Ştiam eu că pe la ceaiuri e întotdeauna criză de bărbaţi şi că vreo gazdă care îşi dă seama în ultimul moment că e nevoie şi de aşa ceva s-ar putea gîndi că un tînăr student la Medicină e oricum mai bun decît nimic. Însă din formularea telegramei nu reieşea cîtuşi de puţin că ar fi vorba de o petrecere.

Chirurgul pe care-l asistam la pansamente era plicticos şi vorbă lungă. Trecuse de cinci cînd am scăpat de el şi pe urmă mi-au mai trebuit douăzeci de minute bune ca să ajung pînă în Chelsea. Doamna Trafford locuia într-o clădire de pe chei. Se făcuse aproape şase pînă să sun eu la uşă şi să întreb dacă e acasă. Dar de îndată ce am fost condus în salon şi am început să-i explic de ce am întîrziat, mi-a retezat-o:

— Am bănuit noi că n-ai putut să scapi. Nu mai contează.

Era de faţă şi soţul ei, care spuse:

— Presupun că ar dori să bea un ceai.

— O, mă tem că e cam tîrziu pentru ceai, nu?

Se uită amabilă la mine, cu o bunătate nesfîrşită în ochii ei blînzi şi destul de frumoşi.

— Nu vrei ceai, nu?

Mi-era sete şi foame, căci nu mîncasem la prînz decît un biscuit cu unt şi băusem doar o cafea, dar îmi venea greu s-o mărturisesc, deci răspunsul meu a fost un refuz.

— Îl ştii pe Allgood Newton? mă întrebă doamna Trafford, arătînd spre un bărbat care la intrarea mea era aşezat într-un fotoliu imens, iar acum se ridică. Presupun că l-ai cunoscut în casă la Edward.

Aşa şi era. Nu venea el prea des, dar numele lui îmi era familiar şi nu-i uitasem nici înfăţişarea. Era o persoană care mă intimida şi am impresia că nu-i vorbisem niciodată. Deşi în zilele noastre nu-şi mai aminteşte nimeni de el, pe atunci era criticul cel mai cunoscut al Angliei. Era un bărbat mătăhălos, cu faţa albă şi cărnoasă, ochi albaştri, spălăciţi, şi părul blond, pe cale de a încărunţi. Mai întotdeauna purta cravate bleu pal, ca să-i scoată în evidenţă ochii de aceeaşi culoare. Era foarte ceremonios cu autorii pe care-i întîlnea în casa Driffield şi le spunea vorbe măgulitoare şi şarmante, dar de cum ieşeau pe uşă, făcea mult haz pe socoteala lor. Vorbea întotdeauna cu glas egal şi scăzut, alegîndu-şi cu mare pricepere cuvintele. Nimeni n-ar fi fost în stare să spună mai bine o poveste maliţioasă despre un prieten.

Allgood Newton îmi strînse mîna, iar doamna Trafford, promptă şi înţelegătoare ca întotdeauna, dorindu-şi mult să mă facă să mă simt la largul meu, mă luă de braţ şi mă aşeză lîngă ea, pe canapeluţă. Ceaiul era încă pe masă şi ea luă o tartină cu gem, din care ciuguli pînă cînd o termină.

— I-ai mai văzut în ultima vreme pe soţii Driffield? mă întrebă ea aşa, cu aerul că deschide o conversaţie banală.

— Am fost pe la ei sîmbăta trecută.

— Şi de atunci nu i-ai mai văzut pe nici unul din ei?

— Nu.

Doamna Trafford se uită la Allgood Newton, apoi la soţul ei şi pe urmă din nou la musafir, de parcă le-ar fi cerut tăcut ajutorul.

— Isabel, prin simplă circumlocuţiune nu se va putea obţine nimic, rosti Newton în stilul lui precis şi greoi, cu un uşor licăr maliţios în ochi.

Doamna Trafford se întoarse către mine:

— Vasăzică nu ştii că doamna Driffield a fugit de la soţul ei?

— Cum?!

Am rămas trăsnit. Nu-mi venea să-mi cred urechilor.

— Allgood, poate că ar fi mai bine să-i spui tu cum stau lucrurile.

Criticul se lăsă pe spate şi-şi potrivi cu grijă vîrfurile degetelor de la mîna stîngă peste vîrfurile degetelor de la mîna dreaptă. Apoi vorbi cu glas mieros:

— Ieri împrejurările mă obligau să mă consult cu Edward Driffield în privinţa unui articol pe care-l scriu despre el, aşa că după ce am servit cina, fiind o seară frumoasă, am socotit că n-ar fi rău să fac o plimbare pînă la domiciliul lui. Se afla în aşteptarea mea. De altfel, ştiam bine că nu-şi părăseşte niciodată reşedinţa în cursul serii decît pentru vreo ceremonie de o importanţă excepţională, cum ar fi sărbătorirea Lordului Primar sau banchetul Academiei. Imaginează-ţi deci surprinderea mea – ba aş putea zice chiar uluirea mea absolută şi integrală – cînd, în vreme ce mă apropiam, am văzut uşa casei lui deschizîndu-se şi pe Edward în persoană ieşind din ea. Fireşte, trebuie să fi auzit şi dumneata că Immanuel Kant obişnuia să-şi facă zilnic plimbarea la o anumită oră, cu o atare punctualitate, încît citadinii din Königsberg se deprinseseră să-şi potrivească ceasurile după acest eveniment cotidian, iar o dată, cînd s-a întîmplat să iasă din casă cu o oră mai devreme decît de obicei, au pălit pur şi simplu cu toţii, fiindcă ştiau că aceasta nu putea să însemne decît că a survenit ceva îngrozitor. Şi aveau perfectă dreptate: Immanuel Kant tocmai primise vestea că a căzut Bastilia.

Allgood Newton făcu o pauză suficient de lungă pentru a marca apăsat efectul anecdotei lui. Doamna Trafford îl răsplăti cu un zîmbet înţelegător.

— Fireşte că eu nu anvizajam o catastrofă ca asta, care să cutremure lumea întreagă, cînd l-am văzut pe Edward grăbindu-se spre mine, însă mi-a trecut imediat prin cap că s-a stîrnit ceva neobişnuit. N-avea nici bastonul, nici mănuşile. Era în hainele lui de lucru – o îmbrăcăminte venerabilă de alpaca neagră – şi purta o pălărie cu boruri imense. Mina lui era răvăşită şi întreaga lui comportare trăda o tulburare profundă. M-am întrebat, cunoscînd vicisitudinile vieţii conjugale, dacă îl alungase cu atîta grabă din casă vreun incident matrimonial sau dacă se precipita să ajungă la o cutie poştală, pentru a expedia o misivă. A trecut pe lîngă mine fulgerător, ca Hector în urmărirea marilor viteji din oastea elenă. Nu părea să mă fi observat şi, brusc, mi-a trecut prin minte ideea că poate nu a dorit să mă vadă. Atunci l-am oprit. „Edward“, i-am spus. S-a uitat surprins la mine. O clipă aş fi putut să jur că nu mai ştie cine sînt. L-am întrebat „Ce furii ale răzbunării te îndeamnă cu o grabă atît de înfierbîntată să străbaţi suburbiile deşucheate ale cartierului Pimlico?“ „A, dumneata eşti“, mi-a răspuns. „Încotro îţi îndrepţi paşii?“ l-am întrebat. „Nicăieri“, mi-a ripostat.

M-am gîndit că în ritmul ăsta Allgood Newton n-o să ajungă niciodată la finalul poveştii şi că doamna Hudson o să se supere pe mine pentru că întîrzii o jumătate de oră la cină.

— I-am împărtăşit atunci misiunea cu care venisem şi i-am făcut propunerea de a reveni la casa lui, un loc mai convenabil pentru a discuta problema care mă frămînta. „Sînt prea agitat ca să mă duc acasă“, mi-a răspuns. „Să facem cîţiva paşi pe jos. Îmi poţi vorbi în timp ce mergem.“ Am încuviinţat, m-am răsucit pe călcîie şi l-am însoţit, dar ritmul lui era atît de rapid, încît m-am văzut silit să-l rog să şi-l modereze. Nici măcar doctorul Samuel Johnson1 n-ar fi putut întreţine o conversaţie mergînd pe Fleet Street cu viteza unui tren expres. Înfăţişarea lui Edward era atît de ieşită din comun şi comportamentul lui atît de agitat, încît mi s-a părut înţelept să-l duc pe străzile mai puţin frecventate de public. I-am vorbit despre articolul meu. Tema care mă preocupa era mult mai copioasă decît mi se păruse la prima vedere şi mă chinuiau îndoielile dacă pînă la urmă voi putea s-o tratez cum se cuvine în cele cîteva coloane ale unui săptămînal. I-

am prezentat chestiunea în ansamblu şi cu toată francheţea, cerîndu-i opinia în această privinţă. Mi-a răspuns „M-a părăsit Rosie“. O clipă n-am înţeles ce spune, dar curînd mi-am dat seama că se referă la persoana feminină trupeşă şi nu lipsită de atracţiozitate din mîinile căreia acceptasem cînd şi cînd o ceaşcă de ceai. Din tonul lui am dedus că aştepta de la mine mai degrabă condoleanţe decît felicitări.

Allgood Newton făcu iar o pauză şi ochii lui albaştri clipiră amuzaţi.

— Eşti minunat, Allgood, îi zise doamna Trafford.

— Nepreţuit, întări soţul ei.

— Realizînd că ocazia respectivă cerea compătimire, i-am spus „Vai, dragul meu!“ M-a întrerupt: „Am primit o scrisoare cu ultima poştă. A fugit cu Lord George Kemp“.

Mi s-a tăiat respiraţia de uimire şi n-am scos o vorbă. Doamna Trafford şi-a întors imediat ochii către mine.

— „Cine e Lord George Kemp?“ l-am întrebat. „Un bărbat din Blackstable“, mi-a răspuns. Nu prea aveam timp de gîndire şi eram hotărît să fiu cît mai franc cu el. „Bine că ai scăpat de ea!“ i-am zis. „Allgood!“ a strigat el, făcîndu-mă să mă opresc. L-am apucat de braţ: „Află de la mine că te înşela cu toţi prietenii. Comportarea ei era un adevărat scandal public. Dragul meu Edward, hai să privim adevărul în faţă: nevastă-ta era doar o stricată de *basse espèce*1“. Şi-a smuls braţul din strînsoarea mea şi a scos un fel de urlet sugrumat, ca un urangutan din jungla din Borneo privat cu forţa de o nucă de cocos, şi, înainte de a-l putea opri, s-a răsucit pe călcîie şi a ţîşnit în josul străzii. Eram atît de uluit, încît n-am putut face altceva decît să-i ascult urletele şi paşii care se îndepărtau în grabă.

— Nu trebuia să-l laşi să plece, zise doamna Trafford. În starea în care era, s-ar fi putut arunca în Tamisa.

— Ideea nu mi-a fost străină nici mie, însă am avut abilitatea să remarc că nu s-a îndreptat în direcţia fluviului, ci s-a cufundat în stradelele mai sordide ale cartierului prin care trecuserăm. De asemenea, am raţionat că istoria literară nu ne înfăţişează nici măcar un singur exemplu de autor care să-şi pună capăt zilelor în timp ce este angajat în compunerea unei opere

literare. Oricît de mari ar fi încercările şi suferinţele la care este supus, conştiinţa îi va interzice întotdeauna să lase posterităţii un opus neîncheiat.

Eram uluit de ceea ce auzisem, şocat, aproape înnebunit. Mai eram neliniştit şi pentru că nu izbuteam să înţeleg de ce doamna Trafford trimisese după mine. Mă cunoştea prea puţin ca să creadă că povestea ar putea să mă intereseze cît de cît şi nici n-o prea vedeam eu deranjîndu-se numai ca să mă înştiinţeze de cele întîmplate.

— Bietul Edward, spuse ea. Bineînţeles, nimeni nu poate nega că e vorba de o binecuvîntare deghizată, dar mă tem că pe el o să-l afecteze foarte tare. Mare noroc că n-a făcut nici un gest necugetat!

Se întoarse apoi către mine:

— De îndată ce am aflat vestea de la domnul Newton, m-am dus pe Calea Limpus. Edward nu era acasă, dar servitoarea mi-a spus că abia a plecat. Asta înseamnă că s-a întors totuşi acasă între momentul cînd a fugit de Allgood şi dimineaţa zilei de azi. Probabil te-ai întrebat de ce te-am poftit să vii să mă vezi.

Nu i-am răspuns. O aşteptam să continue.

— Parcă la Blackstable i-ai cunoscut tu mai întîi pe soţii Driffield, nu? Înseamnă că dumneata ai putea să ne spui şi nouă cine este acest Lord George Kemp. Edward i-a zis lui Allgood că e vorba de un domn din Blackstable.

— E un bărbat între două vîrste. Are soţie şi doi băieţi. Sînt cam de vîrsta mea.

— Dar pur şi simplu nu înţeleg cine ar putea fi. Nu l-am găsit în almanahul aristocraţiei.

Era cît pe-aci să izbucnesc în rîs:

— A, păi de fapt nu e lord! E negustorul de cărbuni al locului. La Blackstable i se spune Lord George pentru că face pe grozavul. Dar e o simplă glumă.

— Originalitatea umorului bucolic prezintă adeseori oarecare obscuritate pentru cei neiniţiaţi, comentă Allgood Newton.

— Trebuie să-l ajutăm pe dragul de Edward în orice fel putem, reluă doamna Trafford şi ochii ei se opriră gînditori asupra mea. Dacă acest Kemp a fugit cu Rosie Driffield, ar însemna că şi-a părăsit soţia.

— Da, cam aşa ar reieşi, i-am răspuns.

— Ai vrea să fii atît de bun şi să faci un gest frumos?

— Dacă pot…

— Ai avea amabilitatea să te duci pînă la Blackstable şi să afli cu exactitate ce s-a întîmplat? Cred că ar fi de datoria noastră să luăm legătura cu soţia.

În viaţa mea nu mi-a făcut plăcere să mă amestec în treburile altora.

— Nu prea văd cum aş putea s-o fac, i-am răspuns.

— N-ai putea să-i faci o vizită?

— Nu, asta chiar că n-aş putea.

Dacă doamnei Trafford răspunsul meu i s-a părut cumva prea repezit, în orice caz nu mi-a arătat-o. A continuat cu un zîmbet uşor:

— În tot cazul, chestiunea aceasta o mai putem amîna. Lucrul cel mai urgent ar fi deplasarea pînă la Blackstable, pentru a afla ce-i cu Kemp. Diseară o să încerc să mă văd cu Edward. Pur şi simplu nu pot suporta gîndul că rămîne să stea mai departe singur-singurel în casa aceea odioasă. Barton şi cu mine ne-am hotărît să-l aducem aici. Avem o cameră disponibilă şi am s-o aranjez în aşa fel încît să poată lucra acolo. Ce zici, Allgood, nu-i aşa că eşti de acord că e cel mai recomandabil lucru pentru el?

— Absolut!

— Nu văd de ce n-ar sta la noi oricîtă vreme sau, în cel mai rău caz, măcar vreo cîteva săptămîni. Iar apoi poate veni cu noi în vacanţă. Anul ăsta mergem în Bretagne. Sînt sigură că i-ar plăcea la nebunie. Pentru el ar fi o schimbare binevenită.

— Întrebarea stringentă, interveni Barton Trafford, fixîndu-mă cu o privire aproape la fel de amabilă ca şi a soţiei lui, este dacă acest tînăr măcelar de cadavre o să vrea să se ducă la Blackstable ca să afle de acolo

tot ce se poate afla. Trebuie neapărat să ştim cum stăm. Asta este absolut esenţial.

Domnul Trafford îşi scuza preocupările de arheologie printr-o manieră degajată şi jovială şi printr-o vorbire pe şleau, de multe ori argotică.

— N-are cum să refuze, spuse soţia lui, privindu-mă cald şi rugător. Doar n-ai să te dai în lături, nu? E ceva cum nu se poate mai important şi dumneata eşti singura persoană care ne poate scoate de la ananghie.

Bineînţeles că nu ştia că şi eu sînt la fel de nerăbdător ca şi ea să aflu ce s-a întîmplat. Habar n-avea ce junghi de gelozie cruntă îmi străpunsese inima. — Abia sîmbătă aş putea să scap de la clinică, i-am spus.

— E perfect. Foarte amabil din partea dumitale. Toţi prietenii lui Edward îţi vor fi cum nu se poate mai recunoscători. Şi cînd te vei întoarce?

— Trebuie să fiu înapoi la Londra luni dimineaţa devreme.

— Atunci vino după-amiază să iei ceaiul la mine. Te voi aştepta palpitînd de nerăbdare. Slavă Domnului că am rezolvat măcar problema asta! Acum trebuie să mă duc să-l prind pe Edward.

Am dedus din aceste vorbe că eram concediat. Allgood Newton şi-a luat rămas-bun şi a coborît scările împreună cu mine.

— Isabela noastră are astăzi *un petit air de Catherine d’Aragon*1 care, după părerea mea, îi vine admirabil, murmură el de îndată ce uşa se închise în urma noastră. Iată o ocazie minunată! Şi cred că putem să-i acordăm fără grijă credit prietenei noastre că n-o va scăpa. O femeie încîntătoare, cu o inimă de aur! *C’est Venus toute entière à sa proie attachée*.2

Nu i-am prea înţeles aluzia, căci tot ceea ce i-am povestit pînă acum cititorului despre doamna Trafford aveam să aflu de fapt abia mai tîrziu, dar, oricum, mi-am dat seama că spune despre ea un lucru vag maliţios şi, probabil, amuzant, aşa că am rîs uşurel.

— Presupun că tinereţea dumitale te îndeamnă să te foloseşti acum de ceea ce buna mea Dizzy a numit într-un moment nefericit „gondola Londrei“.

— Mă urc într-un omnibuz, i-am răspuns.

— A, da? Dacă ţi-ai fi propus să mergi cu un cupeu, aveam de gînd să te rog să ai amabilitatea de a mă lăsa şi pe mine în drumul dumitale, însă de vreme ce te-ai hotărît să foloseşti mijlocul de transport pe care eu, în stilul meu demodat, prefer încă să-l numesc tramvai cu cai, îmi voi aburca hoitul greoi într-o trăsură de piaţă.

Făcu semn unui birjar şi-mi întinse două degete fleşcăite:

— Voi reveni luni pentru a auzi rezultatele a ceea ce dragul nostru Henry1 ar numi misiunea dumitale de o infinită delicateţe.

Capitolul al XX-lea

Însă au trecut ani de zile pînă să-l revăd pe Allgood Newton, căci atunci cînd am ajuns la Blackstable, am găsit o scrisoare din partea doamnei Trafford (avusese precauţia de a-mi nota adresa), prin care îmi cerea – din motive pe care urma să mi le explice cînd avea să mă revadă – să nu vin în apartamentul ei, ci să mă întîlnesc cu ea la ora şase după-amiază în sala de aşteptare de clasa întîi de la gara Victoria. Aşadar luni, de îndată ce am izbutit să mă smulg de la spital, m-am repezit într-acolo şi, după o scurtă aşteptare, am văzut-o venind. S-a apropiat de mine cu paşi micuţi şi grăbiţi:

— Ei, ai ceva să-mi spui? Hai să găsim un colţişor liniştit şi să stăm jos.

Am căutat un loc şi l-am găsit.

— Trebuie să-ţi explic de ce te-am rugat să vii aici. Edward locuieşte la mine. La început n-a vrut să vină, dar pînă la urmă l-am convins. Numai că este agitat şi irascibil şi nu se simte bine. N-am vrut să risc să te vadă.

I-am povestit doamnei Trafford, fără înfloriturі, faptele pe care le-am aflat, iar ea m-a ascultat cu atenţie. Din cînd în cînd mai încuviinţa din cap. Însă mi-era greu să sper că aş putea să-i redau în amănunt toată agitaţia pe care am găsit-o la Blackstable. Oraşul fierbea pur şi simplu de emoţie. O chestie atît de palpitantă nu se mai întîmplase acolo de ani şi ani de zile, aşa că nimeni nu mai era în stare să vorbească de altceva. Pînă la urmă „Hopa-Mitică, cade jos şi nu se strică“ căzuse cam rău. Lord George Kemp dăduse bir cu fugiţii. Cu vreo săptămînă înainte anunţase că trebuie să se ducă la Londra cu nişte treburi, iar peste două zile tribunalul a fost sesizat de o petiţie pentru declararea lui în stare de faliment. S-ar părea că antreprizele sale de construcţii nu avuseseră prea mare succes, iar încercarea de a face din Blackstable o staţiune maritimă frecventată de vilegiaturişti nu a stîrnit nici un fel de ecou, aşa că s-a văzut silit să scoată bani de unde a putut. Umblau prin orăşel fel de fel de zvonuri. O mulţime de oameni mărunţi,

care-i încredinţaseră micile lor economii, vedeau acum realitatea în faţă: pierduseră tot ce aveau.

Amănuntele erau cam vagi, căci nici unchiul, nici mătuşa nu se pricepeau cîtuşi de puţin la afaceri, iar eu nu aveam cunoştinţele necesare pentru a face inteligibil ce am aflat de la ei. Dar lui George Kemp i se pusese ipotecă pe casă şi poprire pe mobilă. Nevastă-sa rămăsese fără un sfanţ. Cei doi fii ai lui, flăcăi de douăzeci şi, respectiv, douăzeci şi unu de ani, lucrau şi ei în afacerile cu cărbune ale tatălui lor, dar şi acestea erau afectate de dezastrul general. George Kemp îşi luase tălpăşiţa cu toţi banii lichizi pe care-i putuse aduna – ceva gen o mie cinci sute de lire, după cum mergea vorba, deşi de unde ştia lumea, nu-mi pot închipui. Şi se mai zvonea că pe numele lui s-ar fi emis un mandat de arestare. Se presupunea că a plecat din ţară. Unii ziceau că a şters-o în Australia, alţii ziceau că a luat vaporul spre Canada.

— Trag nădejde să-l prindă, spusese unchiul meu. Ar trebui să fie condamnat la muncă silnică pe viaţă.

Indignarea era unanimă. Lumea nu-l putea ierta pentru că fusese întotdeauna gălăgios şi turbulent, pentru că-i lua pe toţi de sus sau în răspăr, pentru că-i cinstea cu băutură şi-i poftea la *garden-party*-uri, pentru că umblase în trăsurica aceea elegantă şi-şi purtase întotdeauna melonul maro pus şmechereşte pe-o sprînceană. Dar abia după slujba de duminică seară, în sala de consiliu parohială, află unchiul de la epitrop partea cea mai rea a lucrurilor: de doi ani, aproape săptămînă de săptămînă, George Kemp se tot întîlnea cu Rosie Driffield la Haversham. Petreceau noaptea împreună la un han. Proprietarul acestuia îşi băgase banii în unul din proiectele nesăbuite de afaceri ale lui Lord George şi, constatînd că i-a pierdut, a dat în vileag toată povestea. Ar fi suportat totul cu seninătate dacă Lord George i-ar fi escrocat pe alţii, dar să-l tragă pe sfoară pe el, care-i făcuse un asemenea serviciu şi care-l socotea prieten la cataramă – asta era peste poate.

— Presupun că au fugit împreună, spusese unchiu-meu.

— Nu m-ar mira, răspunsese epitropul.

După cină, în timp ce fata în casă strîngea masa, m-am dus în bucătărie ca să vorbesc cu Mary-Ann. Fusese la biserică şi auzise şi ea povestea. Mi-e

relativ greu să cred că în seara aceea enoriaşii ascultaseră cu prea multă atenţie predica unchiului.

— Părintele spune că au fugit împreună? i-am zis eu, fără să suflu o vorbă despre ceea ce ştiam.

— Păi, bineînţeles, confirmă Mary-Ann. Era singurul bărbat de i-a plăcut ei vreodată. Era destul să ridice el degetul ăl mic şi ea lăsa baltă pe orşicine şi venea după el ca un căţeluş.

Am plecat ochii. Mă chinuia o umilinţă îngrozitoare şi eram furios pe Rosie. Mi se părea că se purtase oribil cu mine.

— Mă tem că n-o s-o mai vedem niciodată, am zis şi vorbele pe care le rosteam îmi înfigeau un cuţit în inimă.

— Aşa mă tem şi eu, mi-a răspuns veselă Mary-Ann.

După ce i-am împărtăşit doamnei Trafford atît cît mi se părea mie potrivit să afle din povestea asta, a scos un oftat – însă habar n-am dacă era de satisfacţie sau de mîhnire cumplită.

— Ei, în tot cazul măcar am scăpat de Rosie! zise ea, apoi se ridică şi-mi întinse mîna. Oare de ce oamenii ăştia de litere contractează nişte mariaje atît de nefericite? E foarte trist, îngrozitor de trist! Îţi mulţumesc din suflet pentru tot ce-ai făcut. În sfîrşit acum cel puţin ştim cum stăm. Esenţial este ca toate acestea să nu impieteze asupra operei lui Edward.

Propoziţiile rostite de ea nu mi s-au părut a avea o legătură prea strînsă între ele. Realitatea este că – şi n-am nici o îndoială în privinţa asta – nu-i păsa absolut deloc de mine. Am condus-o pînă la ieşirea din gara Victoria, am urcat-o într-un omnibuz care mergea spre Chelsea şi m-am întors pe jos la mine acasă.

Capitolul al XXI-lea

Am pierdut contactul cu Driffield. Eram prea timid ca să-l caut. Pe urmă am fost ocupat cu examenele, iar după ce le-am luat, am plecat în străinătate. Parcă-mi amintesc vag că am văzut în ziar un anunţ cum că a divorţat de Rosie. De ea nu s-a mai auzit nimic. Maică-sa primea din cînd în cînd mici sume de bani – zece sau douăzeci de lire – în scrisori recomandate purtînd ştampila poştei din New York, însă pe plic nu era adresa expeditorului, înăuntru nu era nici un mesaj şi se presupunea că vin de la Rosie doar pentru că nu exista vreo altă persoană care să-i fi putut trimite bani doamnei Gann. Apoi, cînd acesteia i-a sunat ceasul, se poate bănui că, pe o cale sau alta, vestea i-a parvenit şi lui Rosie, căci recomandatele au încetat să mai sosească.

Capitolul al XXII-lea

Aşa cum aranjasem, m-am întîlnit vineri cu Alroy Kear la gara Victoria, ca să prindem trenul de cinci şi zece către Blackstable. Ne-am instalat comod în colţurile opuse ale unui compartiment de fumători. De la Roy am aflat, în linii mari, ce s-a mai întîmplat cu Driffield după ce l-a părăsit soţia. La momentul potrivit Roy pătrunsese în intimitatea doamnei Trafford. Cunoscîndu-l pe el şi amintindu-mi de ea, mi-am dat seama că lucrul era pur şi simplu inevitabil. Nu m-am mirat deloc să aud că a călătorit împreună cu ea şi cu soţul ei pe continent, împărtăşind întru totul pasiunea lor pentru Wagner, pentru pictura postimpresionistă şi pentru arhitectura barocă. Prînzise cu asiduitate în apartamentul lor din Chelsea, iar cînd vîrsta înaintată şi sănătatea în declin o întemniţaseră pe doamna Trafford în salonaşul ei, în ciuda nenumăratelor sale obligaţii şi ocupaţii, îşi făcuse obiceiul de a o vizita cu regularitate o dată pe săptămînă. Era un om cu o inimă de aur. După moartea ei a scris un articol în care, cu o admirabilă emoţie, i-a lăudat marile ei înzestrări – capacitatea de a suferi alături de alţii şi puterea de discernămînt.

În sinea mea îmi făcea o deosebită plăcere să cred că bunătatea lui şi-a primit răsplata neaşteptată, dar cuvenită, căci doamna Trafford i-a spus cu siguranţă despre Edward Driffield tot felul de lucruri, care nu puteau să nu-i slujească în opera caritabilă în care era angajat. Recurgînd la o uşoară violenţă, practicată cu duhul blîndeţii, doamna Trafford nu numai că-l luase pe Edward Driffield în casa ei cînd fuga soţiei necredincioase îl lăsase într-o stare pe care Roy n-o putea descrie decît prin cuvîntul francez *désemparé*1, dar izbutise chiar să-l convingă să rămînă la ea aproape un an. Îi oferise îngrijirea iubitoare, bunătatea nedezminţită şi comprehensiunea inteligentă a unei femei care îmbina tactul feminin cu vigoarea masculină şi o inimă de aur cu un ochi care nu greşea niciodată în captarea celei mai bune şanse. În

apartamentul ei terminase Driffield de scris *Roadele lor*, drept pentru care era îndreptăţită s-o considere cartea ei, iar faptul că autorul i-a dedicat-o e o dovadă clară că era perfect conştient cît de mult îi datorează. L-a dus în Italia (fireşte, împreună cu Barton, căci doamna Trafford ştia mult prea bine cît de maliţioşi sînt oamenii ca să rişte să le dea prilej de bîrfă) şi, mergînd veşnic cu o carte de Ruskin2 în mînă, i-a dezvăluit lui Edward Driffield frumuseţile nepieritoare ale acestei ţări. Apoi i-a găsit nişte camere mobilate la Temple şi a aranjat acolo mici petreceri, jucînd foarte elegant rolul de gazdă, astfel ca el să poată primi persoanele pe care le atrăgea reputaţia lui crescîndă.

Trebuie să recunoaştem că aceasta i s-a datorat în mare măsură tocmai ei. Adevărata lui celebritate a survenit abia în ultimii săi ani de viaţă, cînd încetase de mult să mai scrie, dar bazele ei au fost puse în mod cert de eforturile neistovite ale doamnei Trafford. Nu numai că a inspirat (şi, dat fiind că mînuia cu abilitate pana, poate chiar a şi scris în mare măsură) articolul pe care în cele din urmă Barton l-a trimis la *Quarterly Review*, primul articol în care se cerea ca Driffield să fie înscăunat printre maeştrii prozei engleze, ci şi mai mult decît atît: ori de cîte ori lui îi ieşea o carte, doamna Trafford se ocupa de popularizarea ei. Se ducea colo şi dincolo, intra pe la redacţiile literare şi – lucru încă şi mai important – pe la proprietarii publicaţiilor influente sau dădea serate la care invita orice persoană ce putea fi utilă într-un fel sau altul. Îl convingea pe Edward Driffield să citească din cărţile lui prin case aristocratice în scopuri caritabile, avea grijă ca fotografiile lui să apară mereu în revistele ilustrate şi revedea personal textul tuturor interviurilor acordate de el. Zece ani i-a fost un impresar neobosit. L-a ţinut permanent în atenţia publicului.

Doamna Trafford îşi savura din plin îndeletnicirea, dar nu şi-o lua în cap. Era inutil să-l inviţi pe Driffield la o petrecere dacă n-o invitai şi pe ea – cu siguranţă te-ar fi refuzat. Iar cînd ea cu Barton şi cu Driffield erau invitaţi la vreun dineu, veneau împreună şi plecau împreună. Nu-l scăpa nici o clipă din ochi. Cucoanele care ofereau petrecerile puteau să se dea de ceasul morţii, că tot nu aveau de ales: ori aşa, ori deloc. Şi de obicei se conformau.

Dacă se întîmpla ca doamna Trafford să fie prost dispusă, îşi manifesta indispoziţia prin intermediul lui, căci în vreme ce ea rămînea agreabilă, Edward Driffield se arăta deosebit de posac. Dar tot ea ştia exact şi cum să-l pună în valoare dacă se aflau într-o companie distinsă. Îl putea face pur şi simplu să strălucească. Comportarea ei faţă de el era absolut desăvîrşită. Nu-i ascundea niciodată convingerea ei intimă că este cel mai mare scriitor al contemporaneităţii. Nu numai că-l numea „maestrul“ ori de cîte ori vorbea despre el, dar – poate mai mult sau mai puţin în joacă, totuşi foarte măgulitor – i se şi adresa de fiecare dată astfel. Pînă în ultima clipă şi-a păstrat un aer de pisicuţă.

Apoi s-a întîmplat un lucru înfiorător. Driffield a făcut pneumonie şi a zăcut mult la pat. Era ceva atît de grav, încît vreme îndelungată doctorii îşi pierduseră orice speranţă de a-i mai salva viaţa. Doamna Trafford a făcut tot ce putea face o femeie ca ea şi chiar era gata să-l îngrijească personal, însă era o fiinţă plăpîndă şi trecută de şaizeci de ani, aşa că au trebuit angajate infirmiere de profesie. După ce a scăpat cu viaţă, doctorii i-au prescris să meargă negreşit la ţară şi, întrucît era încă extrem de firav, au insistat să fie însoţit de o infirmieră. Doamna Trafford a vrut să-l trimită la Bournemouth, ca să se poată repezi să-l vadă în fiecare weekend şi să aibă siguranţa că totul e în regulă.

Însă Driffield tînjea după Cornwall şi doctorii au fost de acord că aerul mai blînd de la Penzance o să-i facă bine. S-ar fi zis că o femeie înzestrată cu intuiţia fină a Isabelei Trafford o să aibă cît de cît o presimţire rea. Dar n-a avut. L-a lăsat să se ducă. I-a ţinut infirmierei un discurs, subliniind în repetate rînduri că-i încredinţează o imensă responsabilitate: lăsa în mîinile ei, dacă nu viitorul literaturii engleze, cel puţin viaţa şi sănătatea celui mai distins reprezentant contemporan al acesteia. Era vorba de o povară nepreţuită.

Trei săptămîni mai tîrziu Edward Driffield i-a scris ca să-i spună că a obţinut o dispensă specială şi s-a căsătorit cu infirmiera.

Îmi imaginez că niciodată doamna Trafford nu şi-a manifestat în mod mai vădit măreţia sufletească decît în maniera în care a făcut faţă acestei

situaţii. Oare a strigat „Trădare, trădare!“? Oare şi-a smuls părul din cap, s-a prăbuşit pe duşumea şi a dat din mîini şi din picioare, pradă unei crize de isterie? Oare s-a năpustit asupra blîndului şi eruditului Barton, numindu-l babalîc tîmpit şi caraghios? Oare a ţinut o filipică împotriva necredinţei bărbaţilor şi a frivolităţii femeilor? Sau şi-a uşurat inima sfîşiată urlînd un şirag de obscenităţi dintr-acelea pe care psihiatrii ne spun că, în mod surprinzător, le cunosc chiar şi femeile cele mai caste?

Cîtuşi de puţin. I-a scris lui Driffield o şarmantă scrisoare de felicitare şi i-a scris şi miresei lui, spunîndu-i că se bucură să poată socoti că de-acum o să aibă doi prieteni iubitori în loc de unul. Îi ruga din suflet pe amîndoi să vină să stea la ea cînd se vor întoarce la Londra. Nu era om pe care să-l întîlnească fără să-i spună că mariajul lui Driffield o făcuse foarte, foarte fericită, căci îl aştepta curînd bătrîneţea, deci trebuia să aibă în preajmă pe cineva care să-l îngrijească şi cine o putea face mai bine decît o soră medicală?

Niciodată n-a rostit despre noua doamnă Driffield altfel de cuvinte decît de laudă. Nu era chiar frumoasă, zicea ea, dar avea o faţă drăgălaşă. Fireşte că nu era chiar o doamnă, dar nici Edward nu era bărbatul care să se simtă bine în preajma unei persoane de condiţie mai bună. Era exact genul de femeie potrivită pentru el. Cred că s-ar putea spune fără a greşi că doamna Trafford gîlgîia de laptele blîndeţii omeneşti1, dar am totuşi o mică bănuială că dacă vreodată într-un astfel de lapte se va fi strecurat şi o picătură de vitriol, acesta era unul din cazuri.

Capitolul al XXIII-lea

Cînd am sosit noi la Blackstable, un automobil – nici ostentativ de luxos, nici vădit ieftin – îl aştepta pe Roy în faţa gării, iar şoferul mi-a înmînat un răvaş care mă invita să prînzesc a doua zi la doamna Driffield. M-am urcat într-un taxi şi m-am dus la „Ursul şi cheia“. Aflasem de la Roy că acum exista un hotel nou, cu vedere la mare, însă nu-mi propuneam să părăsesc locul unde-mi petrecusem tinereţea de dragul luxului civilizaţiei. Dar schimbările m-au întîmpinat încă de la gară, care nu se mai afla pe locul ei de odinioară, ci pe un drum nou, şi fireşte că mi se părea ciudat să străbat Strada Mare în maşină. În schimb, „Ursul şi cheia“ era aşa cum îl lăsasem. M-a primit cu indiferenţa sa morocănoasă dintotdeauna. Nu era nimeni la intrare. Şoferul mi-a lăsat jos sacul de voiaj şi a plecat imediat. Am strigat, dar nu mi-a răspuns nimeni. Am intrat în bar şi am găsit acolo o tînără cu părul tuns scurt, care citea un roman de Compton Mackenzie1. Am întrebat-o dacă aş putea obţine o cameră. Mi-a adresat o privire uşor ofensată şi mi-a spus că da, însă, întrucît aceste vorbe păreau să-i fi epuizat interesul pentru problema respectivă, am întrebat-o politicos dacă există vreo persoană care ar putea să mi-o arate. S-a ridicat, a deschis o uşă şi a strigat cu o voce stridentă:

— Katie!

— Ce este? am auzit răspunsul.

— E aici un cetăţean care vrea o cameră!

În scurtă vreme şi-a făcut apariţia o femeie cu o înfăţişare străveche şi istovită de muncă, într-o rochie murdară din imprimeu colorat şi cu o hălăciugă de păr cărunt. M-a condus, urcînd două rînduri de scări, pînă la o cămăruţă nu numai mică, ci şi infectă.

— Nu ai şi alta mai bună? am întrebat-o.

— Păi, asta-i odaia unde trag negustorii, mi-a răspuns ea, pufnind.

— Şi altele nu mai sînt?

— Nu c-un singur pat.

— Atunci dă-mi una cu două paturi.

— Mă duc s-o întreb pe doamna Brentford.

Am însoţit-o pînă la etajul întîi, unde a bătut la o uşă. I s-a spus să intre şi cînd a deschis, am zărit o femeie corpolentă, cu părul cărunt, coafat cu multe buclişoare. Citea o carte. După toate aparenţele, la „Ursul şi cheia“ exista un interes general pentru literatură. Cînd Katie i-a spus că nu-mi place numărul şapte, mi-a adresat o privire indiferentă.

— Arată-i numărul cinci, a spus.

Începeam să regret pripa şi semeţia cu care refuzasem invitaţia doamnei Driffield de a sta la ea, iar apoi sentimentalismul cu care măturasem din cale sugestia înţeleaptă a lui Roy de a mă instala la Hotelul Marin. Katie mă luă din nou sus şi mă introduse într-o odaie mai mărişoară, care dădea spre Strada Mare. Aproape toată încăperea era ocupată de un pat dublu. Cu siguranţă că ferestrele nu mai fuseseră deschise de cel puţin o lună.

M-am declarat mulţumit şi m-am interesat de cină.

— Puteţi mînca orice poftiţi, mi-a răspuns Katie. Noi n-avem nimic, dar pot să mă duc să vă aduc din altă parte.

Avînd experienţa hanurilor englezeşti, am comandat calcan prăjit şi un cotlet la grătar. Apoi am pornit într-o mică plimbare. Am coborît pînă la plajă şi am constatat că între timp se clădiseră o esplanadă şi un şir de bungalow-uri şi vile acolo unde nu-mi aduceam aminte să fi fost altceva decît nişte cîmpuri bătute de vînt. Dar construcţiile erau cam jalnice şi neîngrijite, ceea ce m-a făcut să bănuiesc că nici după trecerea atîtor ani visul lui Lord George de a transforma localitatea Blackstable într-o staţiune maritimă foarte frecventată nu se împlinise. Pe asfaltul sfărîmicios se plimbau un ofiţer în rezervă şi o pereche de doamne în vîrstă. Era incredibil de trist. Bătea un vînt rece şi dinspre mare a început să ne secere o burniţă uşoară.

Am revenit în oraş şi aici, în spaţiul dintre „Ursul şi cheia“ şi „Ducele de Kent“, am întîlnit pîlcuri de bărbaţi care stăteau în stradă, în pofida vremii

nemiloase. Ochii lor aveau aceeaşi culoare albastră spălăcită, iar pometii le erau la fel de proeminenţi şi de roşii ca şi ai părinţilor lor. Era extrem de ciudat să vezi că unii dintre marinarii în tricouri albastre încă mai purtau cercei de aur – şi nu numai cei vîrstnici, ci chiar şi cîte un mus sau matroz mai tînăr, încă imberb. Am luat-o agale pe stradă în sus şi am văzut faţada renovată a băncii, dar papetăria de unde cumpărasem hîrtie şi ceară ca să copiez icoane împreună cu un scriitor obscur, pe care-l cunoscusem din întîmplare, era neschimbată. Existau vreo două sau trei cinematografe şi afişele lor ţipătoare confereau deodată străzii cochete un aer atît de dezmăţat, încît arăta ca o cucoană respectabilă ca vîrstă şi ţinută, dar care a băut un pahar în plus.

Era frig şi încăperea cu înfăţişare comercială, unde am cinat singur la o masă mare, cu tacîmuri pentru şase persoane, avea un aer mohorît. M-a servit Katie cea şleampătă. Am întrebat dacă n-ar putea face focul.

— Nu în iunie. După aprilie nu mai facem foc.

— Plătesc eu pentru el, am insistat.

— Nu în iunie. În octombrie da, dar în iunie nu.

Cînd am terminat de mîncat, m-am dus la bar ca să beau un pahar de vin de Porto.

— Ce linişte e pe-aici, i-am zis fetei care servea.

— Da, e linişte, mi-a răspuns.

— Aş fi zis că vineri seara o să fie multă lume pe-aici.

— Mde, aşa ar fi zis oricine, nu?

Apoi dindărătul unei perdele a venit un bărbat voinic, cu faţa roşie şi părul cărunt, tuns scurt. Am presupus că trebuie să fie hangiul. L-am întrebat:

— Dumneata eşti domnul Brentford?

— Da, eu sînt.

— L-am cunoscut pe tatăl dumitale. Nu vrei să bei un pahar de vin cu mine?

Mi-am spus numele – cel mai cunoscut din Blackstable pe vremea cînd el era copil de şcoală –, dar, spre tristeţea mea, am constatat că nu stîrneşte

nici un ecou în amintirea lui. Oricum, a acceptat să bea un pahar de vin pe socoteala mea. M-a întrebat:

— Aţi venit pe-aici cu afaceri? Din cînd în cînd mai pică ceva negustori. Totdeauna ne dăm peste cap să-i servim cît mai bine.

I-am spus că am venit s-o văd pe doamna Driffield, lăsîndu-l să ghicească singur în ce scop.

— A, pe bătrîn îl vedeam des pe-aici! Îi plăcea tare să ne deschidă uşa şi să-şi bea la noi berea neagră. Băgaţi bine de seamă, n-am zis că se îmbăta, Doamne fereşte! Dar aşa avea el chef, să şadă la bar şi să schimbe o vorbă cu oamenii. Oho, vorbea uneori cîte un ceas întreg şi nici nu-i păsa cu cine! Numai că doamnei Driffield nu prea-i venea la socoteală că el dă pe-aici, pentru că se strecura afară din casă fără să spună o vorbă nimănui şi venea, trap-trap, încoace. Acuma vă daţi şi dumneavoastră seama că era ceva drum pentru un bărbat de vîrsta lui. Bineînţeles că atunci cînd vedea că nu-i acasă, doamna Driffield ştia de unde să-l ia, aşa că dădea telefon şi întreba dacă e aici. Şi pe urmă venea cu maşina şi intra să vorbească cu nevastă-mea. „Ia du-te, doamnă Brentford, şi adu-l încoace“, zicea ea, „că mie nu-mi place să intru în bar cînd sînt atîţia bărbaţi pe-acolo“. Aşa că doamna Brentford intra şi zicea: „Ei, domnule Driffield, a venit doamna Driffield după dumneavoastră cu maşina, aşa că n-ar fi rău să vă terminaţi halba şi s-o lăsaţi să vă ducă acasă“. De obicei el o ruga pe doamna Brentford să spună că nu e aici cînd o să sune doamna Driffield, dar bineînţeles că nouă nu ne dădea mîna să facem una ca asta. Era bătrîn şi aşa mai departe, aşa că nu voiam să ne luăm răspunderea. Ştiţi, era născut în parohia noastră şi prima lui nevastă a fost o fată de aici, din Blackstable. E moartă de mulţi ani. Eu n-am apucat s-o cunosc. Era destul de ciudat bătrînelul. N-avea nici un fel de ifose, să ştiţi de la mine. Zice lumea că la Londra au făcut mult caz de el şi cînd a murit, ziarele erau pline de numele lui, dar aşa, vorbind cu el, n-ai fi zis. Putea să fie oricare, ca dumneavoastră sau ca mine. Bineînţeles că noi ne-am străduit întotdeauna să-l facem să se simtă bine. Încercam să-l aşezăm colea, în fotoliile alea de-acolo, dar el nu şi nu, că vrea să stea pe scaunele de la tejghea. Ba chiar spunea că-i place să simtă sub picioare

stinghia de la bar. Credinţa mea este că aici se simţea mai fericit ca oriunde. Totdeauna zicea că-i plac cîrciumile. Zicea că în ele vezi viaţa şi că el a iubit întotdeauna mult viaţa. Ehe, era un tip! Îmi amintea de taică-meu. Atîta numai că bătrînul meu n-a citit în viaţa lui o carte, bea o sticlă de coniac franţuzesc pe zi, avea şaptezeci şi opt de ani cînd s-a prăpădit şi boala aia care l-a doborît era de fapt prima din viaţa lui. I-am dus rău dorul bătrînului Driffield cînd a dat ortul popii. Chiar îi ziceam deunăzi doamnei Brentford că mi-ar plăcea să citesc cîndva vreuna din cărţile lui. Lumea zice că a scris mai multe despre meleagurile astea.

Capitolul al XXIV-lea

În dimineaţa următoare era rece şi aerul era cam tăios, dar, întrucît ploaia se oprise, am pornit în jos pe Strada Mare către casa parohială. Recunoşteam numele de pe firmele prăvăliilor, nume specifice comitatului Kent de veacuri întregi – familiile Gann, Kemp, Cobb, Iggulden –, dar n-am văzut nici o faţă cunoscută. Mă simţeam ca un strigoi cum umblam aşa pe strada aceea, pe care altădată ştiam aproape pe toată lumea măcar din vedere. Deodată a trecut pe lîngă mine o maşinuţă cam rablagită, care a oprit şi a dat înapoi. Am văzut că mă priveşte cineva curios. Din maşină a coborît un bătrînel greoi şi s-a apropiat de mine. M-a întrebat:

— Nu eşti Willie Ashenden?

Atunci l-am recunoscut. Era băiatul doctorului şi fuseserăm colegi de şcoală. Trecuserăm împreună din clasă în clasă şi ştiam că a urmat meseria tatălui său şi i-a preluat clientela.

— Hei, ce mai faci? m-a întrebat din nou. Tocmai am trecut pe la casa parohială ca să-mi văd nepotul. Ştii, acum funcţionează acolo o şcoală pregătitoare, la care l-am înscris la începutul semestrului.

Era prost îmbrăcat şi cu o ţinută neîngrijită, dar avea un cap frumos şi mi-am dat seama că în tinereţe trebuie să fi fost deosebit de chipeş. Ciudat că nu observasem asta în şcoală.

— Eşti deja bunic? l-am întrebat.

— Şi încă de trei ori! a rîs el.

Pentru mine a fost un adevărat şoc. Respirase pe pămîntul ăsta, umblase pe el, ajunsese bărbat în toată firea, se însurase, făcuse copii care acum aveau la rîndul lor urmaşi. Judecînd după ţinuta lui, am înţeles că, în ciuda trudei neîncetate, a trăit toată viaţa în sărăcie. Avea maniera specifică doctorului de ţară – deschisă, inimoasă şi mieroasă. Viaţa lui era pe sfîrşite. Eu aveam capul plin de proiecte de cărţi şi piese, îmi făceam tot felul de

planuri de viitor, simţind că mai am încă înaintea mea o perioadă îndelungată de activitate şi bucurii ale vieţii, şi totuşi în clipa aceea mi-a trecut prin minte că, probabil, în ochii altora sînt tot un bătrînel, cum mi se părea şi el mie.

Am fost atît de zguduit, încît n-am avut prezenţa de spirit să-l întreb de fraţii lui, cu care mă jucasem în copilărie, sau de prietenii de demult cu care fusesem coleg sau tovarăş. După cîteva replici stupid de banale, l-am părăsit.

Am mers mai departe pînă la casa parohială – o clădire spaţioasă şi vastă, dar mult prea izolată pentru parohul actual, care-şi lua îndatoririle mai în serios decît unchiul meu, şi totodată mult prea mare pentru costul vieţii din momentul de faţă. Se afla în mijlocul unei grădini întinse şi era înconjurată de cîmpuri verzi. La intrare o tăbliţă pătrată anunţa că acolo există o şcoală pregătitoare pentru fiii de gentlemeni şi avea înscrise numele şi gradele didactice ale directorului. M-am uitat peste gard. Grădina era neîngrijită şi părăginită, iar heleşteul, în care mai pescuiam odinioară cîte o babuşcă, se mîlise. Proprietatea aferentă parohiei fusese parcelată pentru loturi de casă. De altfel prin preajmă erau şiruri de căsuţe de cărămidă legate între ele de drumuri proaste, cu hîrtoape. Am mers pe Uliţa Bucuriei. Acum şi aici răsăriseră case – bungalow-uri cu faţa spre mare. Fostul canton de la barieră devenise şi el o ceainărie destul de cochetă.

M-am plimbat în lung şi-n lat. Aveam impresia că existau nenumărate străzi cu căsuţe de cărămidă galbenă, dar nu ştiu cine le locuia, căci n-am văzut pe nimeni. Am coborît pînă în port. Era pustiu. Doar un cargobot era ancorat ceva mai departe de chei. Vreo cîţiva marinari şedeau în faţa unei magazii şi s-au uitat lung la mine cînd am trecut pe-acolo. Negoţul cu cărbune se dusese de rîpă, aşa că vasele de cărbuni nu mai veneau la Blackstable.

Apoi s-a apropiat momentul cînd trebuia să mă duc la Ferne Court, aşa că m-am întors la „Ursul şi cheia“. Hangiul îmi spusese că are o maşină Daimler pe care o închiriază şi aranjează să fiu dus cu ea la dejun. Cînd am ajuns, era deja trasă în faţa intrării – o maşină deschisă, dar probabil cel mai

vechi şi mai rablagit automobil de această marcă pe care-l văzusem vreodată. A tot icnit şi guiţat şi s-a hurducat, poticnindu-se şi bufnind furios din cînd în cînd, încît mă şi întrebam dacă o să ajung vreodată la destinaţie.

Dar lucrul cel mai extraordinar şi mai uluitor în legătură cu această maşină era faptul că mirosea exact ca vechiul landou pe care-l închiria unchiul în fiecare duminică dimineaţă pentru a merge la biserică. În fibra aceluia pătrunsese adînc un miros puternic de grajduri şi de paie putrede şi degeaba mi-am tot scormonit creierii, întrebîndu-mă de ce, după toţi aceşti ani, şi automobilul mirosea la fel. Nimic nu poate readuce trecutul în amintire mai tare ca un parfum ori o duhoare şi, uitînd de ţinutul pe care-l străbăteam în rabla aceea, m-am revăzut copil micuţ, aşezat pe canapeaua din faţă a landoului, cu tava cu anafură lîngă mine şi cu mătuşa în faţa mea, mirosind delicat a rufe curate şi a apă de colonie, cu pelerina ei de mătase neagră şi cu boneţica împodobită cu o pană, şi cu unchiul în sutană, cu un brîu lat de mătase reiată în jurul mijlocului său rotofei şi o cruce de aur atîrnîndu-i pe stomac de lanţul de aur prins în jurul gîtului.

— Ei, Willie, ai grijă să fii cuminte astăzi! Să nu-ţi tot răsuceşti capul în dreapta şi-n stînga şi să stai frumos la locul tău. Casa Domnului nu e un loc în care să te tolăneşti şi să te învîrteşti! Şi nu uita că tu trebuie să dai o pildă frumoasă celorlalţi băieţi, care nu au avut atîta noroc ca tine în viaţă.

Cînd am ajuns la Ferne Court, doamna Driffield se plimba cu Roy prin grădină. Cum am coborît din maşină, mi-au şi ieşit în întîmpinare.

— Tocmai îi arătam lui Roy florile, zise doamna Driffield, strîngîndu-mi mîna.

Apoi, cu un oftat, adăugă:

— Doar ele mi-au mai rămas.

Nu arăta cîtuşi de puţin îmbătrînită faţă de cînd o văzusem ultima oară, acum şase ani. Îşi purta doliul cu distincţie şi seriozitate. Avea un guler de *crêpe de Chine* alb şi manşete din acelaşi material. Am observat că Roy îşi pusese cravată neagră la costumul lui bleu, elegant. Presupun că o făcuse în semn de respect faţă de ilustrul dispărut.

— Să-ţi arăt doar puţin bordurile de ierburi şi pe urmă intrăm la masă, îmi spuse doamna Driffield.

Am făcut un tur prin grădină şi Roy s-a dovedit extrem de priceput. Cunoştea toate florile şi numele lor latineşti ţîşneau de pe limba lui ca ţigările dintr-un automat. De asemenea, îi spunea doamnei Driffield de unde ar trebui să-şi procure anumite soiuri, pe care trebuia neapărat să le aibă, şi ce deosebit de frumoase sînt altele,

— Vreţi să trecem prin biroul lui Edward? propuse doamna Driffield. L-am păstrat exact aşa cum era cînd trăia el. N-am schimbat nimic. E de mirare cîţi oameni vin să viziteze casa şi fireşte că, mai presus de toate, doresc să vadă încăperea în care lucra el.

Am intrat printr-o uşă deschisă. Pe birou era un vas cu trandafiri, iar pe o măsuţă rotundă, lîngă fotoliu, revista *Spectator*. În scrumiere erau aşezate pipele maestrului şi în călimară se mai afla cerneală. Scena era aranjată desăvîrşit. Nu ştiu de ce, dar camera părea ciudat de moartă. Căpătase deja izul muced al unui muzeu. Doamna Driffield se îndreptă spre bibliotecă şi, cu un zîmbet uşurel, pe jumătate jucăuş, pe jumătate trist, îşi trecu mîna prin dreptul a vreo şase volume legate în carton albastru.

— Ştii că Edward îţi admira foarte mult opera, mi-a zis. Îţi recitea adeseori cărţile.

— M-aş bucura grozav să pot s-o cred, i-am răspuns politicos.

Ştiam perfect că volumele nu se aflaseră acolo cu ocazia vizitei mele anterioare. Aşadar, cu un gest neglijent, am scos la întîmplare unul din ele şi mi-am trecut degetele peste muchia lui, ca să văd dacă are praf. N-avea. Atunci am dat jos o altă carte, de Charlotte Brontë, şi, în timp ce conversam mai departe, am făcut aceeaşi experienţă. Nu, nici pe cartea asta nu era praf. Deci n-am putut afla altceva decît că doamna Driffield e o gospodină excelentă şi că are o servitoare foarte conştiincioasă.

Am intrat în sufragerie, unde ni s-a servit o masă englezească bună, constînd din friptură de vacă şi budincă Yorkshire, şi am început să vorbim despre treaba la care se angajase Roy.

— Ştii, vreau să-l cruţ pe cît posibil pe dragul de Roy de trudă, zise doamna Driffield, aşa că am adunat laolaltă cît de mult material am putut. Fireşte că a fost destul de obositor, dar, totodată, şi foarte interesant. Am dat peste o mulţime de fotografii vechi, pe care trebuie neapărat să ţi le arăt.

După masă ne-am retras în salon şi am observat din nou cu ce tact desăvîrşit îl aranjase doamna Driffield. Era mai potrivit pentru văduva unui literat decît pentru soţia lui. Cretonul perdelelor şi al tapiţeriei, vazele cu tot soiul de flori şi plante, figurinele de porţelan de Dresda – toate purtau un uşor aer de regret. Parcă reflectau gînditoare la un trecut distins. Într-o zi răcoroasă ca asta mi-ar fi plăcut să ardă puţin foc în cămin, însă englezii sînt un neam nu numai conservator, ci şi rezistent: nu le vine deloc greu să-şi păstreze principiile, jertfind confortul altora. Aveam mari îndoieli că doamnei Driffield i-ar fi putut trece măcar prin cap posibilitatea de a aprinde focul înainte de 1 octombrie.

M-a întrebat dacă am mai văzut-o în ultima vreme pe doamna care mă adusese să dejunez la ei şi, din uşoara acreală a glasului său, am presupus că după moartea eminentului ei soţ lumea bună şi mondenă manifestase o tendinţă destul de netă de a nu o mai băga în seamă. Tocmai ne aşezam să vorbim despre defunct. Roy şi doamna Driffield îmi tot puneau întrebări meşteşugite, pentru a mă stîrni să-mi dezvălui amintirile, iar eu îmi păzeam cu multă încordare reflecţiile, pentru ca nu cumva, într-o clipă de neatenţie, să las să-mi scape ceea ce-mi propuneam să păstrez numai pentru mine. Însă deodată camerista cochet îmbrăcată a adus două cărţi de vizită pe o tăviţă.

— Sînt doi domni într-o maşină, coniţă, şi întreabă dacă le daţi voie să vadă casa şi grădina.

— Vai, ce plictiseală! strigă doamna Driffield, însă cu o repeziciune suspectă. Nu e nostim că tocmai adineauri vorbeam de oamenii care insistă să viziteze casa? N-am o clipă de linişte.

— Păi, atunci de ce nu le spui că regreţi, dar nu-i poţi primi? replică Roy cu ceea ce mi s-a părut a fi o vagă maliţie.

— A, nici prin cap nu mi-ar trece să fac una ca asta! Edward nu mi-ar fi îngăduit-o

Se uită la cărţile de vizită, apoi spuse:

— Îmi pare rău că n-am ochelarii la mine.

Mi le trecu mie. Pe una din ele se putea citi „Henry Beard MacDougal, Universitatea Statului Virginia“, iar cu creionul era scris „Conferenţiar de literatură engleză“. Celălalt era „Jean-Paul Underhill“ şi adresa lui din New York era menţionată jos.

— A, americani! zise doamna Driffield. Spune-le că voi fi încîntată să-i primesc!

Curînd camerista îi introduse pe străini. Amîndoi erau tineri, înalţi şi laţi în spate, cu feţe oacheşe, pătrate, fără barbă sau mustăţi şi cu ochi frumoşi. Amîndoi aveau ochelari cu rame de baga şi părul pieptănat pe spate, fără cărare. Amîndoi purtau costume englezeşti, în mod clar foarte noi. Amîndoi erau uşor stînjeniţi, dar altfel limbuţi şi extrem de politicoşi. Explicară că întreprind un tur literar al Angliei şi, fiind admiratori ai lui Edward Driffield, îşi îngăduiseră să facă o haltă aici în drumul lor spre Rye, unde aveau să viziteze casa lui Henry James, cu speranţa că li se va îngădui să vadă un loc sfinţit de atîtea asociaţii spirituale. Referirea la Rye nu-i pică prea bine doamnei Driffield, care le zise:

— Am auzit că au acolo nişte terenuri foarte bune de golf.

Ni-i prezentă şi nouă pe cei doi americani. Mă umplu de admiraţie capacitatea lui Roy de a se ridica şi la nivelul acestui prilej. Reieşi că a ţinut conferinţe la Universitatea Statului Virginia şi că a fost găzduit chiar de un distins membru al corpului profesoral. Fusese o experienţă de neuitat. Nici nu mai ştia ce-l impresionase mai mult: ospitalitatea extrem de generoasă cu care-l înconjuraseră aceşti şarmanţi virginieni sau interesul lor inteligent pentru artă şi literatură. Întrebă ce mai face cutare şi cum o mai duce cutărică. Legase acolo prietenii de o viaţă şi s-ar fi zis că absolut toate persoanele pe care le cunoscuse erau bunătatea, blîndeţea şi inteligenţa personificate. Curînd tînărul profesor ajunse să-i spună lui Roy cît de tare-i plac cărţile lui, iar acesta îi răspundea cu modestie care-i fusese ţelul în

cutare sau cutare volum şi cît de conştient era că nu izbutise nici pe departe să-l atingă. Doamna Driffield le asculta conversaţia cu o înţelegere zîmbitoare, dar aveam sentimentul că surîsul ei începe să fie un pic crispat. Poate că şi Roy avu aceeaşi senzaţie, căci deodată izbucni în stilul lui entuziast şi zgomotos:

— Ei, dar lăsaţi, că doar nu doriţi să vă plictisesc eu cu fleacurile mele. Mă aflu aici doar pentru că doamna Driffield mi-a făcut marea onoare să-mi încredinţeze sarcina de a scrie *Viaţa lui Edward Driffield*.

Fireşte că acest lucru îi interesă enorm pe vizitatori.

— Şi vă rog să mă credeţi că e de muncă, nu glumă, spuse Roy, imitînd în joacă stilul americanilor. Noroc că mă bucur de ajutorul doamnei Driffield, care n-a fost numai soţia desăvîrşită a răposatului, ci şi admirabila lui secretară şi stenografă. Materialele pe care mi le-a pus ea la dispoziţie sînt atît de uluitor de perfecte, încît de fapt mie nu-mi rămîne altceva de făcut decît să profit de hărnicia ei şi de… de zelul ei afectuos.

Doamna Driffield se uită cu modestie sfioasă la covor şi tinerii americani îşi întoarseră spre ea ochii lor mari şi negri, în care puteai citi înţelegere, interes şi respect. După o altă scurtă conversaţie – parţial despre literatură, dar şi despre golf, căci străinii recunoscură că speră să apuce să facă o partidă, două la Rye, iar aici Roy a fost iarăşi pe fază, căci le spuse să aibă grijă de cutare sau cutare obstacol de pe terenul acela şi că speră că vor veni să joace şi cu el la Sunningdale cînd se vor întoarce la Londra –, după aceea, spuneam, doamna Driffield se ridică şi se oferi să le arate biroul şi dormitorul lui Edward şi, fireşte, grădina. Roy se ridică şi el în picioare, fiind în mod evident înclinat să-i însoţească. Însă doamna Driffield îi zîmbi uşor. Gestul ei a fost agreabil, dar ferm.

— Vai, Roy, dar nu te mai deranja să vii cu noi! Îi conduc eu. Rămîi aici şi ţine-i companie domnului Ashenden.

— A, da, da, sigur! Bineînţeles.

Străinii îşi luară bun-rămas de la noi, iar Roy şi cu mine ne instalarăm înapoi în fotoliile cu tapiţerie de creton.

— Încîntătoare camera asta, îmi zise el.

— Chiar aşa.

— Ştii, dragă, că Amy a trebuit să muncească din răsputeri ca s-o facă ce e acum? Bătrînul a cumpărat casa asta cu vreo doi sau trei ani înainte de căsătoria lor. Ea a încercat să-l determine s-o vîndă, dar el s-a împotrivit. În unele privinţe era tare încăpăţînat. Vezi tu, clădirea a aparţinut unei anume domnişoare Wolfe, al cărei vătaf fusese tatăl lui, şi el spunea că în copilărie numai gîndul ăsta îl avusese: să ajungă stăpîn aici. Iar acum, că pusese mîna pe casă, era hotărît s-o păstreze. Ţi-ai fi zis că ar fi ultimul lucru care i-ar trece prin cap – să se stabilească exact într-un loc unde toată lumea ştia fiecare amănunt despre obîrşia lui şi aşa mai departe. Odată biata Amy tocmai era pe punctul de a angaja o slujnică, cînd a descoperit că era o strănepoată de frate de-a lui Edward. Cînd a venit Amy aici, casa era mobilată de la mansardă pînă în pivniţă exact ca în Tottenham Court Road1. Ştii şi tu genul ăla – covoare turceşti, bufete de mahon, scaune şi fotolii de pluş în salon şi marchetărie modernă. Asta era ideea lui despre mobilarea unei case de gentleman. Amy zice că era pur şi simplu groaznică. Dar n-a lăsat-o să schimbe nimic, aşa că a trebuit să fie foarte vicleană şi să procedeze cu maximum de tact. Zice că pur şi simplu nu era în stare să stea într-o asemenea casă. Fiind în schimb hotărîtă să pună lucrurile la punct, a trebuit să le modifice unul cîte unul, fără ca el să bage de seamă. Mi-a zis că lupta cea mai mare a avut-o cu masa lui de scris. Nu ştiu dacă ai observat-o pe cea care e acum în biroul lui. E o mobilă bună, de epocă. Nu m-aş da în lături s-o folosesc chiar eu. Ei bine, ce avea el era un birou american dintr-ăla oribil, cu rulou. Zicea că-l are de ani şi ani de zile, că a scris acolo cel puţin zece cărţi şi că nu vrea nici în ruptul capului să se despartă de el. N-avea nici un fel de simţ estetic. Întîmplarea făcuse să fie ataşat de mobila asta, pentru că o avea de atîta amar de ani. Trebuie neapărat s-o pui pe Amy să-ţi povestească felul în care a izbutit pînă la urmă să se descotorosească de biroul ăla. E o istorie de-a dreptul fantastică. Amy e o femeie remarcabilă, după cum ţi-ai dat seama. De obicei obţine ceea ce îşi pune în cap.

— Asta am observat şi eu.

Nu-i luase prea mult timp să-l mături din cale pe Roy cînd acesta dăduse semne că ar dori să-i însoţească pe vizitatori prin casă. Roy mă fulgeră cu privirea, dar începu imediat să rîdă. Nu era băiat prost. Adăugă:

— Nu cunoşti America aşa cum o cunosc eu. Ăştia preferă întotdeauna un şoarece viu unui leu mort. E şi unul din motivele pentru care îi iubesc pe americani.

Capitolul al XXV-lea

Cînd doamna Driffield se întoarse la noi, după ce-i expediase pe cei doi pelerini ca să-şi continue călătoria, avea sub braţ o mapă.

— Ce tineri drăguţi! ne zise ea. Ce n-aş da ca şi pe tinerii din Anglia să-i intereseze atît de intens literatura! Le-am dat fotografia aceea a lui Edward pe patul de moarte şi ei mi-au cerut şi o poză de-a mea, aşa că le-am dăruit-o cu autograf.

Apoi adăugă pe un ton graţios:

— Vai, Roy, să ştii că i-ai impresionat extraordinar! Ziceau că a fost un adevărat privilegiu pentru ei să te poată cunoaşte.

— Ei, de, ştii doar… Am conferenţiat de atîtea ori în America… răspunse Roy cu multă modestie.

— A, da, dar să ştii că ţi-au citit şi cărţile! Ziceau că ce le place mult la ele este că sînt atît de virile.

Mapa era de fapt un album mare cu fotografii vechi: grupuri de şcolari, printre care pe un ţînc cu părul zbîrlit l-am recunoscut ca fiind Driffield doar pentru că mi l-a arătat văduva lui, echipe de rugbi în care se afla şi Driffield, puţin mai mărişor, apoi poza unui tînăr matroz cu tricou şi haină de ploaie – Driffield cînd fugise de acasă pentru a se angaja pe un vas.

— Iată şi o fotografie de cînd s-a însurat prima dată, zise doamna Driffield.

Pe atunci purta barbă şi pantaloni cadrilaţi, alb cu negru. La butonieră avea un trandafir mare, alb, garnisit cu planta numită părul fetei, iar pe masa de lîngă el se odihnea un joben foarte înalt.

— Şi iat-o şi pe mireasă, zise doamna Driffield, încercînd să nu zîmbească.

Biata Rosie! Văzută de un fotograf de la ţară acum peste patruzeci de ani, făcea o figură grotescă. Stătea îngrozitor de ţeapănă în dreptul unui decor

reprezentînd un castel, cu un buchet mare în mînă. Rochia îi era înzorzonată cu tot felul de volănaşe, cu talia strînsă de tot şi cu turnură. Purta breton, care-i venea pînă peste ochi. În cap avea o coroniţă de flori de portocal, înălţată mult pe părul ei abundent, şi din ea se revărsa pe spate un văl lung. Numai eu ştiam ce atrăgătoare trebuie să fi fost.

— Arată înfiorător de ordinară! zise Roy.

— Păi, aşa şi era, murmură doamna Driffield.

Ne-am mai uitat şi la alte poze de-ale lui Edward, unele care i se făcuseră cînd începea să fie mai bine cunoscut, altele de pe vremea cînd purta doar mustaţă şi altele de mai tîrziu, cînd n-o mai avea nici pe aceasta. Îi vedeai faţa tot mai subţire şi mai încreţită. Banalitatea încăpăţînată a feţei lui din primele portrete se distila treptat într-un rafinament obosit. Vedeai parcă schimbările pe care i le aduseseră experienţa, gîndirea intensă şi realizarea ambiţiilor. M-am mai uitat o dată la fotografia tînărului marinar şi am avut senzaţia că aş discerne deja în ea o urmă a acelei detaşări care mi s-a părut atît de marcată în pozele de la o vîrstă mai înaintată şi pe care o simţisem şi eu cu ani în urmă, cînd îl întîlneam în carne şi oase. Faţa pe care o vedeai era o mască, iar acţiunile pe care le executa n-aveau nici o importanţă. Aveam impresia că omul adevărat, rămas necunoscut şi singur, era doar o stafie care umbla tăcută şi nevăzută pe drumul dintre autorul cărţilor lui şi omul care trăia viaţa lui. Am zîmbit cu detaşare ironică în faţa celor două păpuşi pe care lumea le lua drept Edward Driffield. Îmi dau bine seama că în ceea ce am scris despre el nu am înfăţişat un bărbat viu, stînd pe propriile lui picioare, împlinit, cu motivaţii uşor de înţeles şi cu acţiuni logice. Nici n-am încercat s-o fac. Mă bucur că pot lăsa această sarcină pe seama penei mult mai iscusite a lui Alroy Kear.

Am dat peste fotografiile pe care i le făcuse lui Rosie Harry Retford, actorul. Iar apoi peste una a portretului pe care i-l pictase Lionel Hillier. Am simţit un cuţit în inimă. Aşa mi-o aminteam cel mai bine. În ciuda rochiei demodate, acolo era vie, vibrînd de pasiunea care o stăpînea. Avea aerul că toată fiinţa ei e gata să înfrunte asaltul dragostei.

— Face impresia unei fetişcane zdravene de la ţară, zise Roy.

— În cazul în care îţi plac lăptăresele, răspunse doamna Driffield. Întotdeauna mi s-a părut că are o mutră de negresă albă.

Ăsta era epitetul pe care doamna Trafford i-l aplica mereu cu mare plăcere, Rosie avînd buzele groase şi nasul lătăreţ. Într-adevăr, descrierea cuprindea un pic de adevăr supărător. Dar ce ştiau ăştia cum era părul ei, aur argintiu, şi cum era pielea ei, argint auriu! Habar n-aveau ei de zîmbetul ei fermecător!

— Nu era cîtuşi de puţin ca o negresă albă, le-am zis eu. Era virginală ca zorile. Era ca Hebe1. Era ca o floare de ceai, ca un trandafir chinezesc.

Doamna Driffield surîse şi schimbă o privire cu Roy.

— Doamna Trafford mi-a vorbit o mulţime despre ea. N-aş vrea să par ranchiunoasă, dar mă tem că nu prea pot crede că ar fi fost o femeie prea agreabilă.

— Tocmai în privinţa asta vă înşelaţi, i-am replicat. Era o femeie foarte agreabilă. N-am văzut-o niciodată pierzîndu-şi cumpătul. Era suficient să spui că doreşti un lucru şi ţi-l dădea. N-am auzit-o să spună vreodată un lucru dezagreabil despre cineva. Avea o inimă de aur.

— Era îngrozitor de şleampătă şi de neglijentă. Casa ei era întotdeauna într-un hal fără de hal. Îţi venea greu să te aşezi pe un scaun, de prăfuit ce era, şi nimeni n-ar fi avut curajul să se uite prin colţurile camerelor. Şi la fel era şi cu propria ei persoană. Pur şi simplu nu era în stare să-şi pună fusta drept şi întotdeauna îi ieşeau jupoanele de două degete ori într-o parte, ori într-alta.

— Dar nu-i păsa de asemenea lucruri. Şi nici n-o făceau mai puţin frumoasă. Şi pe cît era de frumoasă, pe atît era de bună.

Roy izbucni în rîs, iar doamna Driffield îşi duse mîna la gură ca să-şi ascundă surîsul.

— Ei, haide-haide, domnule Ashenden, mergi cam prea departe! zise ea. La urma urmei, hai să le spunem lucrurilor pe nume: era nimfomană.

— Cuvîntul ăsta mi se pare de-a dreptul stupid, i-am răspuns.

— Ei bine, atunci să spunem doar că e imposibil să fi fost o femeie foarte bună, din moment ce l-a tratat pe bietul Edward aşa cum a făcut-o.

Bineînţeles însă că pînă la urmă asta s-a dovedit doar o binecuvîntare deghizată. Dacă n-ar fi fugit cu altul, el ar fi trebuit să poarte povara în spinare tot restul vieţii şi, fiind handicapat astfel, n-ar mai fi putut ajunge nicicînd la poziţia pe care a atins-o în lumea literelor. Şi, în orice caz, rămîne un adevăr nedezminţit că-l înşela în văzul tuturor. Se dădea oricui, fără alegere, fiindcă era stricată rău, după cîte am auzit.

— Dumneavoastră pur şi simplu nu înţelegeţi. Era o femeie foarte simplă. Avea instincte perfect sănătoase. Îi plăcea grozav să-i facă pe oameni fericiţi. Iubea cu adevărat dragostea.

— Asta numeşti dumneata dragoste?

— Mă rog, atunci să zicem actul amorului. Era afectuoasă din fire. Cînd îi plăcea cineva, era absolut firesc să se culce cu el. Şi nici nu se gîndea prea mult înainte s-o facă. Nu era vorba de viciu şi nu era vorba nici de lascivitate. Aşa era firea ei. Se dăruia la fel de firesc cum ne dăruieşte soarele căldură sau floarea parfum. Pentru ea era o bucurie şi îi plăcea să le aducă bucurii şi celorlalţi. Dar asta n-avea nici o înrîurire asupra caracterului ei: rămînea sinceră, lipsită de răsfăţ sau de afectare.

Doamna Driffield făcu o mutră de parcă ar fi înghiţit o doză de ricin şi s-ar fi străduit acum să-şi alunge gustul greţos din gură sugînd o lămîie.

— Nu prea înţeleg. Dar, pe de altă parte, mă văd silită să recunosc că n-am înţeles niciodată ce a găsit Edward la ea.

— Dar el avea vreo idee că ea se ţine cu tot soiul de tipi? întrebă Roy.

— Sînt sigură că nu! se repezi ea să răspundă.

— Înseamnă, doamnă Driffield, că-l consideraţi mult mai prost decît aş îndrăzni eu să o fac.

— Păi, atunci de ce s-ar fi complăcut în situaţia asta?

— Mde, cred că la întrebarea asta aş putea să vă dau un răspuns. Vedeţi, ea nu era o femeie care să fi inspirat vreodată iubire, ci doar afecţiune. Ar fi fost absurd să fie gelos pe ea. Ea nu era altfel decît un iaz adînc şi limpede dintr-un luminiş în mijlocul pădurii. E o plăcere divină să te cufunzi în el şi apa lui nu e nici mai puţin răcoroasă, nici mai puţin cristalină doar pentru că înaintea ta s-ar fi scăldat în el un vagabond, un cerşetor şi un pădurar.

Roy rîse din nou şi de data asta doamna Driffield nu-şi mai ascunse zîmbetul subţire.

— E comic să te audă cineva vorbind atît de liric! rîse Roy.

Mi-am înăbuşit un oftat. Am observat că tocmai atunci cînd sînt cum nu se poate mai serios, oamenii sînt înclinaţi să rîdă de mine. Realitatea este că, recitind după trecerea anilor pasaje pe care le-am scris din preaplinul inimii, chiar şi eu m-am simţit uneori ispitit să rîd. Foarte probabil, există în mod firesc o oarecare doză de absurditate într-o emoţie sinceră, dar zău că nu-mi pot închipui de ce ar trebui să fie aşa, în afară de cazul cînd omul – acest locuitor efemer al unei planete insignifiante –, în pofida tuturor chinurilor şi strădaniilor lui, rămîne doar o glumă a unei minţi eterne.

Am văzut că doamna Driffield vrea să mă întrebe ceva, dar se simte oarecum stînjenită.

— Dumneata crezi că el ar fi reprimit-o în casă dacă ea ar fi vrut să se întoarcă? rosti totuşi ea.

— Dumneavoastră l-aţi cunoscut mult mai bine decît mine. Personal, aş zice că nu. După părerea mea, odată ce epuizase o emoţie, nu-l mai interesa persoana care i-o stîrnise. Aş zice că în firea lui se îmbinau în mod ciudat simţămintele puternice şi o împietrire totală.

— Nu înţeleg cum poţi spune una ca asta! sări Roy. A fost cel mai de treabă om pe care l-am cunoscut.

Doamna Driffield mă privi intens, iar apoi plecă ochii.

— Mă întreb ce s-a ales de ea după ce s-a dus în America, întrebă Roy.

— Ştiu că s-a măritat cu Kemp, îi răspunse doamna Driffield. Am auzit că şi-au luat alt nume. Bineînţeles că pe aici n-au mai îndrăznit să-şi arate mutrele.

— Şi cînd a murit?

— O, e moartă de vreo zece ani!

— Dar de unde le-aţi aflat pe toate astea? am întrebat eu.

— De la Harold Kemp, fiul, care se ocupă de ceva afaceri la Maidstone. Lui Edward nu i-am spus niciodată. Pentru el era moartă şi îngropată de ani şi ani de zile, aşa că mi-am zis că n-are rost să-i mai stîrnesc amintiri din

trecut. Întotdeauna e util să intri în pielea altora, aşa că mi-am zis că de-aş fi fost în locul lui, n-aş fi vrut să mi se mai pomenească de un episod nefericit din tinereţe. Nu crezi că am dreptate?

Capitolul al XXVI-lea

Foarte amabilă, doamna Driffield s-a oferit să mă trimită înapoi la Blackstable cu automobilul ei, dar eu am preferat să merg pe jos. I-am făgăduit să cinez în seara următoare la Ferne Court, iar între timp să aştern pe hîrtie tot ce-mi puteam aminti despre cele două perioade în care îl văzusem mai des pe Edward Driffield. Mergînd pe drumul ce şerpuia şi pe care nu m-am întîlnit cu nimeni, mă gîndeam vag ce-o să spun. Nu ne învaţă mai-marii noştri că stilul reprezintă arta omisiunii? Dacă aşa stau lucrurile, cu siguranţă că aveam să scriu un text foarte drăguţ şi mi se părea chiar că e păcat ca Roy să-l folosească doar ca material documentar. Am chicotit în sinea mea, gîndindu-mă ce bombă aş putea face să le explodeze în nas dacă aş avea chef. Exista o persoană care ar fi putut să le spună tot ce doreau ei să afle despre Edward Driffield şi despre primul lui mariaj, dar îmi propuneam ca acest adevăr să-l păstrez numai pentru mine. Ei o socoteau moartă pe Rosie. Ei bine, se înşelau: Rosie era mai vie ca oricînd.

Aflîndu-mă eu la New York cu ocazia montării unei piese şi sosirea mea fiind trîmbiţată în dreapta şi în stînga de foarte energicul agent de presă şi publicitate al teatrului, într-o bună zi am primit o scrisoare ce m-a intrigat ca scris: adresa fusese aşternută pe plic de o mînă pe care o cunoşteam, dar nu izbuteam s-o leg de o persoană anume. Scrisul era mare, rotund şi ferm, dar necultivat. Mi-era atît de familiar, încît mă scotea din fire neputinţa mea de a-mi aminti despre cine e vorba. Sigur că ar fi fost mult mai înţelept să deschid scrisoarea imediat, dar în loc s-o fac, mă tot uitam la plic şi-mi scormoneam creierii. Există scrisuri pe care nu pot să le văd fără un mic fior de spaimă şi scrisori care par atît de plicticoase din capul locului, încît o săptămînă întreagă nu ajung să mă hotărăsc să le deschid. Cînd, în cele din urmă, am rupt plicul, ceea ce am citit mi-a dat un simţămînt neobişnuit. Începea fără nici o introducere:

Tocmai am văzut că te afli la New York şi aş vrea să te revăd. Nu mai stau acolo, ci la Yonkers, deci nu prea departe, şi dacă ai un automobil la dispoziţie, ajungi într-o jumătate de oră. Presupun că eşti foarte ocupat, aşa că te las să-ţi alegi singur momentul liber. Cu toate că au trecut mulţi ani de cînd nu ne-am mai văzut, nădăjduiesc că nu ai uitat-o pe vechea ta prietenă Rose Iggulden (fostă Driffield).

M-am uitat la adresă – „The Albemarle“, evident un hotel sau un bloc, apoi numele unei străzi şi localitatea Yonkers. M-a trecut un fior, de parcă aş fi simţit paşii cuiva călcîndu-mi pe mormînt. În toţi anii care trecuseră mi se mai abătuseră uneori gîndurile la Rosie, dar în ultimul timp îmi tot spuneam că, fără doar şi poate, trebuie să fi murit. O clipă m-a nedumerit numele. De ce Iggulden şi nu Kemp? Pe urmă mi-a dat prin gînd că, probabil, cînd au fugit din Anglia, au adoptat amîndoi acest nume, şi el cunoscut în comitatul Kent. Primul impuls a fost să-mi caut o scuză şi să nu mă duc s-o văd – întotdeauna mă simt stînjenit cînd revăd oameni după foarte multă vreme –, dar pe urmă m-a apucat curiozitatea. Voiam să văd cum mai arată şi să aud ce i s-a mai întîmplat. La sfîrşitul săptămînii urma să mă duc la Dobb’s Ferry, ceea ce însemna că trebuia să trec prin Yonkers. Deci i-am scris că voi veni la ea sîmbătă, pe la ora patru.

The Albemarle era un bloc uriaş, relativ nou, şi părea să fie locuit de oameni care o duceau bine. Un portar negru, în uniformă, a telefonat sus ca să mă anunţe şi un alt negru m-a dus cu liftul. Eram neobişnuit de emoţionat. O fată de culoare mi-a deschis uşa apartamentului.

— Poftiţi, poftiţi! Doamna Iggulden vă aşteaptă.

Am fost poftit într-o cameră de zi care slujea şi de sufragerie, căci la un capăt avea o masă pătrată de stejar masiv, sculptat, un bufet şi patru scaune din acelea pe care fabricanţii de la Grand Rapids ţi le-ar prezenta fără doar şi poate ca fiind în stil iacobit. Dar celălalt capăt al încăperii era mobilat cu o garnitură în stil Louis XV, aurită şi tapiţată cu damasc bleu pal. Mai erau acolo o mulţime de mescioare şi măsuţe bogat sculptate şi ornamentate, pe care se aflau porţelanuri de Sèvres cu decoraţii rococo poleite şi cu bronzuri reprezentînd nuduri de femei înconjurate de voaluri fluturînd ca bătute de

uragan, pentru a ascunde în mod artistic unele părţi ale trupului, aşa cum cerea simţul decenţei, şi fiecare ţinea în mîna întinsă aşa, în joacă, o lampă electrică. Iar gramofonul era extrem de impresionant, cum nu mai văzusem pînă atunci decît în vitrine: aurit peste tot, avînd forma unei litiere şi cu picturi de curteni cu doamnele lor, în stilul lui Watteau.

După ce am aşteptat vreo cinci minute, s-a deschis o uşă şi Rosie a venit la mine cu paşi vioi. Mi-a întins amîndouă mîinile:

— Ei, ce surpriză frumoasă! Mi-e şi ruşine să mă gîndesc cîţi ani au trecut de cînd nu ne-am mai întîlnit! Te rog, scuză-mă o clipă.

Se duse pînă la uşă şi strigă:

— Jessie, poţi să aduci ceaiul! Ai grijă să clocotească bine apa.

Pe urmă se întoarse către mine:

— Nici nu-ţi poţi închipui cîtă bătaie de cap am avut ca s-o învăţ pe fata asta să facă ceaiul ca lumea..

Rosie trebuie să fi avut cel puţin şaptezeci de ani. Purta o rochiţă foarte cochetă, de şifon verde, fără mîneci, cu decolteu pătrat, foarte scurtă şi cu multe strasuri. O prindea de minune, dar îi cam pocnea pe trup. După formele pe care le avea, am dedus că poartă corset elastic. Unghiile îi erau vopsite în stacojiu şi-şi pensa sprîncenele. Era corpolentă şi făcuse puţină guşă. Pielea de pe sîni, cu toate că şi-o pudrase abundent, era roşie şi tot roşie îi era şi faţa, însă arăta bine, sănătoasă şi vioaie. Părul nu i se rărise deloc, dar îi încărunţise: îl purta tăiat scurt şi făcut permanent. Cînd era tînără, avea părul moale, ondulat natural, pe cînd aceste bucle ţepene, cu aerul că acum ar fi ieşit de sub mîinile coaforului, păreau s-o schimbe mult mai mult faţă de trecut. De fapt lucrul care rămăsese cel mai puţin alterat la ea era zîmbetul, care-şi păstrase încă acea dulceaţă copilăroasă şi năstruşnică. N-avusese niciodată dinţi prea frumoşi, căci nu erau nici regulaţi, nici de o formă frumoasă. Îi înlocuise însă cu o dantură absolut uniformă şi strălucitoare ca zăpada – în mod evident cei mai buni care se puteau cumpăra.

Subreta de culoare aduse un serviciu de ceai foarte încărcat, cu sandvişuri cu pate, prăjiturele, bomboane, cuţitaşe, furculiţe şi şerveţele

minuscule. Totul era foarte elegant şi pus la punct.

— Iată un lucru de care n-am putut să mă lipsesc niciodată: ceaiul, zise Rosie, servindu-se din brioşele fierbinţi cu unt. De fapt asta este singura masă copioasă pe care o iau, cu toate că ştiu că n-ar trebui s-o mănînc nici pe asta. Doctorul mă tot bate la cap: „Doamnă Iggulden, cum vreţi să slăbiţi dacă mîncaţi şase prăjiturele la ceai?“

Îmi zîmbi şi mă făcu să mă gîndesc deodată că, în ciuda părului coafat cu buclişoarele acelea, în pofida pudrei şi a grăsimii, Rosie era aceeaşi dintotdeauna. Continuă:

— Dar eu asta zic: „Las’ că nu strică să-ţi mai faci şi cîte un chef din cînd în cînd“.

Întotdeauna mi se păruse că e cum nu se poate mai uşor să faci conversaţie cu ea. Foarte curînd ajunseserăm deja să sporovăim de parcă n-ar fi trecut mai mult de o săptămînă, două de cînd nu ne mai văzuserăm.

— Te-ai mirat cînd ai primit scrisoarea mea? Am pus acolo şi Driffield, ca să ştii de la cine e. Ne-am luat numele Iggulden cînd am sosit în America. George a avut o mică neplăcere cînd a plecat din Blackstable – poate că ai auzit de ea – şi s-a gîndit că într-o ţară nouă n-ar fi rău să păşească cu dreptul şi cu un nume nou. Înţelegi ce vreau să spun?

Am încuviinţat vag din cap.

— Bietul George! A murit acum zece ani, ştii?

— Îmi pare foarte rău.

— Ei, de, cam îmbătrînise! Trecuse bine de şaptezeci de ani, măcar că dacă te uitai la el, nu ţi-ar fi venit să crezi. Pentru mine a fost o mare lovitură. Nici o femeie nu şi-ar fi putut dori un soţ mai bun decît mi-a fost el mie. Niciodată nu mi-a spus vreo vorbă aspră din ziua în care ne-am luat pînă în cea cînd a murit. Şi mă bucur că pot să-ţi spun că nu m-a lăsat cîtuşi de puţin săracă, ba chiar dimpotrivă.

— A, ce bine-mi pare!

— Da, da, să ştii că aici s-a descurcat foarte bine. S-a băgat în construcţii – întotdeauna îi plăcuse lui branşa asta – şi s-a angajat la firma Tammany. Întotdeauna zicea că cea mai mare greşeală pe care a făcut-o a fost să nu

vină încoace cu douăzeci de ani mai devreme. I-a plăcut ţara asta de cum a păşit pe pământul ei. Avea multă viaţă şi mişcare în el şi aici tocmai de asta e nevoie. Era omul cel mai nimerit să dea lovitura.

— Nu te-ai mai întors niciodată în Anglia?

— Nu. Nici n-am avut vreodată chef. George mai zicea uneori că să ne ducem, ştii, doar aşa, într-o plimbare, însă n-am ajuns s-o facem niciodată şi acum, că el nu mai este, nu mă mai îndeamnă deloc inima. Mă tem că Londra mi s-ar părea mai mult moartă decît vie după ce-am văzut New York-ul. Ştii, noi acolo am locuit. Aici, la Yonkers, m-am mutat abia după moartea lui.

— Dar ce te-a făcut să alegi tocmai localitatea asta?

— Păi, m-a atras întotdeauna. Îi şi spuneam lui George: „Cînd ieşi la pensie, mergem să stăm la Yonkers“. Pentru mine e un piculeţ cam ca Anglia – Maidstone sau Guildford sau ceva în genul ăsta.

Am zîmbit, dar de fapt înţelegeam ce vrea să spună: în ciuda gălăgiei tramvaielor şi claxoanelor, a cinematografelor şi firmelor luminoase, Yonkers, cu strada principală şerpuitoare, are întrucîtva aerul unui tîrg englezesc care a luat-o razna.

— Bineînţeles că uneori stau şi mă tot întreb ce-or mai fi făcînd toţi ăia de la Blackstable. Presupun că între timp cei mai mulţi dintre ei or fi murit şi foarte probabil că şi ei mă cred moartă.

— N-am mai fost pe-acolo de treizeci de ani.

În momentul acela încă nu aflasem că zvonul morţii lui Rosie ajunsese la Blackstable. Presupun că cineva a dus vestea că a murit George Kemp şi aşa s-a născut greşeala.

— Probabil pe-aici nu ştie nimeni că ai fost prima soţie a lui Edward Driffield…

— A, nu! Dacă ar fi ştiut, aş fi avut tot timpul reporterii pe cap, bîzîind prin apartament ca un roi de albine. Ştii că uneori aproape că nu mă puteam ţine să nu rîd cînd ieşeam în lume să joc bridge pe undeva şi-i auzeam pe oameni discutînd despre cărţile lui Ted. Americanii se dau în vînt după ele. Mie nu mi s-au părut niciodată chiar aşa de grozave.

— Nici nu prea erai tu pasionată de romane, nu?

— Îmi plăcea mai mult istoria, dar acum nu prea mai am timp de citit. Duminica e ziua mea cea mai bună. Ziarele de duminică de aici mi se par splendide. În Anglia n-aveţi nici pe departe aşa ceva! Şi pe urmă bineînţeles că joc foarte mult bridge. Sînt pur şi simplu nebună după sistemul contract.

Mi-a venit în minte că în adolescenţă, cînd am cunoscut-o pe Rosie, mă impresionase priceperea ei incredibilă la whist. Acum cred că ştiu ce gen de jucătoare de bridge era: iute, îndrăzneaţă şi precisă – un partener excelent şi un adversar periculos.

— Ai rămîne mut să auzi ce zarvă au făcut ăştia de-aici cînd a murit Ted. Ştiam eu că e foarte preţuit, dar habar n-am avut că e chiar aşa un grangur. Ziarele erau pline de numele lui şi de poze de-ale lui şi de-ale proprietăţii Ferne Court. El zisese întotdeauna că într-o bună zi vrea să se instaleze în casa aia. Dar ce i-o fi venit să se însoare cu sora aia medicală? Întotdeauna am crezut c-o s-o ia pe doamna Trafford. Dar n-au avut copii, nu?

— Nu.

— Lui Ted i-ar fi plăcut să aibă cîţiva copii. A fost o mare lovitură pentru el că eu nu i-am mai putut face nici unul după ăla, primul.

— N-am ştiut că aţi avut vreodată un copil! am exclamat surprins.

— Ba da, am avut, de-aia m-a şi luat Ted de nevastă, dar mi-a fost foarte-foarte rău cînd a venit pe lume şi doctorii mi-au zis să nu mai fac altul. Dacă ar fi trăit biata fetiţă, cred că n-aş mai fi fugit niciodată cu George. A murit la şase ani. Şi era o păpuşică delicioasă. Şi frumoasă ca o cadră.

— Dar n-ai pomenit niciodată de ea!

— Nu, nu eram în stare să vorbesc de ea. A făcut meningită şi am dus-o la spital. I-au dat o rezervă şi ne-au lăsat să stăm cu ea. N-am să pot uita prin cîte a trecut, cum ţipa… ţipa tot timpul şi nimeni nu putea să-i vină în ajutor.

Glasul lui Rosie se frînse.

— Asta era moartea pe care a descris-o Driffield în *Paharul vieţii*?

— Da, asta e. Întotdeauna mi s-a părut o mare ciudăţenie din partea lui Ted. Nu era nici el în stare să vorbească de copil, cum nu eram nici eu, dar a

aşternut totul pe hîrtie. N-a lăsat deoparte nici un amănunt. Pînă şi fleacurile pe care nici nu le-am băgat de seamă în momentul acela el le-a pus în carte şi atunci mi-am amintit şi eu de ele. Ai zice, poate, că ar fi fost fără inimă, dar nu e adevărat. N-a fost deloc stană de piatră. Era la fel de înnebunit ca şi mine. Cînd ne întorceam seara acasă, plîngea ca un copil. Tare ciudat om, nu?

Paharul vieţii era cartea care stîrnise furtuna aceea de proteste şi tocmai moartea copilului şi episodul imediat următor aduseseră în mod special pe capul lui Driffield şuvoiul de insulte vehemente. Îmi aminteam perfect descrierea aceea. Era zguduitoare şi nu te lăsa să dormi. N-avea în ea nimic sentimental. Nu storcea lacrimile cititorului, ci mai degrabă îi stîrnea mînia că un copilaş poate fi supus la asemenea suferinţe cumplite. Simţeai că în ziua Judecăţii de Apoi Dumnezeu va trebui să dea socoteală pentru asemenea lucruri. Era o scriere deosebit de viguroasă.

Dar dacă acest episod era preluat din viaţa reală, oare acelaşi lucru se putea spune şi despre cel următor? Căci acela şocase publicul din ultimul deceniu al secolului trecut, pe acela îl condamnaseră criticii ca fiind nu numai indecent, dar şi implauzibil. În roman soţul şi soţia (între timp am uitat cum îi chema) reveneau de la spital după moartea copilului – erau oameni sărmani şi o duceau de azi pe mîine în camere mobilate – şi-şi luau ceaiul. Era cam tîrzior: pe la şapte seara. Erau istoviţi de încordarea şi grijile neîncetate din cursul unei săptămîni întregi şi complet zdruncinaţi de durere. N-aveau nimic să-şi spună unul altuia. Şedeau într-o tăcere chinuitoare. Ceasurile treceau. Şi apoi, deodată, soţia se ridică, se duse în dormitor şi-şi puse pălăria.

— Eu ies, îi zise soţului.

— Cum vrei.

Stăteau lîngă gara Victoria. Ea se plimbă pe Calea Buckingham Palace şi prin parc. Ajunse în Piccadilly şi se îndreptă către piaţă. Un bărbat îi surprinse privirea, se opri şi, întorcîndu-se, se luă după ea.

— Bună seara, îi spuse el.

— Bună seara, răspunse ea, oprindu-se şi zîmbind.

— Vrei să vii să bem ceva?

— N-am nimic împotrivă.

Merseră într-o cîrciumă de pe o străduţă lăturalnică, unde se adunau tîrfele de profesie şi bărbaţii veneau să le agaţe. Băură cîte o bere. Ea flecări cu străinul şi rîse cu el. Îi spuse despre ea un basm cu cocoşul roşu. Curînd el o întrebă dacă poate s-o însoţească acasă. Ea zise că nu, că asta nu poate face, dar pot merge la un hotel. Se urcară într-o birjă, merseră pînă-n Bloomsbury şi închiriară o cameră pentru o noapte. A doua zi dimineaţa ea luă un autobuz pînă în Trafalgar Square şi străbătu pe jos parcul. Cînd ajunse acasă, soţul tocmai se aşeza la micul dejun. După ce mîncară, se întoarseră la spital ca să se ocupe de înmormîntarea copilului.

— Rosie, ai putea să-mi spui ceva? am întrebat-o. Ceea ce se petrece în carte după moartea copilului… şi asta s-a întîmplat în realitate?

O clipă mă privi cu neîncredere, apoi buzele i se deschiseră, înflorind cu zîmbetul ei încă frumos:

— Ei, au trecut atîţia şi-atîţia ani de-atunci, aşa că ce mai contează? De tine nu mă feresc. N-a scris el chiar exact cum au fost lucrurile. Dar, vezi tu, a mers numai pe ghicite. Am rămas paf cînd am văzut cît de multe a ştiut şi-aşa, că doar eu nu i-am spus o vorbă.

Rosie îşi luă o ţigară şi, dusă pe gînduri, o bătu uşurel de masă fără s-o aprindă.

— Ne-am întors de la spital taman cum a scris el. Am venit pe jos. Simţeam că n-aş putea şedea locului nici măcar într-o birjă. Parcă eram moartă pe dinăuntru. Atîta plînsesem, că-mi secase izvorul lacrimilor şi eram frîntă de oboseală. Ted încerca să mă mai consoleze, dar eu îi ziceam „Taci, pentru numele lui Dumnezeu!“ După aceea nu mi-a mai zis nimic. Pe atunci stăteam pe Calea Vauxhall Bridge, în nişte camere mobilate, la etajul al doilea – o odaie de zi şi un dormitor –, că de-aia a şi trebuit s-o ducem pe biata micuţă la spital, că unde stăteam n-o puteam îngriji, mai ales că proprietăreasa nici n-a vrut să audă s-o ţinem acolo şi Ted a zis că la spital o să fie îngrijită mai bine. Nu era chiar aşa soi rău proprietăreasa. Fusese

damă de bordel şi Ted stătea cu ceasurile de vorbă cu ea. A urcat şi ea scările cînd ne-a auzit intrînd şi ne-a întrebat:

„Cum se mai simte fetiţa astă-seară?“

„A murit“, i-a răspuns Ted.

Eu n-am fost în stare să zic nimic. Pe urmă ea ne-a adus ceaiul. Mie nu-mi era poftă de nimic, dar Ted m-a silit să mănînc puţină şuncă. Pe urmă m-am aşezat la fereastră. N-am întors capul nici cînd a venit gazda să strîngă farfuriile, că nu voiam să-mi adreseze nimeni vreo vorbă. Ted citea o carte sau cel puţin se prefăcea că citeşte, dar nu întorcea paginile şi eu vedeam cum îi curg lacrimile pe ele. Mă uitam fără oprire pe fereastră. Era pe la sfîrşitul lui iunie – 28 iunie – şi ziua era lungă. Casa noastră era aproape de colţul străzii şi mă uitam la oamenii care intră şi ies din cîrciumă şi la tramvaiele care mergeau într-o parte şi-n alta. Mi s-a părut că ziua aia nu se mai sfîrşeşte, dar pe urmă mi-am dat seama deodată că s-a întunecat. Toate felinarele erau aprinse. Pe stradă forfotea o mulţime de oameni. Eram groaznic de obosită. Aveam picioarele ca de plumb.

„De ce nu aprinzi gazul?“ l-am întrebat pe Ted.

„Ai nevoie de lumină?“

„N-are rost să stăm pe întuneric“, i-am zis.

A aprins gazul. A început să-şi fumeze pipa. Ştiam că asta o să-i facă bine. Dar eu şedeam pur şi simplu şi priveam la lumea de pe stradă. Nu ştiu ce m-a apucat deodată. Am simţit că dacă mai rămîn şi şed în camera aceea, o să înnebunesc de tot. Voiam să mă duc undeva unde găsesc lumini şi oameni. Voiam să scap de Ted… adică nu, nu chiar asta, mai degrabă voiam să scap de tot ce gîndea şi simţea Ted. N-aveam decît două camere. M-am dus în dormitor. Acolo era încă pătuţul copilului, dar n-am vrut să mă uit la el. Mi-am pus pălăria şi un voal, mi-am schimbat rochia şi m-am întors la Ted.

„Eu am să ies“, i-am zis.

Ted s-a uitat la mine. Bănuiesc că a observat că mi-am pus rochia cea nouă şi poate ceva din felul cum i-am vorbit i-a dat de înţeles că n-am chef să stau cu el.

„Cum vrei“, mi-a zis.

În carte a zis că m-am plimbat prin parc, dar de fapt n-am făcut asta. M-am dus la gara Victoria şi am luat o birjă pînă la Charing Cross. Nu m-a costat decît un şiling. Apoi am luat-o agale pe Strand. De fapt încă dinainte de a pleca de-acasă mă hotărîsem ce aveam de gînd să fac. Îţi mai aminteşti de Harry Retford? Ei bine, pe atunci juca la teatrul Adelphi, avea rolurile secundare în comedii. M-am dus la intrarea actorilor şi am trimis vorbă sus că-l caut. Întotdeauna mi-a plăcut Harry Retford. Bănuiesc că nu prea avea el scrupule şi în chestii de bani pot să zic că nu era cine ştie ce cinstit, însă ştia să te facă să rîzi şi, în ciuda tuturor lipsurilor lui, era un băiat tare bun. Ai auzit că a murit în războiul burilor, nu?

— Nu, n-am auzit. Ştiam doar că l-am pierdut din vedere şi nu i-am mai văzut numele pe afişe. M-am gîndit că poate s-o fi apucat de afaceri sau de altceva.

— Ba nu, s-a înrolat imediat ce a început războiul. A căzut pe cîmpul de luptă de la Ladysmith. Ei, şi după ce am aşteptat un timp, a coborît şi i-am zis:

„Harry, hai să ne facem de cap astă-seară. Nu vrei să mîncăm la Romano?“

„Oho, şi încă cum! Aşteaptă niţel aici şi cum se termină spectacolul şi mă demachiez, am şi coborît.“

Simpla lui vedere m-a făcut să mă simt mai bine. Juca rolul unui agent de pariuri de la curse, dintr-ăla cu gură mare, şi m-a făcut să rîd numai cînd l-am văzut cu costumul cadrilat, cu pălăria melon şi cu nasul roşu. Ei, am aşteptat pînă s-a terminat reprezentaţia şi apoi el a coborît şi ne-am dus la Romano.

„Ţi-e foame?“ m-a întrebat.

„Mor de foame“, i-am zis – şi chiar aşa şi era.

„Păi, atunci hai să mîncăm ce au ăştia mai bun şi dă-i naibii de bani! I-am zis lui Bill Terris că-mi scot logodnica în oraş, aşa că l-am tapat de două lire.“

„Hai să bem şampanie“, i-am zis.

„De trei ori ura pentru văduvă!“ a rîs el.

Nu ştiu dacă ai intrat vreodată-n localul acela pe vremuri. Era straşnic. Îi vedeai acolo pe toţi oamenii de teatru şi pe ăia de la curse şi pe dansatoarele de la Gaiety, că tot acolo veneau. Ce mai, era localul la modă! Şi patronul era chiar din Roma. Îl cunoştea pe Harry, aşa că a venit la masa noastră. Era aşa de caraghios cînd vorbea englezeşte, Doamne-Doamne! Dar cred că mai mult se prefăcea, pentru că ştia că-i amuză pe clienţi. Şi dacă vreun cunoscut de-al lui era pe drojdie, întotdeauna îi împrumuta cinci lire.

„Ce-ţi face fetiţa?“ m-a întrebat Harry.

„E mai bine“, i-am spus.

N-am vrut să-i spun adevărul. Ştii cît de ciudaţi şi năzuroşi sînt bărbaţii – nu sînt în stare să înţeleagă unele lucruri. Ştiam că lui Harry i s-ar părea groaznic ca eu să ies seara la restaurant cînd bietul meu copil zace mort în spital. Ar fi spus că-i pare îngrozitor de rău şi aşa mai departe, dar nu asta voiam eu. Eu voiam să rîd.

Rosie îşi aprinse ţigara cu care se jucase pînă atunci.

— Ştii şi tu că atunci cînd unei femei îi vine vremea să nască, soţul nu mai suportă şi iese şi se culcă cu altă femeie. Iar cînd ea descoperă – şi zău că-i ciudat cît de des se întîmplă să descopere! –, face un scandal de se zguduie cerurile. Zice că de ce a trebuit bărbatu-său să facă treaba aia tocmai atunci, cînd ea era aşa de chinuită şi, mă rog, că asta e culmea culmilor. Dar eu întotdeauna le-am spus femeilor să nu fie proaste. Asta nu înseamnă că el n-o iubeşte şi că n-ar fi foarte emoţionat şi întors pe dos. Nu înseamnă nimic. E vorba doar de nervii care te lasă. Dacă n-ar fi atît de tulburat, nici nu i-ar trece prin cap s-o facă. O ştiu foarte bine, pentru că aşa m-am simţit eu atunci.

Cînd am terminat de mîncat, Harry m-a întrebat:

„Ei, ce-ar fi să…?“

„Ce-ar fi să ce?“ l-am întrebat la rîndul meu.

Pe vremea aceea nu se dansa pe la localuri, aşa că n-aveam unde să mergem.

„Ce-ar fi să vii în apartamentul meu ca să-ţi arăt puţin albumul de fotografii?“ a reluat el.

„N-am nimic împotrivă“, i-am răspuns.

Avea un apartament micuţ pe Calea Charing Cross: două cămăruţe, baie şi chicinetă. Am luat o trăsură şi am rămas acolo peste noapte.

Cînd m-am întors acasă a doua zi dimineaţa, micul dejun era deja pe masă şi Ted tocmai se apucase să mănînce. Eram hotărîtă ca dacă se apucă să cîrîie ceva, să îi fac o scenă ce nu s-a mai pomenit. Puţin îmi păsa ce avea să se întîmple după aceea. Îmi mai cîştigasem eu singură existenţa şi pînă atunci şi eram gata s-o fac din nou. O vorbă numai să-mi fi spus şi odată îmi făceam bocceaua şi-l părăseam pe loc. Dar el n-a făcut decît să ridice ochii spre mine cînd am intrat. Mi-a zis:

„Ai sosit tocmai la timp, că era cît pe-aci să mănînc şi cîrnăciorul tău.“

M-am aşezat şi i-am turnat ceaiul în ceaşcă. El a continuat să-şi citească ziarul. După ce am terminat micul dejun, ne-am dus la spital. Nu m-a întrebat niciodată unde am fost. Habar n-aveam ce-o fi crezînd. A fost extraordinar de bun cu mine în tot timpul ăla. Ştii, eram cumplit de nefericită. Aveam aşa, senzaţia că parcă n-o să-mi mai treacă niciodată şi el s-a dat pur şi simplu peste cap ca să-mi uşureze situaţia.

— Şi ce părere ai avut cînd ai citit cartea? am întrebat-o.

— Oho, m-am speriat de moarte cînd am văzut că a ştiut foarte bine ce s-a întîmplat în seara aceea! Dar ce nu pot eu să înţeleg este cum i-a venit lui să aştearnă toate alea pe hîrtie. Ai fi zis că e ultimul lucru pe care să-l bage într-o carte. Ciudate fiinţe mai sînteţi şi voi, scriitorii!

În momentul acela sună telefonul. Rosie ridică receptorul şi ascultă. Răspunse imediat:

— Vai, domnule Vanuzzi, dar ce drăguţ din partea dumitale să-mi dai telefon! A, mulţumesc, mă simt splendid! Mă rog, dacă vrei dumneata, sînt splendidă, la fel cum mă şi simt. O femeie de vîrsta mea trebuie să accepte toate complimentele pe care mai are norocul să le audă.

Şi se lansă într-o conversaţie care, după tonul ei, era şi glumeaţă, şi cochetă. Nu i-am dat prea multă atenţie şi, întrucît părea să se prelungească

destul de mult, am început să meditez la viaţa scriitorului. Este plină de încercări şi chinuri. La început scriitorul are de îndurat sărăcia şi de înfruntat indiferenţa publicului. Apoi, după ce a obţinut un oarecare succes, trebuie să se supună cu zîmbetul pe buze capriciilor cititorilor. E dependent de oameni năzuroşi. E la discreţia ziariştilor care vor să-i ia interviuri şi a fotografilor care vor să-i pozeze, a redactorilor care-l pisează pentru articole sau alte materiale, a perceptorilor care-l hărţuiesc cu impozitele pe venituri, a persoanelor din înalta societate care-l invită la masă, a secretarilor de universităţi care-l cheamă să ţină conferinţe, a femeilor care vor să-l ia de bărbat şi a femeilor care vor să-l divorţeze, a tinerilor care-i cer autografe, a actorilor care-i cer roluri, a necunoscuţilor care-i cer împrumuturi, a matroanelor debordînd de entuziasm care-i cer sfaturi în problemele lor matrimoniale şi a tinerilor serioşi care-l consultă în privinţa compunerilor lor, a agenţilor literari, editorilor, directorilor, pisălogilor, admiratorilor, criticilor şi a propriei sale conştiinţe.

În schimb, are totuşi o compensaţie: ori de cîte ori îi stă pe creier ceva, fie că e vorba de o reflecţie chinuitoare, de mîhnire la moartea unui prieten, de o dragoste neîmpărtăşită, de mîndria rănită, de furia faţă de trădarea unei persoane căreia i-a arătat bunăvoinţă – pe scurt, orice emoţie sau orice dilemă –, nu are decît s-o aştearnă negru pe alb pe hîrtie, folosind-o ca temă într-o povestire sau ca podoabă într-un eseu, şi astfel o dă cu totul uitării. El este singurul om cu adevărat liber.

Rosie puse receptorul în furcă şi se întoarse către mine:

— Unul dintre adoratorii mei. Astă-seară mă duc să joc bridge şi mi-a telefonat ca să-mi spună că o să treacă să mă ia cu maşina. Bineînţeles că e macaronar, însă e tare drăguţ. A avut un mare magazin de coloniale în centrul New York-ului, dar acum s-a retras din afaceri.

— Rosie, nu te-ai gîndit niciodată să te recăsătoreşti?

— Nu, mi-a zîmbit ea. Şi nu pentru că aş fi dus lipsă de pretendenţi. Dar sînt foarte fericită aşa cum sînt. Uite cum gîndesc eu: cu un bărbat bătrîn n-am chef să mă mărit, iar la vîrsta mea să iau unul tînăr ar fi o prostie. Mi-am trăit viaţa şi sînt gata să-i pun punct.

— Ce te-a făcut să fugi cu George Kemp?

— Păi, mie întotdeauna mi-a plăcut de el. Să ştii că-l cunoscusem cu multă vreme înainte să-l întîlnesc pe Ted. Bineînţeles că nu m-am gîndit niciodată că aş avea vreo şansă să mă mărit cu el. Pe de o parte era deja însurat, iar pe de altă parte trebuia să se gîndească şi el la poziţia pe care o avea în societate. Dar apoi, cînd a venit la mine într-o bună zi şi mi-a zis că toate i-au ieşit pe dos, că e falit şi că peste cîteva zile or să scoată ăia mandat de arestare pe numele lui şi că pleacă în America şi cînd m-a întrebat dacă nu vreau să merg cu el, ce era să zic? Nu puteam să-l las să plece singur – poate şi fără un ban în buzunar, cine ştie? –, cînd el a fost întotdeauna aşa de mărinimos şi a avut casa lui şi s-a plimbat peste tot cu trăsurica lui. Şi dacă era nevoie să muncesc, nu mă dădeam eu în lături de la treabă.

— Uneori cred că e singurul bărbat la care ai ţinut vreodată, i-am sugerat.

— Cred că nu eşti prea departe de adevăr.

— Mă întreb ce ai găsit la el.

Ochii lui Rosie se îndreptară către un portret de pe perete, pe care, din cine ştie ce motiv, nu-l observasem. Era o fotografie mărită a lui Lord George, pusă într-o ramă sculptată şi aurită. Probabil fusese făcută curînd după sosirea lui în America – sau poate în momentul căsătoriei lor. Era un portret trei sferturi. Îl vedeai într-o redingotă lungă, încheiată strîns pe corp, şi cu un joben de mătase lucioasă pus şmechereşte pe o sprînceană. La butonieră avea un trandafir imens. Sub braţ ţinea un baston cu măciulie de argint, iar din havana pe care o avea în cealaltă mînă ieşeau rotocoale mari de fum. Avea o mustaţă groasă, cu capetele bine ceruite, o privire îndrăzneaţă, ba chiar impertinentă, şi de fapt toată ţinuta lui era îngîmfată şi arogantă. Acul lui de cravată era o potcoavă bătută în diamante. Arăta ca un cîrciumar îmbrăcat cu ce avea el mai bun ca să meargă la curse.

— Am să-ţi spun. Întotdeauna a fost un gentleman desăvîrşit, ca nimeni altul, zise Rosie.